

Legnica — Tarninów

Przedmieście Jaworskie, Złotoryjskie
i fragment Chojnowskiego
Studium historyczno-urbanistyczne

Tom V

Katalog zabytków cz. 4

Ul. Elizy Orzeszkowej
Ul. Oświęcimska
Ul. Pancerna
Ul. Piechoty
Ul. Poselska
Ul. Powstańców Śląskich
Ul. Macieja Rataja
Ul. Mikołaja Reja
Ul. Władysława Reymonta
Ul. Franklina Roosevelta

Ulica Elizy Orzeszkowej	2
Ulica Oświęcimska	32
Ulica Pancerna.....	40
Ulica Piechoty.....	52
Ulica Poselska.....	56
Ulica Powstańców Śląskich	73
Ulica Macieja Rataja	84
Ulica Mikołaja Reja.....	120
Ulica Władysława Reymonta	121
Ulica Franklina Roosevelta	138

Ulica Elizy Orzeszkowej

Do 1945 r. *Scheibestrasse*.

W miejscu obecnej ulicy nazwana ścieżka istniała już w średniowieczu. Ulica powstała w wyniku przekształcenia z dawnej wąskiej drogi, która w 1826 r. oznaczona została jako „*hinter der Scheibe*”. Secesyjna, jednolita, zwarta zabudowa kamienic czynszowych z ogródkami frontowymi w północnej części ulicy do osi ul. Rataja powstawała ok. 1910 r.

Na północnym odcinku ulicy zachowana brukowana nawierzchnia jezdni oraz chodniki z płyt granitowych; fragmentami obsadzenie ulicy. W południowej części obsadzonej obustronnie drzewami ulicy zachowane chodniki z płytek betonowych.

• ul. E. Orzeszkowej 1 (fot. 784)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910 r., secesja.

Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy zachodniej pierzei ul. E. Orzeszkowej. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, ponad fasadą połąć dachu łamanego z pokryciem ceramicznym; w połąci dachu lukarny.

Elewacja zachodnia – fasada w przyziemiu 7-osiowa, powyżej 9-osiowa: w 1 osi od południa otwór bramy przejazdowej zamknięty łukiem koszowym; w drugiej osi portal wejścia. Otwór wejściowy prostokątny, ujęty gładkimi lizenami, na których wsparty naczółek o wykroju wklęsło-wypukłym (pole naczółka wypełnione wklęsłymi, pionowymi pasami, których brzegi dodatkowo ozdobione perełkowaniem); ponad naczółkiem zamknięte łukiem odcinkowym nadświetle ujęte lizenami z symetryczną dekoracją figuralną w postaci stojących na konsolkach postaci dziecięcych na tle ornamentu liściastego; stolarka drzwi wejściowych współczesna. W 4 i 5 osi przyziemia wsparty na słupkach balkon z kutą balustradą. W II i III kondygnacji, 3-osiowy wykusz, w obrębie 5-7 osi, przesunięty na północ w stosunku do osi symetrii fasady; wysunięty trójbocznie, zwieńczony niewielkim tarasem, ograniczonym kutą balustradą z murywanymi, dekorowanymi słupkami. Naroża i gzyms wieńczący wykusza podkreślone tynkową dekoracją ramową. Zdwojone okna centralnej części wykusza oddzielone wydatnym półwałkiem, w płycinie podokiennej poniżej III kondygnacji kwadratowa plakietka z motywem pszczoły. Ościeża pozostałych okien wykusza wyoblone. Przy wykuszu, w 4 i 8 osi balkony z metalowymi, kutymi balustradami. Elewacja na cokole pokrytym tynkowymi pasami. Przyziemie oddzielone od wyższych kondygnacji pasem gzymsowym zdobionym pionowymi kanelurami. Ponad oknami II kondygnacji kwadratowe plakietki z motywami zwierzęcymi, m.in. sówami i wiewiórkami. Okna III kondygnacji zdwojone, ujęte we wspólne obramienia: w ościeżach osadzone od ok. 2/3 wysokości półkolumny, na których wsparty odcinek falistego gzymsu, z wolutowym zakończeniem. Zdwojone okna IV kondygnacji w płytkich niszach; pomiędzy oknami a gzymsem wieńczącym pas z dekoracją kostkową. Gzyms wieńczący przerwany ponad wykuszem, wsparty na skraju, pomiędzy 3 i 4 osią oraz w miejscu przerwania na niskich, zdwojonych półkolumnach, dźwigających odcinki belkowania; pod podporami motyw dwóch splecionych obręczy. Ponad wykuszem, wyniesiony ponad gzyms koronujący 3-osiowy szczyt, o wykroju falistym. W szczycie trzy owalne okna ujęte wspólnym obramieniem: górne części okien ujęte girlandami z liści laurowych; pomiędzy oknami, na dekoracyjnie opracowanych konsolkach siedzące postacie dziecięce, oparte o wypełniające górną powierzchnię szczytu pionowe pasy z narożami podkreślonymi perełkowaniem; ponad oknami, w owalnym polu na osi plakietka z przedstawieniem łąsiczki. Częściowo zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami; w oknach wykusza nadślemienia o zadrobionym podziale szczepelinowym.

Elewacja tylna wschodnia 8-osiowa, bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi (zachowana oryginalna stolarka okien klatki schodowej). Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami, w sieni oryginalna posadzka z lastrika. Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Przed fasadą niewielki ogródek bez ogrodzenia, otoczony żywopłotem.

Stan zachowania:

— Średni. Znaczne ubytki tynku w elewacji. Sień i klatka schodowa wymaga remontu.

Zalecenia konserwatorskie:

Zalecany remont kapitalny budynku.

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
- kute elementy metalowe;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, kategorie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. E. Orzeszkowej 2 (fot. 785)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910 r., secesja.

Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy wschodniej pierzei ul. E. Orzeszkowej. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, z głębokim skrzydłem oficynowym. Ponad fasadą połączyć dachu łamanego z pokryciem ceramicznym; w połaci dachu facjaty.

Elewacja wschodnia – fasada 5-osiowa. W obrębie 2-3 osi II i III kondygnacji, II-kondygnacyjnej, 3-osiowy wykusz, wysunięty trójbocznie, podwieszony koszowo i nakryty trójkątnym daszkiem; nadproża okien II kondygnacji wykusza spięte kłincami, ponad którymi gzyms wieńczący elewację wykusza, na osi wyłamany i wyniesiony, tworząc naczółek o linii wklęsło-wypukłej, wypełniony kartuszem oraz stylizowaną dekoracją roślinną. W dwóch skrajnych pd. osiach, we wszystkich kondygnacjach loggie, w 2-4 kondygnacji balkony wysunięte trójbocznie; balustrady murowane, pełne, z płaską dekoracją ramową. Ponad wykuszem wyniesiony w kondygnacji poddasza dwuosiowy szczyt o wykroju zbliżonym do trapezu. W skrajnej osi pn. wejście do budynku. Portal obejmujący otwór wejścia i stałe nadświetle w formie prostokątnej ramy, wysuniętej przed lico fasady, zakończonej gzymsem o wykroju spłaszczonego łuku nadwieszzonego, ponad którym dwa elementy dekoracyjne w kształcie ślimacznicy. Otwór wejściowy prostokątny, nadproże w formie prostego belkowania, ponad którym półokrągłe, trójdzielne nadświetle z zadrobionym podziałem szczeblinowym, ujęte boniami w układzie kłincowym. Drzwi wejściowe secesyjne, dwuskrzydłowe, z górną, okrągłą, płyciną przeszkloną. Cokół z oknami piwnic wysoki, lekko wysunięty przed lico fasady, w dolnej części ceglany, wyżej tynkowany. Otwory okienne prostokątne; fragmentarycznie zachowane obramienia okienne: w niektórych oknach zachowane proste płyciny podokienne; okno w 1 osi II kondygnacji z nadokiennikiem w kształcie oślego grzbietu; w 1 osi IV kondy-

gnacji okno w uszakowej opasce spiętej kluczem; okna szczytu połączone odcinkiem wspólnego gzymsu podokiennego z fartuchem z lambrekinami. Zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i ślēmionami.

Elewacja tylna – zachodnia 3-osiowa, bez dekoracji. Elewacja południowa oficyny 5-osiowa, wschodnia 1-osiowa.

Klatka schodowa w trakcie oficynowym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami. Sień nakryta sklepieniem odcinkowym o wykroju koszowym, pokrytym sztukatorską dekoracją pasową; na ścianach motywy geometryczne, na podłodze wielobarwna posadzka ceramiczna. Zachowana stolarka dwuskrzydłowych drzwi oddzielających sień od klatki schodowej, ze stałym nadświetlem o owalnym, wielopodziałowym przeszkleeniu. Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Stan zachowania:

— Średni. Skuty detal architektoniczny fasady.

Zalecenia konserwatorskie:

Zalecany remont fasady.

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
- oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
- sztukaterie w sieni oraz posadzka ceramiczna.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. E. Orzeszkowej 3 (fot. 786)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910 r., secesja.

Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy zachodniej pierzei ul. E. Orzeszkowej. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej ryzalitem, ponad fasadą połączyć dachu łamanego z pokryciem ceramicznym; w połaci dachu lukarny.

Elewacja zachodnia – fasada 6-osiowa, z IV-kondygnacyjnym, 2-osiowym ryzalitem w obrębie 3-4 osi, zakończonym tarasem o pełnej, murywanej balustradzie. Ponad ryzalitem szczyt o wykroju wklęsło-wypukłym, zakończony półokrągłym naczółkiem, którego pole wypełnia motyw muszlowy. Przy ryzalicie, w 2 i 5 osi, we wszystkich kondygnacjach, wsparte na dekoracyjnych wspornikach balkony z ażurowymi, kutymi balustradami. Otwór wejściowy w ryzalicie, w 3 osi fasady, poprzedzony jednoprzęsłowym podcieniem. Arkada podcienia zamknięta łukiem pełnym: w ościeżach, na wysokich cokołach osadzone półkolumny o gładkich trzonach i uproszczonych głowicach; powyżej, na impostach wsparta archiwolta dekorowana wicią roślinną. W podcieniu sklepienie żaglaste. Otwór wejścia zamknięty łukiem pełnym; stolarka współczesna. Elewacja na wysokim cokole; artykułowana gzymsem cokołowym oraz gzymsem podokiennym w II kondygnacji, dekorowanym pasem ornamentu kostkowego; elewacja zwieńczona dwustrefowym fryzem: w dolnej części pas tryglifów; powyżej pasowa dekoracja z wicią roślinną; gzyms koronujący profilowany, przerwany ponad partią ryzalitu.

Naroża budynku zaakcentowane pasami gładkich boni; naroża ryzalitu ponad przyziemiem – pasami lizenowymi. Lico elewacji ryzalitu w partii przyziemia ponad cokołem pokryte gładkim boniowaniem. Otwory okienne w ryzalicie zamknięte odcinkowo, pozostałe prostokątne. Okna w zróżnicowanych opaskach i obramieniach. W przyziemiu okna z podokiennikami z dekoracją geometryczną oraz w skrajnych osiach – z dekoracyjnymi, zakończonymi meandrami nadokiennikami. Okna w II i III kondygnacji w skrajnych osiach połączone płycinami z dekoracją figuralną (antytetyczne przedstawienia klęczących, czytających postaci dziewcząt). Pomiedzy oknami III i IV kondygnacji geometryczne płyciny. Okna III kondygnacji ryzalitu połączone wspólnym gzymsem podokiennym oraz rodzajem fartucha z lambrekinami; górą natomiast połączone motywem warkocza, na którym podwieszony wieniec. Pod oknami girlanda podwieszona i oparta na tondzie z przedstawieniem figuralnym, na którym zawieszona draperia. Pomiedzy oknami IV kondygnacji ryzalitu plakietka z przedstawieniem wiewiórki. Zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i ślēmionami oraz 4-podziałowymi nadślēmieniami.

Elewacja tylna 6-osiowa z 1-osiowym skrzydłem oficynowym. Elewacja bez dekoracji. Zachowana oryginalna stolarka okien klatki schodowej z przeszkleniami.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą. W sieni zachowana posadzka z lastrika oraz barwna ceramiczna okładzina ścian. Zachowane wielopodziałowe nadświetle drzwi oddzielających sień od klatki schodowej.

Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Przed elewacją trawnik otoczony fragmentem żywopłotu.

Stan zachowania:

— Średni. Widoczne ubytki tynku w elewacji.

Zalecenia konserwatorskie:

Zalecany remont elewacji, sieni i klatki schodowej.

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- tynkowy wystrój elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna z oryginalnymi przeszkleniami;
- posadzka oraz ceramiczna okładzina ścian sieni.
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukskaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. E. Orzeszkowej 4 (fot. 787)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910 r., secesja.

Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy wschodniej pierzei ul. E. Orzeszkowej. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna. Ponad fasadą połąć dachu łamanego z pokryciem ceramicznym; w połaci dachu facjatki.

Elewacja wschodnia – fasada 7-osiowa, kształtowana symetrycznie, z dwoma III-kondygnacyjnymi, 3-osiowymi wykuszami oraz loggiami obejmującymi dwie skrajne osie. W

przyziemiu 8-osiowa: w 1 osi od północy brama przejazdowa, o otworze zamkniętym łukiem koszowym, w 5 osi portal wejścia. Portal umieszczonej w płytkiej konsze. Otwór wejściowy prostokątny, ujęty przez kulisowe, zdwojone lizeny, podtrzymujące uskokowy, załamany gzyms; powyżej, w osi lizen, postumenty z wklęsłą dekoracją geometryczną w kształcie sześcioboków, z umieszczonymi na nich palmetami. Nadświetle zamknięte pięciobocznie o promieniście rozchodzących się szprosach. Oryginalna stolarka drzwi wejściowych dwuskrzydłowych: górne płyciny przeszklone, w dolnych płycinach stylizowana dekoracja kwiatowa. Loggie, obejmujące po dwie skrajne osie fasady, posiadają balkony, wysunięte na rzucie od cinka koła przed lico budynku, o pełnych, murowanych balustradach. W balustradach loggii w południowej części budynku zachowane wysunięte parapety oraz fragmenty dekoracji; górne naroża loggii zaokrąglone. W 3 oraz 6 osi II, III i IV kondygnacji dwa wykusze, wysunięte trójbocznie, podwieszone koszowo oraz zakończone prosto. Kształt wykuszy podkreślony tynkową dekoracją ramową; ponad oknami II kondygnacji sześcioboczne płyciny ze stylizowanym wzorem kwiatowym. Ponad wykuszami w połaci dachu 1-osiowe facjaty zamknięte czworobocznie i nakryte daszkami mansardowymi. Stolarka wtórna.

Elewacja tylna zachodnia 12-osiowa, bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią z lastrиковymi stopniami wyrównawczymi. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami zakończonymi elementami w kształcie waz. Strop sieni z fasetą pokrytą sztukatorską dekoracją geometryczną. Ściany w dolnej części pokryte oryginalną okładziną ceramiczną, powyżej ozdobione sztukatorską dekoracją o formach geometrycznych, na podłodze oryginalna posadzka ceramiczna. Zachowana stolarka oddzielających sień od klatki schodowej dwuskrzydłowych drzwi wahadłowych z przeszklonym nadświetlem. Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Stan zachowania:

— Średni. Stolarka okienna w większości okien współczesna.

Zalecenia konserwatorskie:

Zalecany remont fasady oraz opracowanie jednolitej kolorystyki.

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- sztukaterie w sieni, ceramiczna posadzka i okładzina ścian.
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. E. Orzeszkowej 5 (fot. 788)

(WEZ, 1995 r.)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910 r., secesja.

Mur., tynk, z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy zachodniej pierzei ul. E. Orzeszkowej. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej ryzalitem; ponad fasadą połąć dachu łamanego z pokryciem ceramicznym; w połaci dachu lukarny.

Elewacja zachodnia – fasada 4-osiowa, z IV-kondygnacyjnym, 1-osiowym ryzalitem w 3 osi, o boniowanych narożach, zakończonym tarasem o pełnej, murowanej balustradzie. Na osi ryzalitu 2-osiowa facjata zwieńczona szczytem o wykroju wklęsło-wypukłym z półkolistym naczółkiem. Przy ryzalicie, w 2 osi, we wszystkich kondygnacjach wsparte na dekoracyjnych wspornikach balkony z ażurowymi, kutymi balustradami. Otwór wejściowy w skrajnej osi od północy, ponad wejściem okna klatki schodowej z zachowanymi oryginalnymi przeszkleniami. Prostokątny otwór wejścia flankują dwie lizeny, które od ok. połowy wysokości pokryte są dekoracją szachownicową i zakończone półkolami z motywem muszlowym; ponad nadprożem wyrobiona w tynku scena figuralna z przedstawieniem półnagich, trzymających się za ręce postaci mężczyzny (po lewej) i kobiety z harfą (po prawej). Drzwi wejściowe współczesne. Całość otoczona dekoracją pasową, łączącą się powyżej z geometrycznymi obramieniami okien klatki schodowej (pomiędzy oknami II i III kondygnacji motyw wieńca laurowego). Elewacja artykułowana poziomo gzymsem ponad cokołem oraz wieńczącym z fryzem dekorowanym wicią roślinną. Otwory okienne prostokątne, w zróżnicowanych obramieniach w postaci opasek prostych, uszakowych i zdobionych lambrekinami. W ryzalicie – w przyziemiu i w IV kondygnacji okna zamknięte koszowo; w płaskich, geometrycznych opaskach z płycinami o dekoracji geometrycznej: pod oknem parteru motywy kwadratów, płycina ponad oknami parteru z przedstawieniem trzech trzymających się za ręce tańczących, nagich postaci dziecięcych; pod oknem III kondygnacji schematyczna draperia z motywem podwieszonego wieńca laurowego; okno IV kondygnacji ujęte u dołu girlandą oraz u góry stylizowaną wicią roślinną z maską kobietą pośrodku. Okna 1 osi również w opaskach tynkowych z motywem kwadratów (w przyziemiu), z motywem girlandy (w II kondygnacji) i wieńca laurowego (w III kondygnacji). Zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i ślemionami, nadślemienia z zadrobnionym podziałem szczeblinowym.

Elewacja tylna z 1-osiowym ryzalitem w skrajnej, północnej osi, pomiędzy ryzalitem a 2-osiową południową częścią elewacji ścięty narożnik z balkonami we wszystkich kondygnacjach. Elewacja bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie przednim, schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnym słupkiem. Łukowo wygięte podniebia biegów schodów oraz sufity podestów dekorowane sztukateryjnymi ramami z motywami przewiązanych wieńców laurowych oraz hieratycznymi przedstawieniami głów kobiecych. Zachowana posadzka ceramiczna oraz dwubarwna ceramiczna okładzina ścian wzdłuż pierwszego biegu schodów.

Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Przed elewacją niewielki ogródek bez ogrodzenia, otoczony żywopłotem.

Stan zachowania:

— Średni. Widoczne ubytki tynku w elewacji.

Zalecenia konserwatorskie:

Zalecany remont elewacji.

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- tynkowy wystrój elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna z oryginalnymi przeszkleniami;
- sztukatorski wystrój klatki schodowej, ceramiczna posadzka oraz okładzina ścian sieni;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Należy odtworzyć zieleni ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. E. Orzeszkowej 6 (fot. 789)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910 r., secesja.

Mur., w cegle, z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy wschodniej pierzei ul. E. Orzeszkowej. Ponad fasadą połączyć dachu łamanego o pokryciu ceramicznym, z lukarnami.

Elewacja zach. – fasada 5-osiowa, z wejściem w 1 osi od pn. Na osi elewacji, w II i III kondygnacji 1-osiowy wykusz zakończony tarasem z murowaną, pełną balustradą. Ponad wykuszem, w poziomie poddasza, I-kondygnacyjna, 2-osiowa facjata nakryta dachem dwuspadowym. Cokoł elewacji tynkowany, lico w partii przyziemia pokryte pasami gładkich boni, powyżej elewacja gładko tynkowana. Obrazowanie otworu wejściowego w postaci sfazowanej i profilowanej, wąskiej opaski tynkowej obejmującej otwór od ok. 2/3 wysokości; w nadprożu prostokątna wydłużona płycina z kartuszem ujętym w formy ornamentu zawijanego oraz z dekoracją roślinną i kwiatową. Ponad nadprożem stałe, trójdzielne nadświetle ujęte klinowo opracowanymi boniami. Drzwi wejściowe secesyjne, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, z przeszklonym, wielopodziałowym nadświetłem. Elewacja artykułowana profilowanymi gzymsami ponad cokołem i przyziemiem oraz gzymsem koronującym. Detal architektoniczny fasady w postaci gzymsów podokiennych oraz odcinków gzymsów międzykondygnacyjnych. Stolarka okienna wtórna.

Elewacja tylna 7-osiowa, bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z prostą balustradą. Zachowana stolarka dwuskrzydłowych drzwi z przeszklonym nadświetłem, oddzielających sieni od klatki schodowej. Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Stan zachowania:

— Średni. Skuty architektoniczny detal fasady.

Zalecenia konserwatorskie:

Zalecany remont elewacji z przywróceniem oryginalnej kolorystyki.

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka drzwi wejściowych;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztuki, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. E. Orzeszkowej 7 (fot. 790)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910 r., secesja.

Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy zachodniej pierzei ul. E. Orzeszkowej. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, o bryle

rozcłonkowanej ryzalitem, ponad fasadą połączyć dachu łamanego z pokryciem ceramicznym; w połączy dachu lukarny.

Elewacja zachodnia – fasada 6-osiowa, o zdwojonych otworach okiennych w 3 i 4 oraz w 5 i 6 osi; z V-kondygnacyjnym, 2-osiowym ryzalitem w obrębie 3-4 osi, o boniowanych narożach, zwieńczonym I-kondygnacyjnym szczytem. Przy ryzalicie, w 2 osi we wszystkich kondygnacjach wsparte na dekoracyjnych wspornikach balkony z murowanymi, pełnymi balustradami. Otwór wejściowy w 1 osi od południa, prostokątny, o zaokrąglonych górnych narożach, ujęty od ok. 2/3 wysokości (powyżej cokołu) profilowaną opaską spiętą klincem. Drzwi wejściowe secesyjne, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem; górne kwatery przeszklone. W ślimieniu maszkaron. W 1 osi, ponad wejściem, okna klatki schodowej. Detal architektoniczny tynkowany: boniowany cokół ryzalitu, zróżnicowane obramienia okienne w postaci opasek prostych i uszakowych, z fartuchami podokiennymi zdobionymi lambrekinami. Pomiędzy oknami klatki schodowej płyciny z dekoracją geometryczną. W ryzalicie pomiędzy zdwojonymi oknami płyciny z dekoracją figuralną: pod oknami parteru płycina z przedstawieniem bawiącej się z kotem (?) postaci dziecięcej, wypełniona dekoracją roślinną; ponad oknami parteru w płycinie przedstawienie trzech muzykujących nagich dzieci. Pod oknami III i IV kondygnacji ryzalitu podwieszone girlandy. Wokół zdwojonych okien ostatniej kondygnacji ryzalitu, przy konsolkach wspierających zwieńczenie szczytu i w półokrągłym naczółku wieńczącym dekoracja roślinna (m.in. winne grona); okulus w opasce spiętej kluczem. Stolarka okienna drewniana, z profilowanymi słupkami i ślimionami, nadślimienia z zadrobnionym podziałem szczeblinowym.

Elewacja tylna 7-osiowa, bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie przednim, schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnym słupkiem. Łukowo wygięte podniebia biegów schodów oraz sufity podestów dekorowane sztukateryjnymi ramami z motywami przewiązanych wieńców laurowych. Na podłodze oryginalna posadzka z lastrika. Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Przed elewacją niewielki ogródek bez ogrodzenia, otoczony żywopłotem.

Stan zachowania:

— Średni.

Zalecenia konserwatorskie:

Zalecany remont elewacji.

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połączy dachowych;
- tynkowy wystrój elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- sztukatorski wystrój klatki schodowej.
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Należy odtworzyć zieleni ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. E. Orzeszkowej 8 (fot. 791)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910 r., secesja.

Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy wschodniej pierzei ul. E. Orzeszkowej. Ponad fasadą połączyć dachu o pokryciu ceramicznym, z lukarnami.

Elewacja zach. – fasada 6-osiowa, z wejściem w 4 osi. Na osi elewacji, ponad przyziemiem, w obrębie 3-4 osi III-kondygnacyjny wykusz zakończony tarasem z murańską, pełną balustradą, wsparty na dekoracyjnych wspornikach. Ponad wykuszem, w poziomie poddasza, I-kondygnacyjny, 2-osiowy szczyt o wykroju wklęsło-wypukłym. Przy wykuszu, w 2 i 5 osi balkony o pełnych, murańskich balustradach. Elewacja artykułowana gzymsami ponad cokołem i przyziemiem oraz koronującym. Cokoł elewacji gładko tynkowany, partia przyziemia pokryta pasami boni, powyżej elewacja gładko tynkowana. Elewacja wykusza artykułowana dekoracją ramową w postaci gzymsów oraz pilastrów. Pilastry w narożach wykusza oraz pomiędzy osiami okien, w obrębie I i II kondygnacji wykusza o trzonach boniowanych, w III kondygnacji gładkich. Obrazowanie otworu wejściowego w postaci spiętej kluczem opaski, zamykającej otwór ponad cokołem, od ok. 1/2 wysokości; opaska oraz klucz ze stylizowaną dekoracją roślinną; powyżej, zamknięte łukiem odcinkowym, stałe nadświetle. Stolarstwo drzwi wejściowych wtórne. Różnicowane obrazowania okienne w postaci opasek prostych oraz uszakowych, w płycinach podokiennych stylizowana dekoracja roślinna, geometryczna oraz maski; w skrajnych osiach, w III i IV kondygnacji pod oknami podwieszone girlandy. Stolarstwo okienne w większości współczesne.

Elewacja tylna 8-osiowa, z 1-osiowym ryzalitem klatki schodowej, bez dekoracji.

Klatka schodowa współczesna, w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi. Sufit sieni z fasetą, ściany obiega dekoracja sztukatorska w postaci żłobkowanego pasa z powieszonymi wieńcami laurowymi, na których siedzące postacie dziecięce.

Stan zachowania:

— Dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Zalecany remont elewacji z przywróceniem oryginalnej kolorystyki.

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
- tynkowy detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów;
- sztukaterie w sieni.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarstwo drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarstwa okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarstwa drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. E. Orzeszkowej 9 (fot. 792)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910 r., secesja.

Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy zachodniej pierzei ul. E. Orzeszkowej. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej ryzalitem, ponad fasadą połączyć dachu łamanego z pokryciem ceramicznym; w połaci dachu lukarny.

Elewacja zachodnia – fasada 4-osiowa, z V-kondygnacyjnym, 1-osiowym ryzalitem w 2 osi, zwieńczonym trójkątnym szczytem. Przy ryzalicie, w 3 osi we wszystkich kondygnacjach,

wsparte na dekoracyjnych wspornikach balkony z murowanymi, pełnymi balustradami. Otwór wejściowy w 1 osi od południa, prostokątny, o zaokrąglonych górnych narożach, nadproże lekko rozglifione, o wykroju koszowym, wejście ujęte od ok. 2/3 wysokości (powyżej cokołu elewacji) profilowaną opaską spiętą kluczem. Drzwi wejściowe secesyjne, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem; górne kwatery przeszklone. W ślemieniu maszkaron. W 1 osi, ponad wejściem okna klatki schodowej. Elewacja artykułowana gzymsem ponad cokołem, pomiędzy II i III kondygnacją oraz wieńczącym. Naroża budynku oraz ryzalitu zaakcentowane pasami boni i gładkimi lizenami. Zróznicowane obramienia okienne w postaci opasek prostych, uszakowych i zdobionych lambrekinami. Pomiedzy oknami w osi klatki schodowej płyciny z dekoracją geometryczną. W ryzalicie okna zamknięte koszowo w płaskich, tynkowych opaskach oraz płyciny z dekoracją figuralną: pod oknami parteru płycina z przedstawieniem klęczącej postaci dziecięcej ze strzałą przy ogniu ujętym dekoracją roślinną; ponad oknami parteru scena rodzinna(?): od lewej kobieca siedząca postać, dziecko toczące koło, przyklękające dziecko ze snopem zboża oraz siedząca postać męska. Okna III i IV kondygnacji ryzalitu również o wykroju koszowym, ujęte we wspólne obramienie z pionowych pasów fakturalnego tynku z podwieszoną u dołu girlandą. W szczycie, ujętym lizenami, wokół zdwojonych okien, przy konsolkach wspierających zwieńczenie i w półokrągłym motywie wieńczącym dekoracja roślinna (m.in. winne grona), okulus w opasce spiętej kluczem. Częściowo zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i ślemionami, nadślemienia z zadrobnionym podziałem szczeblinowym.

Elewacja tylna 5-osiowa, bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie przednim, schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnym słupkiem. Łukowo wygięte podniebia biegów schodów oraz sufity podestów dekorowane sztukateryjnymi ramami z motywami podwiązanych wieńców laurowych. W sieni zachowana oryginalna posadzka z lastrika. Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Przed elewacją niewielki ogródek bez ogrodzenia, otoczony żywopłotem.

Stan zachowania:

— Średni. Widoczne ubytki tynku w elewacji.

Zalecenia konserwatorskie:

Zalecany remont elewacji.

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- tynkowy wystrój elewacji;
- wykroj i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- sztukatorski wystrój klatki schodowej, oryginalna posadzka;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. E. Orzeszkowej 10 (fot. 793)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910 r., secesja.

Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym,. Narożna, usytuowana u zbiegu ul. E. Orzeszkowej (elewacja zach.). i ul. Z. Kossak (elewacja pd.). Podpiwniczona, czterokondygnacyjna, ze ściętym narożem, o bryle rozczłonkowanej wykuszami w elewacji zach. oraz w narożu, nakryta wielospadowym dachem z pokryciem ceramicznym.

Elewacja zach. 7-osiowa, z III-kondygnacyjnym, 4-osiowym, wysuniętym prosto wykuszem w 3-6 osi. W 4-osiowym przyziemiu ryzalitu dwa otwory okienne oraz dwie witryny lokalu handlowego. Przy ryzalicie, w 2 osi balkony z pełnymi balustradami. Ponad wykuszem II-kondygnacyjna, 2-osiowa facjata nakryta dachem naczółkowym. Elewacja pd. 6-osiowa, w 4-5 osi w II, III i IV kondygnacji balkony z metalowymi, kutymi balustradami. W drugiej osi zamknięty łukiem pełnym otwór głównego wejścia do budynku. Drzwi wejściowe współczesne. Naroże budynku 1-osiowe, z wejściem do lokalu handlowego (otwór zamknięty również łukiem pełnym), powyżej płytki, III-kondygnacyjny wykusz, ponad którym, wyniesiona w połaci dachu wieloboczna, I-kondygnacyjna wieżyczka nakryta dachem 8-spadowym. Elewacje opracowane analogicznie; na ceglany, współczesnym cokole, powyżej gładko tynkowane. Pod oknami dekoracyjne plakiety; poniżej okien II kondygnacji, wykusza narożnego oraz w balustradach balkonów w II i III kondygnacji dekoracyjnie opracowane płyciny. Częściowo zachowana oryginalna stolarka okienna z profilowanymi słupkami i ślemionami.

Elewacja tylna rozczłonkowana ryzalitami, bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, współczesna, poprzedzona sienią, której jedyną dekorację stanowi wielobarwna posadzka lastrikowa z motywem wolut.

Stan zachowania:

— Średni.

Zalecenia konserwatorskie:

Zalecany remont elewacji i sieni.

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna;
- kute elementy metalowe.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, kategorie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. E. Orzeszkowej 11 (fot. 794)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910 r., secesja.

Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy zachodniej pierzei ul. E. Orzeszkowej. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej umieszczonymi na osi fasady oraz elewacji zach. ryzalitami. Ponad fasadą połąć dachu łamanego z pokryciem ceramicznym; w połaci dachu dwie facjatki.

Elewacja zach. – fasada 8-osiowa, z IV-kondygnacyjnym, 2-osiowym ryzalitem w obrębie 4-5 osi, zwieńczonym szczytem o wykroju wklęsło-wypukłym. Fasada na wysokim, gładko tynkowanym cokole, w partii przyziemia zdobiona pasami gładkich boni; lico II i III kondygnacji ryzalitu zdobione płytkami boniami; elewacja artykułowana gzymsami ponad cokolem, przyziemiem oraz koronującym. W 3 osi przyziemia (1 oś ryzalitu) otwór wejściowy zamknięty łukiem pełnym. Wejście ujęte portalem, który tworzą uproszczone pilastry, na któ-

rych oparty odcinek falistego – tworzącego kształt zbliżony do trójliscia – gzymsu, zakończonego meandrami; w ten sposób utworzonym naczółku maska kobieca z chustą, kaskadowo, dwukrotnie podpiętą. Drzwi wejściowe secesyjne, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem; górne kwatery przeszklone, zabezpieczone kutymi kratami. Symetrycznie, przy ryzalicie, we wszystkich kondygnacjach balkony z metalowymi, kutymi balustradami. Okna o różnych kształtach: prostokątne różnej wielkości, zamknięte łukiem odcinkowym i koszowym. Bogata tynkowa dekoracja fasady. Okna w uszakowych opaskach, zdwojone i ujęte w 1-2 oraz 7-8 osi wspólnymi ramami tynkowymi, z prostokątnymi płycinami podokiennymi z dekoracją geometryczną. W ryzalicie, ponad oknami II kondygnacji, dekoracja z motywami wieńców laurowych, w szczycie (pod oknami poddasza) tynkowy kartusz z lambrakinem podtrzymywany przez dwa uskrzydłone kobiece anioły, których suknie zastąpione liśćmi akantu. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i ślēmionami. Nadślēmienia o zadrobnionym podziale szczeblinowym.

Elewacja tylna 7-osiova, z ryzalitem mieszczącym okna klatki schodowej, bez dekoracji. Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią z granitowymi stopniami wyrównawczymi. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami. Strop sieni z fasetą. W sieni dwubarwna posadzka ceramiczna; na ścianach oryginalna okładzina ceramiczna. Zachowana stolarka dwuskrzydłowych ze stałym nadświetlem, ramowo-płycinowych drzwi oddzielających sień od klatki schodowej, oraz częściowo stolarka drzwi wewnętrznych.

Przed elewacjami niewielki ogródek bez ogrodzenia, otoczony żywopłotem.

Stan zachowania:

— Średni. W elewacji ubytki tynku.

Zalecenia konserwatorskie:

Zalecany remont elewacji.

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute elementy metalowe;
- ceramiczna okładzina w sieni.
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. E. Orzeszkowej 13 (fot. 795)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910 r., secesja.

Mur., tynk., z wyrobionym w tynku oraz ceglany detal architektoniczny, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy zachodniej pierzei ul. E. Orzeszkowej. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna. Ponad fasadą połączyć dachu łamanego z pokryciem ceramicznym.

Elewacja wsch. – fasada 6-osiova; w 3 osi od południa wejście do budynku, w 2 (poza partem) i 5 osi balkony z metalowymi, kutymi balustradami. 3 i 4 oś zaakcentowana w poziomie

poddasza wyciągniętą facjatą, tworzącą rodzaj 2-osiowego, I-kondygnacyjnego szczytu. Fasadą do wysokości połowy okien 1-2 oraz 5-6 osi w I kondygnacji oraz do wysokości połowy okien 3-4 osi II kondygnacji w wątku ceglanym; pionowe pasy ceglane akcentują również naroża elewacji w poziomie IV kondygnacji. Lico elewacji dekorowane pasami gładkich boni do poziomu ok. połowy wysokości okien II kondygnacji w osiach bocznych oraz do wysokości IV kondygnacji w 3-4 osi (powyżej boniowane pasy lizenowe obejmujące osie okienne). Otwór wejściowy prostokątny, na wysokości nadświetła ujęty tynkową, o sfazowanych narożach opaską z przewiązkami. Okna prostokątne, niektóre o nadprożach dekorowanych boniami w układzie klinowym, oraz w opaskach z przewiązkami, z podwieszonymi, schematycznymi draperiami (w skrajnych osiach III kondygnacji). Wyrobiona w tynku dekoracja szczytu z motywami słońc w dolnych narożach oraz dekoracja w postaci wici roślinnej z kwiatami wokół ślepego okulusa w zwieńczeniu. Częściowo zachowana stolarka okienna drewniana, z profilowanymi słupkami i ślemionami. Drzwi wejściowe secesyjne, ramowo-płycinowe (górne płyciny zdobione motywami roślinnymi), dwuskrzydłowe, z nadświetłem.

Elewacja tylna 6-osiowa, bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami. Strop sieni z fasetą, podkreśloną sztukatorską ramą z dekoracją ornamentalno-kwiatową. Na ścianach i podłodze oryginalna okładzina ceramiczna. Zachowana stolarka drzwi oddzielających sień od klatki schodowej oraz częściowo stolarka drzwi wewnętrznych.

Przed elewacjami niewielki ogródek bez ogrodzenia.

Stan zachowania:

— Średni. W elewacji ubytki tynku.

Zalecenia konserwatorskie:

Zalecany remont elewacji.

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute elementy metalowe;
- sztukaterie i okładzina ceramiczna w sieni.
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. E. Orzeszkowej 15 (fot. 796)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910 r., secesja.

Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy zachodniej pierzei ul. E. Orzeszkowej. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna. Ponad fasadą połączyć dachu łamanego z pokryciem ceramicznym.

Elewacja wsch. – fasada 7-osiowa, zakomponowana symetrycznie: w 2 i 5 osi wsparte na dekoracyjnie opracowanych wspornikach balkony z metalowymi, kutymi balustradami, na osi

elewacji wejście do budynku oraz wyniesiona w licu elewacji (ponad przerwany gzymsem koronującym) dwukondygnacyjna facjata o wykroju wklęsło-wypukłym. Otwór wejściowy zamknięty łukiem odcinkowym, ościeża uskokowe, z półwałkiem zdobionym wicią roślinną; wokół rama portalu zamknięta profilowanym, z pasem ornamentu ząbkowego, gzymsem o wklęsłych narożach; po obu stronach wejścia rodzaj żłobkowanych lizen, zamkniętych wpisaną w prostokąt stylizowaną dekoracją z owocami winnego grona; w osi portalu, motyw przewiązanego wieńca; ponad gzymsem portal flankowany dwoma obeliskami. Drzwi wejściowe secesyjne, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem; górne kwatery przeszklone; w ślemieniu, na listwie przymykowej oraz w dolnych płycinach dekoracja kwiatowa. Okna parteru oraz IV kondygnacji zamknięte łukiem pełnym, pozostałe prostokątne. Detal architektoniczny tynkowany: gzyms ponad cokołem oraz podokienne w II i III kondygnacji, gzyms wieńczący oraz fryz z dekoracją roślinno-kwiatową. Obramienia okienne uszakowe z przewiązkami i kłincami (w kluczach m.in. maszkarony), w II kondygnacji płycin podokienne z motywem wieńców laurowych oraz nadokienniki z dekoracją kwiatową. Stolarka okienna drewniana, z profilowanymi słupkami i ślemionami.

Elewacja tylna 6-osiova z 4-osiowym ryzalitem na osi, bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z metalową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami. Sufit sieni z fasetą dekorowaną profilowaną ramą sztukateryjną z motywami kwiatowymi. Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Przed elewacjami niewielki ogródek bez ogrodzenia.

Stan zachowania:

— Średni; widoczne ubytki tynku w elewacji.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute elementy metalowe;
- sztukaterie w sieni.
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. E. Orzeszkowej 16 (fot. 797)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910 r., secesja.

Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy wschodniej pierzei ul. E. Orzeszkowej. Wysoko podpiwniczona, IV-kondygnacyjna. Ponad fasadą połąć dachu łamanego z pokryciem ceramicznym.

Elewacja zachodnia – fasada 8-osiova rozczłonkowana dwoma 1-osioowymi ryzalitami w 3 i 6 osi; w 1-2 oraz w 7-8 osi do wysokości III kondygnacji loggie. Wejście główne do budynku w 4 osi; powyżej okna klatki schodowej, mijające się poziomem z oknami mieszkań. Otwór

wejściowy zamknięty łukiem odcinkowym, ościeża boniowane, spięte wydatnym kluczem. Wejście ujmują lizeny z dekoracją geometryczną, które dźwigają belkowanie, ponad którym przerwany na osi naczółek, w którym prostokątna, wyłamana na osi płycina z dekoracją w postaci kartusza utworzonego z motywów zawijanych oraz laurowej girlandy. Drzwi wejściowe secesyjne, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem; górne kwatery przeszkłone; na skrzydłach dekoracja roślinna. Ryzalit w 3 osi od północy w dolnej części oblicowany cegłą, w dolnych dwóch kondygnacjach 1-osiovy o szerokich oknach, powyżej wysunięty trójbocznie: w III kondygnacji 3-osiovy, w IV kondygnacji 2-osiovy, wtopiony w połąć dachu kamienicy, nakryty dachem wielospadowym; okna I i II kondygnacji ryzalitu ujęte wspólnym obramieniem, zwieńczonym naczółkiem o wykroju wklęsło-wypukłym – pomiędzy oknami kartusz utworzony z motywów zawijanych oraz motywy girland i liści laurowych. Ryzalit w 6 osi w dolnej części oblicowany cegłą, w dolnych dwóch kondygnacjach 1-osiovy o szerokich oknach (z analogiczną dekoracją jak ryzalit pn.), w III kondygnacji 3-osiovy wysunięty trójbocznie, w IV kondygnacji cofnięty, lekko wysunięty przed lico fasady, 2-osiovy, zamknięty trójkątnym szczytem, nakryty dachem dwuspadowym. Przy ryzalitach, w skrajnych osiach do wysokości II kondygnacji elewacja oblicowana cegłą, w dolnych dwóch kondygnacjach loggie zamknięte łukami odcinkowymi, w IV kondygnacji balkony. Ponad dwiema środkowymi osiami obniżona połąć dachu, ponad 5 osi – lukarna. Stolarka okienna drewniana, z profilowanymi słupkami i ślēmionami; w oknach klatki schodowej oryginalne przeszklenia.

Elewacja tylna 10-osiova, z balkonami w dwóch skrajnych osiach, bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie przednim. Schody lastrikowe, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i dekorowanymi słupkami, mozaika lastrikowa w sieni, ceramiczna okładzina na ścianach. Łukowo wygięte podniebia biegów schodów oraz sufity podestów dekorowane sztukateryjnymi ramami, fantazyjnie wygiętymi, z motywami roślinnymi. Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Przed fasadą niewielki ogródek bez ogrodzenia.

Stan zachowania:

— Średni.

Zalecenia konserwatorskie:

Zalecany remont elewacji.

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połąci dachowej nad fasadą;
- ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny fasady;
- wykroj i układ otworów, oryginalna stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
- sztukaterie i posadzka w sieni.
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. E. Orzeszkowej 17 (fot. 798)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1905 r., secesja z elementami stylu regionalnego.

Mur., tynk., z wyrobionym w tynku, ceglanym oraz drewnianym detalem architektonicznym. Usytuowana w ciągu zwartej zabudowy zachodniej pierzei ul. E. Orzeszkowej. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna. Ponad fasadą połąć dachu łamanego z pokryciem ceramicznym.

Elewacja wsch. – fasada 7-osiowa, zakomponowana asymetrycznie. W 3-4 osi od pd. ryzalit – 2-osiowy w I-III kondygnacji, w IV kondygnacji, w 3 osi budynku, przechodzący w jedno-osiowy, nakryty daszkiem dwuspadowym, w 4 osi zakończony tarasem o drewnianej balustradzie, nakrytym ceramicznym daszkiem pulpitowym. W 5 osi wejście do budynku, powyżej pseudowykusza, którego podstawa w formie fryzie arkadkowego. Ponad ryzalitem, tarasem oraz pseudowykuszem – w obrębie 3-5 osi – II-kondygnacyjny szczyt nakryty dachem dwuspadowym z sześcioma oknami w I kondygnacji oraz zdwojonymi oknami powyżej. Szczyt ryzalitu oraz szczyt ponad fasadą w konstrukcji ryglowej. Przy ryzalicie, w 2 osi w I i II kondygnacji oraz w 5 osi w III kondygnacji wsparte na dekoracyjnie opracowanych wspornikach balkony o metalowych, kutych balustradach. Fasada w dolnej części, do wysokości okien II kondygnacji w wątku ceglanym, powyżej gładko tynkowana. Otwór wejściowy prostokątny, w górnej części w wąskiej, profilowanej opasce; zachowane pierwotne nadświetle; część otworu drzwiowego zamurowana, skrzydło drzwiowe wtórne. Detal architektoniczny w postaci wyrobionych w tynku opasek okiennych, ceglanych łuków odciażających ponad oknami II kondygnacji, oraz ponad oknami III kondygnacji rzędu wnek zamkniętych dwubocznie. W ostatniej kondygnacji oraz w szczytach malowana dekoracja imitująca ryglową. Częściowo zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i ślēmionami, o czterodzielnym nadślēmieniu.

Elewacja tylna z ceglaną dekoracją ostatniej kondygnacji osi klatki schodowej oraz pasem gzymsowym ponad parterem.

Klatka schodowa poprzedzona sienią, w trakcie tylnym, z duszą. Schody w dolnym biegu zabiegowe z podestem, powyżej dwubiegowe powrotne, drewniane, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami. Ściany sieni dekorowane ramą sztukateryjną z motywami kobiecych głów z chustami oraz różami. Na podłodze w sieni wielobarwna posadzka ceramiczna. Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Przed elewacjami niewielki ogródek bez ogrodzenia.

Stan zachowania:

— Średni; widoczne ubytki tynku w elewacji.

Zalecenia konserwatorskie:

Zalecany remont elewacji wraz z rekompozycją partii wejścia oraz przywróceniem drewnianej stolarki drzwi.

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- tynkowy oraz ceglany detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna;
- kute elementy metalowe;
- posadzka oraz sztukaterie w sieni.
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. E. Orzeszkowej 17a (fot. 799)

Oficyna, wzn. ok. 1905 r., secesja z elementami stylu regionalnego.

Mur., tynk., z wyrobionym w tynku oraz ceglanym detalem architektonicznym; wolnostojąca, usytuowana we wnętrzu blokowym, z elewacją główną – wschodnią równoległą do osi ul. E. Orzeszkowej; szerokość budynku jest równa szerokości pierwotnej parceli i kamienicy nr 17. Podpiwniczona, III-kondygnacyjna, nakryta dachem mansardowym z pokryciem ceramicznym.

Elewacja wsch. – fasada do wysokości ok. poł. okien parteru w wątku ceglanym, powyżej tynkowana; 8-osiowa, zakomponowana asymetrycznie. W 4 osi od pd. pseudowykus (w dolnej części w wątku ceglanym) wsparty na arkadzie opartej na konsolkach; w 6 osi ryzalit (w cegle do wysokości poł. okna II kondygnacji). Pseudowykus oraz ryzalit zwieńczone szczytami z trójkątnym naczółkiem oraz spływami wolutowymi. W 5 osi wejście do budynku; otwór wejściowy prostokątny, w górnej części ujęty wąską, sfazowaną opaską. Drzwi wejściowe ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem; górne kwatery przeszklone. W osi wejścia, w III kondygnacji dekoracja pseudoryglowa, pomiędzy szczytami ryzalitu i pseudowykusa facjata w konstrukcji ryglowej, z czterema małymi okienkami, nakryta daszkiem trójspadowym. Okno w 2 osi II kondygnacji ujęte obramieniem o formie wspartego na konsolkach „pseudobalkon”; ponad oknem rozpięty pulpitowy, drewniany daszek. W większości zachowana oryginalna stolarka okienna.

Boczne elewacje ślepe, tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:

— Zły.

Zalecenia konserwatorskie:

Zalecany remont budynku.

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- tynkowy oraz ceglany detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się wraz z kamienicą do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. E. Orzeszkowej 19 (fot. 800)

Kamienica czynszowa, wzn. 1909 r., secesja.

Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, usytuowana w ciągu zwartej zabudowy zachodniej pierzei ul. E. Orzeszkowej. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna. Ponad fasadą połączyć dachu łamanego z pokryciem ceramicznym.

Elewacja wschodnia – fasada 4-osiowa z ryzalitem w 3 osi: wysuniętym trójbocznie, trójosiowym, nakrytym dachem trójspadowym. W 1-2 osi, przy ryzalicie, we wszystkich kondygnacjach loggie o również trójbocznie wysuniętych, murowanych, pełnych balustradach. W skrajnej pn. osi otwór wejściowy oraz okna klatki schodowej z oryginalnymi przeszkleniami. Otwór wejściowy prostokątny, ujęty od ok. 2/5 wysokości profilowaną opaską, ponad którą geometryczny fryz oraz trójkątny, wyłamany w narożach naczółek. Drzwi wejściowe secesyjne, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, górne kwatery z eliptycznymi przeszkleniami. Elewacja artykułowana gzymsem cokołowym oraz wieńczącym; w partii ryzalitu okna ujęte wspólnymi pasami gzymśów pod- i nadokiennych. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: w narożach przyziemia ryzalitu zdwojone pilastry o gładkich trzonach, pod oknami II i III kondygnacji ryzalitu oraz w partii fryzu wieńczącego dekoracja o formach geometrycznych; naroża II i III kondygnacji ryzalitu zdobione plecionką. Okna klatki schodowej w profilowanych, tynkowych obramieniach, ponad oknem II kondygnacji klatki schodowej wieniec laurowy, w którym data budowy „*Erb. 1909*”; pod oknami III i IV kondygnacji klatki schodowej geometryczne fryzy z kwadratów; obramienie okna IV kondygnacji wzbogacone o woluty ponad parapetem, pod parapetem motyw podwieszonych sznurów zakończonych lambrekianami, sięgających okna I pietra. Częściowo zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i ślemionami.

Elewacja tylna 6-osiowa, bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie przednim. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnym słupkiem. Podniebia biegów schodów łukowo wygięte. W oknach klatki schodowej zachowane fragmenty witraży. W sieni zachowana oryginalna dwubarwna posadzka ceramiczna. Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Przed fasadą niewielki ogródek bez ogrodzenia.

Stan zachowania:

— Średni. Częściowo skutny detal fasady.

Zalecenia konserwatorskie:

Zalecany remont elewacji.

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna z przeszkleniami oraz stolarka drzwi wejściowych;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztuki, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Należy odtworzyć zieleni ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- ul. E. Orzeszkowej 21 (fot. 801)

Kamienica czynszowa, wzn. 1910 r., secesja.

Mur., tynk., usytuowana w ciągu zwartej zabudowy zachodniej pierzei ul. E. Orzeszkowej. Podpiwniczona, IV-kondygnacyjna. Ponad fasadą połączyć dachu łamanego z pokryciem ceramicznym.

Elewacja wschodnia – fasada 6-osiowa z 3-osiowym, wysuniętym trójbocznie ryzalitem w 4 osi. Przy ryzalicie, w obrębie 2-3 osi, we wszystkich kondygnacjach, balkony o kutyh, ażurowych balustradach. W skrajnej pd. osi otwór wejściowy zamknięty łukiem pełnym, podkreślony rodzajem archiwolty w formie szerokiej, żłobkowanej ramy. Drzwi wejściowe secesyjne, ramowo-płycinowe, jednoskrzydłowe, z przeszklonym nadświetłem. Skrzydło drzwi dekorowane m.in. motywem wieńca, w którym inicjały „H.E.” oraz draperii. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: gzyms cokołowy, wieńczący oraz gzymsy pod- i nadokienne we wszystkich kondygnacjach, opaski okien, rozbudowane obramienia okienne okien parteru (z półokrągłymi naczółkami – w polach naczółków maski, w płycinach podokiennych imitacja balustrady) oraz okna w II kondygnacji ryzalitu – z trójkątnym naczółkiem, w którego polu okrągły wieniec z motywem cyrkla i trójkąta, ujęty dekoracją roślinną. Dodatkową dekorację stanowią płyciny z ornamentem geometrycznym, płycina z podwieszoną girlandą oraz data budowy 1910 ponad wejściem do kamienicy. Częściowo zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna, z profilowanymi ślemionami i dekoracją na słupkach.

Elewacja tylna 8-osiowa oraz południowa – ślepa bez dekoracji.

Przy północnej ścianie sieni drewniane schody jednobiegowe z podestem, przechodzące w trakcie tylnym w klatkę schodową ze schodami dwubiegowymi, powrotnymi, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami. Strop sieni z fasetą pokrytą sztukatorską dekoracją roślinną. Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Przed fasadą niewielki ogródek bez ogrodzenia.

Stan zachowania:

— Średni.

Zalecenia konserwatorskie:

Zalecany remont elewacji.

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- sztukaterie w sieni.
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Należy odtworzyć zielenie ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. E. Orzeszkowej 23 (fot. 802, 803)

Kamienica czynszowa z salą modlitw, obecnie nie użytkowaną, wzn. ok. 1905-10 r., secesja. Własność *Christliche Gemeinschaft Liegnitz*, od ok. 1926 r. – *Christliche Gemeinschaft „Philadelphia”* – zarządcą budynku, misjonarzem i szefem wspólnoty był zamieszkujący w kamienicy do 1930 r. Robert Kusch.

Mur., tynk., z wyrobionym w tynku, drewnianym oraz ceglanym detalem architektonicznym. Elewacje w przyziemiu w wątku ceglanym, wyżej tynkowane. Budynek wolnostojący, usytuowany w zachodniej pierzei ul. E. Orzeszkowej. Podpiwniczony, IV-kondygnacyjny, założony na rzucie litery „T”, o rozczłonkowanej bryle, nakryty dachem dwuspadowym oraz naczółkowym z pokryciem ceramicznym. Sala modlitw jednoprzestrzenna, wewnętrznie skomunikowana z kamienicą, założona na rzucie prostokąta, dobudowana do elewacji tylnej kamienicy, nakryta niskim dachem trójsпадowym.

Elewacja wschodnia – fasada w przyziemiu 5-osiowa z wejściem na osi symetrii, wyżej 3-osiowa, zamknięta II-kondygnacyjnym szczytem, z dolną kondygnacją 5-osiową. Otwór wejściowy zamknięty łukiem odcinkowym, w ceglanym obramieniu o schodkowo ukształtowanych ościeżach i archiwolcie. Drzwi wejściowe secesyjne, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, z przeszklonym nadświetlem. Górne płyciny czterodzielne, przeszklone, dolne dekorowane motywami roślinnymi. Ponad wejściem, w II i III kondygnacji balkony na ceglanych wspornikach (w II kondygnacji z pełną, murowaną balustradą, o wyższych, narożnych słupkach; w III kondygnacji balkon z balustradą drewnianą, nakryty trójsпадowym daszkiem z pokryciem ceramicznym). Okna w parterze zamknięte łukiem pełnym, w IV kondygnacji łukiem odcinkowym, pozostałe prostokątne. Częściowo zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna, z profilowanymi ślemionami i dekoracją na słupkach, nadświetlami o zadrobnionym podziale szczelinowym. Okna parteru w obramieniach ceglanych, z dekoracją kostkową, w II kondygnacji tynkowe obramienia z motywami kwiatowymi, w III i IV kondygnacji obramienia z dekoracją geometryczną. W dolnej kondygnacji szczytu – na osi – wsparty na drewnianych wspornikach balkon z drewnianą szczelinową balustradą; zwieńczenie szczytu w konstrukcji ryglowej z dekoracyjnym motywem w postaci promieniście rozchodzących się szczelin.

Elewacja tylna kamienicy ponad bryłą sali modlitw 3-osiowa z 3-osiową również kondygnacją poddasza, ponad którą naczółek dachu. Elewacje boczne 4-osiowe, z 3-osiowymi ryzalitami (w elewacji północnej boczne wejście do budynku). Elewacje sali modlitw I-kondygnacyjne: elewacje boczne 3-osiowe z wysokimi, prostokątnymi oknami doświetlającymi wnętrze, tylna elewacja z dwoma zamurowanymi wejściami. Detal architektoniczny ceglany w postaci dekoracji ramowej oraz dekoracyjnie potraktowanych łuków ponad otworami okiennymi.

W pięcioprzęsłowej sieni (na rzucie litery „L”) sklepienie krzyżowe na gurtach, wielobarwna wylewka betonowa na podłodze. Klatka schodowa w drugim trakcie, przy pn. ścianie budynku. Schody drewniane, dwubiegowe, powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami. Zachowana stolarka drewnianych, czteroskrzydłowych drzwi ramowo-płycinowych, częściowo przeszklonych, ze stałym, dwudzielnym nadświetlem, oddzielających się od klatki schodowej. Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Wnętrze sali modlitw nierozpoznane.

Przed fasadą niewielki ogródek bez ogrodzenia.

Stan zachowania:

— Średni, sali modlitw – zły.

Zalecenia konserwatorskie:

Zalecany remont budynku.

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;

— detal architektoniczny fasady;

- wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna, zachowane fragmenty witraży oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute elementy metalowe;
- sklepienie sieni.
- układ sieni i klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Należy odtworzyć zieleni ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. E. Orzeszkowej 25 (fot. 805)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1905 r., secesja (z nawiązaniami do neoklasycyzmu i architektury romańskiej).

Mur., tynk., podpiwniczona, dwukondygnacyjowa z mieszkalnym poddaszem. Bryła rozczłonkowana. Budynek na planie litery L, z ryzalitami, dachem mansardowym, powiązany kompozycyjnie i formalnie z domem przy ul. M. Rataja 9.

E l e w a c j a f r o n t o w a, 8-osiowa (w przyziemiu), tynkowana. Swobodnie komponowana, zwieńczona okapem dachu. Ożywiona asymetrycznie usytuowanym, dwuosiowym, podwyższonym, trzykondygnacyjowym ryzalitem, z górną kondygnacją nadwieszoną na pseudokroksztynach. Elewacja pozbawiona artykulacji, organizowana architektonicznie przez formy, układy i kształty otworów. W osi obok ryzalitu umieszczony główny otwór wejściowy, prostokątny, wyróżniony oprawą występującą przed lico elewacji. Wejście ujęte krępych kolumnami z kostkowymi głowicami (z liśćmi akantu, stylizowanymi ślimacznicami i kampanulami) wspierającymi prostopadłościennymi, gładkimi impostami zespolonymi z pięciobocznym wysokim szczytem osłoniętym obdaszkiem. W polu szczytu portalu owalny, ślepy okulus. W portalu drzwi w stylu neoklasycyzmu, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, częściowo przeszklone. Otwory w górnej części drzwi pięcioboczne, zabezpieczone kutymi kratami. Drzwi zdobione dodatkowo metalowymi rozetami i ozdobnymi pseudoćwiekami ułożonymi w rzędach.

Okna prostokątne, a także — zamknięte łukiem odcinkowym lub koszowym. Okna jedno-, dwu- i tryskrzydłowe o różnicowanej wielkości i proporcjach, różnie zestawiane, zasadniczo bez obramień. Okna wprowadzane w połacie dachowe. W bocznej partii elewacji (od strony ul. Rataja) układ okien komponowany, złożony z centralnie usytuowanych dwuskrzydłowych okien flankowanych przez okna jednoskrzydłowe. W przyziemiu i w partii dachu tak wykształcone serliany (z oknem środkowym zamkniętym łukiem), a w partii I piętra zestawione trzy okna prostokątne, rozdzielone plaketkami z dekoracją roślinną. Nad portalem okna klatki schodowej. Dwa prostokątne okna jednoskrzydłowe zaopatrzone we wspólny, profilowany gzyms nadokienny przekształcony w centrum w półkolistą naczółkę. W naczółku owalny medalion z wizerunkiem wiewiórki i literą U. Medalion ujęty zwisami z liści laurowych. Nad opisanymi oknami jedno prostokątne okno dwuskrzydłowe wchodzące w połacie dachu. Oś zamknięta grupą trzech małych, prostokątnych okien dachowych we wspólnej tynkowej opasce, opartych na wspólnym gzymsie podokiennym. Pod gzymsem prostokątna płycina. W drugiej bocznej partii elewacji frontowej dwie osie okienne z oknami dwuskrzydłowymi, wprowadzonymi w połacie dachu. W przyziemiu ryzalitu dwa trójskrzydłowe okna o łuku koszowym, w partii I piętra — dwie grupy okien jednoskrzydłowych zestawionych po trzy. Natomiast na poziomie III piętra (nadwieszonych na pseudokroksztynach) dwie pary szerszych okien jednoskrzydłowych. Pod okapem dachu dekoracja w stylu secesji z elementami neoba-

roku — motyw kobiecej główki zestawionej z kartuszem utworzonym ze stylizowanej wici akantu. Jej skraje nad oknami zawinięte w ślimacznice ozdobione zwisami z kampanul. Ryzalit nakryty dachem naczółkowym.

Elewacja boczna od strony ul. Rataja, część wspólnej elewacji z domem przy ul. M. Rataja 9. Elewacja 4-osiowa z czworobocznym w rzucie, podwyższonym, dwuosiowym ryzalitem nakrytym trójspadowym dachem. W przyziemiu ryzalitu dwa okna trójskrzydłowe o łuku pełnym, w partii I piętra — dwie grupy okien złożone z okien jedno-skrzydłowych. Na wysokości II piętra ryzalitu pary okien prostokątnych, dwuskrzydłowych. Okna bez obramień. Do ryzalitu dobudowane jednostronnie balkony z pełnymi balustradami. Detal architektoniczny ograniczony do zaznaczonego w tynku nadwieszenia II piętra ryzalitu, na pseudokroksztynach. Elewacja osłonięta wysuniętym okapem dachu. Skraje II piętra ryzalitu wyłożone dachówką dla nadania mu charakteru szczytu. W połaci dachu prostokątne okna dachowe.

Elewacja boczna z asymetrycznie umieszczoną osią okienną, zwieńczona trapezowym szczytem. Przy skrajnej części elewacji płytki, niższy od niej ryzalit z trójkątnym szczytem.

Płytką sień nakryta stropem. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Posesja wydzielona częściowo kutym, metalowym ogrodzeniem (z motywami secesyjnymi) mocowanym na ceglanej podmurówce.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;

— detal architektoniczny fasady;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;

— kute ogrodzenie posesji;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztuki, kategorie, piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. E. Orzeszkowej 26 (fot. 806)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910–1920, postsecesja z nawiązaniem do baroku.

Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitami, podpiwniczona, trzykondygnacyjna z mieszkalnym poddaszem, nakryta dachem płaskim.

Fasada 6-osiowa ze środkowym, czworobocznym, trzykondygnacyjnym ryzalitem (z jednostronnie umieszczonymi balkonami). Ryzalit zwieńczony balkonem (w partii mieszkalnego poddasza) osłoniętym z trzech stron szerokimi obdaszkami. Nad ryzalitem pięcioboczny szczyt. Elewacja tynkowana. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, gzyms cokółowy, lizeny wielkiego porządku ujmujące naroża środkowego ryzalitu. Podział ramowy dzielący prostokątne blendy z osiami okiennymi zachowany tylko na jednej z bocznych partii elewacji. Ryzalit zwieńczony pasowym gzymsem. Na podobnej wysokości każda z bocznych partii elewacji osłonięta występowaniem muru (jak okapem), podpartym skrajnie uproszczoną konsolą. Elewacja III piętra kształtowana jak połać dachu mansardowego, pokryta dachówką ceramiczną. Boki szczytu podkreślone drewnianymi belkami. Balustrady balkonów

pełne, z ażurami dekorowanymi komponowanym układem kutych elementów zdobniczych. Ponadto balkony zaopatrzone w kute barierki o prostym rysunku geometrycznym.

Otwór wejściowy w prawej, skrajnej osi, prostokątny ze ściętymi górnymi narożami, bez obramienia, wypełniony drzwiami w stylu postsecesji. Drzwi dwuskrzydłowe, drewniane, ramowo-płycinowe, dekorowane, częściowo przeszklone. Nad otworem wejściowym owalny okulus doświetlający sień. Wejście do budynku i okulus osłonięte pozornym, pięciobocznym zadaszeniem w formie murowanych okapów opartych (jak drewniany dach) na wspornikach. Otwór wejściowy poprzedzony parostopniowymi schodami. Okna i drzwi balkonowe dwuskrzydłowe, prostokątne, bez obramień. Otwory bardziej zaakcentowane tylko w partii ryzalitu — profilowanymi podokiennikami i płycinami podokiennymi. Pod oknami w przyziemiu ryzalitu jednolita, szeroka i wydłużona płycina dzielona szerokimi szczelinami. W zagłębieniach pomiędzy nimi — zawieszone na guzach zwisy z kampanul. Pod oknami I piętra wypukłe płyciny podokienne, w formie wycinka cylindra, pod oknami II piętra — płyciny wypukłe, trójboczne w zarysie. W partii III piętra oraz w polu szczytu okna dachowe, czteroskrzydłowe. W dużym stopniu zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach, z profilowanymi, stałymi ślēmionami oraz z charakterystycznym, kwaterowym podziałem górnych partii okien.

Fasada osłonięta pseudopołąciami dachu z pokryciem ceramicznym.

Elewacja tylna bez dekoracji. W jej skrajnej części balkony z kutymi balustradami o prostym rysunku geometrycznym, z dekoracją w formie rozet.

Sień ze stopniami wyrównawczymi otwarta ku klatce schodowej i przechodowi arkadą o spłaszczonym łuku. W przeciwległej ścianie otwór wejściowy i półkoliście zamknięte okno doświetlające sień, obecnie zaślepione. Sień nakryta secesyjnym stropem z wysokimi, łamanymi fasetami mającymi przekrój pięcioboku. Fasety umieszczone tylko przy wydłużonych ścianach sieni, oparte na odcinkach belkowania z fryzem dekorowanym pseudokasetonami. Na tym belkowaniu posadowione pary dekoracyjnych gurtów z pseudokasetonami, połączone dodatkowymi pseudokasetonami w formę litery H. W sieni zachowana ceramiczna posadzka. Klatka schodowa w trakcie tylnym, Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami zdobionymi prostą, secesyjną dekoracją. W oknach klatki schodowej oryginalna, stolarka, komponowana geometrycznie, w dwóch ujęciach — z wykorzystaniem formy prostokąta lub ostrołuku. W oknach zachowane relikty pierwotnego, barwnego przeszklenia. W klatce schodowej drzwi ramowo-płycinowe ze skromną dekoracją w stylu secesji.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie pseudopołąciami dachowej (na poziomie III piętra) nad fasadą;

— detal architektoniczny fasady;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna, stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;

— kute elementy zdobnicze i barierki balustrad balkonów w fasadzie, balustrady balkonów w elewacji tylnej;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, kategorie, piece.

Zaleca się odtworzenie podziału ramowego na bocznej części elewacji (w partii I i II piętra) oraz — rekonstrukcję zniszczonej konsoli pod występem muru wieńczącym II piętro fasady.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- **ul. E. Orzeszkowej 27 (fot. 807)**

Dom przy ul. E. Orzeszkowej 27 wiąże się kompozycyjnie z domem przy ul. M. Rataja 12. Budynek wzniesiony ok. 1910 r., w stylu postsecesji.

Dom mur., tynk., podpiwniczony trzykondygnacyjny, łącznie z mieszkalnym poddaszem. Wzniesiony na planie litery L.

E l e w a c j a f r o n t o w a 8-osiova, tynkowana, z pięciobocznym podwyższonym ryzalitem (z jednostronnie dołączonymi balkonami), nakrytym pięciopółaciowym dachem. Brak artykulacji, tylko cokół licowany rustykowanym boniowaniem. Górna kondygnacja ryzalitu o konstrukcji szkieletowej. W prawej skrajnej osi prostokątny otwór wejściowy bez obramienia. Nad nim owalny okulus doświetlający sień, zabezpieczony kutą kratą, pozbawiony oprawy. Ujęty u góry zwisami z liści laurowych. Drzwi w stylu neoklasycyzmu, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, częściowo przeszklone. W elewacji oraz w połaci dachowej okna dwuskrzydłowe, prostokątne, bez obramień. Okna w partii II piętra ryzalitu ujęte elementami konstrukcji szkieletowej. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami, stałymi profilowanymi ślēmionami i z kwaterowym podziałem. Balustrady balkonów kute.

E l e w a c j a b o c z n a ze środkowym, dwuosiowym, trzykondygnacyjnym ryzalitem z obdaszkiem nad I pięciem oraz z II pięciem o konstrukcji szkieletowej. Nad ryzalitem dach trójspadowy. Boczne części elewacji trzykondygnacyjne, zróżnicowane. Jedna bezokienna, z II pięciem zasłoniętym połacią dachu, druga dwuosiowa osłonięta okapem dachu. Okna dwuskrzydłowe, prostokątne, bez obramień. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami, stałymi profilowanymi ślēmionami i z kwaterowym podziałem.

E l e w a c j e t y l n e skrzydła głównego i bocznego bez dekoracji. Elewacja bocznego skrzydła dwuczęściowa złożona z części bezokiennej osłoniętej okapem dachu oraz z jednoosiowej części tylnej zwieńczonej trójkątnym szczytem.

Nad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym. Frontowa połać dachu przepruta oknami dachowymi.

Stan zachowania:

— dobry;

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;

— elewacje z partiami o konstrukcji szkieletowej;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna, stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;

— kute balustrady balkonów, kuta krata w okulusie nad otworem wejściowym;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym piece.

Zaleca się przywrócenie pierwotnej kolorystyki elewacjom budynku i urządzenie ogródka przed nim. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- **ul. E. Orzeszkowej 32–34 (fot. 808)**

Narożny dom wielorodzinny, wzn. ok. 1926–1930, modernizm z nawiązaniem do śląskiego renesansu, baroku i neoklasycyzmu. Budynek stanowi część komponowanego zespołu zabu-

dowy przy ul. E. Orzeszkowej 32–38, złożonego z dwóch skrajnie usytuowanych wielorodzinnych domów (nr 32–34 i 36–38) i z centralnie zlokalizowanego niższego budynku użyteczności publicznej (nr 34a).

Dom nr 32–34 mur., tynk., na planie litery L, podpiwniczony, trzykondygnacyjny z mieszkalnym poddaszem, nakryty dachami czterospadowymi.

Fasada głównego korpusu budynku 8-osiowa złożona z dwóch 4-osiowych części zestawionych w lustrzanym odbiciu. Centralna, 2-osiowa część każdego z członów fasady podkreślona trzykondygnacyjnym uskokowym, neorenesansowym szczytem, w dolnej kondygnacji trójosiowym. Elewacja tynkowana, z detalem architektonicznym wykonanym w tynku. Zaznaczony cokół. Profilowany gzyms nad przyziemiem przewiązany konsolami ukośnie ustawionych, trójkątnych w przekroju lizen ujmujących pary środkowych osi (w partii I i II piętra). Fasada zwieńczona profilowanym gzymsem koronującym. Szczyty dzielone gzymсами z ukośnie wbudowanymi w nie konsolami lizen dzielących poszczególne kondygnacje. Lizeny ustawione ukośnie, w komponowanych układach. Każdy z obu szczytów zwieńczony attyką złożoną z szeregu półkoli.

W przyziemiu każdego z członów elewacji, w centrum zmiana rozkładu otworów. Tu okna umieszczone mijankowo w stosunku do okien wyższych kondygnacji, rozsunięte dla pomieszczenia otworu wejściowego. Oba otwory wejściowe (nr 32 i 34) identyczne, prostokątne, z prostokątnymi nadświetlami wyprutymi w murze. Ujęte profilowanymi, wgłębnymi obramieniami, zwieńczone odcinkiem profilowanego gzymsu. Podobnie oprawione znajdujące się powyżej nadświetla, ale bez gzymsu. W obu wejściach drzwi jednoskrzydłowe, drewniane, ramowo-płycinowe, dekorowane komponowanymi odcinkami gzymsów. W nadświetlach kute, ozdobne kraty w stylu neobaroku. W fasadzie okna dwuskrzydłowe, prostokątne, z wydatnymi podokiennikami. Ujęte profilowanymi, wgłębnymi obramieniami, w partii I piętra ożywionymi formą trójkąta. W dolnej kondygnacji szczytów trzy małe, prostokątne okna we wspólnym obramieniu, profilowanym, z pseudolaskowaniem. Pomiędzy oknami prostokątne płyciny z modernistyczną dekoracją w formie plecionki. W środkowej kondygnacji każdego ze szczytów okno zamknięte dwubocznie, w profilowanym obramieniu. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z kwaterowym podziałem.

Elewacja boczna głównego korpusu budynku z jednym, centralnie umieszczonym oknem w partii II piętra, zwieńczona profilowanym gzymsem koronującym.

Elewacja frontowa bocznego skrzydła 5-osiowa, komponowana podobnie jak człony fasady, ale szczyt zsunięty z osi elewacji. Wystrój elewacji skrzydła, jej artykulacja, wykrój i obramienie otworów, także w szczycie — jak w fasadzie głównego korpusu budynku.

Elewacja boczna bocznego skrzydła — jak boczna elewacja głównego korpusu budynku, z tym że okno w partii II piętra przeprute asymetrycznie.

Elewacje tylne głównego korpusu budynku i bocznego skrzydła zwieńczone odcinkami profilowanego gzymsu koronującego ponad II pięciem oraz nad podwyższonym ryzalitem klatki schodowej (nr 34). W elewacjach okna prostokątne, jedno- dwu- i trójskrzydłowe o różnych proporcjach. Układ okien komponowany. Zachowane relikty okiennych, tynkowych opasek.

Elewacje osłonięte połaciami dachu z pokryciem ceramicznym oraz z dwuokiennymi facjatami z dachami pulpitowymi.

Sień z posadzką z lastriko. Klatka schodowa w trakcie tylnym. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, ze szczeblinową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami. W przyziemiu w miejscu skrajnego słupka konstrukcyjny element balustrady wycięty z deski, stylizowany w duchu neobaroku.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, relikty stolarki okiennej, stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, kategorie, piece.

Zaleca się wykonanie stratygraficznych badań tynków dla ustalenia pierwotnej kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisania do rejestru zabytków.

• ul. E. Orzeszkowej 34a (fot. 809)

Budynek użyteczności publicznej, hala spotkań, obecnie sala gimnastyczna, wzn. ok. 1926–1930, neoklasycyzm nawiązujący do śląskiego neoklasycyzmu 1 ćw. XIX w. Budynek remontowany ok. 2000 r. Stanowi część komponowanego zespołu zabudowy przy ul. E. Orzeszkowej 32–38, złożonego z dwóch skrajnie usytuowanych wielorodzinnych domów (nr 32–34 i 36–38) i z centralnie zlokalizowanego niższego budynku użyteczności publicznej (nr 34a).

Budynek nr 34a mur., tynk., na planie wydłużonego prostokąta, półtorakondygnacyjny lub dwukondygnacyjny, zawierający jednoprzestrzenne wnętrza, nakryty dachem czterospadowym. Budynek złożony z głównego korpusu z dachem czterospadowym, flankowanego przez dwie niższe, parterowe przybudówki z dachami płaskimi.

Fasada głównego korpusu budynku 6-osiova, ożywiona wysokimi blendami z łukami półkolistymi wypełnionymi oknami. Elewacja tynkowana, z cokołem wtórnie licowanym cegłą, zwieńczona profilowanym, tynkowanym gzymsem koronującym na uproszczonych konsolach. W fasadzie okna umieszczone w blendach, rozdzielone murem ślaniem. Nad ślaniem okna termalne, pod ślaniem — węższe od blend okna prostokątne, dwuskrzydłowe z wydatnymi podokiennikami. Okna bez obramień. W połaci dachu wbudowana symetrycznie i osiowo dekoracyjna attyka w formie czterech jednoosiowych szczytów połączonych odcinkami muru. Każdy ze szczytów przepruty wąskim, prostokątnym oknem bez obramienia, ujęty skrajnie ukośnie ustawionymi lizenami, zwieńczony profilowanym gzymsem i półkolistym naczółkiem. Boczne partie szczytów przekształcone w niewielkie spływy połączone z odcinkami muru, półkoliście podciętymi od dołu, krytymi dachówką ceramiczną.

Elewacje frontowe bocznych członów budynku. Elewacja jednego z nich trójosiowa, z ceramicznym, wtórnym cokołem, zwieńczona profilowanym gzymsem i pełną attyką, także z gzymsem koronującym. W elewacji okna o łuku pełnym, w tynkowych opaskach. Podobnie komponowana elewacja frontowa drugiego bocznego członu budynku, z tym że — dwuosiova. Otwory o łuku pełnym, w jednej z osi otwór wejściowy w wąskiej opasce. Podobnie obramione okno.

Elewacje głównego korpusu budynku osłonięte połaciami dachu z pokryciem ceramicznym.

Stan zachowania:

— bardzo dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz.

Zaleca się wykonanie stratygraficznych badań tynków dla ustalenia pierwotnej kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisania do rejestru zabytków.

• **ul. E. Orzeszkowej 36–38 (fot. 810)**

Dom wielorodzinny, wzn. ok. 1926–1930, modernizm z nawiązaniem do śląskiego renesansu, baroku i neoklasycyzmu. Budynek stanowi część komponowanego zespołu zabudowy przy ul. E. Orzeszkowej 32–38, złożonego z dwóch skrajnie usytuowanych wielorodzinnych domów (nr 32–34 i 36–38) oraz z centralnie zlokalizowanego niższego budynku użyteczności publicznej (nr 34a).

Dom nr 36–38 mur., tynk., na planie prostokąta, podpiwniczony, trzykondygnacyjny z mieszkalnym poddaszem, nakryty dachami czterospadowymi.

F a s a d a 8-osiowa złożona z dwóch 4-osiowych części zestawionych w lustrzanym odbiciu. Centralna, 2-osiowa część każdego z członów fasady podkreślona trzykondygnacyjnym uskokowym, neorenesansowym szczytem, w dolnej kondygnacji trójosiowym. Elewacja tynkowana, z detalem architektonicznym wykonanym w tynku. Zaznaczony cokół. Profilowany gzyms nad przyziemiem przewiązany konsolami ukośnie ustawionych, trójkątnych w przekroju lizen obejmujących pary środkowych osi (w partii I i II piętra). Fasada zwieńczona profilowanym gzymsem koronującym. Szczyty dzielone gzymсами z ukośnie wbudowanymi w nie konsolami lizen dzielącymi poszczególne kondygnacje. Lizeny ustawione ukośnie, w komponowanych układach. Każdy z obu szczytów zwieńczony attyką złożoną z szeregu półkoli.

W przyziemiu każdego z członów elewacji, w centrum zmiana rozkładu otworów. Tu okna umieszczone mijankowo w stosunku do okien wyższych kondygnacji, rozsunięte dla pomieszczenia otworu wejściowego. Oba otwory wejściowe (nr 36 i 38) identyczne, prostokątne, z prostokątnymi nadświetlami wyprutymi w murze. Ujęte profilowanymi, wgłębными obramieniami, zwieńczone odcinkiem profilowanego gzymsu. Podobnie oprawione znajdujące się powyżej nadświetla, ale bez gzymsu. W obu wejściach drzwi jednoskrzydłowe, drewniane, ramowo-płycinowe, dekorowane komponowanymi odcinkami gzymsów. W nadświetlach kute, ozdobne kraty w stylu neobaroku. W fasadzie okna dwuskrzydłowe, prostokątne, z wydatnymi podokiennikami. Ujęte profilowanymi, wgłębными obramieniami, w partii I piętra ożywionymi formą trójkąta. W dolnej kondygnacji szczytów trzy małe, prostokątne okna we wspólnym obramieniu, profilowanym, z pseudolaskowaniem. Pomiędzy oknami prostokątne płyciny z modernistyczną dekoracją w formie plecionki. W środkowej kondygnacji każdego ze szczytów okno zamknięte dwubocznie, w profilowanym obramieniu. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z kwaterowym podziałem.

E l e w a c j a b o c z n a bezokienna, zwieńczona profilowanym gzymsem koronującym.

E l e w a c j a t y l n a zwieńczona odcinkami profilowanego gzymsu koronującego. W elewacji okna prostokątne, jedno- dwu- i trzyskrzydłowe o różnych proporcjach. Układ okien komponowany.

Elewacje osłonięte połaciami dachu z pokryciem ceramicznym oraz z facjatami z dachami pulpitowymi.

Sień z posadzką z lastriko. Klatka schodowa w trakcie tylnym. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, ze szczeblinową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami. W przyziemiu w miejscu skrajnego słupka konstrukcyjny element balustrady wycięty z deski, stylizowany w duchu neobaroku.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;

— detal architektoniczny elewacji;

— wykrój i układ otworów, relikty stolarki okiennej, stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, kategorie, piece.

Zaleca się wykonanie stratygraficznych badań tynków dla ustalenia pierwotnej kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisania się do rejestru zabytków.

• ul. E. Orzeszkowej 40 (fot. 811)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1920, postsecesja.

Mur., tynk., na planie prostokąta z aneksami, podpiwniczona, czterokondygnacyjna nakryta dachem dwuspadowym, od frontu kształtowanym jak dach mansardowy.

Fasada 6-osiowa z asymetrycznie usytuowanym, czworobocznym, podwyższonym, jednoosiowym, czterokondygnacyjnym ryzalitem zwieńczonym trójkątnym szczytem. Do ryzalitu dobudowane z jednej strony loggie, a z drugiej — balkony z płytami balkonowymi opartymi na ozdobnych wspornikach. Balustrady loggii i balkonów pełne. Oba piony (z loggiami i balkonami) zakończone w partii III piętra zadaszonymi balkonami o konstrukcji drewnianej. Elewacja tynkowana z detalem architektonicznym wykonanym w tynku. Zaznaczone: cokół, gzyms cokołowy, profilowany gzyms nad przyziemiem i profilowany gzyms koronujący przerwany przez elewację ryzalitu oraz balkon w partii III piętra. Balustrady loggii dekorowane płycinami lub ornamentem geometryczno-roślinnym (w formie rozety wpisanej w romb). Zaopatrzone w kute barierki. Elewacja III piętra kształtowana jak połąć dachu mansardowego, pokryta dachówką ceramiczną. Znajdujące się tu balustrady balkonów osłonięte obdaszkami z ceramicznym pokryciem. Z konstrukcją balustrad zespolone słupy z zastrzałami podtrzymujące pulpitorowe zadaszona balkonów. Szczyt ryzalitu ujęty profilowaną ramą.

Otwór wejściowy w osi ryzalitu, w podcieniu, którego ściany częściowo licowane ceramicznymi płytkami. Wejście prostokątne, bez obramienia. W nim drzwi dwuskrzydłowe z nadświetlem, drewniane, ramowo-płycinowe, zdobione dekoracją geometryczną, częściowo przeszkłone, m.in. barwnym szkłem witrażowym.

Otwory w ryzalicie (arkada podcienia i okna) prostokątne z zaokrąglonymi narożnikami. Podobnie wykrojone otwory loggii. Wszystkie ujęte wgłębnymi opaskami. Pod trójskrzydłowymi oknami w ryzalicie płyciny podokienne kształtowane jak balustrady loggii. W partii I piętra wgłębna ława podokienna z płyciną z wklęsłymi narożnikami wypełnioną gęstym żłobkowaniem. W partii II i III piętra — prostokątne, tynkowe płyciny z motywem rozety wpisanej w romb. W pozostałych częściach elewacji okna i drzwi balkonowe dwuskrzydłowe, prostokątne, we wgłębnych obramieniach. W partii I i II piętra obramienia okienne zaopatrzone do-

datkowo w płycinie pod- i międzyokienne (z mniejszymi płycinami z różnorodnie podcinanymi bokami lub narożami, wypełnionymi gęstym żłobkowaniem). W ten sposób silnie wyodrębnione osie okienne. Na poziomie III piętra okna bez obramień. W polu szczytu ryzalitu okno termalne z podokiennikiem. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi słupkami i ślemionami.

Fasada osłonięta pseudopołacią dachu (III piętro) z pokryciem ceramicznym i wyżej — podobnie krytą rzeczywistą połacią dachu.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Sień ze stopniami wyrównawczymi otwarta ku klatce schodowej i przechodowi arkadą o łuku odcinkowym. W arkadzie dwuskrzydłowe, drewniane drzwi wewnętrzne z nadświetlem, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone, w tym barwnym szkłem witrażowym. Sień nakryta secesyjnym stropem z dwiema wysokimi zaokrąglonymi pseudofasetami przechodzącymi bezpośrednio w lustro stropu. Jego centrum podkreślone obramionem, prostokątnym plafonem. W dolnej części każdej z pseudofaset dekoracja w formie girland trzymanyh przez putta stojące na profilowanym gzymsie. W sieni zachowana ceramiczna posadzka. Podobna posadzka w przechodzie.

Klatka schodowa w trakcie tylnym. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i toczonymi słupkami. Podniebia biegów schodów zdobione sztukateriami — naturalistyczną plecionką (na obrysie prostokąta zamkniętego półkuliście) i — pojedynczymi, umieszczanymi skrajnie medalionami z naturalistycznymi bukietami kwiatów związanych karbowaną wstążką.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie pseudopołaci (elewacji III piętra) i ceramiczne pokrycie właściwej połaci dachu;
- detal architektoniczny fasady, drewniane konstrukcje balkonów;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna, stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
- kute barierki balustrad loggii;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece.

Zaleca się wykonanie stratygraficznych badań tynków dla ustalenia pierwotnej kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. E. Orzeszkowej 42 (fot. 812, 813)

Narożna kamienica czynszowa, wzn. ok. 1920, postsecesja z odniesieniami do baroku.

Mur., tynk., na planie litery L z ryzalitami, w tym — z ryzalitem narożnym. Kamienica podpiwniczona, czterokondygnacyjna nakryta dachem dwuspadowym, od frontu kształtowanym jak dach mansardowy.

F a s a d a 7-osiowa z asymetrycznie usytuowanym, czworobocznym, podwyższonym, dwuosiowym, czterokondygnacyjnym ryzalitem z jednostronnie dobudowanymi balkonami (z pełnymi balustradami i płytami balkonowymi opartymi na ozdobnych wspornikach). Ryzalit zwieńczony trójkątnym szczytem. Podobny ryzalit dostawiony do naroża fasady, lecz bez balkonów. Elewacja tynkowana, z detalem architektonicznym wykonanym w tynku. Zaznaczone cokół i gzyms cokołowy. Pod oknami I piętra i na balustradzie balkonu odcinki profilowanego gzymsu z denticuli oraz z krótszymi, wgłębnymi odcinkami fryzu wypełnionego

wicią akantu. Nad II piętrem obu ryzalitów uproszczone belkowanie z obdaszkiem, połączone z okapem pseudopołaci dachu w partii III piętra. U podstawy szczytów obu ryzalitów skrajne odcinki belkowania zespolone listwą. Boki szczytów ryzalitów ujęte profilowanymi obramieniami. Elewacja III piętra kształtowana jak połąć dachu mansardowego, pokryta dachówką ceramiczną. Otwór wejściowy w osi okiennej obok ryzalitu w fasadzie, umieszczony w płytce, prostokątnej blendzie. Wejście prostokątne, bez obramienia, osłonięte dekoracyjnie kształtowanym, przeszklonym dachem pulpitowym o konstrukcji metalowej. Drzwi dwuskrzydłowe, drewniane, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone. W elewacji okna i drzwi balkonowe prostokątne, dwuskrzydłowe, a w narożnym ryzalicie okna trójskrzydłowe. Okna we wglębnych obramieniach. Obramienia te rozbudowane dodatkowo w partii I i II piętra (łącznie z oboma ryzalitami oraz w osi z oknami klatki schodowej) o płyciny międzyokienne. W ten sposób silnie wyodrębnione okienne osie. Płyciny międzyokienne ujęte profilowanymi ramami, zdobione motywami geometryczno-roślinnymi — rozetami wrysowanymi w romby oraz trójlisciami wrysowanymi w pozostałe, trójkątne części płycin. W podobnie komponowanych płycinach w osi z oknami klatki schodowej — dekoracja w formie czworoliści w rombach i trójlisci w ich otoczeniu. Na poziomie III piętra okna bez obramień. W polach szczytów ryzalitów pojedyncze okna termalne z podokiennikami. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i profilowanymi, stałymi ślemionami. Pełne balustrady balkonów zaopatrzone w kute barierki. Balkon w partii III piętra ograniczony kutą balustradą.

Elewacja od strony ul. Grunwaldzkiej 5-osiowa, z balkonami (z pełnymi balustradami) w osi. Wystrój elewacji, jej artykulacja, okna, ich wykroje i obramienia — jak w fasadzie.

Elewacje budynku osłonięte pseudopołaciami dachu z pokryciem ceramicznym (III piętro), i wyżej — podobnie krytą rzeczywistą połącią dachu.

Elewacje tylne bez dekoracji.

W sieni zachowana ceramiczna posadzka o wzorze geometrycznym. Klatka schodowa w trakcie przednim. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i toczonymi słupkami. W oknach klatki schodowej stolarka o komponowanych formach, z relikami oryginalnego przeszklenia.

Przed budynkiem niewielki ogródek wydzielony ogrodzeniem złożonym z niskiej podmurówki, betonowych lub kamiennych słupków (czworobocznych i cylindrycznych) oraz z kutech segmentów ogrodzenia o prostym rysunku geometrycznym.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie pseudopołaci (elewacji III piętra) i ceramiczne pokrycie właściwych połaci dachu;

— detal architektoniczny fasady;

— wykroj i układ otworów, stolarka okienna, stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;

— kute barierki balkonów i kuta balustrada balkonu;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, piece.

Zaleca się wykonanie stratygraficznych badań tynków dla ustalenia pierwotnej kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Ulica Oświęcimska

Do 1945 r. *Däslerstrasse*.

Wytyczona w 1901 r. wraz z ul. R. Traugutta i św. Elżbiety, zamykała nowy kwartał przeznaczony pod zabudowę. Budynki usytuowane przy ul. Oświęcimskiej wzniesione zostały ok. 1910 r. i w l. 20. XX w.

Przed 1908 r. po południowej stronie ulicy, w kwartale pomiędzy ulicami Tatarską, a św. Elżbiety urządzony został zieleńiec noszący nazwę *Blücherplatz* z alejami z dębów kolumnowych i lip, tworzącymi układ kratownicowy – obecnie użytkowany jako boisko i plac zabaw.

Wzdłuż całej ulicy, po jej północnej stronie przed fasadami kamienic ogródki lub kute ogrodzenia oraz chodniki ułożone z prostokątnych płyt granitowych. Analogiczny chodnik po południowej stronie ulicy, w części zachodniej – prowadzący do otoczonej ogrodem willi nr 5.

- ul. Oświęcimska 2 (fot. 814)

Kamienica czynszowa, narożna, wzn. w l. 20/30 XX w., przebud. po 1945 r., modernizm.

Zalecenia konserwatorskie:

Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.

Ochronie podlega bryła budynku i portal w pd. elewacji frontowej.

- ul. Oświęcimska 4 (fot. 815)

Kamienica czynszowa, wzn. w l. 20/30 XX w., modernizm.

Mur., tynk., podpiwniczona, w fasadzie pięcio-; w elewacji tylnej sześciokondygnacyjna, nakryta dachem o niewielkim spadku, z wysuniętym okapem.

Fasada 4-osiova, z 6-osiowym przyziemiem, w którym pośrodku odcinkowo zamknięty, rozglifiony otwór drzwiowy, ujęty uproszczonym obramieniem. W 4 osi w obrębie II-V kondygnacji prostokątne balkony o murowanych, pełnych balustradach; w przyziemiu pod nimi (w 6 osi) otwór bramny zamknięty spłaszczonym łukiem odcinkowym. Otwory okienne pierwszej osi w wyładowanych przed lico, tynkowanych, prostych obramieniach na prostokątnych wspornikach, zwieńczone gzymsami. W części zachowana drewniana, trójdzielna stolarka okienna, z podziałem pionowym. Drzwi wejściowe drewniane, ramowo-płycinowe, jedno-skrzydłowe, ze stałym nadświetlem. Drzwi bramne drewniane, dwuskrzydłowe, listwowe.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie przednim dwubiegowa powrotna, z monolitycznymi, betonowymi stopniami i pełną drewnianą balustradą.

Przed fasadą zachowany niewielki ogródek z żywopłotem.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, forma dachu;

— detal architektoniczny fasady;

- wykrój i układ otworów, stolarka drzwi wejściowych;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym piece i stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Oświęcimska 5 (fot. 816, 817)

Willa wzn. ok. 1901 r. „styl szwajcarski” z elementami historyzującymi.

Mur., tynk., II kondygnacja i poddasze w konstrukcji szachulcowej. Podpiwniczona, dwukondygnacyjna, nakryta wielospadowym, ceramicznym dachem z wysuniętymi połaciami na ozdobnych kroksztynach. W połaciach dachowych lukarny pulpitowe i dwuspadowe. Bryła budynku na rzucie zbliżonym do kwadratu, znacznie rozczłonkowana, z dwukondygnacyjnymi ryzalitami nakrytymi dachami naczółkowymi. Dodatkowy zadaszony, jednokondygnacyjny ryzalit w elewacji pn. poprzedzający ryzalit dwukondygnacyjny. W elewacji wsch. przeszklona weranda, ponad którą rodzaj drewnianej loggii. Przy elewacji zach. ozdobny, drewniany ganek ze schodami. Ponadto w szczycie ryzalitu wsch. drewniany balkon zadaszony wysuniętymi połaciami dachu naczółkowego, przechodzącego w rodzaj dwuczłonowego, ostrosłupowego hełmu. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: boniowanie cokołu; pasy boniowania na narożach; profilowane, uszakowe obramienia okienne z przewiązkami i gzymсами podokiennymi; profilowana opaska wokół otworu wejściowego. Drzwi wejściowe neomanierystyczne, dwuskrzydłowe z nadświetłem. Stolarka okienna drewniana, z profilowanymi stałymi ślemionami; w otworach okiennych piwnic kute metalowe kraty. Wnętrze nierozpoznane.

Willa otoczona ogrodem z kutym ogrodzeniem na podmurówce.

Stan zachowania:

- dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- parcela w granicach historycznych wraz z ogrodzeniem;
- bryła budynku, forma i ceramiczne pokrycie połaci dachowych, forma lukarny;
- detal architektoniczny elewacji wraz ze snycerką (ozdobne elementy oraz balustrady balkonów i loggii);
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna; stolarka drzwi wejściowych;
- kute ogrodzenie.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, kategorie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. Oświęcimska 6 (fot. 818, 819)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910 r., secesja.

Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna z mieszkalnym poddaszem. Ponad fasadą połąć dachu z pokryciem ceramicznym oraz dwoma lukarnami z dachami pulpitowymi.

Fasada 5-osiowa, ze skrajnymi osiami zaakcentowanymi trójbocznymi balkonami, ujętymi zdwojonymi, uproszczonymi pilastrami (część balkonów przeszklona). W 1 i 5 osi w partii dachu dwuosiowe szczyty naczółkowe. Fasada w obrębie 2-4 osi zamknięta łukiem wklęsłowypukłym, zwieńczona profilowanym gzymsem; w 3 osi z czterema otworami okiennymi klatki schodowej ponad otworem wejściowym ujętym portalem. Portal ze zdwojonych, uproszczonych trójbocznych pilastrów dźwigających gzyms profilowany uskokowo. Otwory okienne klatki schodowej w III-IV kondygnacji w trójbocznym wykuszu pozornym, zwieńczonym profilowanym gzymsem i nakrytym trójspadowym daszkiem. Pod wykuszem przy otworze okiennym II kondygnacji owalne medaliony z płaskorzeźbionymi przedstawieniami mężczyzny cumującego łódź oraz żniwiarki z sierpem i snopem zboża. Powyżej pseudowykusa przy otworze okiennym w V kondygnacji medaliony z płaskorzeźbionymi rozetami. Stolarka okienna drewniana, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślēmionami. W oknach klatki schodowej szyby ze szkła trawionego w ornament roślinno-kwiatowy. Drzwi wejściowe o formie historyzującej, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetłem; górne kwatery przeszklone.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie przednim, schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z secesyjną tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnym słupkiem. Dolna partia ścian pokryta okładziną z glazurowanych, błękitnych kafli ceramicznych ozdobionych białymi, złożonymi elementami dekoracyjnymi. Posadzka ceramiczna.

W udostępnionym mieszkaniu na parterze zachowana secesyjna dekoracja sztukatorska na stropach, secesyjna stolarka drzwiowa oraz piec kaflowy o formach historyzujących.

Przed fasadą niewielki ogródek z kutym, secesyjnym ogrodzeniem.

Stan zachowania:

— dość dobry, liczne uszkodzenia tynków w partii górnych kondygnacji fasady.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i ceramiczne pokrycie dachu, forma szczytów;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna, zachowane szyby trawione oraz stolarka drzwi wejściowych;
- klatka schodowa;
- kute ogrodzenie ogródka.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, okładziny ceramiczne.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. Oświęcimska 10 (fot. 820)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910 r., secesja z elementami neobaroku (portal, lukarna) i neoklasycyzmu (obramienia okienne).

Mur., tynk., detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Kamienica podpiwniczona, cztero-kondygnacyjna z mieszkalnym poddaszem. Ponad fasadą połączyć dachu z pokryciem ceramicz-

nym oraz podwójną lukarną z dachem pulpitowym (w 1 osi) i lukarną z dachem krążynowym (w 4 osi).

Fasada 4-osiowa, z 2-osiowym ryzalitem, który wieńczy 3-osiowy szczyt zamknięty łukiem wklęsło-wypukłym. W 1 osi oszklone balkony o wyoblonych narożach, z kutymi metalowymi balustradami, przylegające do ryzalitu. Otwór wejściowy w 4 osi zamknięty łukiem nadwieszonym, ujęty portalem kolumnowym, zwieńczonym naczółkiem o linii wklęsło-wypukłej. W polu naczółka płaskorzeźbione przedstawienie dwóch putt w układzie antytetycznym, trzymających róg obfitości ponad owalnym medalionem z wicią roślinną. Powyżej trzy ostrołukowe otwory okienne z pozostałościami witraży, doświetlające klatkę schodową. Otwory okienne w II i III kondygnacji ryzalitu ujęte wspólnymi obramieniami; w IV kondygnacji na wspólnym gzymsie podokiennym z płycinami podokienników dekorowanych festonami. Obramienie w II kondygnacji z trójkątnym naczółkiem ozdobionym dekoracją roślinną; pomiędzy oknami dekoracyjna plakietka z inicjałem R.R umieszczonym pod festonem. Obramienie III kondygnacji ujęte profilowanymi gzymsami pod- i nadokiennym. Stolarka okienna drewniana, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślēmionami. Drzwi wejściowe secesyjne, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, górne kwatery przeszklone.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie przednim, schody dwubiegowe powrotne, z secesyjną, drewnianą, tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnym słupkiem. Dolna partia ścian pokryta okładziną z glazurowanych kafli ceramicznych w kolorze ciemnozielonym, ozdobionych białymi elementami dekoracyjnymi.

W udostępnionym mieszkaniu na parterze zachowana secesyjna dekoracja sztukatorska na stropach i secesyjna stolarka drzwiowa.

Przed ryzalitem w fasadzie kute, secesyjne ogrodzenie na niewysokiej podmurówce, wokół fosy umożliwiającej doświetlenie okien sutereny.

Stan zachowania:

— dość dobry, liczne uszkodzenia tynków w górnych partiach fasady.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i ceramiczne pokrycie dachu, forma lukarny z dachem krążynowym;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna, zachowane pozostałości witraży oraz stolarka drzwi wejściowych;
- klatka schodowa;
- kute ogrodzenie wokół fosy.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, okładziny ceramiczne, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. Oświęcimska 12 (fot. 821, 822)

Kamienica czynszowa — ob. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej, wzn. ok. 1910 r., secesja.

Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna z mieszkalnym poddaszem i suteroną, nakryta dachem mansardowym z pokryciem ceramicznym i otworami okiennymi w dolnej połaci.

Fasada znacznie rozczłonkowana, 6-osiowa, z pięciokondygnacyjnym ryzalitem w 4-5 osi, który wieńczy facjata ze spłaszczonym naczółkiem odcinkowym. Ryzalit w I-II kondygnacji 2-osiowy, wyżej 3-osiowy, podobnie jak facjata. W 6 osi trójbocznie wyładowane balkony o pełnych, murowanych balustradach, ujęte uproszczonymi pilastrami (w przyziemiu balkon oszklony). Otwór wejściowy w 1 osi przyziemia zamknięty łukiem odcinkowym, umieszczonym w półkolistym portalu o rozbudowanych węgarach oraz archiwolcie ozdobionej festonem i stylizowanymi wolutami. Powyżej w III i IV kondygnacji pseudowykusze na łuku odcinkowym. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: pasy boniowania w I-II kondygnacji, gzymsy, pilastry, portal i płyciny podokienników dekorowane meandrami i motywami geometrycznymi. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami; na oknach pseudowykusza w III kondygnacji ozdobne, zewnętrzne okapniki. W oknach klatki schodowej zachowane fragmenty witraży. Drzwi wejściowe secesyjne, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe; górne kwatery przeszklone.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie przednim, schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą i profilowaną poręczą; pierwszy bieg schodów z granitu. Dolna partia ścian pokryta okładziną z glazurowanych, błękitnych kafli ceramicznych ozdobionych białymi elementami dekoracyjnymi. Posadzka ceramiczna.

W udostępnionych pomieszczeniach na parterze zachowana secesyjna dekoracja sztukatorska na stropach i secesyjna stolarka drzwiowa.

Przed częścią fasady kute, secesyjne ogrodzenie na niewysokiej podmurówce wokół fosy poprzedzającej suteroną.

Stan zachowania:

— dość dobry, uszkodzenia tynków fasady.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i ceramiczne pokrycie dachu;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna, zachowane fragmenty witraży oraz stolarka drzwi wejściowych;
- klatka schodowa;
- kute ogrodzenie przed fasadą.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, okładziny ceramiczne, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. Oświęcimska 14 (fot. 823, 824)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910 r., secesja.

Mur., tynk., narożna, usytuowana u zbiegu ulic Oświęcimskiej (elewacja pd.) i św. Elżbiety (elewacja wsch.). Podpiwniczona, czterokondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej dwoma ryzalitami (w narożu oraz przy elewacji wsch.), nakryta wielospadowym dachem z pokryciem

ceramicznym. Ponad III kondygnacją wyładowany gzyms z ceramicznymi obdasznicami. W połaciach dachowych lukarny powiekowe i pulpitowe.

Elewacja pd. 3-osiowa, z otworem wejściowym w 1 osi ujętym portalem, poprzedzona w 2 osi (w II-III kondygnacji) balkonami o kutyh, metalowych balustradach. Portal z uproszczonych pilastrów dekorowanych kampanullami, dźwigających rodzaj profilowanej archiwolty, która ujmuje koliste nadświetle. Narożny ryzalit 1-osiowy trójkondygnacyjny, zwieńczony oszklonym tarasem. Ponad nim w połaci dachowej 1-osiowa facjata nakryta dachem mansardowym. Elewacja wsch. 6-osiowa, z czterokondygnacyjnym ryzalitem w 2-4 osi, zwieńczonym 2-osiowym szczytem, nakrytym dachem mansardowym. Ryzalit w przyziemiu 2- i 3-trójosiovy. Pomiędzy ryzalitem narożnym, a ryzalitem w elewacji wsch. loggie z metalowymi, kutymi balustradami w II i III kondygnacji. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: pasy boniowania w przyziemiu; profilowane gzymsy; pasy lizenowe; opaski okienne i płyciny podokienników; geometryczno-roślinne motywy ornamentalne; dekoracja szczytów. Częściowo zachowana stolarka okienna drewniana, ze stałymi profilowanymi ślemionami. W oknach zachowane fragmenty witraży. Drzwi wejściowe wtórne.

Elewacja tylna zryzaltowana, bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnym słupkiem. Na podniebiach schodów sztukatorska dekoracja ornamentalna.

Strop sieni spłaszczony beczkowy, ozdobiony pseudokasetonowymi pasami. Ściany dekorowane lizenami, pasem gzymsowym z motywów geometrycznych, boniowaniem oraz okładziną z glazurowanych, błękitnych kafli ceramicznych ozdobionych białymi elementami dekoracyjnymi, które powtarzają motyw z pasów kasetonowych. Posadzka ceramiczna.

Przy biegu schodów wyrównawczych kuta, secesyjna balustrada.

Przed elewacjami obniżenie terenu – rodzaj fosy ze współczesnym, metalowym ogrodzeniem.

Stan zachowania:

— dobry, uszkodzenia tynków elewacyjnych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i ceramiczne pokrycie połaci dachowych, forma lukarn;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz zachowane fragmenty witraży;
- kute balustrady balkonów i loggii;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, okładziny ceramiczne, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. Oświęcimska 16/18 (fot. 825, 826)

Wielorodzinny dom mieszkalny, ok. 1910 r., secesja.

Mur., tynk., II kondygnacja i poddasze w konstrukcji szachulcowej, podpiwniczony, dwukondygnacyjny, nakryty wielospadowym, ceramicznym dachem mansardowym. Poddasze mieszkalne. Bryła budynku znacznie rozczłonkowana, z dwoma dwukondygnacyjnymi ryzalitami w fasadzie zwieńczonymi tarasami, ponad którymi facjaty w połaci dachowej. Pomiędzy ry-

zalitami loggie z kutymi balustradami (w II kondygnacji). W elewacjach bocznych III-kondygnacyjne ryzality wieżowe: wieloboczny (od zach.) i wyoblony (od wsch.). Ponadto w elewacji zach. ryzalit narożny i zewnętrzne schody (nr 16), a w elewacji wsch. zadaszony ganek, na którym oszklona weranda (nr 18). Elewacje tylne także rozczłonkowane, z loggiami i współczesnymi balkonami. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: gzymsy; pasy gzymsowe; płyciny fakturalnego tynku; opaski okienne; podokienniki oraz dekoracyjne, zgeometryzowane formy ornamentalne. Cokół w okładzinie ceglanej. Częściowo zachowana pierwotna, drewniana stolarka okienna i drzwiowa wraz z drzwiami wewnętrznymi klatki schodowej, przeszklonymi secesyjnymi witrażami (nr 18).

Schody drewniane, pierwszy bieg zabiegowy, wyżej dwubiegowe powrotne, z ażurową, zgeometryzowaną balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnym słupkiem. Na podniebiach schodów sztukatorska dekoracja ornamentalna. Posadzki ceramiczne.

Przed fasadą kute ogrodzenie o uproszczonych formach, z murowanymi słupkami.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych z witrażami;
- kute balustrady loggii;
- klatka schodowa;
- kute ogrodzenie ogródka.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, posadzki.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. Oświęcimska 20 (fot. 827)

Dom mieszkalny o charakterze willi — obecnie Przedszkole Niepubliczne „Bajka”, l.20./30. XX w., modernizm; budynek częściowo przebudowany po 1945 r.

Mur., tynk., podpiwniczony, trójkondygnacyjny, nakryty wielospadowym dachem o pokryciu ceramicznym. Bryła budynku rozczłonkowana, z czterokondygnacyjnym, półokrągłym ryzalitem na osi fasady, w którym otwór wejściowy. Przy elewacjach bocznych balkony o zaokrąglonych narożach, z metalowymi balustradami. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: pasy gzymsowe, opaski okienne, pasy boniowania w przyziemiu ryzalitu. Częściowo zachowana pierwotna, drewniana stolarka okienna ze stałymi ślemionami i drobnym podziałem kwaterowym.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Ulica Pancerna

Do 1945 r. *Steinmetzstrasse*.

Ulica w części północnej wytyczona jako graniczna droga zakładu opiekuńczo-wychowawczego dla umysłowo chorych. Przedłużona w kierunku południowym do ul. A. Asnyka po 1925 r.

• ul. Pancerna 1 (fot. 828, 829)

Budynek szpitalny należący do zakładu opiekuńczo-wychowawczego dla umysłowo chorych (*Idiotenanstalt*), wzn. po 1900, budownictwo ceglane nawiązujące do neoklasycyzmu, oparte na rozwiązaniach ze szkoły berlińskiej 3 ćw. XIX w.

Pozostałe budynki szpitalne przy ul. Chojnowskiej 112, Chojnowskiej 114, E. Lindego 4, 6, 10, Pancernei 3, 5.

Budynek szpitalny przy ul. Pancernei 1 mur., wewnątrz tynk., na zewnątrz licowany cegłą, czterokondygnacyjny (łącznie z suteroną), na planie litery H z bocznym aneksem. Bryła ożywiona ryzalitami, kryta dachami płaskimi z wysuniętymi okapami opartymi na wspornikach.

Elewacja frontowa trójosiowa, ze środkowym, jednoosiowym ryzalitem, zwieńczonym trójkątnym szczytem (z bocznymi pseudomachikułami), sięgającym wysuniętego okapu dachu. Elewacja licowana barwną cegłą, czerwoną i ciemną, z której wykonane elementy zdobnicze. Do poziomu gzymsu nad przyziemiem licówka wykonana z cegły czerwonej, z motywami zdobniczymi — z cegły ciemniejszej. Tu: gładki cokół, gzyms cokołowy, ozdobny szeroki szlak o geometrycznym rysunku, pasowy gzyms pod oknami przyziemia, listwy dzielące przyziemie (w nawiązaniu do boniowania) i profilowany gzyms nad przyziemiem. W partii pięter I–III wykonane z czerwonej cegły lizeny podkreślające naroża elewacji i ryzalitu. Ponadto boczne partie elewacji i ryzalitu dzielone różnicowanymi, geometrycznymi szlakami-gzymsami pod oknami I piętra, na wysokości górnych części okien tej kondygnacji i nad II piętrem. Elewacja zwieńczona fryzem arkadowym (z krzyżami greckimi w arkadach) pod wysuniętym okapem dachu. Pozostałe płaszczyzny elewacji licowane kremową cegłą. W elewacji ryzalitu dwie blendy, dolna i górna. W blendzie dolnej w przyziemiu, zamkniętej łukiem odcinkowym, podkreślonym ułożonymi przemiennie kłińcami czerwonymi i czarnymi — otwór wejściowy. Otwór o łuku pełnym, z archiwoltą zaakcentowaną układem kłińców czerwonych i czarnych. Drzwi drewniane, z nadświetłem, dwuskrzydłowe, o konstrukcji ramowej, z wypełnieniem z desek. Nad wejściem, jeszcze w blendzie, dwie płyciny wykreślone listwami z ciemnej cegły. Dolna większa, prostokątna, podcięta od dołu przez obramienie archiwolty portalu. Górna płycina prostokątna, wykreślona od góry odcinkowo. Druga, górna blenda w elewacji ryzalitu zamknięta łukiem pełnym, wypełniona oknami. U dołu trzy małe okna zamknięte łukami odcinkowymi, bez obramienia, rozdzielone słupami, licowanymi w dolnej części przemiennie cegłą czerwoną i ciemną. Powyżej duże, trójskrzydłowe okno o łuku półkolistym z podokiennikiem z denticuli (z cegły czerwonej). W bocznych partiach elewacji okna sutereny zamknięte półkoliście, z reliktowo zachowanymi kutymi kratami. Okna wyższych kondygnacji dwuskrzydłowe, umieszczone w płytkich blendach, zamknięte jak i one. W przyziemiu blendy i okna o łuku półkolistym, z prostokątnymi płycinami podokiennymi z geometryczną dekoracją (motywem rombów) z ciemniejszej cegły. Łuki blend podkreślone przemiennie ułożonymi kłińcami z cegły ciemniejszej i czerwonej. W partii I piętra blendy zamknięte łukami odcinkowymi. Wypełnione oknami ujętymi obramieniami z przemiennie ułożonych kłińców i cegieł, czerwonych oraz ciemniejszych. W blendach też prostokątne płyciny podokienne obramione listwą z ciemnej cegły. Łuki blend podkreślone dodatkowymi kłińcami i pasowym gzymsem z cegły ciemnej. Okna II piętra w mniejszych

blendach, posadowionych na podokiennikach z konsolami, w obramieniach z przemiennie ułożonych kłińców i cegieł, ciemnych oraz czerwonych. Reliktowo zachowana drewniana, pozbawiona przeszklenia stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i stałymi, profilowanymi ślemionami.

E l e w a c j e b o c z n e rozwiązane identycznie, 7-osiowe, ze skrajnymi, jednoosiowymi, podwyższonymi, ryzalitami nakrytymi dachami płaskimi z wysuniętymi okapami opartymi na ozdobnych, drewnianych wspornikach. Wystroje elewacji kształtowane podobnie jak wystrój elewacji frontowej, z tym że lizenami ujęte naroża ryzalitów. Formy okien oraz ich obramienia — jak w fasadzie. Reliktowo zachowana drewniana, pozbawiona przeszklenia stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i stałymi, profilowanymi ślemionami. W niektórych oknach zachowane metalowe kute barierki

E l e w a c j a t y l n a zasłonięta przez nową dobudówkę tej samej wysokości co skrajne ryzalitey budynku, kształtowaną w nawiązaniu do jego architektury.

Stan zachowania:

— zły.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku wraz z zadaszeniem;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
- reliktoowo zachowane kute kraty w oknach sutereny, kute barierki w oknach

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym piec, stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczne jest wyburzenie nowej przybudówki, uzupełnienie ubytków licówki w przyziemiu elewacji budynku, przywrócenie zamurowanych wtórnie otworów, przeszklenie okien. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. Pancerna 3 (fot. 830, 831)

Budynek magazynowo-gospodarczy należący do zakładu opiekuńczo-wychowawczego dla umysłowo chorych (*Idiotenanstalt*), wzn. po 1900, budownictwo ceglane nawiązujące do neoklasycyzmu, oparte na rozwiązaniach ze szkoły berlińskiej 3 ćw. XIX w.

Pozostałe budynki szpitalne przy ul. Chojnowskiej 112, Chojnowskiej 114, E. Lindego 4, 6, 10, Pancernej 1, 5.

Budynek przy ul. Pancernej 3 mur., bez podpiwniczenia, wewnątrz tynk., od zewnątrz lico- wany cegłą. Złożony z dwóch części, głównej, dwukondygnacyjowej, na planie litery H, z bocznego, zachodniego, parterowego skrzydła na planie litery L oraz — ze wschodniej, par- terowej, wydłużonej przybudówki na planie litery C. Skrzydło zachodnie połączone z główną częścią budynku krótkim łącznikiem, przybudówka dostawiona do wschodniej, bocznej ele- wacji korpusu. Wszystkie części budynku kryte dachami płaskimi. Elewacje licowane cegłą, czerwoną i ciemną, z której wykonane elementy zdobnicze.

E l e w a c j a f r o n t o w a p ó ł n o c n a g ł ó w n e j c z ę ś c i b u d y n k u, kompo- nowana asymetrycznie, obecnie częściowo zasłonięta przez nowe dobudówki. Złożona ze skrajnych, trójosiowych, ryzalitów, w tym jednego zachodniego płytszego oraz z części cen- tralnej z ryzalitem pozornym mieszczącym główny otwór wejściowy. Obecnie, po przebudo-

wie, widoczne tylko trzy ryzality. W elewacji każdego ze skrajnych ryzalitów zaznaczone: niski cokół podcięty w osiach okiennych oraz lizeny akcentujące naroża, przerywające geometryczne szlaki-gzymsy (na wysokości górnych części okien przyziemia i nad przyziemiem). Elewacje frontowe skrajnych ryzalitów zwieńczone fryzami arkadowymi z krzyżami greckimi z ciemnej cegły. Osłonięte wysuniętymi okapami dachów opartymi na ozdobnych, drewnianych wspornikach. W przyziemiu ryzalitów blendy zamknięte łukami odcinkowymi. Wypełnione oknami ujętymi obramieniami z przemienne ułożonych kłińców i cegieł, czerwonych oraz ciemniejszych. W blendach zawarte także prostokątne płyciny podokiennne. Łuki blend podkreślone pasowym gzymsem z cegły ciemnej. Okna II piętra skrajnych ryzalitów w mniejszych blendach, posadowionych na podokiennikach z konsolami. Obramione przemienne ułożonymi kłińcami i ceglami, ciemnymi oraz czerwonymi. Środkowy ryzalit pozorny, z bocznymi pseudomachikułami, zwieńczony odcinkami gzymsu z denticuli. W elewacji ryzalitu zaznaczone cokół i duża blenda o łuku pełnym, wypełniona otworami. W przyziemiu otwór wejściowy zamknięty łukiem odcinkowym, częściowo ujęty przemienne ułożonymi kłińcami oraz kłińcami czerwonymi i ciemnymi. Powyżej trzy małe okna zamknięte łukami odcinkowymi, bez obramienia, rozdzielone słupami, licowanymi w dolnej części przemienne cegłą czerwoną i ciemną. Pod łukiem blendy duże, trójskrzydłowe okno termalne z podokiennikiem z denticuli (z cegły czerwonej). Reliktowo zachowana drewniana, pozbawiona przeszklenia, stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i stałymi, profilowanymi ślemionami.

Elewacja tylna, południowa, głównej części budynku, 12-osiova, ze skrajnymi, podwyższonymi ryzalitami (czteroosiowym i trójosiowym), nakrytymi dachami płaskimi z wysuniętymi okapami opartymi na ozdobnych, drewnianych wspornikach. Elewacje skrajnych ryzalitów, formy i obramienia otworów ujęte jak elewacje skrajnych ryzalitów z frontowej elewacji budynku. Podobnie, ale bez podziałów pionowych, kształtowana środkowa część elewacji tylnej, z otworami wejściowymi w dwóch osiach, zamkniętymi odcinkowo, podkreślonymi dekoracyjnymi łukami z ciemniejszych cegieł. Okna II piętra w mniejszych blendach, posadowionych na podokiennikach z konsolami. Obramione przemienne ułożonymi kłińcami i ceglami, ciemnymi oraz czerwonymi. Reliktowo zachowana drewniana, pozbawiona przeszklenia stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i stałymi, profilowanymi ślemionami.

Elewacje boczne, wschodnia i zachodnia głównej części budynku Częściowo zasłonięte przez parterowe skrzydło i dobudówkę. Rozczłonkowane jak elewacja frontowa. Podobnie wykrojone i obramione okna, z tym że niektóre z nich mniejsze od okiennych blend.

Zachodnie parterowe skrzydło wzniesione na planie litery L, połączone z główną częścią budynku wąskim, jednoosiowym, szerokim łącznikiem, nakryte dachem płaskim z wysuniętymi okapami. Skrzydło częściowo przebudowane po 1945 r. Oryginalny wystrój elewacji zachowany w jego części południowej i zachodniej. Elewacja południowa dwuosiowa z otworem wejściowym, poprzedzonym kilkustopniowymi schodami z relikami ceglanej balustrady. Obok okno zamknięte łukiem odcinkowym, w blendzie. Podobnie kształtowana zachodnia elewacja skrzydła, 8-osiova, częściowo przebudowana.

Wschodnia, parterowa przybudówka, 8-osiova, dostawiona do bocznej elewacji głównej części budynku. Frontowa elewacja przybudówki ożywiona dwoma skrajnymi ryzalitami od strony ul. Pancernej, jednym trójosiowym i drugim jednoosiowym. Rozczłonkowana i nakryta podobnie jak skrzydło zachodnie. Układ otworów komponowany asymetrycznie. Otwory o łuku odcinkowym, umieszczone w blendach. W środkowej części elewacji dwa otwory wejściowe, jeden dostępny z poziomu ulicy, drugi — poprzez jednobiegowe schody z pełnymi, ceglanymi, uskokowo kształtowanymi balustradami. Południowa elewacja przybudówki trójosiowa, kształtowana i komponowana podobnie jak elewacja trójosiowego ryzalitu z elewacji frontowej.

Stan zachowania:

— budynek w stanie ruiny (uszkodzenia muru i licówki, konstrukcji i pokrycia dachu, brak stolarki).

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku wraz z zadaszeniem;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, relikty stolarki okiennej;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczne jest przeprowadzenie remontu budynku, założeniem nad nim nowego dachu, rozebranie nowych dobudówek przy elewacji frontowej, uzupełnienie ubytków licówki, przywrócenie zamurowanych wtórnie otworów, przeszklenie okien, wykonanie nowej stolarki drzwiowej w nawiązaniu do oryginalnej stolarki okiennej budynków szpitalnych.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• **ul. Pancerna 5 (fot. 832, 833)**

Budynek szpitalny należący do zakładu opiekuńczo-wychowawczego dla umysłowo chorych (*Idiotenanstalt*), wzn. po 1900, budownictwo ceglane nawiązujące do neoklasycyzmu, oparte na rozwiązaniach ze szkoły berlińskiej 3 ćw. XIX w.

Pozostałe budynki szpitalne przy ul. Chojnowskiej 112, Chojnowskiej 114, E. Lindego 4, 6, 10, Pancernej 1, 3.

Budynek przy ul. Pancernej 5 mur., wewnątrz tynk., od zewnątrz licowany cegłą, czterokondygnacyjny (łącznie z suteroną), na planie litery H z bocznym aneksem. Bryła ożywiona ryzalitami, kryta dachami płaskimi z wysuniętymi okapami opartymi na wspornikach.

Elewacja frontowa trójosiowa, ze środkowym, jednoosiowym ryzalitem, zwieńczonym trójkątnym szczytem (z bocznymi pseudomachikułami), sięgającym wysuniętego okapu dachu. Elewacja licowana barwną cegłą, czerwoną i ciemną, z której wykonane elementy zdobnicze. W partii przyziemia: gładki cokół, gzyms cokołowy, ozdobny szeroki szlak o geometrycznym rysunku, pasowy gzyms pod oknami przyziemia, listwy dzielące przyziemie (w nawiązaniu do boniowania) i profilowany gzyms nad przyziemiem. Naroża ryzalitu podkreślone lizenami przechodzącymi w licówkę górnej części ryzalitu i jego szczytu. Szczyt zwieńczony odcinkami gzymsu z denticuli. Naroża elewacji podkreślone lizenami przerywającymi bieg zróżnicowanych, geometrycznych szlaków-gzymsów (pod oknami I piętra i na wysokości górnych części okien tej kondygnacji. Elewacja frontowa zwieńczona fryzem arkadowym, z krzyżami greckimi z ciemnej cegły w arkadach. Elewacja osłonięta wysuniętym okapem dachu. W przyziemiu ryzalitu blenda zamknięta łukiem odcinkowym, podkreślonym ułożonymi przemienne klincami czerwonymi i czarnymi. Blenda częściowo wypełniona otworem wejściowym o łuku pełnym, z archiwoltą zaakcentowaną kluczem oraz układem klinców czerwonych lub czarnych, obecnie pokrytych farbą. Nad wejściem, w blendzie, dekoracja płycinowa wykreślona listwami z ciemnej cegły, obecnie zamalowana. W górnej części ryzalitu blenda o łuku pełnym, wypełniona oknami. U dołu trzy małe okna zamknięte łukami odcinkowymi, bez obramienia, rozdzielone słupami, licowanymi w dolnej części przemienne cegłą czerwoną i ciemną. Powyżej duże, trójskrzydłowe okno o łuku półkolistym z podokiennikiem z denticuli (z cegły czerwonej). W bocznych częściach elewacji okna sutereny zamknięte odcinkowo, zabezpieczone kutymi kratami. Okna wyższych kondygnacji dwuskrzyd-

dłowe, umieszczone w płytkich blendach, zamknięte jak i one. W przyziemiu blendy o łuku półkolistym, z oknami i prostokątnymi płycinami podokiennymi z geometryczną dekoracją (motywem rombów) z ciemniejszej cegły. Łuki blend podkreślone przemiennie ułożonymi kłińcami z cegły ciemniejszej i czerwonej. W partii I piętra blendy zamknięte łukami odcinkowymi. Wypełnione oknami ujętymi obramieniami z przemiennie ułożonych kłińców i cegieł, czerwonych oraz ciemniejszych. W blendach też prostokątne płyciny podokienne obramione listwą z ciemnej cegły. Łuki blend podkreślone dodatkowymi kłińcami i pasowym gzymsem z cegły ciemnej. Okna II piętra w mniejszych blendach, posadowionych na podokiennikach z konsolami, w obramieniach z przemiennie ułożonych kłińców i cegieł, ciemnych oraz czerwonych. Reliktowo zachowana drewniana, pozbawiona przeszklenia stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i stałymi, profilowanymi ślemionami.

Elewacje boczne rozwiązane identycznie, 7-osiove, ze skrajnymi, jednoosiowymi, podwyższonymi, ryzalitami nakrytymi dachami płaskimi z wysuniętymi okapami opartymi na ozdobnych, drewnianych wspornikach. Wystroje elewacji kształtowane podobnie jak wystrój elewacji frontowej, z tym że lizenami ujęte naroża ryzalitów. W osi jednej z bocznych elewacji niewielka przybudówka nakryta spłaszczonym, dwuspadowym dachem, mieszcząca wejście. Otwór wejściowy zamknięty łukiem odcinkowym, bez obramienia. Formy okien w elewacjach bocznych oraz ich obramienia — jak w fasadzie. Reliktowo zachowana drewniana, pozbawiona przeszklenia stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i stałymi, profilowanymi ślemionami.

Elewacja tylna 5-osiova, kształtowana jak pozostałe elewacje budynku. W osi elewacji otwór wejściowy zamknięty półkoliście. Nie wykluczone, że pierwotnie elewacja poprzedzona osiowo usytuowaną, parterową przybudówką, jak w przypadku budynku przy ul. Lindego 10, z tarasem i schodami. Reliktowo zachowana drewniana, pozbawiona przeszklenia stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i stałymi, profilowanymi ślemionami.

Stan zachowania:

— budynek w stanie ruiny (uszkodzenia elewacji, dachu i pokrycia, brak stolarki i przeszkleń).

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku wraz z zadaszeniem;

— detal architektoniczny fasady;

— wykrój i układ otworów, stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczne jest wykonanie nowego dachu, przywrócenie zamurowanych wtórnie otworów, uzupełnienie ubytków wystroju elewacji, przeszklenie okien, usunięcie farby z licówki (z cokołu i ryzalitu w elewacji frontowej). W przypadku wykonywania stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. Pancerna 10 (fot. 834)

Szkoła św. Elżbiety (Elisabethschule), obecnie IV Liceum Ogólnokształcące, wzn. 1931–1932, projekt Pantke i Keidel, modernizm¹. Przebudowa po 1945 r. oraz w latach 80. XX w. Wcześniejszy budynek szkolny, wzn. ok. 1909, znajdował się we wschodniej części działki.

¹ B. Störkuhl, *Modernizm...*, s. 48–49.

Projekt na nowy budynek szkoły prowadzonej przez diakonisy z Ząbkowic Śląskich wybrano w wyniku konkursu architektonicznego.

Budynek o bryle złożonej z kilku zestawionych na zarycie liter L prostopadłościanów, z asymetrycznie umieszczoną wieżą zegarową. Pierwotnie wyposażony w osłonięty taras, na którym prowadzono lekcje.

Pod dojściu do władzy nazistów szkołę zamknięto, a budynek zajął Wehrmacht. Po 1945 r. mieściło się w nim liceum radzieckie.

Zalecenia konserwatorskie:

Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, jednak ze względu na przebudowy nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.

Ochronie podlega bryła budynku. W wypadku rozbudowy wskazane nawiązywanie do form modernistycznych.

• **ul. Pancerna 12 (fot. 835)**

Willa, wzn. ok. 1915–1930, modernizm z odniesieniami do baroku i do neoklasycyzmu 1 ćw. XIX w.

Mur., tynk., na planie prostokąta z przybudówką, podpiwniczona, dwukondygnacyjna z dachem czterospadowym z naczółkami.

E l e w a c j a f r o n t o w a 5-osiowa, tynkowana, z osią zaakcentowaną murowaną parterową, trójosiową przybudówką (z dachem trójspadowym) poprzedzoną jednobiegowymi schodami o wachlarzowym zarysie. W osi elewacji powiekowa lukarna w połaci dachu. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, szerokie pseudobelkowanie z gzymsem pod oknami I piętra, tynkowy pas i gzyms koronujący. Otwór wejściowy w osi przybudówki elewacji, prostokątny, we wgłębnej opasce. Drzwi ramowo-płycinowe, jednoskrzydłowe, ze stałym nadświetlem, zdobione motywem rombu. Okna prostokątne. W środkowych trzech osiach elewacji oraz w przybudówce jednoskrzydłowe, w bocznych osiach dwuskrzydłowe. W lukarnie okno trójdzielne. Obramione tylko okna w przybudówce, ujęte wgłębными opaskami. Wypełnione stylową, dekoracyjną stolarką o geometrycznym rysunku. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi, stałymi ślemionami. Balustrada schodów zewnętrznych pełna, przekształcona na poziomie gruntu w cylindryczne słupki.

E l e w a c j a b o c z n a dwuosiowa, z artykulacją jak elewacja frontowa, z dwuosiową facjatą na osi, z mijankowym układem otworów (w stosunku do układu otworów niższych kondygnacji).

Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym, lukarnami i facjatami.

Przed budynkiem niewielki ogródek wydzielony murowanym, tynkowanym ogrodzeniem złożonym z podmurówki i słupków, wypełnione sztachetami.

Stan zachowania:

— bardzo dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;

— detal architektoniczny fasady;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;

— drewniane segmenty ogrodzenia;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• **ul. Pancerna 14 (fot. 836, 837)**

Blok wielorodzinny, wzn. ok. 1925–1930, modernizm z odniesieniami do ekspresjonizmu, baroku.

Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitami, podpiwniczony, dwukondygnacyjny z dachem czterospadowym z facjatami i lukarnami.

E l e w a c j a f r o n t o w a 9-osiowa, pokryta tynkiem fakturowym, z osią zaakcentowaną ukośnie umieszczonym, podwyższonym dwubocznym wykuszem (na planie trójkąta). Wykusze usytuowany pomiędzy dwoma ceglany filarami flankującymi wejście w przyziemi, doprowadzonymi do wydłużonej, 7-osiowej facjaty w połaci dachu. Detal architektoniczny ceglany: cokół, licówka elewacji w sąsiedztwie otworu wejściowego (pod wykuszem), licówka filarów flankujących wykusz, lizeny (w centralnej części elewacji frontowej), gzyms pod oknami I piętra (na skrajach elewacji frontowej), gzyms koronujący pod wysuniętym okapem dachu. W elewacjach wykusza, w pionie osi okiennych dekoracja w formie geometrycznej plecionki z cegieł. Otwór wejściowy w osi elewacji frontowej, pod wykuszem, prostokątny, we opasce. Okna prostokątne, jedno- lub dwuskrzydłowe, różnych rozmiarów, bez obramień. Tylko okna wykusza zaopatrzone z ceglanych licówek na poziomie podokienników i nadproży.

E l e w a c j e b o c z n e pięćosiowe. Każda ze środkowym trójosiowym, trójbocznym ryzalitem z dachem płaskim oraz z — dwuosiową, środkową facjatą z dachem pulpitem. Artykulacje elewacji: ceglany cokół, ceglany gzyms pod oknami I piętra i gzyms koronujący pod wysuniętym okapem dachu. Okna ujęte jak elewacji frontowej, w ryzalitach jednoskrzydłowe.

E l e w a c j a t y l n a siedmioosiowa, ożywiona dwoma czworobocznymi, symetrycznie rozmieszczonymi, jednoosiowymi ryzalitami z częściowo przeszklonymi loggiami, nakrytymi dachami płaskimi. Elewacja z podziałami architektonicznymi jak w przypadku elewacji bocznych, natomiast elewacje ryzalitów licowane cegłą w całości. W połaci dachu nad elewacją tylną wydłużona, czteroosiowa facjata z dachem płaskim.

W nielicznych oknach wszystkich elewacji zachowane drewniana stolarka okienna z profilowanymi, stałymi ślemionami oraz drewniane okiennice.

Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym, facjatami z dachami płaskimi oraz z trójkątnymi lukarnami z dekoracyjną stolarką.

W budynku schody dwubiegowe, z lastriko, powrotne, z trójkątnymi podestami. Balustrada schodów kuta, o prostym wzorze geometrycznym, z drewnianą, profilowaną poręczą oraz drewnianym, skrajnym, neobarokowym słupkiem, wąskim, wyciętym z deski.

Wzdłuż ulicy relikty murowanego, ceglano-ogrodzenia złożonego z podmurówki i słupków.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;

— detal architektoniczny elewacji;

— wykrój i układ otworów, relikty stolarki okiennej;

— kuta balustrada schodów wewnętrznych łączona z elementami wykonanymi z drewna;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów. Zaleca się wykonanie w przyszłości drzwi frontowych według oryginalnego wzoru — drzwi domu przy ul. Pancernej 16. Ponadto korzystnym byłoby uzupełnienie ogrodzenia drewnianymi segmentami, jak w przypadku ogrodzenia willi przy ul. Pancernej 12 lub ogrodzenia bloku przy ul. Pancernej 16.

• ul. Pancerna 16 (fot. 836, 839, 840)

Blok wielorodzinny, wzn. ok. 1925–1930, modernizm z odniesieniami do ekspresjonizmu, baroku.

Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitami, podpiwniczony, dwukondygnacyjny z dachem czterospadowym z facjatami i lukarnami.

E l e w a c j a f r o n t o w a 9-osiowa, pokryta tynkiem fakturowym, z osią zaakcentowaną ukośnie umieszczonym, podwyższonym dwubocznym wykuszem (na planie trójkąta). Wykusze usytuowany pomiędzy dwoma ceglany filarami flankującymi wejście w przyziemiu, doprowadzonymi do wydłużonej, 7-osiowej facjaty w połaci dachu. Detal architektoniczny ceglany: cokół, licówka elewacji w sąsiedztwie otworu wejściowego (pod wykuszem), licówka filarów flankujących wykusz, lizeny (w centralnej części elewacji frontowej), gzyms pod oknami I piętra (na skrajach elewacji frontowej), gzyms koronujący pod wysuniętym okapem dachu. W elewacjach wykusza, w pionie osi okiennych dekoracja w formie geometrycznej plecionki z cegieł. Otwór wejściowy w osi elewacji frontowej, pod wykuszem, prostokątny, we opasce. Drzwi drewniane, dwuskrzydłowe, częściowo przeszklone, z dekoracyjną stolarką o prostym wzorze geometrycznym (ukośna kratka). Okna prostokątne, jedno- lub dwuskrzydłowe, różnych rozmiarów, bez obramień. Tylko okna wykusza zaopatrzone z ceglany licówki na poziomie podokienników i nadproży.

E l e w a c j e b o c z n e pięćosiowe. Każda ze środkowym trójosiowym, trójbocznym ryzalitem z dachem płaskim oraz z — dwuosiową, środkową facjatą z dachem pulpitowym. Artykulacje elewacji: ceglany cokół, ceglany gzyms pod oknami I piętra i gzyms koronujący pod wysuniętym okapem dachu. Okna ujęte jak elewacji frontowej, w ryzalitach jednoskrzydłowe.

E l e w a c j a t y l n a siedmioosiowa, ożywiona dwoma czworobocznymi, symetrycznie rozmieszczonymi, jednoosiowymi ryzalitami z częściowo przeszklonymi loggiami, nakrytymi dachami płaskimi. Elewacja z podziałami architektonicznymi jak w przypadku elewacji bocznych, natomiast elewacje ryzalitów licowane cegłą w całości. W połaci dachu nad elewacją tylną wydłużona, czteroosiowa facjata z dachem płaskim.

W nielicznych oknach wszystkich elewacji zachowane: drewniana stolarka okienna z profilowanymi, stałymi ślemionami oraz drewniane okiennice. W loggiach w elewacji tylnej oryginalna stolarka z podziałami poziomymi.

Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym, facjatami z dachami płaskimi oraz z trójkątnymi lukarnami z dekoracyjną stolarką.

W budynku schody dwubiegowe, z lastriko, powrotne, z trójkątnymi podestami. Balustrada schodów kuta, o prostym wzorze geometrycznym, z drewnianą, profilowaną poręczą oraz drewnianym, skrajnym, neobarokowym słupkiem, wąskim, wyciętym z deski.

Wzdłuż ulicy relikty murowanego ogrodzenia złożonego z ceglanych podmurówki i słupków oraz — z segmentów wykonanych z drewna. Segmenty złożone z podwalin, sztachet i oczepu.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
- kuta balustrada schodów wewnętrznych łączona z elementami wykonanymi z drewna;
- okiennice i drewniane segmenty ogrodzenia;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów. Zaleca się uzupełnienie brakujących okiennic.

• ul. Pancerna 29 (fot. 841)

Willa, wzn. ok. 1915–1930, modernizm z odniesieniami do neoklasycyzmu 1 ćw. XIX w.

Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitami i przybudówką, podpiwniczona, dwukondygnacyjna z dachem czterospadowym z naczółkami.

E l e w a c j a f r o n t o w a 5-osiowa, tynkowana, z osią zaakcentowaną murowaną parterową, trójosiową przybudówką (z dachem trójspadowym) poprzedzoną jednobiegowymi schodami. W osi elewacji, w połaci dachu, powiekowa lukarna. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, szerokie pseudobelkowanie z gzymsem pod oknami I piętra, tynkowy pas i gzyms koronujący. Otwór wejściowy w osi przybudówki elewacji, prostokątny, we wgłębnej opasce. Okna prostokątne. W środkowych trzech osiach elewacji oraz w przybudówce jednoskrzydłowe, w bocznych osiach dwuskrzydłowe. W lukarnie okno trójdzielne. Obramione tylko okna w przybudówce, ujęte wgłębnymi opaskami. W niektórych oknach zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi, stałymi ślemionami. W dwóch jednoskrzydłowych oknach w partii I piętra stylowa, dekoracyjna stolarka o geometrycznym rysunku. Zachowane okiennice. Balustrada schodów zewnętrznych pełna.

E l e w a c j e b o c z n e Jedna obecnie bezokienna, z artykulacją jak elewacja frontowa, z dwuosiową facjatą na osi. Podobnie rozczłonkowana druga boczna elewacja budynku, dwuosiowa, z dwuosiową facjatą, poprzedzona asymetrycznie dostawioną loggią (o prostych, geometrycznych kształtach). Nad loggią, w partii piętra, balkonem ograniczony balustradą pełną.

Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym, lukarnami i facjatami.

Przed budynkiem niewielki ogródek wydzielony murowanym, tynkowanym ogrodzeniem złożonym z podmurówki i słupków.

Stan zachowania:

- dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wewnętrznych;
- okiennice;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów. Zaleca się uzupełnienie ogrodzenia posesji drewnianymi segmentami.

• **ul. Pancerna 31–33 (fot. 842)**

Dom dwurodzinny, wzn. ok. 1930 r., modernizm z odniesieniami do neoklasycyzmu 1 ćw. XIX w.

Mur., tynk., na planie prostokąta, podpiwniczony, dwukondygnacyjny z wysokim dachem czterospadowym.

Elewacja frontowa złożona z dwóch części zestawionych w lustrzanym odbiciu. Każda z części elewacji dwuosiowa. W skrajnej osi każdej partii elewacji otwór wejściowy i małe okno sieni. Elewacja tynkowana, z zaznaczonym cokołem i uproszczonym belkowaniem z wklęsłym fryzem. Otwory wejściowe prostokątne, jednoskrzydłowe. Okna prostokątne, jedno- i dwuskrzydłowe. Oryginalne obramienia pozostały w elewacji części domu nr 31. Tu otwór wejściowy w opasce (z wgłębną listwą) połączonej z podobną opaską okna. Nad drzwiami i oknem wspólny gzyms nadokienny. Drzwi ramowo-płycinowe, jednoskrzydłowe, ze stałym nadświetlem, z dekoracją płycinową. Okna bez obramień. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi, stałymi ślemionami.

Elewacja boczna jednoosiowa, z artykulacją jak elewacja frontowa.

Ponad elewacjami połącie dachu z pokryciem ceramicznym. Nad elewacją frontową wydłużona, dwuosiowa lukarna o zarysie trapezu. Nad elewacjami bocznymi pojedyncze okna powiekowe.

Przed budynkiem niewielki ogródek wydzielony murowanym, tynkowanym ogrodzeniem. Ogrodzenie złożone z podmurówki i słupków, wypełnione kutymi segmentami o prostym rysunku geometrycznym.

Stan zachowania:

— bardzo dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połąci dachowych nad elewacjami;

— detal architektoniczny fasady;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;

— kute segmenty ogrodzenia posesji;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• **ul. Pancerna 35 (fot. 843)**

Blok wielorodzinny, wzn. ok. 1925–1930, modernizm z odniesieniami do neoklasycyzmu.

Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitami, podpiwniczony, dwukondygnacyjny z dachem czterospadowym z facjatami i lukarnami (inna wersja projektu, według którego wzniesiono domy przy ul. Pancernej 14 i 16)

Elewacja frontowa 7-osiova, z dwoma symetrycznie rozmieszczonymi dwukondygnacyjnymi ryzalitami z częściowo przeszklonymi loggiami oraz — z wydłużoną, pięciosiową facjatą nakrytą dachem pulpitowym. Elewacja frontowa pokryta tynkiem fakturowym.

Detal architektoniczny ceglany: cokół, licówka narożników wykuszy, gzyms pod oknami I piętra. Elewacja osłonięta wysuniętym okapem dachu. Powyżej, w elewacji facjaty osie okienne wydzielone ceglanymi lizenami. Pod okapem dachu facjaty wąski, ceglany gzyms koronujący. Nad nim, skrajne, tynkowane, trójkątne szczyty. Otwór wejściowy w osi elewacji frontowej, prostokątny, w ceglanej opasce przechodzącej w opaskę dwudzielnego nadświetla. Portal zwieńczony profilowanym, tynkowanym gzymsem i trójkątnym naczółkiem. Drzwi drewniane, jednoskrzydłowe, częściowo przeszklone, dekorowane prostymi motywami geometrycznymi (jodełka, uproszczona łodyga, rozety). W przeszklonym nadświetlu stolarka o prostym geometrycznym rysunku. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, bez obramień.

E l e w a c j e b o c z n e czteroosiowe z częściami bezokiennymi. Każda ze środkowym trójosiowym, trójbocznym ryzalitem z dachem płaskim oraz z — dwuosiową, środkową facjatą z dachem pulpitowym. Artykulacje elewacji jak elewacji frontowej. Okna ujęte jak w fasadzie, w ryzalitach jednoskrzydłowe.

E l e w a c j a t y l n a jedenastoosiowa, ożywiona dwoma dwubocznymi, symetrycznie rozmieszczonymi ryzalitami (na planie trójkąta). W połaci dachu czteroosiowa facjata nakryta dachem pulpitowym. Elewacja z podziałami architektonicznymi jak w przypadku pozostałych elewacji. Otwór wejściowy w osi elewacji prostokątny, w ceglanym obramieniu w formie ukośnych glicyfów. Drzwi jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone z dekoracją płycinową. Okna prostokątne, jedno- lub dwuskrzydłowe różnych kształtów, bez obramień. Najbardziej zróżnicowane w centrum elewacji. Tu też komponowany układ otworów. W nielicznych oknach wszystkich elewacji zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi, stałymi ślemionami. W loggiach miejscami oryginalna stolarka z podziałami poziomymi.

Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym, facjatami z dachami pulpitowymi oraz z trójkątnymi lukarnami.

W budynku schody dwubiegowe, z lastriko, powrotne, z trójkątnymi podestami. Balustrada schodów kuta, o prostym wzorze geometrycznym, z drewnianą, profilowaną poręczą oraz drewnianym, skrajnym, neobarokowym słupkiem, wąskim, wyciętym z deski.

Wzdłuż ulicy murowane, ceglane ogrodzenie złożone z podmurówki i słupków oraz — z segmentów wykonanych z drewna. Segmenty złożone z podwalin, sztachet i oczepów.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
- drewniane segmenty ogrodzenia;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów. Postuluje się wymianę wtórnych segmentów ogrodzenia z siatki na segmenty drewniane, według zachowanego wzoru.

- ul. Pancerna 37 (fot. 844, 845)

Blok wielorodzinny, wzn. ok. 1935 r., modernizm.

Mur., tynk., na planie prostokąta, podpiwniczony, trzykondygnacyjny z dachem czterospadowym.

Elewacje tynkowane, z ceglanym cokołem i prostokątnymi otworami. Otwór wejściowy w osi elewacji frontowej, we wgłębnej opasce, dawniej z trójkątnym, tynkowym naczółkiem. Okna prostokątne, bez obramień.

Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym.

W budynku schody dwubiegowe, drewniane, powrotne. Balustrada schodów drewniana ze szczeblinami, profilowaną poręczą oraz ze skrajnym, neobarokowym słupkiem, wąskim, wyciętym z deski. Zachowana ceramiczna licówka ścian klatki schodowej.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.

Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku wraz z ceramicznym pokryciem dachu.

Ulica Piechoty

Do 1945 r. *Königgrätzerstrasse*.

Wytyczona przed 1899 r., jednak wówczas pozbawiona zabudowy. Ostatecznie ukształtowana dopiero po 1912 r.

• ul. Piechoty 1 (fot. 846, 847, 848)

Blok wielorodzinny (zespół złożony z domów ul. Piechoty nr 1–7), wzn. ok. 1920, modernizm z nawiązaniami do neoklasycyzmu.

Dom nr 1–3, mur., tynk., podpiwniczony, pięciokondygnacyjny, na planie litery L, nakryty wysokimi dachami.

Elewacja frontowa głównego skrzydła 9-osiowa, z cokołem wyłożonym cegłą. Rozczłonkowana nad III piętrem gzymsem osłoniętym obdaszkiem, zwieńczona uproszczonym belkowaniem z fryzem i gzymsem. Elewacja podzielona na dwie części, jedną pięcioosiową (nr 1) oraz drugą — czteroosiową (nr 3).

W części domu nr 1 centralnie umieszczony czterokondygnacyjny ryzalit z otworem wejściowym, z dołączonymi dwustronnie balkonami, zwieńczony balkonem. Wszystkie balkony z pełnymi balustradami. W ryzalicie prostokątny otwór wejściowy w głęboko rozglifionym obramieniu licowanym cegłą. Skraje obramienia ujęte dodatkowo ukośnie ustawionymi pilastrami z ceglanyimi trzonami i tynkowymi głowicami. Głowice połączone pasowym gzymsem. Nad nim trójkątny, antykizujący naczółek markowany w tynku. W czołowej ścianie ryzalitu okna prostokątne, trójskrzydłowe we wgłębnych opaskach w formie zewnętrznych glicyfów. W bocznych ścianach ryzalitu okna prostokątne, jednoskrzydłowe. W pozostałych partiach elewacji okna prostokątne, dwuskrzydłowe, do wysokości III piętra — w opaskach w formie zewnętrznych glicyfów. Na poziomie IV piętra boki okien podkreślone płytkami, wgłębными obramieniami. W oknach elewacji frontowej zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami, stałymi profilowanymi ślēmionami i z kwaterowym podziałem.

Do głównego skrzydła budynku nr 1 dostawione krótkie boczne skrzydło. Jego elewacja frontowa dwuczłonowa. Złożona z części jednoosiowej, pięciokondygnacyjnej (z artykulacją jak w fasadzie i z dachem płaskim) oraz — z części czterokondygnacyjnej, trzyosiowej, z mieszkalnym poddaszem. Trzyosiowa część elewacji bez artykulacji, z balkonami w osi, osłonięta połaciami dachu mansardowego. W jednoosiowej partii elewacji, na poziomie I–III piętra okna trójskrzydłowe w obramieniach kształtowanych jak płytkie, trójboczne pseudowykusze. Obramienia te złożone z wydatnych gzymsów podokiennych, ukośnych, bocznych lizen i gzymsów nadokiennych. W skrajnych osiach pozostałej części elewacji bocznego skrzydła okna prostokątne, trójskrzydłowe, a w osi środkowej drzwi balkonowe dwuskrzydłowe. Okna w opaskach. Balustrady balkonów pełne.

Elewacje tylne budynku wieloosiowa, z ryzalitami klatek schodowych, tynkowana, bez artykulacji, przepruta prostokątnymi otworami bez obramień.

Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym i z prostokątnymi lukarnami nakrytymi dachami pulpitowymi.

Przed budynkiem niewielki ogródek wydzielony niskim mурowanym, tynkowanym ogrodzeniem i żywopłotem.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, artykulacja elewacji, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;

— wykrój i układ otworów, stolarka drzwiowa i okienna;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej.

• **ul. Piechoty 3 (fot. 846, 847, 848)**

Blok wielorodzinny (zespół złożony z domów ul. Piechoty nr 1–7), wzn. ok. 1920, wczesny modernizm z nawiązaniem do neoklasycyzmu.

Mur., tynk., na planie litery L, podpiwniczony, pięciokondygnacyjny, nakryty wysokim dachem dwuspadowym.

Elewacja frontowa głównego skrzydła (nr 1–3) 9-osiowa, z cokołem wyłożonym cegłą. Rozczłonkowana nad III pięciem gzymsem osłoniętym obdaszkiem, zwieńczona uproszczonym belkowaniem z fryzem i gzymsem. Elewacja podzielona na dwa segmenty, jeden pięcioosiowy (nr 1) oraz drugi — czteroosiowy (nr 3).

Część budynku nr 3 czteroosiowa. W jednej ze środkowych osi — otwór wejściowy i symetrycznie rozmieszczone balkony z pełnymi balustradami. Dwa balkony w przyziemiu usytuowane skrajnie, pozostałe (na poziomie I i II piętra) — w pionach środkowych osi okiennych. Balkony rozdzielone pełnymi odcinkami muru. W środkowych osiach elewacji okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w skrajnych osiach — prostokątne, trójskrzydłowe. Portal i obramienia okien jak w fasadzie domu nr 1. W oknach w elewacji frontowej zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami, stałymi profilowanymi ślēmionami i z kwaterowym podziałem.

Elewacja tylna, wieloosiowa, tynkowana, bez artykulacji, przepruta prostokątnymi otworami bez obramień.

Ponad elewacją frontową połączyć dachu z pokryciem ceramicznym i prostokątnymi lukarnami z dachami pulpitowymi.

Przed budynkiem niewielki ogródek wydzielony niskim murem, tynkowanym ogrodzeniem oraz żywopłotem.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, artykulacja elewacji, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna i drzwiowa;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej.

• ul. Piechoty 5–7 (fot. 846, 847, 848)

Blok wielorodzinny, wzn. ok. 1920, (zespół złożony z domów ul. Piechoty nr 1–7) wczesny modernizm z nawiązaniem do neoklasycyzmu.

Mur., tynk., podpiwniczony, pięciokondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym.

Elewacja frontowa, komponowana symetrycznie i osiowo, 8-osiowa, częściowo licowana cegłą, częściowo tynkowana. Cokół wyłożony cegłą. Nad III pięciem gzyms osłonięty obdaszkiem. Elewacja zwieńczona uproszczonym belkowaniem z fryzem i gzymsem. Kierunek pionowy podkreślony skrajnymi, licowanymi cegłą, jednoosiowymi ryzalitami z dołączonymi do nich jednostronnie balkonami. Same ryzalitty zwieńczone balkonami. Dodatkowe balkony umieszczone w osiach okiennych, rozdzielone pełnymi odcinkami muru. Balkony zaopatrzone w balustrady pełne. Odcinki murów i balustrady balkonów licowane cegłą. Mijankowo w stosunku do osi okiennych zlokalizowane dwa otwory wejściowe, umieszczone obok skrajnych ryzalitów. Wejścia prostokątne, w opaskach ze skrajnymi listwami oraz — w podobnych, dodatkowych opaskach przechodzących w oprawę trójkątnych szczytów. Jeden z portali zachował oryginalny wygląd, drugi został zniekształcony w czasie remontu przeprowadzonego ok. 2000 r. W fasadzie okna prostokątne. W ryzalitach trójskrzydłowe, w pozostałej części elewacji frontowej dwuskrzydłowe, bez obramień. W oknach w elewacji frontowej zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami, stałymi profilowanymi ślemionami i z kwaterowym podziałem.

Elewacja tylna, wieloosiowa, tynkowana, pozbawiona artykulacji, przepruta prostokątnymi otworami bez obramień.

Ponad elewacją frontową połączyć dachu z pokryciem ceramicznym, z wydłużoną, murowaną, czterookienną lukarną oraz z prostokątnymi lukarnami. Facjata i lukarny nakryte dachami pulpitowymi.

Przed budynkiem niewielki ogródek wydzielony niskim ceglany, tynkowanym ogrodzeniem i żywopłotem.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, artykulacja elewacji, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna i drzwiowa;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej.

• ul. Piechoty 15–17 (fot. 849, 850)

Dom wielorodzinny, wzn. 1926–27, w grupie budynków przy ul. Artyleryjskiej, Piechoty i Saperskiej, zbudowanej dla legnickiego *Mieterschutzverein*, według proj. architekta Gustava Wahla. Modernizm łączony z formami historyzującymi.

Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitami, podpiwniczony, częściowo trzykondygnacyjny, częściowo dwukondygnacyjny z mieszkalnym poddaszem. Budynek stanowiący z domem przy ul. Artyleryjskiej 4, 6, 8, 10 i ul. Saperskiej 14–16 komponowany zespół zabudowy.

Elewacja frontowa trzykondygnacyjna, 12-osiowa z trzema rytmicznie rozmieszczonymi, ukośnie ustawionymi, dwubocznymi ryzalitami nakrytymi namiotowymi dachami.

Skrajna część elewacji dwukondygnacyjowa, z narożnym aneksem, w przyziemiu cylindrycznym, w partii I piętra wielobocznym. Aneks osłonięty dachem z czworobocznym okapem, umieszczonym na wysokości obdaszka w trzykondygnacyjnej partii elewacji (nad oknami I piętra). Cokół licowany cegłą, wyżej elewacja tynkowana tynkiem nakrapianym. Detal architektoniczny wykonany w tynku gładkim: gzyms pod oknami I piętra, gzyms nad oknami I piętra, koronujący w dwukondygnacyjnej części elewacji. Odrębny gzyms koronujący w trzykondygnacyjnej części fasady. W dwóch osiach obok ryzalitów prostokątne otwory wejściowe w identycznych oprawach. Każdy z portali złożony z kanelowanych lizen, ceglanego gzymsu i ceglanego, trójkątnego naczółka. W polu naczółka trójkątne okno doświetlające się. W portalach drzwi drewniane, ramowo-płycinowe, jednoskrzydłowe, częściowo przeszklone, z trójkątnym otworem flankowanym przez trójkątne płyciny z dekoracją roślinną. W elewacji i w narożnym aneksie okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w profilowanych obramieniach.

E l e w a c j a b o c z n a dwukondygnacyjowa, 3-osiowa, z dwoma narożnymi aneksami, cylindrycznymi w przyziemiu, wielobocznymi w partii I piętra, osłoniętymi dachami z czworobocznymi okapami. W centrum elewacji balkon z owalną płytą balkonową, z pełną balustradą zaopatrzoną w kutą barierkę dla doniczek. W połąci dachu dwuosiowa facjata z dachem trójsпадowym. Artykulacja elewacji bocznej oraz formy i obramienie otworów — jak w fasadzie. Facjata zwieńczona profilowanym gzymsem.

E l e w a c j a t y l n a wieloosiowa, tynkowana, rozcłonkowana podobnie jak elewacja frontowa. Przepruta prostokątnymi otworami różnych rozmiarów, sytuowanymi użytkowo, pozbawionymi obramień. W dwóch osiach loggie z pięciobocznymi balkonami. Ich balustrady pełne, dwuboczne, usytuowane ukośnie w stosunku do lica elewacji.

W elewacjach częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi słupkami, stałymi profilowanymi ślemionami i z kwaterowym podziałem.

Ponad elewacją frontową połąć dachu z pokryciem ceramicznym oraz z jedną trójkątną lukarną. Nad elewacją boczną połąć dachowe z pokryciem ceramicznym i z dwuosiową, środkową facjatą z dachem trójsпадowym.

Przed budynkiem niewielki ogródek wydzielony ceglanym ogrodzeniem z drewnianymi segmentami.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, artykulacja elewacji, ceramiczne pokrycie połąci dachowych nad elewacjami;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna i drzwiowa;

— kuta barierka balkonu;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej.

Ulica Poselska

Do 1945 r. *Albrechtstrasse*.

Wytyczona i zabudowana w części północnej, od strony ul. Złotoryjskiej, przed 1899 r. Wówczas w kierunku południowym powtarzała przebieg drogi polnej, który prowadziła aż do cegielni przy Alei Zwycięstwa. Na planie z 1912 r. widoczne poszerzenie drogi wiejskiej do szerokości ulicy miejskiej na odcinku do obecnej ul. W. Grabskiego, natomiast dalej w kierunku południowym pozostała wąska droga polna. W 1925 planowano poszerzenie całej ulicy, aż do Alei Zwycięstwa i przeznaczenie terenu pod zabudowę mieszkalną (wille, domy jednorodzinne i dwurodzinne otoczone ogrodami).

• ul. Poselska 1 (fot. 853)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 r., remontowana w 2 poł. XX w., ze znacznym zatarciem cech stylowych

Mur., tynk., na nieregularnym rzucie, podpiwniczona, trzykondygnacyjna.

Fasada 8-osiowa, tynkowana, z czterokondygnacyjnym, środkowym, czteroosiowym, czworobocznym ryzalitem ze ściętymi narożami. Ryzalit nakryty dachem mansardowym, pięciopłóciowym. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, profilowany gzyms ponad przyziemem, odcinki profilowanego gzymsu wieńczącego ryzalit oraz boczne partie elewacji. Otwór wejściowy w prawej, skrajnej osi, prostokątny, bez obramienia, drzwi ramowo-płycinowe, dwudzielne, dawniej częściowo przeszklone. Płyciny na drzwiach zdobione dekoracją w stylu secesji. Okna prostokątne, jedno- dwu- i trójskrzydłowe, bez obramień. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, ze stałymi profilowanymi ślemionami i profilowanymi słupkami. Niektóre ze słupków dodatkowo zdobione.

Ponad fasadą połąć dachu z pokryciem ceramicznym.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z balustradą ze szczeblinami oraz z częściowo z tralkami. Słupki toczone, poręcz profilowana.

Stan zachowania:

— dobry (budynku), zły (wystroju fasady).

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połąć dachowej nad fasadą;

— relikty detalu architektonicznego fasady;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Poselska 2 (fot. 854, 855)

Kamienica i budynek gospodarczy

Narożna kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 r., historyzm (neorenesans łączony z neoklasyzmem). Kamienica remontowana w 2 poł. XX w. z częściowym zatarciem cech stylowych — form zwieńczenia fasady, obramień okiennych, balustrady schodów.

Budynek mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitami, podpiwniczony, trzykondygnacyjny.

Fasada 6-osiova ze ściętym narożnikiem ożywionym balkonami i zwieńczonym szczytem. Elewacja w przyziemiu tynkowana, częściowo gładko, częściowo pokryta pasowym boniowaniem. Wyżej licowana cegłą. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, gzymsy (cokołowy i pod oknami przyziemia), uproszczone belkowanie nad przyziemiem, pasowe gzymsy pod oknami I i II piętra oraz — uproszczone belkowanie wieńczące. Nad ściętym narożnikiem elewacji niewielki, jednoosiowy szczyt wolutowy z prostokątnym oknem, złożony z lizen (flankowanych przez woluty), belkowania i trójkątnego szczytu zwieńczonego kulą. W jednej ze środkowych osi fasady wysoki, prostokątny otwór wejściowy w opasce. Drzwi w stylu neoklasycyzmu, ramowo-płycinowe, dwudzielne, częściowo przeszklone, ze stałym nadświetlem. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w przyziemiu w tynkowych opaskach, w wyższych kondygnacjach (do czasu remontu) — w rozbudowanych obramieniach. Obramienia te w partii I piętra składały się z płycin podokiennych, właściwych obramień otworów, płycin nadokiennych i z profilowanych gzymsów nadokiennych. Okna II piętra zaopatrzone były tylko w płyciny i gzymsy nadokienne. Drzwi balkonowe w ściętym narożniku budynku obramione jak okna. Balkon w przyziemiu ograniczony balustradą pełną, ze słupkami i segmentami. Balkony wyższych kondygnacji zaopatrzone w kute, metalowe balustrady. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami.

Elewacja boczna od strony ul. Św. Maksymiliana Kolbego (z opisanym już ściętym narożnikiem). Czteroosiowa z osiami zgrupowanymi po dwie, komponowana i rozczłonkowana jak fasada. Okna w podobnie uproszczonych obramieniach.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym.

Sień ze stopniami wyrównawczymi oraz z ceramiczną posadzką z dwubarwnych płytek, urozmaiconą dekoracyjnym szlakiem. Sień oddzielona od klatki schodowej (w trakcie tylnym) drewnianym, dwuskrzydłowym, ramowo-płycinowym, przeszklonym, dekorowanym, wiatrołapem z nadświetlem. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z balustradą ze szczeblinami, profilowaną poręczą i słupkami.

W tylnej części posesji wzniesiony półtorakondygnacyjny budynek gospodarczy z elewacją frontową licowaną cegłą. W elewacji przeprute bramy zamknięte łukami odcinkowymi, pozbawione obramienia. Nad nimi małe prostokątne otwory. Elewacja osłonięta wysuniętym okapem dachu (pulpitowego) na drewnianych wspornikach.

Stan zachowania kamienicy i budynku gospodarczego:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła kamienicy, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami; bryła budynku gospodarczego;

— detal architektoniczny elewacji kamienicy;

— wykrój i układ otworów (kamienicy i budynku gospodarczego), stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych (w budynku mieszkalnym);

— kute balustrady balkonów;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Zaleca się rekompozycję belkowania wieńczącego obie elewacje oraz — obramień okiennych, na podstawie rozwiązań formalnych z pocz. XX w. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Poselska 3 (fot. 856)

Dom, wzn. ok. 1925 r., budownictwo wernakularne stylizowane w duchu modernizmu. Budynek remontowany w 2 poł. XX w., z częściowym zatarciem cech stylowych

Mur., tynk., trzykondygnacyjny, część większego budynku na planie wydłużonego prostokąta.

Elewacja frontowa dwuosiowa, tynkowana. Relikty artykulacji w przyziemiu w formie cokołu i dwóch kamiennych obramień prostokątnych płycin, w tym jednej z wtórnie wyprutym(?) oknem. Obok płycin, w lewej, skrajnej osi, prostokątny otwór wejściowy, w rozglifionej bocznie niszy drzwiowej. Ujęty kamiennym obramieniem z kluczem. Nad wejściem płaski, czworoboczny, betonowy daszek. Drzwi ramowo-płycinowe, jednoskrzydłowe. Okna prostokątne, dwu- i trójskrzydłowe, w partii I piętra w wąskich, wgłębnych opaskach. Ponad fasadą połączyć dachu z pokryciem ceramicznym.

Elewacja boczna i tylna bez dekoracji.

Stan zachowania:

— dobry (budynku), zły (wystroju elewacji).

Zalecenia konserwatorskie:

Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.

Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku wraz z ceramicznym pokryciem dachu.

• ul. Poselska 9 (fot. 857)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1905–1910, postsecesja z nawiązaniem do baroku i neoklasycyzmu.

Mur., tynk., na planie prostokąta z przybudówką, podpiwniczona, trzykondygnacyjna z mieszkalnym poddaszem.

F a s a d a 8-osiova z poprzedzoną jednobiegowymi schodami dwukondygnacyjną, jednoosiova przybudówką w jednej ze środkowych osi. Przybudówka połączona dwustronnie (na wysokości I piętra) z balkonami i zwieńczona balkonem. Skrajne części fasady ożywione dwoma jednoosioowymi i jednokondygnacyjnymi wykuszami, jednym w partii I piętra (w lewej, skrajnej osi) i drugim w partii II piętra (w prawej, skrajnej osi). Centralna część fasady zwieńczona szczytem o falistym zarysie. Elewacja tynkowana. Detal architektoniczny wykonany w tynku, ograniczony do gzymsowań centralnej przybudówki i skrajnych wykuszy oraz — do profilowanego gzymsu koronującego przechodzącego w obramienie szczytu. Ponadto oś z centralną przybudówką zaakcentowana w górnej części budynku i w partii szczytu płyciną w formie litery T.

W przyziemiu centralnej przybudówki wypruty prostokątny otwór prowadzący do podcienia. Flankowany wgłębna dekoracją geometryczną w formie szlaku. Nadproże otworu zdobione szeregiem prostokątów ze strzałkami na żłobkowanym tle. Wnętrze przyziemia przybudówki

z ceramiczną posadzką, nakryte stropem. Zaopatrzone przy dwóch bocznych, okiennych ścianach w kamienne ławki. W trzeciej ścianie otwór wejściowy, zamknięty łukiem odcinkowym, bez obramienia. Drzwi w stylu secesji, ramowo-płycinowe, dwudzielne, częściowo przeszkłone, ze stałym nadświetlem. Część centralnej przybudówki na wysokości I piętra czworoboczna z wklęsłe wciętymi narożami. Dzielona gzymsem podokiennym, przepruta prostokątnym, trójskrzydłowym oknem bez obramienia. Zwieńczona falistym gzymsem u podstawy balkonu. Pomiedzy oknem a balkonem secesyjno-neobarokowa dekoracja z motywami roślinnymi. Balustrada balkonu wieńczącego przybudówkę złożona z par słupków oraz z kutych segmentów z secesyjną dekoracją geometryczną. Balustrady bocznych balkonów kute, o prostym rysunku geometrycznym. Wykusze w lewej, skrajnej osi fasady oparte na parze wsporników, z gzymsem u podstawy, zwieńczony pełną balustradą balkonu ujętą skrajnie gzymсами. Balustrada balkonu zdobiona trzema żłobkami wypełnionymi zwisami z kampanul. Drugi wykusze w prawej, skrajnej osi podparty wspornikami, z gzymsem u podstawy, zwieńczony pełną balustradą balkonu w partii dachu.

Okna dwuskrzydłowe, w przyziemiu zamknięte łukiem odcinkowym, w wyższych partiach elewacji prostokątne. Okna przyziemia, II piętra i okna w szczycie z łukami lub nadprożami zdobionymi geometrycznymi szlakami. Okna I piętra bez obramień. Pomiedzy oknami I i II piętra wgłębne płyciny. Każda z romboidalną płyciną z rozetą z liści akantu oraz — z czterema guzami w narożach. Pod parą okien w szczycie girlanda z liści laurowych. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślēmionami.

Ponad fasadą połączyć dachu z pokryciem ceramicznym, przesłonięta w centrum szczytem. W partii dachu nad lewą, skrajną osią elewacji — drewniana loggia (na planie trapezu), z pełną balustradą i słupami wspierającymi płaski dach. Dach ten połączony z dachem cofniętego w głąb mieszkalnego poddasza o konstrukcji szkieletowej. Z kolei nad prawą skrajną osią fasady i nad wykuszem pięcioboczny w zarysie balkon, poprzedzający murowany, pięcioboczny szczyt w partii mieszkalnego poddasza, przepruty trójdzielnym oknem termalnym.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Sieć ze stopniami wyrównawczymi, oddzielona od klatki schodowej (w trakcie tylnym) drewnianym, dwuskrzydłowym, ramowo-płycinowym, przeszkłonym wiatrołapem z nadświetlem. Schody częściowo ze sztucznego kamienia, częściowo drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania kamienicy:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła kamienicy, drewniana loggia i ściany o konstrukcji szkieletowej na poziomie mieszkalnego poddasza, ceramiczne pokrycie połączy dachowej nad fasadą;

— detal architektoniczny fasady, odeskowania jej partii;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;

— kute segmenty balustrady balkonu w przybudówce fasady, kute balustrady innych balkonów;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Poselska 11 (fot. 858)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1905 r., historyzm (neorenesans północny) łączony z secesją. Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem w elewacji tylnej, podpiwniczona, trzykondygnacyjna.

Fasada 4-osiowa z trzema osiami zgrupowanymi (z balkonami w jednej z nich) oraz — ze skrajnym, jednoosiowym ryzalitem pozornym zwieńczonym szczytem. Elewacja w przyziemiu tynkowana, pokryta pasowym boniowaniem, wyżej licowana cegłą. Detal architektoniczny wykonany w tynku i ze sztucznego kamienia. Widoczne relikty polichromii ornamentacji fasady. Cokół gładko tynkowany, zwieńczony gzymsem cokołowym. Nad przyziemiem pasowy gzyms-szlak w formie listwy z szeregiem guzów. Ów gzyms-szlak — to jednocześnie gzyms obramienia nadproża bramy, z wklęsło-wypukłym naczółkiem w jej osi. Część fasady zwieńczona gzymsem-szlakiem (szeregiem wgłębnych płycin ze stylizowanymi rozetami) oraz — profilowanym gzymsem. Podobny gzyms-szlak pod zdwojonymi oknami w szczycie. Szczyt ryzalitu pozornego zarysowany faliście, ujęty profilowaną ramą z ozdobnym zwieńczeniem na osi. Na skrajach szczytu rama zdobiona dodatkowo przewiązkami ze stylizowanymi rozetami. Pod nimi podwieszone prostokątne płyciny ze stylizowanym motywem roślinnym. Dwie kolejne przewiązki obramienia szczytu umieszczone symetrycznie bliżej jego centrum, połączone z nadwieszonymi sterczynami, (obecnie uszkodzonymi). Zachowane dolne części wielobocznych sterczyn oparte na ozdobnych konsolach, pokryte ornamentem zbliżonym do ornamentu cekinowego.

W prawej, skrajnej osi fasady, w obrębie ryzalitu pozornego prostokątna brama z zaokrąglonymi górnymi narożnikami. Do wysokości nadproża pozbawiona obramienia. Nadproże bramy ograniczone od góry gzymsem-szlakiem (nad przyziemiem), przekształconym częściowo w naczółek. Pomiędzy tym gzymsem a bramą secesyjny kartusz wykreślony dekoracyjnie ułożoną listwą połączoną z motywami roślinnymi i maszkaronem. W polu kartusza dawny numer kamienicy (No 2a).

Okna prostokątne, trójskrzydłowe (dawniej) w ryzalicie pozornym, dwuskrzydłowe w pozostałej części fasady. W szczycie ryzalitu zdwojone okna jednoskrzydłowe, zamknięte łukami odcinkowymi. Okna w przyziemiu w uszakowych obramieniach ze sfazowanymi narożami, guttami i kluczami. Pod oknami wgłębne płyciny z kartuszami (ze stylizowanym secesyjnym obramieniem, maszkaronami i draperiami). Okna I piętra w innych uszakowych obramieniach ze sfazowanymi narożami i guttami. Sprowadzone aż do gzymsu nad przyziemiem. Płyciny podokienne licowane cegłą, zdobione tynkowymi, secesyjnymi motywami roślinnymi. Nad oknami ozdobne naczółki, w zarysie schodkowe wykreślone secesyjną, stylizowaną listwą, połączoną ze stylizowanym motywem roślinno-geometrycznym. Okna II piętra obramione tylko częściowo. Ich górne części ujęte opaską podciętą w osi okien w mały łuk kotarowy. Inaczej rozwiązane obramienia okien w osi ryzalitu pozornego. Okno I piętra w uszakowym obramieniu ze sfazowanymi narożami i guttami oraz z denticuli w partii nadproża. Okno II piętra ujęte secesyjnym obramieniem w formie opaski o zarysie podkowy, zakończonej parami gutt, ujmującej $\frac{3}{4}$ wysokości okna. W płaszczyznach pomiędzy opaską a oknem stylizowany ornament roślinny. W osi, pomiędzy oknami I i II piętra tynkowa lub kamienna płycina międzyokienna. Zarysem zbliżona do krzyża wypełniona secesyjnym ornamentem złożonym z maski i motywów roślinnych. Para okien w szczycie w secesyjnych opaskach ze sfazowanymi narożami. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. Balkony zaopatrzone w kute, metalowe balustrady.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Ponad fasadą połączyć dach z pokryciem ceramicznym.

Sień przelotowa, nakryta stropem wzmocnionym łukami konstrukcyjnymi. W bocznej ścianie sieni otwór wejściowy do holu i klatki schodowej, poprzedzony stopniami wyrównawczymi. Otwór wejściowy prostokątny, wypełniony drzwiami ramowo-płycinowymi, dwuskrzydło-

wymi, dawniej częściowo przeszklonymi, ze stałym nadświetlem. Schody częściowo ze sztucznego kamienia, częściowo drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami. Stropy nad podestami schodów dekorowane plafonami wydzielanymi secesyjnymi wstęgami. Spody części biegów schodów zdobione sztukateriami w formie wklęsłych, neobarokowych ram z motywami kwietnymi. W klatce schodowej — posadzki ceramiczne z płytek o pseudomozaikowym rysunku. Płytki — w dwóch różnych układach ożywionych ozdobnymi szlakami o wzorze geometrycznym.

Stan zachowania kamienicy:
— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła kamienicy, ceramiczne pokrycie połąci dachowej nad fasadą;
- detal architektoniczny fasady, relikty jej polichromii;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
- kute balustrady balkonów;
- sztukaterie i posadzki w klatce schodowej.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Zaleca się odtworzenie pierwotnej kolorystyki fasady kamienicy. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. Poselska 12 (fot. 859)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 r., historyzm (neorenesans łączony z neobarokiem). Budynek remontowany ok. 2000 r. z przekształceniem wystroju elewacji w partii III piętra. Uproszczono wówczas zwieńczenie fasady i obramienia okien III piętra, zmieniono balustradę schodów.

Kamienica mur., tynk., na planie litery L, łącznie z oficyną w podwórzu. Dom podpiwniczony, czterokondygnacyjny z podstryszem.

F a s a d a 6-osiowa z dwoma balkonami w jednej ze środkowych osi. Cokół ceglany. Elewacja w przyziemiu tynkowana, pokryta pasowym boniowaniem (z rustykowaniem). Wyżej licowana cegłą. Detal architektoniczny wykonany w tynku: gzyms nad przyziemiem, gzyms pod oknami I piętra, pasowe gzymsy na wysokości naczółków okien I i II piętra, gzyms pod oknami III piętra. Elewacja zwieńczona na nowo szerokim pasem tynku z oknami podstrysza i uproszczonym gzymsem.

W jednej ze środkowych osi fasady wysoki, otwór wejściowy zamknięty łukiem pełnym, ujęty pozorną opaską (w stosunku do lica boniowania). Drzwi drewniane, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe. W przyziemiu oprawione podobnie jak portal, zaakcentowane układem kłieców pseudoboniowania. Pod oknami prostokątne, wgłębne płyciny wypełnione występującymi ku przodowi płycinami z wcięciami narożnikami. Okna I i II piętra w rozbudowanych, połączonych obramieniach stanowiących element pionowego podziału elewacji. Okna I piętra w uszakowych obramieniach w formie litery T (z guttami) Pod oknami dekoracyjne, prostokątne ławy podokienne z cokółem i gzymsem. Każda zdobiona kolistą płyciną flankowaną przez płyciny prostokątne z wklęsłymi narożnikami. Podobny motyw, ale rustykowany na płycinach nadokiennych, uję-

tych skrajnie konsolami segmentowych naczółków. W polach naczółków uskrzydłone głowy Merkurego otoczone ornamentem roślinnym. Segmentowe naczółki okien I piętra wprowadzone w pola gładkich ław podokiennych okien II piętra. Okna te oprawione podobnie jak okna niższej kondygnacji. Inaczej tylko kształtowana dekoracja płycin nadokiennych — z centralnym rombem. Inne też naczółki — trójkątne, z maszkaronami otoczonymi ornamentem roślinnym. Obramienia okien III piętra obecnie zniekształcone, dawniej uszakowe w formie litery T, z prostokątnymi płycinami nadokiennymi i profilowanymi gzymsami nadokiennymi. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślēmionami. Balkony oparte na ażurowych, metalowych, dekoracyjnych wspornikach, ograniczone kutymi, metalowymi balustradami.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym.

Sień ze stopniami wyrównawczymi, oddzielona od klatki schodowej (w trakcie tylnym) drewnianym, dwuskrzydłowym, ramowo-płycinowym, przeszklonym, wiatrołapem z nadświetlem. Sień nakryta stropem z fasetą zdobioną dekoracją sztukatorską w stylu historyzmu (stylizowane palmy i kartusze, w otoczeniu motywów roślinnych na tle kratki regencyjnej). W centrum lustra stropu rozeta wpisana w okrąg, ujęta profilowaną ramą. Schody w trakcie tylnym, drewniane, dwubiegowe powrotne, z balustradą ze szczelinami, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania kamienicy i budynku gospodarczego:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
- kute balustrady balkonów;
- sztukateryjny wystrój sieni;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Zaleca się rekonstrukcję belkowania wieńczącego obie elewacje oraz — obramień okien III piętra, na podstawie rozwiązań formalnych z pocz. XX w. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Poselska 13 (fot. 860, 861)

Dom fundacji kobiet ewangelickich, obecnie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, wzn. ok. 1900 r., historyzm w konwencji budownictwa ceglanego, z nawiązaniem do neoklasycyzmu i neorenesansu.

Mur., tynk., na planie litery L ze ściętym narożem, podpiwniczona, trzykondygnacyjna z mieszkalnym poddaszem.

Elewacja frontowa skrzydła od ul. Poselskiej 3-osiowa ze ściętym, trójosiowym narożnikiem wypełnionym loggiami, zwieńczonym szczytem. Elewacja częściowo licowana cegłą (cokół i ścięty narożnik), częściowo tynkowana. Detal architektoniczny wykonany w cegle: profilowany gzyms cokołowy, podział ramowy z lizenami przerywanymi gzymsy nad przyziemiem, pod oknami I piętra oraz na wysokości ich naczółków. Dwa z tych gzymsów w formie szlaku obwiedzonego obustronnie listwami, wypełnionego ukośnie

ułożonymi cegłami. Elewacja zwieńczona stylizowanym belkowaniem wykonanym z czerwonej i zielonej cegły, złożonym z denticuli, uproszczonego architrawu, fryzu (w formie szlaku) i — z gzymsu koronującego.

Okna piwniczne w układzie komponowanym, zamknięte łukami odcinkowymi, grupowane po trzy, z łukami podkreślonymi szerokimi klincami. Okna wyższych kondygnacji dwuskrzydłowe, zamknięte łukami odcinkowymi, oprawione w ceglane, połączone, rozbudowane obramienia stanowiące element pionowego podziału elewacji. Okna ujęte skrajnie listwami wydzielającymi także prostokątne płyciny podokienne. Łuki okien podkreślone układem klinców. Nad oknami przyziemia i II piętra — profilowane gzymsy nadokienne, a nad oknami I piętra trójkątne naczółki.

Ściety narożnik budynku wypełniony trapezowymi w planie, sklepieniami — podcieniem (w przyziemiu) oraz loggiami (w wyższych kondygnacjach). W osi wszystkich tych wnętrz z otwory wejściowe. Główny, do budynku, umieszczony w podcieniu, zamknięty łukiem odcinkowym, ujęty ceglany wałkiem, podkreślony przemiennym układem jaśniejszej cegły. Otwór wejściowy wypełniony drewnianymi, dwuskrzydłowymi drzwiami w stylu historyzmu, ramowo-płycinowymi z nadświetlem, częściowo przeszklonymi, z otworami zabezpieczonymi kutymi kratami. Podcień licowany dwubarwną cegłą, z której wykonane obramienia ślepych okulusów na bocznych ścianach oraz proste, dekoracyjne szlaki. Ozdobnymi szlakami dekorowane także ceglane licówki ścian loggii, a znajdujące się tu drzwi balkonowe obramione jak otwór wejściowy do budynku. Podcień i loggie otwarte arkadami o łuku odcinkowym zestawionymi po trzy, ze środkową najszerszą. Arkady rozdzielone filarami (z wałkami na narożach), ujęte obramieniem w formie wałka. Archiwolty podkreślone układem klinców. Elewacja ściętego narożnika licowana cegłą, dzielona gzymsami i podobnie zwieńczona jak fasada od ul. Poselskiej i Grunwaldzkiej. Podcień i loggie wydzielone kutymi, wysokimi balustradami. Podcień dostępny przez jednobiegowe schody także z kutymi balustradami. Ściety narożnik budynku zwieńczony dwuosiowym szczytem licowanym cegłą, dzielonym artykulacją z cegły czerwonej i zielonej. Centralna część szczytu lekko wysunięta ku przodowi, zwieńczona uproszczonym belkowaniem oraz trójkątnym naczółkiem. Naczółek ujęty profilowaną ramą, wypełniony ślepym okulusem. W centralnej partii szczytu para okien o łuku pełnym, umieszczona we wspólnej blendzie o łuku odcinkowym. Okna ujęte ceglany wałkami. Podobnie obramiona blenda, w polu której relikty dekoracyjnej polichromii (wici roślinna z płonącym sercem zawieszonym na wstęgach mocowanych na guzach. Boczne partie szczytu lekko cofnięte, z ażurami w formie wydłużonych sześcioboków, zwieńczone odcinkami uproszczonego belkowania z profilowanym gzymsem. Na nich posadowiona górna część szczytu z uproszczonymi spływami, zwieńczona półkolistym naczółkiem w profilowanym obramieniu. Naczółek ozdobiony kutym, metalowym elementem dekoracyjnym.

Elewacja skrzydła budynku od strony ul. Grunwaldzkiej kształtowana identycznie jak elewacja od ul. Poselskiej. Boczna elewacja skrzydła trójosiowa, z jedną osią z oknami ślepyimi, zwieńczona trapezowym szczytem. Tynkowana, z artykulacją i obramieniami okiennymi wykonanymi z cegły. Elewacja ujęta skrajnymi lizenami z odcinkami belkowania, stanowiącymi podstawę profilowanego obramienia szczytu. Elewacja dzielona gzymsami podokiennymi i międzykondygnacyjnymi. Okna dwuskrzydłowe o łukach odcinkowych. Obramienia okienne rozwiązane jak we frontowych elewacjach skrzydeł, ale pozbawione naczółków i gzymsów nadokiennych. W partii szczytu balkon oparty na kuty, ozdobnych wspornikach, zaopatrzony w kutą balustradę o prostym rysunku geometrycznym. Balustrada połączona z metalową konstrukcją nośną dachu. Jej boczne elementy komponowane geometrycznie, zdobione stylizowaną wicią roślinną. Wejście na balkon przez drzwi (o łuku odcinkowym) zestawione z podobnie zamkniętą blendą. Drzwi i blenda ujęte ceglany obramieniem z przewiązkami i kluczami.

Ponad frontowymi elewacjami skrzydeł budynku połacie dachu z pokryciem ceramicznym oraz z murowanymi, licowanymi cegłą lukarnami. Lukarny przeprute oknami o łuku pełnym, zwieńczone odcinkami belkowania, trójkątnymi szczytami, nakryte dachami dwuspadowymi. Flankowane postumentami z czapami.

Tylne elewacje budynku bez dekoracji.

Do bocznej elewacji skrzydła dostawiony jednokondygnacyjny pawilon o konstrukcji szkieletowej, posadowiony na ceglanych wspornikach, nakryty dachem pulpitem z silnie wysuniętymi okapami. Pawilon w dolnej partii odeskowany, w górnej — z dużymi, przeszklonymi otworami zamkniętymi pięciobocznie. Ściany pawilonu ożywione, na wysokości zamknięć okien, ozdobnymi zastrzałami.

W elewacjach głównego budynku i pawilonu częściowo zachowana drewniana stolarka okienna ze stałymi, profilowanymi ślēmionami oraz profilowanymi i dekorowanymi słupkami.

Posesja wydzielona ogrodzeniem złożonym z ceglanej podmurówki i z mocowanego na niej ażurowego, metalowego ogrodzenia nawiązującego do neoklasycyzmu.

Stan zachowania kamienicy i budynku gospodarczego:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami; bryła pawilonu;
— detal architektoniczny elewacji, relikty polichromii, kompozycja elewacji pawilonu (o konstrukcji szkieletowej);

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna (w budynku i pawilonie) oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych (w budynku);

— kute balustrady podcienia i loggii, kute balustrady zewnętrznych schodów, kute kraty w drzwiach frontowych, kuty ozdobny element w partii szczytu, kute wsporniki, balustrada i konstrukcja zadaszenia balkonu w elewacji bocznej, kute ogrodzenie posesji;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztuki, kategorie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Zaleca się odnowienie polichromii w polu szczytu nad ściętym narożnikiem budynku. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek (łącznie z pawilonem) kwalifikuje się do wpisania do rejestru zabytków

• ul. Poselska 14 (fot. 862)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1905 r., historyzm łączony z secesją.

Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem w elewacji tylnej, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.

Fasada 6-osiowa do połowy I piętra licowana cegłą, wyżej tynkowana. Ożywiona środkowym ryzalitem pozornym ze zgrupowanymi osiami okiennymi i z dwoma balkonami. Ryzalit kompozycyjnie zespolony z pozostałymi częściami elewacji do poziomu II piętra. Na wysokości III piętra zaakcentowany pozornym wykuszem na pseudokroksztynach, zwieńczony wysokim, trójkątnym szczytem. Detal architektoniczny wykonany w tynku oraz z cegły, w tym z dwubarwnej. W partii elewacji licowanej cegłą zaznaczony cokół, gzyms cokołowy i pasowy gzyms-szlak (z ciemnych listew ujmujących szereg ukośnie ułożonych cegieł) przerwany

przez okna przyziemia. Podobnie przerwany (przez okna I piętra) drugi pasowy gzyms-szlak tworzony przez ukośnie ułożone cegły, wyeksponowane na tle tynkowanych, prostokątnych płyt. Ceglana licówka dolnej części elewacji ozdobiona symetrycznie dwiema uproszczonymi, tynkowymi tarczami herbowymi, w tym jedną z ukośnie ułożoną belką. W wyższej, tynkowanej partii fasady, pod oknami II piętra, ceglano-tynkowy gzyms podokienny, przerwany przez ryzalit pozorny. Na wysokości III piętra, w partii ryzalitu pozornego pozorny pseudowykus oparty na ceglanym fryzie arkadowym posadowionym na tynkowanych, stylizowanych, profilowanych pseudokroksztynach. Skraje ryzalitu ujęte ceglanymi lizenami opartymi na wspornikach. Elewacja pseudowykusza dzielona na wysokości naczółków okiennych oraz nad oknami wąskimi, ceglanymi gzymsami. U podstawy szczytu ryzalitu tynkowy gzyms wieńczący. Boczne części elewacji rozczłonkowane opisanymi już podziałami poziomymi, jedynie w partii III piętra dzielone dodatkowo tynkowanymi, boniowanymi lizenami na konsolach, wspierającymi tynkowany, profilowany gzyms koronujący. Gzyms ten połączony z gzymsem wieńczącym ryzalit. W centrum szczytu ryzalitu prostokątna, tynkowana płytina z parą okien, ujęta ceglanymi lizenami. W bocznych częściach szczytu uskokowa licówka ceglana i uskokowo zarysowane tynkowane płyciny.

W prawej, skrajnej osi ryzalitu otwór wejściowy zamknięty łukiem odcinkowym z węgarami i nadprożem obramionymi wałkami, elementem ceglanej licówki elewacji. Okna o łukach odcinkowych lub prostokątne, dwuskrzydłowe. W przyziemiu ujęte jak portal, z tynkowanymi, dolnymi, prostokątnymi częściami obramień. Okna I piętra w tynkowo-ceglanych obramieniach. Z tynku wykonane dolne oraz górne partie opasek, a z cegły — boczne ich części z przewiązkami. Nad obramieniami profilowane gzymsy nadokienne. Okna II piętra z tynkowanymi węgarami i nadprożami zdobionymi ćwierćwałkami, ożywione ceglanymi przewiązkami. Zaopatrzone w tynkowe, prostokątne płyciny podokienne podcięte w formie półkola. Okna III piętra z tynkowanymi węgarami zdobionymi ćwierćwałkami i ceglanymi przewiązkami oraz — z ceglanymi kłincami podkreślającymi łuki okien, urozmaiconymi denticuli. Otwory w ryzalicie pozornym obramione jak w bocznych partiach elewacji, z tym, że nad ceglanymi łukami okien w partii III piętra ryzalitu dodatkowy, ceglany łuk odcinkowy. Okna w szczycie bez obramienia, zwieńczone pseudogzymsami w formie szeregów ukośnie ułożonych cegieł. Płyty balkonowe posadowione na dekoracyjnych wspornikach o formach historyzujących.

Ponad fasadą połączyć dachu z pokryciem ceramicznym i trzema niewielkimi lukarnami o dachach dwuspadowych.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Stan zachowania:

— bardzo dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;

— detal architektoniczny fasady;

— wykrój i układ otworów, stolarka drzwi wewnętrznych.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztuki, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Poselska 15 (fot. 863)

Dom mieszkalny, wzn. ok. 1930 r., modernizm, standardowe budownictwo osiedlowe.

Mur., tynk., na planie prostokąta, podpiwniczony, dwukondygnacyjny z dachem mansardowym.

Elewacje dwu- i trzyosiowe, tynkowane, zwieńczone uproszczonym gzymsem, przeprute prostokątnymi otworami bez obramień. W osi jednej z elewacji, w partii I piętra, balkon z pełną balustradą. Nad elewacjami połacie dachu z drewnianymi lukarnami nakrytymi dachami pulpitowymi.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.

Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku wraz z ceramicznym pokryciem dachu.

• ul. Poselska 16 (fot. 864, 865)

Klinika kobieca, obecnie obiekt Caritas, wzn. 1906, historyzm (neobarok) łączony z secesją.

Mur., tynk., na planie podkowy ze zróżnicowanymi aneksami, z suteroną, dwukondygnacyjny. Bryła rozcłónkowana ryzalitami, nakryta dachami m.in. mansardowym, płaskimi.

Elewacja skrzydła od strony ul. Poselskiej 7-osiowa (w partii I piętra), z dwoma uskokowo i asymetrycznie zestawionymi ryzalitami. Jeden z nich, skrajny (z klatką schodową), podwyższony, trzy i półkondygnacyjny, trójosiowy, zwieńczony wklęsło-wypukłym szczytem. Drugi ryzalit, sąsiedni, cofnięty, z jednym oknem w przyziemiu i z parą okien w partii I piętra. Ryzalit ten dwukondygnacyjny, zwieńczony uproszczoną strefą belkowania, tak jak pozostała, skrajna dwuosiowa część elewacji. Elewacja licowana cegłą, z elementami wystroju wykonanymi w tynku i w cegle. Ma wspólny tynkowany cokół i profilowany gzyms cokołowy. W poszczególnych częściach elewacji odrębna artykulacja.

Skrajny ryzalit licowany w przyziemiu cegłą, dzielony profilowanymi, tynkowymi gzymśami nad przyziemiem i pod dolnymi oknami klatki schodowej. W wyższych partiach rozcłónkowany lizenami wielkiego porządku. Ich górne partie (nad górnymi oknami klatki schodowej) tynkowane, włączone w uproszczone belkowanie koronujące ryzalit. Ryzalit zwieńczony wklęsło-wypukłym, tynkowanym szczytem ujętym szeroką, profilowaną ramą z ceglana listwą. W przyziemiu ryzalitu umieszczony asymetrycznie otwór wejściowy do otwartego przedsionka (z posadzką ceramiczną o wzorze geometryczno-roślinnym). Ów otwór wejściowy zamknięty łukiem koszowym, obramionym szeregiem ceglanych kłinców z tynkowanym kluczem. Klucz zdobiony uproszczonym kartuszem. W głębi przedsionka nakrytego spłaszczonym sklepieniem krzyżowym właściwy otwór wejściowy, o łuku koszowym, bez obramienia. Wypełniony dwuskrzydłowymi, drewnianymi drzwiami z ornamentacją w stylu secesji, częściowo przeszklonymi. Przeszklenia zabezpieczone kutymi, secesyjnymi kratami. Dolne okna klatki schodowej wydłużone, prostokątne. Górne okna złożone z otworów o łuku odcinkowym i ze znajdujących się nad nimi otworów podciętych wklęsłe. Okna bez obramień, otoczone ceglana licówką. Pomiedzy dolnymi a górnymi oknami prostokątne, tynkowe płyciny z parami wypustek. W środkowej płycinie profilowy wizerunek brodatego mężczyzny ujęty dwoma, stylizowanymi liśćmi palmowymi. Dwie skrajne płyciny wypełnione motywem owalnego medalionu flankowanego przez zwisy ze stylizowanych kampanul zawieszonych na wstęgach. W szczycie ryzalitu owalny okulus. Dodatkowa dekoracja ryzalitu: tynkowa płycina z przedstawieniem stylizowanego kartusza (obok otworu wejściowego). Ryzalit poprzedzony jednobiegowymi schodami z kutymi balustradami. W dolnej części schodów balustrady wywinięte na zewnątrz.

Mniejszy, cofnięty ryzalit i pozostała część elewacji dzielone pasowym gzymsem nad przyziemiem. Naroże skrajnej części elewacji podkreślone ceglanym pilastrzem z tynkowaną, stylizowaną, jońską głowicą. Obie części elewacji zwieńczone uproszczonym belkowaniem. W przyziemiu mniejszego ryzalitu prostokątne drzwi balkonowe ujęte tynkową opaską, poprzedzone płytą, wypukłą płytą balkonową z kutą balustradą o geometrycznym rysunku. W partii I piętra, pod wieńczącym belkowaniem, para wydłużonych, prostokątnych okien we wglębnych wnękach rozdzielonych listwą. Okna ze wspólnymi podokiennikami na wspornikach, pozbawione obramień, otoczone ceglaną licówką. W skrajnej, dwuosiowej części elewacji, w przyziemiu drzwi balkonowe z płytkim balkonem i z balustradą jak w sąsiednim ryzalicie. Obok — prostokątne okno z tynkowanym nadprożem. W partii I piętra, pod wieńczącym belkowaniem, dwa prostokątne okna bez obramień.

Elewacja skrzydła od strony ul. Grunwaldzkiej 9-osiowa, komponowana częściowo asymetrycznie, z czteroosiowym, środkowym ryzalitem nakrytym dachem mansardowym, ożywionym wklęsło-wypukłym szczytem. Ryzalit poprzedzony prostokątnym tarasem dostępnym przez założone na jego osi jednobiegowe kamienne schody z pełnymi balustradami. Boczna część elewacji (od strony ul. Poselskiej) jednolita, trójosiowa, druga boczna część elewacji dwuosiowa, kształtowana uskokowo.

Artykulacja elewacji wykonana w cegle i tynku, zasadniczo jednolicie. Cokół tynkowany, elewacja w partii przyziemia i I piętra licowana cegłą. Nad przyziemiem pasowy gzyms. Naroża bocznej partii elewacji (od strony ul. Poselskiej) oraz elewacja ryzalitu środkowego dzielone pilastrami z ceglanymi trzonami i tynkowanymi, stylizowanymi głowicami jońskimi. Nieco inaczej rozczłonkowana druga boczna partia elewacji. Tu jednoosiowy człon dzielony podziałem sieciowym, złożonym w przyziemiu z narożnych pilastrów (ze stylizowanymi, secesyjnymi głowicami i impostami) oraz w górnej części — z tynkowanych lizen. Elewacja zwieńczona tynkowanym belkowaniem z fryzem zdobionym w partii środkowego ryzalitu odcinkami secesyjnej plecionki. Na fryzie data — 1906. Szczyt ryzalitu ujęty szeroką, profilowaną ramą z ceglaną listwą.

W przyziemiu ryzalitu, w dwóch środkowych osiach prostokątne drzwi w częściowo sfazowanym uszakowym obramieniu z guttami. W dwóch pozostałych osiach okna w częściowo sfazowanych opaskach z kluczami. Okna I piętra w ryzalicie bez obramień. Pomiedzy oknami (w osiach) tynkowane, kwadratowe płyciny formie stylizowanych kartuszy, z których skrajne zdobione wazonami otoczonymi palmowymi liśćmi. W szczycie ryzalitu dwa prostokątne okna bez obramień. Balustrada tarasu przed ryzalitem środkowym złożona z murowanych, tynkowanych słupków oraz z kutej balustrady.

W bocznej części elewacji od strony ul. Poselskiej okna prostokątne, dwuskrzydłowe. W przyziemiu w opaskach z kluczami. Okna I piętra bez obramień. W środkowej osi, w obu kondygnacjach prostokątne drzwi balkonowe, w przyziemiu prowadzące na płytki wypukło zarysowany balkon, ujęte uszakowym obramieniu z guttami, wydzielonym listwami ze zwisami z kampanul. Listwy wyprowadzone z konsol stanowiących podpory wsporników balkonu I piętra (małego, prostokątnego). Drzwi balkonowe bez obramienia, podkreślone dwiema listwami ze zwisem w formie wstążki z zawieszonymi na niej bukietami z owoców i liśćmi. Oba balkony zaopatrzone w kute balustrady. W drugiej, bocznej części elewacji okna prostokątne bez obramień (w przyziemiu przebudowane?).

Elewacja boczna skrzydła zwróconego ku ul. Grunwaldzkiej złożona z trzech zestawionych uskokowo jednoosiowych części. Narożna, najbardziej cofnięta część poprzedzona niewielkim prostokątnym, murowanym tarasem dostępnym przez jednobiegowe, metalowe, policzkowe, ażurowe schody. Taras i schody ograniczone kutą balustradą. Artykulacja całej elewacji wykonana w cegle i tynku. Cokół tynkowany, elewacja w partii przyziemia i I piętra licowana cegłą. Naroża członów elewacji ujęte pilastrami z ceglanymi trzonami i tynkowanymi, stylizowanymi głowicami jońskimi. Podziały poziome: pas-

wy gzyms nad przyziemiem oraz belkowanie wieńczące rozwiązane tak jak w elewacji od strony ul. Poselskiej, w całości tynkowane. W osi narożnego członu balkon I piętra, drzwi balkonowe w obu kondygnacjach i ich oprawa jak w przypadku bocznej części elewacji od strony ul. Poselskiej. Okna I piętra bez obramień. Podobnie kształtowane otwory oraz ich oprawa w drugim, środkowym członie elewacji, z tym, że zamiast drzwi balkonowych w przyziemiu — trzy wtórne małe zgrupowane okna. W trzeciej części elewacji prostokątne okna, w przyziemiu w uszakowym obramieniu, w partii I piętra bez obramienia. Posesja wydzielona odcinkami secesyjnego metalowego, kutego ogrodzenia, na podmurówce. W ciągu ogrodzenia ceglana brama filarowa.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
- kute balustrady balkonów, tarasów, zewnętrznych schodów, kute kraty w drzwiach frontowych i kute ogrodzenie posesji.

Ponadto ochronie podlegają inne oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, sztukiaterie, piece.

W przypadku wymiany okien plastikowych wymaga się stosowania stolarki drewnianej z nawiązującej do istniejących wzorów, widocznych w elewacji budynku od strony ul. Grunwaldzkiej (na zdjęciach z niniejszego studium). Zaleca się też wymianę plastikowych okien (bez podziałów wewnętrznych) znajdujących się w skrajnym ryzalicie elewacji skrzydła budynku przy ul. Poselskiej. Należy zastosować tradycyjną stolarkę drewnianą o podziale kwaterowym.

Budynek kwalifikuje się do wpisania do rejestru zabytków wraz z ogrodem.

• ul. Poselska 18 (fot. 866)

Willa, wzn. ok. 1920, standardowe budownictwo willowe z nawiązaniem do neoklasycyzmu. Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem, podpiwniczona, dwukondygnacyjna, nakryta wysokim dachem czterospadowym.

Elewacja od strony ul. Poselskiej jednoosiowa z jednoosiowym, wąskim ryzalitem pozornym i z bocznymi partiami bezokiennymi. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, gzyms cokołowy, profilowany gzyms koronujący. Nad elewacją połączy dachu z pokryciem ceramicznym i z wydłużoną, drewnianą, jednoosiową facjatą nakrytą dachem trójspadowym. Powyżej trójkątna lukarna.

Elewacja boczna 5-osiowa, ze środkowym, trójosiowym, trójbocznym ryzalitem nakrytym trójspadowym dachem. W dach ryzalitu wbudowana, cofnięta względem niego, pięcioboczna facjata z jedną ścianą okienną i pozostałymi krytymi dachówką. Facjata osłonięta dachem pięciopółaciowym. Elewacja z cokołem, dzielona gzymsem cokołowym, zwieńczona gzymsem profilowanym. Ryzalit rozczłonkowany dodatkowo profilowanymi gzymśami podokiennymi. Otwory prostokątne, obecnie bez obramień. W ryzalicie trój- i jednoskrzydłowe, w bocznych partiach elewacji dwuskrzydłowe. W lukarnie nad ryzalitem okno prostokątne, trójskrzydłowe.

E l e w a c j a b o c z n a dwuosiowa z cokołem, dzielona gzymsem cokołowym, zwieńczona profilowanym gzymsem. W jednej z osi prostokątny otwór wejściowy w obramieniu, a w drugiej — prostokątne, dwuskrzydłowe okna we wgłębnych, wąskich opaskach. Nad elewacją połączyć dachu z pokryciem ceramicznym i z drewnianą, jednoosiową facjatą nakrytą dachem trójspadowym. Powyżej trójkątna lukarna.

E l e w a c j a t y l n a czteroosiowa, rozczłonkowana jak pozostałe elewacje. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe różnych rozmiarów, we wgłębnych, wąskich opaskach. Nad elewacją połączyć dachu z drewnianą, trójosiową facjatą nakrytą dachem płaskim.

W elewacjach częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi słupkami i profilowanymi, stałymi ślemionami.

Stan zachowania:

— budynek w stanie ruiny.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku;

— detal architektoniczny elewacji;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi i wewnętrznych.

Ponadto ochronie podlegają inne oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Poselska 24 (fot. 867, 868, 869, 870)

Nr rejestru zabytków 994/L z 29.12.1993 r. (willa wraz z ogrodem, wpis dotyczył ówczesnej ul. M. Konopnickiej 16).

(WEZ, 1993 r.)

Willa fabrykanta maszyn Arthura Gubischa, wzn. 1924-1925 r., projekt architektów Rober Heider i Rober Günther, w stylu neoklasycyzmu łączonego z neobarokiem z elementami ekspresjonistycznymi. Remontowana ok. 2000 r. Siedziba biskupa diecezji legnickiej.

Mur., tynk., na planie wydłużonego prostokąta z przybudówkami, podpiwniczona, dwukondygnacyjowa, z mieszkalnym poddaszem, nakryta wysokim dachem czterospadowym.

E l e w a c j a f r o n t o w a tynkowana, poprzedzona wydłużonym portykiem na planie prostokąta z jednym bokiem wykreślonym łukiem wklęsło-wypukłym. Portyk złożony ze skrajnych par filarów z kanelowanymi trzonami, doryckich kolumn, uproszczonego belkowania z gładkim fryzem i attyki — tralkowej, ażurowej (ze słupkami) balustrady tarasu. Boczne partie fasady dzielone gzymsem pod oknami piętra i profilowanym gzymsem koronującym. W elewacji frontowej okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w przyziemiu w profilowanych obramieniach, w partii I piętra — bez obramień. Nad elewacją połączyć dachu z dużymi, jednoosiowymi facjatami nakrytymi dachami dwuspadowymi z wklęsłymi połaciami. W czołowych ścianach lukarn dwuskrzydłowe okna ujęte kanelowanymi lizenami wspierającymi profilowany gzymś z denticuli. Przed portykiem taras z podmurówką licowaną cegłą, wydzielony kutą balustradą o formach historyzujących, dostępny przez schody.

E l e w a c j a b o c z n a z mijankowym rozkładem okien, rozczłonkowana jak fasada, z cokołem licowanym cegłą. Ożywiona skrajnie jednokondygnacyjną przybudówką na planie półkola, dzieloną kanelowanymi lizenami, zwieńczoną uproszczonym belkowaniem. Na jej dachu taras wydzielony kutą balustradą. W przyziemiu elewacji dwuskrzydłowe okno w profilowanym obramieniu, wydzielającym także prostokątną płycinę podokienną. W polu płycin wydatny podokiennik oparty na konsolach oraz — płycina z bokami wklęsło-wypukłymi ujęta profilowaną ramą. W oknie kuta krata. Podobnie obramione okna w półkolistej przybu-

dówce. Przeprute w partii I piętra drzwi prowadzące na taras i małe, prostokątne okna — bez obramień. Nad elewacją połąć dachu z centralnie usytuowaną dwuosiową facjatą w osi, nakrytą dachem dwuspadowym. Czołowa ściana facjaty kształtowana jak ściany facjat w fasadzie.

E l e w a c j a b o c z n a rozczłonkowana jak inne elewacje, poprzedzona czworobocznym w rzucie portykiem z podjazdem. Portyk złożony z kanelowanych filarów i uproszczonego belkowania. Nakryty dachem mansardowym z wklęsłymi połączkami.

E l e w a c j a t y l n a wydłużona, ożywiona czworobocznym ryzalitem ze ściętymi narożnikami, nakrytym dachem płaskim. Elewacja rozczłonkowana jak pozostałe, z cokołem licoowanym cegłą. Okna prostokątne, w przyziemiu dwuskrzydłowe w profilowanych obramieniach, jak w elewacji bocznej. Okna I piętra dwu- lub trójskrzydłowe, prostokątne bez obramień. Nad elewacją połąć dachu z trzema facjatami w osi, środkową z dachem płaskim i dwiema skrajnymi nakrytymi dachami dwuspadowymi.

Od strony ulicy ogrodzenie posesji murowane z kamienia, doprowadzone do dwóch symetrycznie ustawionych portierni, jednokondygnacyjnych, licoowanych kamieniem, w górnej części tynkowanych i zwieńczonych gzymsami. Portiernie nakryte spłaszczonymi dachami czterospadowymi. Pomiędzy portierniami dwuskrzydłowa brama zamknięta łukiem falistym.

Stan zachowania:

— bardzo dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku;

— detal architektoniczny elewacji;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi;

— kute balustrady tarasów, kuta krata okienna.

Ponadto ochronie podlegają inne oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej.

Ochronie podlegają również budynki obu portierni.

Wszelkie prace remontowe, zmiany funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia legnickiej Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

• ul. Poselska 25 (fot. 871)

Willa, wzn. ok. 1920, standardowe budownictwo willowe z nawiązaniem do neoklasycyzmu. Mur., tynk., na planie prostokąta, podpiwniczona, jednokondygnacyjowa z mieszkalnym poddaszem, nakryta wysokim dachem mansardowym z naczółkami.

E l e w a c j a f r o n t o w a dwuosiowa, z dwoma skrajnymi odcinkami gzymsu koronującego (z obdaszkami) u podstawy szczytu, zwieńczona trapezowym szczytem. W jednej z osi elewacji prostokątne okno czteroskrzydłowe bez obramienia, w drugiej — otwór wejściowy osłonięty półkolistym, metalowym dachem na ozdobnych wspornikach. Przednia część zadarszenia ażurowa, kuta. Otwór wejściowy poprzedzony schodami. W szczycie elewacji trzy dwuskrzydłowe okna bez obramień. Nad elewacją połąć dachu z pokryciem ceramicznym i oknem powiekowym.

E l e w a c j a b o c z n a z dwoma prostokątnymi, dwuskrzydłowymi oknami bez obramień, zwieńczona uproszczonym gzymsem. Nad elewacją połąć dachu z pokryciem ceramicznym.

E l e w a c j a b o c z n a zwieńczona uproszczonym gzymsem. Nad elewacją połączyć dachu z pokryciem ceramicznym i z dwiema murowanymi, jednoosiowymi facjatami nakrytymi dachami pulpitowymi.

W elewacjach częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi słupkami i profilowanymi, stałymi ślēmionami.

Stan zachowania:

— bardzo dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku;

— detal architektoniczny elewacji;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi;

— kute elementy dachu zadaszenia wejścia w elewacji frontowej.

Ponadto ochronie podlegają inne oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Poselska 27 (fot. 872)

Willa, wzn. ok. 1920, standardowe budownictwo willowe z nawiązaniem do neoklasycyzmu. Willa przebudowana ok. 2000 r.

Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem, podpiwniczona, dwukondygnacyjowa, nakryta wysokim dachem czterospadowym.

E l e w a c j a f r o n t o w a trójosiowa z jednoosiowym, środkowym ryzalitem zwieńczonym trójkątnym szczytem. W ryzalicie okna trójskrzydłowe, prostokątne, w bocznych partiach elewacji — prostokątne, dwuskrzydłowe. Nad elewacją połączyć dachu z pokryciem ceramicznym i nową facjatą nakrytą dachem dwuspadowym. Do elewacji bocznej dostawiony nowy, murowany ganek.

E l e w a c j e b o c z n e Jedna jednoosiowa, z małymi, prostokątnymi oknami bez obramień, druga — z nowym, murowanym gankiem.

Stan zachowania:

— bardzo dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.

Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku wraz z ceramicznym pokryciem dachu.

• ul. Poselska 31 (fot. 873)

Willa, wzn. ok. 1920, standardowe budownictwo willowe z nawiązaniem do neoklasycyzmu.

Mur., tynk., na planie prostokąta z ryzalitem i przybudówką, podpiwniczona, dwukondygnacyjowa, nakryta wysokim dachem czterospadowym.

E l e w a c j a f r o n t o w a dwuosiowa z dostawioną skrajnie, jednoosiową, płytką przybudówką pokrytą pasowym pseudoboniowaniem, zwieńczoną trójkątnym szczytem. Pozostałe partie elewacji tynkowane gładko. Cokół licowany cegłą. Detal architektoniczny wykonany w tynku: gzyms pod oknami I piętra, uproszczony gzyms koronujący. Okna prostokątne, trój-

skrzydłowe, w opaskach. Nad elewacją połączyć dachu z pokryciem ceramicznym i z dwuosiową facjatą nakrytą dachem płaskim.

Elewacja boczna częściowo bezokienna, ze środkowym, jednoosiowym, podwyższonym ryzalitem nakrytym trójspadowym dachem. Elewacja, z wyjątkiem czołowej ściany ryzalitu rozcłónkowana jak elewacja frontowa. W czołowej ścianie ryzalitu prostokątne okna w opaskach.

Elewacja boczna dwuosiowa rozcłónkowana jak elewacja frontowa. W skrajnej osi czworoboczna, jednokondygnacyjowa przybudówka z balkonem na dachu. Balkon z balustradą pełną. Okna prostokątne, trójskrzydłowe, w opaskach. Nad elewacją połączyć dachu z pokryciem ceramicznym i z dwuosiową, murowaną facjatą nakrytą dachem płaskim.

W elewacjach częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi słupkami i profilowanymi, stałymi ślemionami.

Posesja wydzielona ogrodzeniem złożonym z ceglanych słupków, ceglanej podmurówki oraz kutek, ażurowych segmentów.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku;

— detal architektoniczny elewacji;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;

— kute segmenty ogrodzenia posesji.

Ponadto ochronie podlegają inne oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Ulica Powstańców Śląskich

Dawniej częściowo *Jochmannstrasse* i *Johmann Allee*, następnie częściowo ulica, częściowo aleja Powstańców Śląskich.

Wytyczona w 1879 r. wraz z ul. W. Korfatego i W. Reymonta. W 1872 r. legnickie towarzystwo budowlane (*Liegnitzer Baugesellschaft Pursche und Co.*) kupiło pod zabudowę teren zakładu kąpielowego (*Etablissement Badehaus*) ze starymi basenami przy ul. W. Korfatego 4 oraz sąsiednią działkę o powierzchni 16 mórg należącą od burmistrza Boecka. W 1879 r. zakończono wyrównywanie terenu obejmującego 41 działek budowlanych oraz wytyczono wyżej wymienione ulice, prowadząc ich zabudowę. *Liegnitzer Baugesellschaft Pursche und Co.* należące do właściciela cegielni Ottomara Pursche, bankiera Ludwiga Mattheusa i przewodniczącego Zarządu Promenad Ericha Schneidera, wzniosło także domy przy ul. W. Łukasńskiego i A. Mickiewicza.

Po północnej stronie ulicy przed budynkami nr 11-13 ułożony chodnik z prostokątnych płyt granitowych. Niewielki teren zielony otoczony żywopłotem przy budynku nr 10.

• ul. Powstańców Śląskich 2 (fot. 874)

Kamienica czynszowa, wzn. przed 1877 r., klasycyzująca.

Mur., tynk., trzykondygnacyjna z mezzaninem, podpiwniczona, nakryta dwuspadowym, ceramicznym dachem z trzema niewielkimi oknami powiekowymi.

Fasada 5-osiowa, z porte-fenêtre w 3 osi II i III kondygnacji, poprzedzonymi prostokątnymi balkonami na szerokość 3-4 osi; balustrady balkonów wtórne. Otwór wejściowy w piątej osi, prostokątny, ujęty profilowaną opaską z gzymsem ponad nadprożem. Fasada w całości pokryta płytkim boniowaniem. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: pas cokołowo-gzysowy; profilowane gzymsy koronujące i międzykondygnacyjne; obramienia okienne w postaci profilowanych opasek zwieńczonych gzymsami. Stolarka okienna w większości zachowana, drewniana, ze stałymi, profilowanymi ślemionami. Drzwi ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe ze stałym, przeszklonym nadświetlem.

Elewacja tylna i boczna bez dekoracji. Elewacja tylna rozczłonkowana ryzalitem klatki schodowej i przybudówką.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, usytuowana obok sieni (pierwotnie przejazdowej).

Schody kamienne, dwubiegowe, powrotne, z balustradą tralkową, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:

— dość dobry, uszkodzenia tynków fasady i elewacji tylnej.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i ceramiczne pokrycie dachu;
- tynkowy detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, oryginalna stolarka okienna;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztuki, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- **ul. Powstańców Śląskich 3 (fot. 875)**

Dom mieszkalny — obecnie Zespół Szkół Ekonomicznych, Szkoła Policealna nr 3, IV Liceum Profilowane, wzn. przed 1877 r., przebud. po 1945 r.

Mur., tynk., czterokondygnacyjny, podpiwniczony, z dwukondygnacyjnym ryzalitem balkonowym, zwieńczonym tarasem, od strony wsch., nakryty spłaszczonym dachem.

Elewacje opracowane analogicznie, ujęte gzymsami nad cokołem i przyziemiem oraz profilowanym gzymsem wieńczącym. Fasada 7-osiowa, elewacja tylna 6-osiowa, elewacja boczna wsch. 4-osiowa z ryzalitem w 2 i 3 osi, wspartym w przyziemiu na filarach.

Otwory okienne w dwóch pierwszych kondygnacjach zamknięte łukiem odcinkowym, wyżej prostokątne, ujęte w profilowane opaski. Stolarka okienna wtórna. Główny otwór wejściowy w siódmej osi fasady, zamknięty łukiem odcinkowym, obramiony analogicznie do otworów okiennych. Drzwi dwuskrzydłowe, współczesne, ze stałym, przeszklonym nadświetlem.

We wnętrzu zachowane drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone drzwi wahadłowe, ze stałymi skrzydłami i nadświetlem.

Stan zachowania:

— dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma dachu;
- wykrój i układ otworów wraz z obramieniami;
- gzymsy elewacyjne;
- drzwi wahadłowe we wnętrzu.

Oficyna — obecnie budynek w zarządzie Zespołu Szkół Ekonomicznych, wzn. ok. 1877 r., przebud. po 1945 r. (fot. 876)

Mur., tynk., wolnostojący, trójkondygnacyjny, podpiwniczony. Elewacja pn. od strony dziedzińca 8-osiowa (w drugiej kondygnacji dwie pierwsze osie zamurowane), rozcłonkowana co dwie osie pionowymi pasami w tynku, połączonymi łukami odcinkowymi nad ostatnią kondygnacją. Elewacja wsch. opracowana analogicznie. Otwory okienne prostokątne, stolarka wtórna. Wejścia do budynku w pierwszej osi elewacji pn. i wsch., poprzedzone schodami, drzwi jednoskrzydłowe, współczesne. Pozostałe elewacje opracowane podobnie.

Stan zachowania:

— dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku;
- wykrój i układ otworów.

- **ul. Powstańców Śląskich 4 (fot. 877)**

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1880 r., neorenesans.

Mur., w cegle, częściowo tynkowana, narożna, usytuowana u zbiegu ulic: Powstańców Śląskich (elewacja pn.) i Wł. Reymonta (elewacja zach.). Kamienica podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta spłaszczonym dachem o silnie wysuniętych połaciach, ze ściętym naro-

żem, przy którym kolisty, 2-osiowy, III-kondygnacyjny ryzalit zwieńczony tarasem. Naroże budynku wraz ze zryzalitowanymi częściami elewacji frontowych tworzy rodzaj narożnej wieży poprzez podwyższenie partii poddasza.

Elewacja pn. 6-osiowa, w połowie nieznacznie zryzalitowana, ostatnia kondygnacja ryzalitu podwyższona. W 1-osi przyziemia prostokątny otwór wejściowy.

Elewacja wsch. 6-osiowa, w połowie nieznacznie zryzalitowana, ostatnia kondygnacja ryzalitu podwyższona. W 2-3 osi trzech dolnych kondygnacji balkony, w przyziemiu z balustradą pełną, powyżej tralkową, wsparte na wolutowych konsolach. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku, częściowo zmieniony współcześnie: cokół; pasy boni w przyziemiu; dekoracja ramowa w wyższych kondygnacjach; profilowane gzymsy międzykondygnacyjne; obramienia okien z gzymsami nadokiennymi w II kondygnacji i trójkątnymi naczółkami w III kondygnacji. Drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi, profilowanymi ślēmionami zachowana w niewielkim stopniu. Częściowo zachowane pierwotne oszklenie okien klatki schodowej. Drzwi wejściowe drewniane, neorenesansowe, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe; ze stałym nadświetlem, górne kwatery przeszklone, zwieńczone trójkątnymi naczółkami.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią. Schody drewniane, dwubiegowe, powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami. W sieni posadzka ceramiczna o geometrycznym wzorze.

Stan zachowania:

— średni, uszkodzenia detali architektonicznych elewacji.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma dachu;
- detal architektoniczny i ceglana okładzina elewacji;
- wykrój i układ otworów, zachowana stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, posadzki.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Powstańców Śląskich 5 (fot. 878)

Kamienica czynszowa, wzn. w 4 ćw. XIX w., przebudowana po 1945 r., historyzm.

Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta spłaszczonym dachem. Na osi fasady w II kondygnacji 2-osiowy wykusz zwieńczony tarasem. Elewacja tylna rozczłonkowana skrzydłem oficynowym oraz półokrągłym ryzalitem klatki schodowej w narożu.

Fasada 5-osiowa w przyziemiu z prostokątnym otworem drzwiowym w ostatniej osi; wyżej 6-osiowa z wykuszem w 3-4 osi II kondygnacji i umieszczonym przy nim balkonem w 5-6 osi. Balustrady balkonu i tarasu wtórne, metalowe. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku, wtórny: gzymsy międzykondygnacyjne i wieńczący, opaski wokół otworów. Stolarka okienna drewniana, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślēmionami. Częściowo zachowane przeszklenie okien klatki schodowej. Drzwi wejściowe neorenesansowe, drewniane, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem; w dolnych kwaterach rauty, górne pierwotnie przeszklone, zabezpieczone kutymi kratami (obecnie zachowana jedna z krat).

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym z pierwszym biegiem wyrównawczym w sieni. Schody drewniane, jednobiegowe przechodzące w dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami. Strop sieni dekorowany fasetą pokrytą sztukatorskim ornamentem kwiatowym. Posadzka ceramiczna o geometrycznym wzorze.

Stan zachowania:

— średni.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma dachu;
- wykrój i układ otworów, zachowana stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kuta krata;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, posadzki ceramiczne.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Powstańców Śląskich 6 (fot. 879, 880)

Kamienica czynszowa – obecnie Powszechny Zakład Ubezpieczeń, Inspektorat w Legnicy, wzn. ok. 1880 r., neorenesans.

Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta dachem łamanym. Elewacja tylna zryzalitowana.

Fasada 6-osiowa, z boniowanym przyziemiem oraz czterokondygnacyjnym ryzalitem pozornym w 1-2 osi; 5-6 oś przyziemia także nieznacznie zryzalitowana w obrębie I-III kondygnacji. W 1-2 osi II i III kondygnacji oraz 1 osi IV kondygnacji porte-fenêtre poprzedzone prostokątnymi balkonami z kutymi balustradami. Otwory okienne przyziemia zamknięte łukami odcinkowymi, wyżej prostokątne. Dodatkowe niewielkie otwory okienne poddasza w partii gzymsu wieńczącego. Otwór drzwiowy w skrajnej osi ryzalitu (pierwszej osi fasady) zamknięty odcinkowo, z nadprożem zaakcentowanym rodzajem wyłamanego gzymsu, akcentującym także pozostałe otwory okienne przyziemia. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: gzyms nad cokołem; profilowane gzymsy międzykondygnacyjne; kostkowy gzyms wieńczący; obramienia okienne z naczółkami segmentowymi (w II i III kondygnacji) oraz gzymsami nadokiennymi na wspornikach (w IV kondygnacji); w obramieniach 2 i 3 osi III kondygnacji tonda z przedstawieniem uskrzydłonych putt. Otwory okienne w 5-6 osi II i IV kondygnacji zwieńczone wspólnym gzymsem nadokiennym, w III kondygnacji naczółkiem segmentowym i ujęte w II i III kondygnacji pilastrami korynckimi; pod otworami wspólne płyciny podokienników ozdobione festonami z kwiatów i kiści winogron. Podobnie opracowane otwory okienne w partii ryzalitu pozornego; pomiędzy otworami w II kondygnacji wydłużona płycina z ornamentem roślinnym. Stolarka okienna drewniana, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem; górne kwatery przeszklone, zabezpieczone kutymi kratami.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa dwubiegowa powrotna w trakcie tylnym, poprzedzona sienią, której ściany z wydzieloną partią cokołową, rozczłonkowane pilastrami o żłobkowanych trzonach, wspierających profilowany gzyms. Strop sieni ozdobiony fasetą ze sztukatorskim ornamentem konsolkowo-palmetowym oraz owalnym medalionem pośrodku z dekoracją roślinną.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma dachu;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów i kraty;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, kategorie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, posadzki.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• **ul. Powstańców Śląskich 7 (fot. 881, 882)**

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1880 r., neorenesans.

Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z mezzaninem, nakryta dachem łamanym. Elewacja tylna zryzalitowana.

Fasada 5-osiowa, z boniowanym przyziemiem oraz pięciokondygnacyjnym ryzalitem pozornym w 1-2 osi. Otwór wejściowy w 5 osi, prostokątny, obwiedziony profilowaną opaską. Otwory okienne w II-IV kondygnacji pseudoryzalitu ujęte uproszczonymi pilastrami zwieńczone profilowanym gzymsiem nadokiennym, poprzedzone prostokątnymi balkonami z kutymi balustradami (w IV kondygnacji balkon tylko w 2 osi). Otwory okienne w 5 osi (ponad otworem drzwiowym) zdwojone, we wspólnych obramieniach (poza otworami w IV kondygnacji). Otwory okienne poddasza w partii mezzanina zbliżone kształtem do kwadratu. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: pas cokołowo-gzymsowy; profilowane gzymsy międzykondygnacyjne; kostkowy gzyms wieńczący; opaski i obramienia okienne z pilastrami i trójkątnymi naczółkami (w 3-5 osi III kondygnacji) oraz gzymsami nadokiennymi na wspornikach (w IV kondygnacji); płyciny podokienne ozdobione girlandami roślinno-kwiatowymi (w II i III kondygnacji); pasowa dekoracja pseudoryzalitu. W dużej mierze zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe bogato dekorowane, drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa dwubiegowa powrotna w trakcie tylnym, usytuowana przy sieni przejazdowej. Ściany sieni z wydzieloną partią cokołową, rozczłonkowane pilastrami o żłobkowanych trzonach, wspierających profilowany gzyms. Strop sieni ozdobiony fasetą ze sztukatorskim ornamentem roślinnym oraz owalną rozetą pośrodku.

Schody drewniane, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Stan zachowania:

— dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma dachu;
- detal architektoniczny fasady;

- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, kategorie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, posadzki.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• Powstańców Śląskich 8 (fot. 883)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1880 r., neorenesans.

Mur., tynk., narożna, usytuowana u zbiegu ul. Powstańców Śląskich (elewacja pn.) i ul. W. Korfa (elewacja wsch.). Kamienica podpiwniczona, trójkondygnacyjna, na rzucie litery „L”, ze ściętym narożem przy którym czterokondygnacyjny, trójboczny ryzalit z ostrosłupowym, ceramicznym hełmem. Nakryta dachem mansardowym z facjatami i lukarnami. Elewacje frontowe i ryzalit narożny opracowane analogicznie, w przyziemiu boniowane, wyżej z płaskimi pasami boni.

Elewacja pn. 7-osiowa, ze środkowym pseudoryzalitem w 3-5 osi wyodrębnionym także w partii dachu oraz prostokątnym otworem bramnym w 7 osi. W połaciach dachowych dwie lukarny (1- i 2-osiowa) oraz 3-osiowa facjata (w partii pseudoryzalitu), dekorowane pilastrami i zwieńczone spłaszczonymi, trójkątnymi naczółkami. Ryzalit pozorny w obrębie II–III kondygnacji ujęty pilastrami w wielkim porządku, dźwigającymi gzymsy wieńczące, ponad otworami w III kondygnacji wspólny gzyms nadokienny.

Elewacja wsch. opracowana podobnie, otwory okienne w 6-7 osi zdwojone. Na osi pseudoryzalitu w II i III kondygnacji porte-fenêtre z balkonami o kutyh balustradach, wspartymi na ozdobnych konsolach.

Narożny ryzalit 3-osiowy.

Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: boniowanie przyziemia i wyższych kondygnacji; gzyms nad cokół; pas gzymsowy nad przyziemem; profilowane gzymsy międzykondygnacyjne; uproszczony gzyms wieńczący; obramienia okienne z gzymsami nadokiennymi w II i III kondygnacji; dekoracja pseudoryzalitów, facjat i lukarn. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. Częściowo zachowane pierwotne oszklenie okien klatki schodowej. Drzwi bramne niezachowane. Elewacja tylna w całości tynkowana, bez dekoracji, z wyoblonym ryzalitem klatki schodowej w narożu.

Klatka schodowa w trakcie tylnym; schody drewniane, dwubiegowe powrotne, pierwotnie z tralkową balustradą i profilowaną poręczą.

Stan zachowania:

- dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma dachu i ostrosłupowego hełmu wieńczącego ryzalit narożny, forma lukarn i facjat;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna;
- kute balustrady balkonów;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• Powstańców Śląskich 10 (fot. 884, 885)

Dom mieszkalny o charakterze pałacu miejskiego – obecnie Niepubliczny Ośrodek Terapii Uzależnień od Alkoholu, Poradnia Terapii Uzależnień, Poradnia Zdrowia Psychicznego, wzn. ok. 1890 r., neobarok.

Mur., tynk., detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Budynek wolnostojący, otoczony niewielkim ogrodem. Podpiwniczony, trójkondygnacyjny, na rzucie zbliżonym do kwadratu, nakryty pierwotnie dachem mansardowym z facjatami i lukarnami. Elewacje pd. i wsch. opracowane podobnie, elewacje pn. i zach. w dużej mierze pozbawione dekoracji.

Przyziemie elewacji pd. i wsch. pokryte pasami boniowania, zamknięte wyładowanym gzymsem, ponad którym pas gzymsowy; gzyms koronujący profilowany, na gładkim pasie gzymsowym. Otwory okienne przyziemia obwiedzione profilowanymi opaskami; otwory wyższych kondygnacji w obramieniach z uszakowych opasek z chwostami i fartuchami podokiennymi. W II kondygnacji dodatkowo gzymsy nadokienne na łuku dwuramiennym wklęsłym oraz płyciny podokienników. Lukarny drewniane, zamknięte łukami wklęsło-wypukłymi.

Elewacja pd. 5-osiowa, z facjatą na osi ujętą spływami wolutowymi, zwieńczoną gzymsem na łuku nadwieszonym oraz trójbocznym, kopułowym hełmem. Gzyms oparty na ozdobnych wspornikach dekorowanych liśćmi akantu; w podłuczach kartusz stanowiący jednocześnie element obramienia półokrągłego otworu okiennego. Podobnie opracowane wsporniki ozdobione rautami pod gzymsem koronującym elewację, wyładowany w partii facjaty. Poniżej w II i III kondygnacji porte-fenêtre z balkonami o kutyh, wyoblonych balustradach, wspartymi na ozdobnych konsolach.

Elewacja wsch. w przyziemiu 3-, w wyższych kondygnacjach 2-osiowa, z facjatą oraz prostokątnym otworem drzwiowym obwiedzionym profilowaną opaską w 3 osi. Facjata opracowana podobnie jak w elewacji pd., o skromniejszym detalu. Otwór okienny w 3 osi II kondygnacji zamknięty łukiem pełnym, z archiwoltą, ujęty pilastrami; otwór w III kondygnacji zamknięty łukiem odcinkowym. Przed otworem drzwiowym dwustopniowe, murowane schody; drzwi jednoskrzydłowe, częściowo przeszklone, obite blachą z ćwiekami.

Elewacja pn. obniżona w części wsch., 3-osiowa w przyziemiu, 2-osiowa w wyższych kondygnacjach. Na osi główny otwór wejściowy, poprzedzony granitowymi schodami, zamknięty łukiem spłaszczonym i ujęty uszakowym portalem z klinowym kluczem. Ponad otworem przeszklony daszek o metalowej konstrukcji, wsparty na kutyh wspornikach z esowatej wici. Drzwi dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, o formach historycznych; górne kwatery przeszklone, zabezpieczone kutymi kratami. Otwór okienny w 1 osi przyziemia w opasce z przewiązkami, pozostałe otwory bez obramień.

Elewacja zach. 3-osiowa o nieregularnym układzie osi, bez dekoracji. Przy elewacji I-kondygnacyjny, 1-osiowy łącznik, przylegający do sąsiedniej kamienicy nr 11. Pd. elewacja łącznika boniowana, zwieńczona rodzajem naczółka z łukiem dwuramiennym wklęsłym. Otwór okienny w profilowanej opasce.

Stolarka okienna drewniana, ze stałymi profilowanymi ślemionami.

Klatka schodowa w trakcie pn; schody o ozdobnej konstrukcji metalowej z ażurowymi podstopnicami, zabiegowe, z drewnianą, tralkową balustradą i profilowaną poręczą.

Wnętrza bez cech stylowych.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma dachu z facjatami i lukarnami;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna;
- kute balustrady balkonów, kraty i konstrukcja daszka osłaniającego główny otwór wejściowy wraz ze wspornikami;
- klatka schodowa.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów. Wskazane przywrócenie pierwotnej geometrii dachu.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• **ul. Powstańców Śląskich 11 (fot. 886)**

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1875 r., neorenesans.

Mur., tynk., podpiwniczona, w części pd. trójkondygnacyjna z dwoma bocznymi ryzalitami pozornymi w fasadzie, w części pn. czterokondygnacyjna. Nakryta dachem dwuspadowym z łamaną połącią pn. i oknami połaciowymi. Elewacja tylna zryzalitowana.

Fasada III-kondygnacyjna, 7-osiowa, z trójkondygnacyjnymi pseudoryzalitami w 1-2 oraz 6-7 osi. Prostokątny otwór wejściowy obwiedziony profilowaną opaską zamkniętą łukiem odcinkowym z klincowym kluczem na osi symetrii. Ponad nim porte-fenêtre poprzedzone prostokątnymi balkonami z kutymi balustradami. Przyziemie fasady pokryte w całości pasami boniowania, z zaakcentowaniem nadproży otworów okiennych, ozdobionych klincowymi kłuciami. Pasy boniowania także na narożach pseudoryzalitów oraz cofniętej części elewacji. Otwory okienne w II i III kondygnacji ryzalitów pozornych we wspólnych obramieniach, ujęte uproszczonymi pilastrami dźwigającymi profilowane gzymsy nadokienne w formie belkowania; podokienniki dekorowane w II kondygnacji rozetami, w III kondygnacji rautami. Analogiczne pilastry przy otworach w 4 osi fasady. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: boniowanie, pas gzymsowy nad przyziemiem, profilowany gzyms wieńczący; uszakowe opaski i obramienia okienne (w 3 i 5 osi II kondygnacji fasady trójkątne naczółki nadokienne). W dużej mierze zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe bogato zdobione, neorenesansowe, drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem; górne kwatery przeszklone, zwieńczone trójkątnymi naczółkami, zabezpieczone kutymi kratami; w dolnych kwaterach rauty.

Elewacja tylna czterokondygnacyjna, bez dekoracji.

Elewacja wsch. 5-osiowa, z 2-osiowym szczytem w partii 1-3 osi, dalej czterokondygnacyjna; ujęta profilowanymi gzymsami międzykondygnacyjnymi oraz tynkową dekoracją ramową z pasem gzymsowym z rautami ponad III kondygnacją.

Klatka schodowa dwubiegowa powrotna w trakcie tylnym, poprzedzona sienią z dwoma stopniami wyrównawczymi. Ściany sieni z wydzieloną partią cokołową, dekorowane sztukatorską, ramową dekoracją ornamentalną, ponad wydzieloną strefą cokołową. Strop ozdobiony fasetą ze sztukatorskim ornamentem konsolkowo-palmetowym oraz analogiczną dekoracją ramową. Ponadto zachowane drewniane, ozdobne, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, częściowo przeszklone drzwi pomiędzy sienią, a klatką schodową.

Schody o ozdobnej konstrukcji metalowej z ażurowymi podstopnicami, drewnianą, tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:

— dość dobry, uszkodzenia tynków elewacji tylnej.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma dachu;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów i kraty;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, kategorie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, posadzki.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• **ul. Powstańców Śląskich 12 (fot. 887)**

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1875 r., neorenesans.

Mur., tynk., podpiwniczona, trójkondygnacyjna, nakryta dachem dwuspadowym z pokryciem ceramicznym i oknami połaciowymi. Elewacja tylna zryzalitowana, w części z drewnianymi galeriami w II i III kondygnacji oraz współczesną wystawką w połaci dachowej.

Fasada 7-osiowa, z prostokątnym otworem bramy przejazdowej w 7 osi. W 4 osi porte-fenêtre poprzedzone prostokątnymi tarasami na filarach o uproszczonych cokołach i głowicach. Balustrady tarasów pełne murowane, tynkowane; w II i III kondygnacji płycinowe. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: cokół z odsadzką, boniowanie przyziemia; płytkie pasy boniowania w wyższych kondygnacjach; pas gzymsowy nad przyziemiem; profilowany gzyms nad II kondygnacją; profilowany i wyładowany gzyms wieńczący; profilowane opaski okienne zwieńczone w II kondygnacji naprzemiennie naczółkami trójkątnymi i na łuku nadwieszonym, w III kondygnacji gzymsami nadokiennymi (opaski uszakowe). Stolarka okienna drewniana, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. Brama przejazdowa nakryta trójęprzęsłowym sklepieniem żaglastym na łękach. W otworze stałe nadświetle, skrzydła bramne nie zachowane.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa zabiegowa, schody drewniane, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami. Posadzka ceramiczna z kafli ułożonych w romby. Częściowo zachowana drewniana, ramowo-płycinowa stolarka drzwi wewnętrznych.

Stan zachowania:

— dość dobry, uszkodzenia detali architektonicznych fasady i tynków elewacyjnych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma dachu z ceramicznym pokryciem;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, kategorie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, posadzki.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• Powstańców Śląskich 13 (fot. 888, 889)

Nr rej. zabytków 948 z dnia 24.05.1991 r. (obiekt wpisany do rejestru zabytków w granicach działki nr 272, 277, obręb Stare Miasto).

Decyzja o wpisie do rejestru zabytków wymaga uzupełnienia o wyrys z ewidencji gruntów z oznaczonym terenem objętym wpisem.

Budynek Banku Ziemiańskiego Księstwa Legnicko-Wołowskiego – obecnie obiekt niezagospodarowany, wzn. w 1877 r., przebudowany w l. 1905-1906, neorenesans.

Mur., tynk., detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Budynek narożny, usytuowany u zbiegu ul. Powstańców Śląskich (elewacja pd.), pl. Słowiańskiego (elewacja zach.) i ul. Witełona (elewacja pn.). Podpiwniczony, czterokondygnacyjny, na nieregularnym, trójskrzydłowym rzucie, z ryzalitami pozornymi i wykuszami, nakryty spłaszczonym dachem dwuspadowym, zwieńczony pierwotnie ażurową attyką. Elewacje frontowe (pd., zach. i pn.) opracowanie podobnie, elewacje tylne bez dekoracji.

Elewacje frontowe pokryte pasami boniowania w obrębie I-III kondygnacji, ujęte ponad I i III kondygnacją profilowanymi gzymsami, zwieńczone rozbudowanym gzymsem koronującym w formie belkowania z profilowanym listwowo architrawem, pasem fryzu z girlandami owoców oraz gzymsem konsolkowo-kostkowym. IV kondygnacja rozczłonkowana pilastrami korynckimi o żłobkowanych trzonach, ujmującymi zamknięte półkoliście otwory okienne i wspierającymi gzyms wieńczący. Otwory okienne pozostałych kondygnacji prostokątne; w II kondygnacji z obramieniami z kanelurowanych pilastrów korynckich dźwigających trójkątne naczółki; podokienniki w formie płycin. Obramienia w III kondygnacji z profilowanymi parapetami na wspornikach, zwieńczone gzymсами.

Elewacja pd. 10-osiowa, z czterokondygnacyjnymi ryzalitami pozornymi w 1, 5 i 7 osi oraz głównym otworem wejściowym zamkniętym pełnym łukiem w 6 osi. Nad nim zdwojone otwory okienne poprzedzone w II i III kondygnacji balkonami z tralkowymi balustradami dzielonymi mурowanymi słupkami. Pseudoryzalit w 1 osi ujęty w obrębie II i III kondygnacji pilastrami w wielkim porządku, o żłobkowanych trzonach i uproszczonych głowicach z rozetami, poprzedzony dwuosiowym wykuszem na konsolach, zwieńczonym trójkątnym naczółkiem. Wykusz ujęty pilastrami opracowanymi analogicznie jak w IV kondygnacji elewacji, wspierającymi gzymsy w formie belkowania z roślinnym pasem fryzowym i ornamentem kostkowym. W podokiennikach płyciny (II kondygnacja) i tralki (III kondygnacja); dodatkowe otwory okienne w ścianach bocznych wykusza. Ponad wykuszem w IV kondygnacji otwory okienne zdwojone, a ponad pseudoryzalitem attyka w partii dachu. Pozostałe 1-osiowe ryzality pozorne w 5 i 7 osi opracowane podobnie jak całość elewacji. Otwór drzwiowy ujęty kanelurowanymi pilastrami korynckimi dźwigającymi architraw. Na balustradzie balkonu ponad nim kartusz herbowy księstwa legnickiego. Drzwi drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe ze stałym nadświetlem; górne kwatery pierwotnie przeszklone, zabezpieczone ozdobnymi kratami.

Elewacja zach. 8-osiowa, z dwoma ryzalitami pozornymi w 1 i 8 osi opracowanymi analogicznie jak pseudoryzalit w 1 osi elewacji pd. (w obrębie II i III kondygnacji pseudowykusz). Ponadto w 4 i 5 osi II kondygnacji porte-fenêtre prowadzące na wydłużony balkon przed otworami okiennymi 2-7 osi; balustrada balkonu metalowa, wtórna. W 4 i 5 osi III kondygnacji także porte-fenêtre poprzedzone balkonem z tralkową balustradą.

Elewacja pn. 5-osiowa, z 2-osiową, II kondygnacyjną przybudówką. Elewacja w zasadniczej części z ryzalitami pozornymi w 1 i 5 osi. Pseudoryzalit w 5 osi opracowany analogicznie jak ryzalit pozorny w 1 osi elewacji pn. Jednoosiowy pseudoryzalit w 1 osi zakomponowany jak pozostała część elewacji, z otworem drzwiowym w przyziemiu opracowanym podobnie jak otwór wejściowy w elewacji pn. (na pilastrach gzyms w formie belkowania). Drzwi drewniane, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetłem. Przybudówka ujęta gzymsami międzykondygnacyjnymi i konsolkowym gzymsem wieńczącym. Elewacja pn. w obrębie obu kondygnacji rozcłonkowana pilastrami; pomiędzy pilastrami w II kondygnacji pseudoarkadowanie. Stolarka okienna drewniana, ze stałymi, profilowanymi ślemionami. Wnętrze niedostępne.

Stan zachowania:

— zły, liczne uszkodzenia tynków i detalu architektonicznego, częściowy brak attyki.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma dachu i attyki;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna i drzwiowa;
- balustrady balkonów.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, posadzki.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia legnickiej Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

Ulica Macieja Rataja

Martinstraße ok. 1900, Martin Luther Strasse od ok. 1930.

Wytyczona przed 1900, do 1920 brak było przebiecia do ul. Jaworzyńskiej, które zrealizowano dopiero po 1925 r.

Wzdłuż ulicy zachowane chodniki wykładane kamienną kostką oraz szpalery.

• ul. M. Rataja 1 (fot. 890)

Blok wielorodzinny, wzn. ok. 1928–1930, projekt arch. Konrad Beich, modernizm.

Mur., tynk., podpiwniczony, czterokondygnacyjny.

Elewacja frontowa, 6-osiova, ożywiona w centrum fragmentem muru z jednym balkonem (w przyziemiu), a wyżej — prostopadłym odcinkiem muru z parami balkonów na każdej kondygnacji. Elewacja z cokołem wyłożonym cegłą, dzielona horyzontalnie pasami, w tym licowanymi cegłą. W centrum elewacji, prostokątny otwór wejściowy. Drzwi jednoskrzydłowe, częściowo przeszklone. Okna prostokątne, w partii balkonów trójskrzydłowe, w pozostałych częściach elewacji dwuskrzydłowe, bez obramień. Między oknami poszczególnych kondygnacji prostokątne, wgłębne płyciny. Balustrady balkonów pełne, zaopatrzone w metalowe, kute barierki.

Elewacja tylna, wieloosiowa, tynkowana, bez artykulacji, przepruta prostokątnymi otworami bez obramień.

Ponad elewacjami połączenie dachu z pokryciem ceramicznym i z oknami powiekowymi.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, artykulacja elewacji, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;

— wykrój i układ otworów, stolarka drzwi wewnętrznych;

— kute barierki balkonów.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej.

• ul. M. Rataja 3 (fot. 891)

Blok wielorodzinny, wzn. ok. 1928–1930, projekt arch. Konrad Beich, modernizm.

Mur., tynk., podpiwniczony, czterokondygnacyjny.

Elewacja frontowa, 6-osiova, ożywiona w centrum fragmentem muru z jednym balkonem (w przyziemiu), a wyżej — prostopadłym odcinkiem muru z parami balkonów na każdej kondygnacji. Elewacja z cokołem wyłożonym cegłą, dzielona horyzontalnie pasami, w tym licowanymi cegłą. W centrum elewacji, prostokątny otwór wejściowy. Drzwi jednoskrzydłowe, drewniane, częściowo przeszklone, ozdobione dużą płyciną zamkniętą łukiem pełnym. Okna prostokątne, w partii balkonów trójskrzydłowe, w pozostałych częściach elewacji dwuskrzydłowe, bez obramień. Między oknami w poszczególnych kondygnacjach prostokątne, wgłębne płyciny. Balustrady balkonów pełne, zaopatrzone w metalowe, kute barierki.

Elewacja tylna, wieloosiowa. tynkowana, bez artykulacji, przepruta prostokątnymi otworami bez obramień.

Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym i oknami powiekowymi.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, artykulacja elewacji, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;

— wykrój i układ otworów, stolarka drzwi wewnętrznych;

— kute barierki balkonów.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej.

• ul. M. Rataja 5 (fot. 892)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1909 r., postsecesja z nawiązaniem do wczesnego neoklasycyzmu i baroku.

Mur., tynk., z suteroną, trzykondygnacyjna z mieszkalnym poddaszem.

Fasada 13-osiowa, komponowana w lustrzanym odbiciu, złożona z dwóch bardzo podobnych członów. Cokół fasady licowany cegłą. Pozostała część elewacji tynkowana. Elewacja częściowo osłonięta okapem dachu, częściowo zwieńczona dwoma szczytami o łuku falistym, z przestrzenią między nimi wypełnioną trzecim podobnym szczytem, posadowionym wyżej. Blisko centrum fasady asymetrycznie umieszczone prostokątne w rzucie, trójosiowe (z oknami jednoskrzydłowymi) ryzalit i wykusz. Ten ostatni z podstawą zdobioną podziałem ramowym o układzie kasetonowym. Ryzalit i wykusz identyczne od I piętra wzwyż. Ich ściany frontowe lekko wypukłe. W partii I i II piętra ryzalit i wykusz przeprute oknami, na poziomie dachu zwieńczone obdaszkami i pełnymi balustradami balkonów. Przy ryzalicie i wykuszu balkony z prostokątnymi płytami balkonowymi, oparte na konsolach z guttami. Dodatkowy balkon z półowalną płytą balkonową w przyziemiu, w skrajnej części elewacji. Drugi taki balkon w przeciwległej, skrajnej partii elewacji zlikwidowany. Wszystkie zachowane balkony ograniczone metalowymi, kutymi balustradami.

Otwór wejściowy pod wykuszem, zamknięty łukiem pełnym. Podkreślony dekoracyjną wieloboczną płyciną z owalnym kartuszem. Powyżej owalny okulus flankowany dwoma zwisami z liści laurowych, podwieszonymi pod podstawą wykusza. W otworze wejściowym drzwi w stylu neobaroku ze skromną dekoracją w stylu secesji, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, częściowo przeszklone, ze stałym nadświetlem. Okna prostokątne, jednoskrzydłowe (w ryzalicie i wykuszu), dwuskrzydłowe, pojedyncze i dwuskrzydłowe grupowane po dwa (w pozostałych częściach elewacji). Okna grupowane rozmieszczone w skrajnych osiach, w dużych płytkich blendach zamkniętych łukiem odcinkowym. Poza tym w jednej z osi — okna trój-skrzydłowe i okulus (w najwyższej części szczytu). Okna bez obramień. Płyciny podokienne — w ryzalicie (pod oknami II piętra), w bocznych partiach elewacji i pod oknami I i II piętra. W ryzalicie i wykuszu oraz w osi sąsiadującej z wykuszem płyciny prostokątne, wgłębne, z wpisnymi w nie rombami (wypełnionymi motywami owalnych medalionów). W pozostałych partiach elewacji, na wysokości I piętra płyciny prostokątne (z mniejszymi, prostokątnymi płycinami), a pod oknami II piętra — płyciny w formie medalionu ze zwisami z liści laurowych związanych wstęgą. Okna poddasza bez obramień, umieszczone w połaci dachu. Czę-

ściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślēmionami. Balkony ograniczone kutymi balustradami o prostym wzorze geometrycznym.

Nad fasadą połąć dachu z ceramicznym pokryciem, ożywiona szczytem i przepruta oknami dachowymi.

Elewacja tylna bez dekoracji, z balkonami w jednej z osi.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi.

Przed fasadą niewielki ogródek z oryginalnym, kutym, metalowym ogrodzeniem w stylu secesji.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połąci dachowej nad fasadą;

— detal architektoniczny fasady;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;

— kute balustrady balkonów oraz kute ogrodzenie ogródka.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece.

Zaleca się odtworzenie balkonu w przyziemiu, w prawej części elewacji, na wzór zachowanego balkonu w lewej części elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

• ul. M. Rataja 7 (fot. 893)

Narożna kamienica czynszowa, wzn. 1909 r., postsecesja z nawiązaniami do wczesnego neoklasycyzmu i baroku.

Mur., tynk., na planie litery L, z suteroną, trzykondygnacyjna z mieszkalnym poddaszem.

F a s a d a 7-osiova, tynkowana, zwieńczona falistym, nadwieszonym szczytem, opartym na parach pseudokroksztyn oraz na skrajach okapem dachu. Elewacja ożywiona asymetrycznie usytuowanym, czterokondygnacyjnym ryzalitem, złożonym z dwóch zróżnicowanych, jednoosiowych części. Pierwsze piętro obu części ryzalitu nadwieszone, co markowane w tynku i zaznaczone ozdobnym szlakiem z krótkimi, pionowymi listwami. W partii II piętra jednej części ryzalitu pseudowykusze oparty na pseudokroksztynach, zdobiony dawniej polichromią przedstawiającą konstrukcję szkieletową. I na tej samej wysokości w drugiej części ryzalitu profilowany gzyms, osłonięty obdaszkiem. Na poziomie dachu jedna partia ryzalitu odeskowana, a druga — rozwiązana jako zadaszona, drewniana loggia. Obie części ryzalitu osłonięte dachem płaskim. Przy ryzalicie usytuowane jednostronnie balkony z prostokątnymi płytami balkonowymi, opartymi na wspornikach, ograniczone metalowymi, kutymi balustradami. Ponadto na narożu fasady, w partii II piętra jednoosiowy, odeskowany pseudowykusze na pseudokroksztynach. W bocznych partiach elewacji wertykalne, płytkie blendy z trójkątnymi lub falistymi zamknięciami, mieszczące osie okienne. Detal architektoniczny wykonany w tynku: gzyms cokołowy, szlak z krótkimi, pionowymi listwami w partii I piętra ryzalitu, krótki odcinek gzymsu u podstawy szczytu. Pod nim motyw dekoracyjny — kartusz w roślinnej oprawie.

Otwór wejściowy obok ryzalitu, prostokątny, ujęty wgłębną, płytką opaską zamkniętą łukiem odcinkowym. Dodatkowa oprawa wejścia w formie skrajnych lizen przechodzących atekto-

nicznie w falisty naczółek wydzielony ramą. W polu naczółka owalny medalion z datą 1909 i sprowadzone znad niego dwa zwisy z liśćmi i owocami winorośli, rozdzielające się nad nadprożem portalu. Drzwi ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, częściowo przeszklone. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, niektóre obramione, niektóre bez oprawy. W przyziemiu okno ujęte (wraz z profilowanymi podokiennikami) we wgłębnych opaskach. Okna w partii I piętra ryzalitu z podokiennikami na pseudokroksztynach, we wgłębnych opaskach. Nad skrzydłami okien rysowane w tynku trójkątne naczółki. W bocznych partiach elewacji okna w wydłużonych blendach zamkniętych łukami falistymi lub trójkątnie. Pod oknami I piętra pary kwadratowych płycin z kartuszami. Pod oknami II piętra prostokątne płyciny z girlandami z liści dębu, zawieszonymi na guzach. Okna poddasza bez obramień, umieszczone w połaci dachu. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i ze stałymi profilowanymi ślemionami. Balkony ograniczone kutymi balustradami o prostym wzorze geometrycznym.

E l e w a c j a b o c z n a 5-osiova, z asymetrycznie usytuowanym, czterokondygnacyjowym ryzalitem, zwieńczonym trójkątnym szczytem. W partii III piętra ryzalitu pseudowykusze przepruty dwiema parami jednoskrzydłowych okien. Pseudowykusze wyróżniony konstrukcją szkieletową opartą na pseudokroksztynach, mocowaną w elewacji. Poza tym w partii II piętra, na narożu elewacji, drugi pseudowykusze, jednoosiowy, na pseudokroksztynach, odeskowany. Elewacja tynkowana. Detal architektoniczny, kształty okien i ich obramienia podobne jak w fasadzie. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. Balkony ograniczone kutymi balustradami o prostym wzorze geometrycznym.

Nad elewacjami połacie dachu z ceramicznym pokryciem, ożywione szczytami i przeprute oknami.

Elewacje tylne bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi.

Przed fasadą niewielki ogródek z oryginalnym, kutym, metalowym ogrodzeniem w stylu secesji.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;

— detal architektoniczny elewacji;

— drewniane elementy wystroju elewacji;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;

— kute balustrady balkonu oraz kute ogrodzenie ogródka.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztuki, piece.

Zaleca się odtworzenie konstrukcji szkieletowej na elewacji pseudowykusza w ryzalicie fasady. Można ją wykonać w formie polichromii, lub przez nałożenie na elewację układu desek. Wybór jednego z rozwiązań zależy od tego, czy na elewacji wykusza zachowały się relikty malatury czy też widoczny jest ślad odcisnięty przez nie zachowane deski. Przy wymianie stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Należy odtworzyć zieleni ogródka przed fasadą.

• ul. M. Rataja 8 (fot. 894)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910, postsecesja.

Mur., tynk., podpiwniczona, trzykondygnacyjna z mieszkalnym poddaszem.

F a s a d a 8-osiowa, z usytuowanym asymetrycznie, czterokondygnacyjnym, 2-osiowym ryzalitem, zwieńczonym pięciobocznym szczytem. Do bocznych elewacji ryzalitu dobudowane balkony z kutymi balustradami. Fasada tynkowana. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, odcinki gzymsu koronującego. Otwór wejściowy w osi ryzalitu, prostokątny, ujęty stylizowanymi kolumnami wspierającymi kostkowe imposty na wysokości nadproża. Ponad nadprożem pięcioboczny naczółek z owalnym okulesem, ujęty obdaszkiem. Drzwi drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone, w stylu secesji. Okna w skrajnych osiach, w przyziemiu zamknięte łukami odcinkowymi, trójskrzydłowe. Powyżej okna jednoskrzydłowe, zestawione po dwa. Pozostałe okna prostokątne, dwuskrzydłowe. Okna przyziemia z płycinami podokiennymi z dekoracją w formie szeregu kwadratowych, wgłębnych płycin. Prostokątne okno obok portalu we wgłębnej opasce zaopatrzone w nadproże zdobione jak płycina podokienna. Okna wyższych kondygnacji we wgłębnych, prostokątnych blendach, w tynkowych opaskach, z płycinami podokiennymi. W szczycie okna trójdzielne. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i stałymi profilowanymi ślēmionami. Balustrady balkonów kute zdobione uproszczonymi motywami w stylu secesji.

Ponad fasadą połączyć dachu z pokryciem ceramicznym, ze szczytem ryzalitu oraz z oknami dachowymi.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połączenia dachowej nad fasadą;

— detal architektoniczny fasady;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wewnętrznych;

— kute balustrady balkonów.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztuka, piec.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. M. Rataja 9 (fot. 895)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1905 r., secesja (z nawiązaniami do neoklasycyzmu).

Mur., tynk., podpiwniczona, dwukondygnacyjna z mieszkalnym poddaszem. Bryła rozczłonkowana. Budynek na planie litery L, z ryzalitami, powiązany kompozycyjnie i formalnie z domem przy ul. E. Orzeszkowej 25.

E l e w a c j a f r o n t o w a s k r z y d ł a g ł ó w n e g o , część wspólnej elewacji domów przy ul. M. Rataja 9 i E. Orzeszkowej 25. Elewacja 4-osiowa z asymetrycznie usytuowanym, czworobocznym, podwyższonym, dwuosiowym ryzalitem nakrytym trójspadowym dachem. W przyziemiu ryzalitu dwa okna trójskrzydłowe o łuku pełnym, w partii I piętra — dwie grupy okien złożone z okien jednoskrzydłowych. Na wysokości II piętra ryzalitu dwa okna prostokątne, dwuskrzydłowe, obok loggia zamknięta trójbocznie. Fasada tynkowana. Detal archi-

tektoniczny ograniczony do zaznaczonego w tynku nadwieszenia II piętra ryzalitu (na pseudokroksztynach). Elewacja osłonięta wysuniętym okapem dachu, skraje II piętra ryzalitu wyłożone dachówką dla nadania mu charakteru szczytu. W prawej, skrajnej osi otwór wejściowy, prostokątny. Ujęty tynkowym obramieniem z ciosów, ozdobionym profilowaną listwą. Powyżej profilowany gzyms na płytkich konsolach i 6-boczny naczółek rysowany w tynku, ujmujący termalne okno oświetlające się. Drzwi drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone, zdobione dekoracją płycinową i szlakami z neobarokowych kartuszy. Okna ryzalitu scharakteryzowane powyżej. Okna w pozostałej części elewacji prostokątne, dwuskrzydłowe. Okna bez obramień. Tylko pod oknami w przyziemiu ryzalitu prostokątne, wgłębne płyciny z szeregiem mniejszych płycin. Ponadto pomiędzy oknami przyziemia i I piętra tynkowa dekoracja elewacji pełniąca funkcje międzyokiennych płycin — w formie rombu złożonego z czterech mniejszych rombów. Podobna dekoracja pomiędzy loggią a oknem w partii II piętra ryzalitu. W połaci dachu prostokątne okna dachowe. W fasadzie, szczególnie w ryzalicie, zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi, bogato dekorowanymi słupkami, stałymi profilowanymi ślēmionami i z kwaterowym podziałem.

Elewacja frontowa skrzydła bocznego 9-osiowa, z asymetrycznie usytuowanym płytkim, dwuosiowym, podwyższonym ryzalitem z obdaszkiem nad I pięciem. Drugie piętro ryzalitu rozwiązane jako dwuosiowa facjata z trójkątnym szczytem. Do bliższego ulicy naroża elewacji dostawiona dwuosiowa, murowana loggia. Na wysokości piwnic oparta na trójbocznie zamkniętych arkadach. W partii przyziemia przepruta otworami o łukach odcinkowych. Zwieńczona balustradą balkonu, pełną lub murowaną ażurową (od strony ulicy). Elewacja bez artykulacji, osłonięta wysuniętym okapem dachu. Okna prostokątne, jedno- lub dwuskrzydłowe. Bez obramień. Tylko dwa okna w przyziemiu ryzalitu umieszczone we wspólnej blendzie o łuku odcinkowym. W połaci dachu prostokątne okna dachowe. W elewacji bocznej zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi, słupkami, stałymi profilowanymi ślēmionami i z kwaterowym podziałem.

Elewacja boczna skrzydła bocznego z użytkowym rozkładem okien pozbawionych obramień, bez dekoracji.

Elewacja tylna obu skrzydeł bez dekoracji. W styku skrzydeł balkony z kutyimi balustradami o prostym wzorze geometrycznym.

Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym oraz z oknami dachowymi.

Ściany sieni zdobione neoklasycystycznymi sztukateriami — girlandami z liści laurowych, obramiającymi także owalne medaliony z przedstawieniami figuralnymi. U podstawy stropu profilowany gzyms. Strop z sufitem zdobiony dekoracją w stylu secesji. Obramiony listwami z czterema, narożnymi, czworobocznymi płycinami z rozetami. Oś stropu podkreślona listwami, w jego centrum niewielki kolisty plafon otoczony naturalistycznie kształtowanym motywem ulistnionych gałęzi z różami.

Z sieni dostępne główne schody, w dolnej części z lastriko, zaopatrzone w metalową, kutą balustradę, zdobioną motywami w stylu secesji. Wyżej schody drewniane, dwubiegowe z zabiegami, z drewnianą, tralkową balustradą ze słupkami z secesyjną dekoracją. Klatka schodowa oświetlona oknami ze stolarką kształtowaną w stylu secesji.

Posesja wydzielona częściowo kutym, metalowym ogrodzeniem (z motywami secesyjnymi) mocowanym na ceglanej podmurówce.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
- kute balustrady balkonów, kute elementy pełnych balustrad balkonów, kute ogrodzenie ogródka;
- wystrój sieni, schody;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. M. Rataja 10, róg ul. E. Orzeszkowej (fot. 896)

Narożna kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910–1915, postsecesja z odniesieniami do uproszczonego neoklasycyzmu.

Mur., tynk., na planie litery L z ryzalitami, podpiwniczona, trzykondygnacyjna z mieszkalnym poddaszem.

F a s a d a 7-osiowa. z umieszczonym asymetrycznie, czterokondygnacyjnym, 3-osiowym ryzalitem zwieńczonym trójkątnym szczytem. Do bocznej elewacji ryzalitu dobudowane balkony (na ozdobnych wspornikach) z kutymi balustradami. W bocznej partii fasady, na wysokości I i II piętra, płytki, trójboczny wykusz. Pion klatki schodowej podwyższony w partię dachu o jedną kondygnację opartą na uproszczonych pseudomachikułach. Fasada pokryta tynkiem gładkim, a ryzalit — tynkiem fakturowym. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, gzyms cokołowy, pasowe boniowanie przyziemia (zachowane reliktowo), rustykowane boniowanie przyziemia ryzalitu, pasowy gzyms wieńczący elewację (na wysokości II piętra). Otwór wejściowy w osi obok ryzalitu, prostokątny, ujęty obramieniem. Węgary zdobione kanelowaniem, płyciną z motywem rombu i płyciną z rozetą (na wysokości nadproża). Powyżej obdaszek i reliktów dwóch sterczyn. Drzwi ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, asymetryczne, częściowo przeszklone. Okna prostokątne, jedno- lub dwuskrzydłowe, w partii przyziemia i I piętra w opaskach, z płycinami podokiennymi. Jedne z płycin zdobione szeregiem czworobocznych płycin wgłębnych, inne — szlakiem z trójkątów lub w jodełkę. W partii ryzalitu, nad oknami I piętra wieloboczne, wgłębne medaliony. Okna wyższych kondygnacji z podokiennikami na konsolach lub z nadprożami dekorowanymi szeregiem czworobocznych wgłębnych płycin. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i ze stałymi profilowanymi ślēmionami. Balustrady balkonów kute zdobione uproszczonymi motywami w stylu secesji.

Ponad fasadą połączyć dachu z pokryciem ceramicznym, ze szczytem ryzalitu oraz z oknami dachowymi.

E l e w a c j a b o c z n a 12-osiowa z dwoma, 2-osiowymi ryzalitami, jednym czterokondygnacyjnym, zwieńczonym trójkątnym szczytem, drugim trzykondygnacyjnym z dachem trójspadowym kryjącym balkon. Do bocznych elewacji obu ryzalitów dobudowane jednostronnie balkony. Jedne ograniczone kutymi balustradami z prostymi motywami w stylu secesji, inne — balustradą drewnianą (ze stropodachem na drewnianych wspornikach) lub — balustradami pełnymi z ażurami-owalami wypełnionymi kutymi kratami. W bocznej partii elewacji, na wysokości I i II piętra, płytki, trójboczny wykusz (jak w fasadzie). Detal architektoniczny jak w elewacji frontowej, wzbogacony o odcinki gzymsu koronującego facjaty i boki jednego z ryzalitów. Okna prostokątne, jedno- lub dwuskrzydłowe, obecnie w większości bez obramień. Oryginalne obramienia okienne zachowane reliktowo. W przyziemiu jedno z okien umiesz-

czone we wgłębnej, płytkiej opasce z szeregiem czworobocznych wgłębnych płycin w partii nadproża, Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami i stałymi profilowanymi ślemionami.

Elewacje tylne budynku bez dekoracji, z balkonami z kutymi balustradami.

Ponad elewacją połąć dachu z pokryciem ceramicznym, z górną kondygnacją ryzalitu, z dobudowaną do niego dwuosiową facjatą (z dachem pulpitowym) oraz z pięciobocznym szczytem także połączonym z wydłużoną facjatą. Poza tym w połąci dachu okna dachowe.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi.

Przed fasadą niewielki ogródek bez ogrodzenia.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połąci dachowych nad elewacjami;

— detal architektoniczny elewacji, drewniane loggie;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;

— kute balustrady balkonów, kute elementy z pełnych balustrad innych balkonów.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, kategorie, piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

• ul. M. Rataja 12 (fot. 897, 898, 899)

Narozna kamienica, obecnie budynek mieszkalno-usługowy, wzn. ok. 1910–1915, postsecesja z odniesieniami do budownictwa rodzimego i wczesnego neoklasycyzmu XVIII/XIX w. Przyziemie przebudowane ok. 2000 r.

Mur., tynk., na planie litery L z ryzalitami, podpiwniczony, trzykondygnacyjny. Budynek łączy się formalnie i kompozycyjnie z domem przy ul. M. Rataja 14 i z domem przy ul. E. Orzeszkowej 27.

F a s a d a 5-osiowa, ze środkowym, dwuosiowym, trzykondygnacyjnym, ryzalitem zwieńczonym segmentowym szczytem. Do bocznej elewacji ryzalitu dobudowane balkony z kutymi balustradami. Boczne partie fasady podobnej szerokości, ale w jednej z nich tylko jedna oś okienna, a w drugiej — dwie. Schody zewnętrzne przy ryzalicie wtórne. Fasada tynkowana. Detal architektoniczny: licówka cokołu (ze sztucznego kamienia?), tynkowy, profilowany gzyms nad I piętrzem ryzalitu. Drugie piętro ryzalitu o konstrukcji szkieletowej z tynkowanym wypełnieniem z cegły. Segmentowy szczyt ryzalitu odeskowany. Pozostałe partie elewacji (na wysokości II piętra) potraktowane jak strome połącie dachu, kryte dachówką. Otwór wejściowy w osi obok ryzalitu, prostokątny, ujęty opaską rysowaną w tynku. Drzwi ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, z owalnymi otworami. Płyciny skrzydeł drzwi zdobione motywami astragala i festonów (z kampanul), zawieszonych na guzach w formie róż. Nad otworem wejściowym owalny okulus w opasce z kluczem i z festonami z kampanul. Okna prostokątne. W ryzalicie trójdzielne, złożone z części jednoskrzydłowych. W pozostałych częściach elewacji okna dwuskrzydłowe. Wszystkie okna I piętra w opaskach. Okna II piętra w ryzalicie bez obramień, rozmieszczone w konstrukcji szkieletowej. Okna w pozostałych częściach tej kondygnacji ujęte jako okna dachowe. W obu wyższych kondygnacjach fasady zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi słupkami, stałymi profilowanymi ślemionami i z

charakterystycznym, kwaterowym podziałem górnych części okien. Balustrady balkonów kute, zdobione uproszczonymi motywami w stylu postsecesji.

E l e w a c j a b o c z n a 6-osiowa, ze środkowym, dwuosiowym ryzalitem (z oknami zdwojonymi) zwieńczonym segmentowym szczytem. Do bocznej elewacji ryzalitów dobudowane jednostronnie balkony z kutymi balustradami. Detal architektoniczny, konstrukcja szkieletowa drugiego piętra ryzalitu i pokrycie lica II piętra dachówką, jak w elewacji frontowej. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe lub jednoskrzydłowe pojedyncze albo grupowane po dwa. Ujęte jak okna w fasadzie. Zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami, stałymi profilowanymi ślēmionami i kwaterowym podziałem górnych części okien.

Elewacje tylne budynku bez dekoracji.

Ponad elewacjami właściwe połacie dachu z pokryciem ceramicznym.

Sień ze schodami wyrównawczymi i ścianami osłoniętymi prostą, drewnianą boazerią. W sieni drewniany, dwuskrzydłowy wiatrołap, ramowo-płycinowy, częściowo przeszklony, z dekoracją płycinową i z półkoliście zamkniętym nadświetlem. Klatka schodowa w trakcie tylnym. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Przed fasadą niewielki zieleniec wydzielony niskim murowanym, tynkowanym ogrodzeniem.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;
- detal architektoniczny elewacji, jej partie o konstrukcji szkieletowej;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
- kute balustrady balkonów;
- wystrój sieni z drewnianymi boazeriami.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Należy odtworzyć zieleniec ogródka przed fasadą.

• ul. M. Rataja 13 (fot. 900)

Willa, wzn. ok. 1920 r., modernizm z odniesieniami do baroku i neoklasycyzmu.

Mur., tynk., jednokondygnacyjna z suteroną oraz z mieszkalnym poddaszem. Bryła rozczłonkowana ryzalitami i przybudówkami, nakryta wysokim dachem czterospadowym oraz odrębnymi dachami nad ryzalitami i facjatami.

E l e w a c j a f r o n t o w a 8-osiowa, ze środkowym, podwyższonym, trzykondygnacyjnym, 4-osiowym, pięciobocznym ryzalitem nakrytym pięciopołaciowym dachem. Fasada pokryta tynkiem gładkim. Detal architektoniczny wykonany w tynku: pasowe boniowanie elewacji sutereny i części wysokiego parteru, pasowy gzyms pod oknami parteru. W bocznych partiach elewacji lizeny dzielące osie okienne, wspierające pasowe belkowanie wieńczące. W ryzalicie, na poziomie wysokiego parteru i I piętra krępe, masywne pseudokolumny wydzielające okna. Dodatkowo gzyms pod oknami I piętra ryzalitu oraz — pasowe wieńczące belkowanie, podcięte nad oknami. Na licu elewacji ryzalitu, nad oknami wysokiego parteru dwa motywy dekoracyjne: maszkaron i kartusz ujęty ornamentem roślinnym. Okna sutereny za-

mknięte półkoliście, okna w elewacji prostokątne. Otwory bez obramień. Barrierki na skrzynki do kwiatów (w oknach I piętra ryzalitu kute).

E l e w a c j e b o c z n e Jedna, pięcioosiowa z półcylindrycznym, półtorakondygnacyjnym, trójosiowym ryzalitem środkowym, nakrytym dachem pulpitowym o półkolistym zarysie. Powyżej w połaci dachu dwuosiowa facjata z dachem trójsпадowym. Formy otworów i artykulacja elewacji — jak w elewacji frontowej, nieco inne dla ryzalitu i dla bocznych partii elewacji. Przy drugiej elewacji bocznej 4-osiowa przybudówka nakryta odrębnym dachem z oknem powiekowym, poprzedzona jednobiegowymi schodami z pełnymi balustradami. W przybudówce otwór wejściowy, zamknięty trójbocznie. Drzwi drewniane, jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe, z dekoracją płycinową. Boczna elewacja przybudówki ożywiona wykuszem (w partii wysokiego parteru), przepruta oknami, rozczłonkowana jak boczne partie elewacji frontowej. Okna prostokątne, jedno- i dwuskrzydłowe, bez obramienia.

E l e w a c j a t y l n a 6-osiowa, ze środkowym, płytkim, dwuosiowym ryzalitem i facjatą nad nim, krytą dachem trójsпадowym. Formy otworów i artykulacja elewacji — jak bocznych partii elewacji frontowej.

We wszystkich elewacjach zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami, stałymi profilowanymi ślemionami i z kwaterowym podziałem.

Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym, z facjatami oraz z oknami powiekowymi.

Posesja wydzielona mурowanym, tynkowanym ogrodzeniem złożonym z podmurówki i słupków.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;

— detal architektoniczny elewacji;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;

— kute barrierki przed oknami;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. M. Rataja 14 (fot. 901)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910–1915, postsecesja z odniesieniami do baroku i wczesnego neoklasycyzmu XVIII/XIX w.

Mur., tynk., na planie litery L z ryzalitami, podpiwniczony, dwukondygnacyjny z mieszkalną poddaszem. Budynek łączy się formalnie i kompozycyjnie z domem przy ul. M. Rataja 12 i z domem przy ul. E. Orzeszkowej 27.

F a s a d a 6-osiowa, z dwuczłonowym, asymetrycznie usytuowanym, trójosiowym ryzalitem. Na przeciwległym skraju fasady nadwieszony w partii dachu, narożny trójosiowy wykusz z jednoskrzydłowymi oknami i wielopołaciowym dachem wieżowym. Dwuosiowa część ryzalitu (z prostokątnymi oknami dwuskrzydłowymi) podkreślona w partii III kondygnacji trójdzielnym oknem i wyżej — trójkątnym szczytem. Druga, jednoosiowa część ryzalitu z oknami czteroskrzydłowymi o łukach pełnych osłonięta poniżej połaci dachu dwuspadowym obdaszkiem. Ponad nim dachowa kondygnacja partii ryzalitu, dwuosiowa, z elewacją licowaną

drewnem, nakryta dwupołaciowym dachem. Pozostałe, skrajne partie elewacji, jednoosiowa i dwuosiowa, druga z nich z oknami zgrupowanymi. Detal architektoniczny: boniowanie kondygnacji piwnicznej, gzyms nad piwnicami, odcinki profilowanych gzymsów nad drugą kondygnacją ryzalitu i pod oknami narożnego wykusza. Ponadto zaznaczone odcinki gzymsu koronującego oraz belkowanie wieńczące wykusz. Szczyt skrajnej części ryzalitu ujęty profilowaną ramą.

Otwór wejściowy w lewej, skrajnej osi fasady, obok ryzalitu, prostokątny. Portal złożony z pilastrów na cokołach, impostów z owalnymi rozetami i z segmentowego naczółka. W jego polu kartusz (w oprawie neobarokowo-secesyjnej) ujęty wicią akantu. Drzwi ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, neoklasycystyczne, ze skrzydłami różnej szerokości, częściowo przeszklone, zdobione motywami płycin, wieńców i girland. Okna, za wyjątkiem czteroskrzydłowych okien ryzalitu oraz okien narożnego wykusza, w tynkowych opaskach. Wszystkie zaopatrzone w podokienniki. Na poziomie wysokiego parteru oparte na uproszczonych konsolach. W partii ryzalitu pod podokiennikami płyciny. Trójdzielne okno w III kondygnacji ryzalitu we wspólnej opasce zwieńczonej neobarokowym, falistym naczółkiem, z gzymsem opartym na 4 konsolach. Pole naczółka zdobione motywem wieńca połączonego z draperiami. Nad oknem w szczycie ryzalitu neobarokowy kartusz flankowany girlandami. Niektóre obramienia okien — z kluczami. Zgrupowane okna we wspólnych obramieniach. Zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami, stałymi profilowanymi ślemionami i z charakterystycznym, kwaterowym podziałem górnych części okien.

Elewacja boczna 5-osiowa, z nieregularnie rozmieszczonymi osiami okiennymi. Ożywiona w centrum trójosiowym dwuczłonowym, płytkim ryzalitem, komponowanym jak ryzalit w fasadzie. Inaczej tylko rozwiązana jego skrajna partia z otworami o łuku pełnym, mieszcząca otwarte loggie. Skromniej niż w elewacji frontowej ujęte obramienia okien wysokiego przyziemia i I piętra dwuosiowej partii ryzalitu. Pod oknami I piętra wieńce i draperie. Oprawy otworów II piętra ryzalitu i w jego szczycie jak w fasadzie. Pozostałe otwory w elewacji bez obramień. Balustrady loggii w obrębie ryzalitu pełne, tynkowane. Tylko balustrada loggii na poziomie II piętra drewniana, licowana dachówką, połączona z drewnianymi słupami wspierającymi stropodach. Z dwóch bocznych partii elewacji jedna jednoosiowa (z okulusami), druga dwuosiowa z oknami prostokątnymi (w jednej osi) oraz z okulusami (w sąsiedniej osi). Boczna część elewacji od strony ulicy wyższa o kondygnację, ożywiona narożnym wykuszem. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami, stałymi profilowanymi ślemionami i z charakterystycznym, kwaterowym podziałem górnych części okien.

Elewacje tylne budynku bez dekoracji.

Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym.

Sień ze schodami wyrównawczymi i ścianami osłoniętymi prostą, drewnianą boazerią. W sieni drewniany, dwuskrzydłowy wiatrołap, ramowo-płycinowy, częściowo przeszklony, z dekoracją płycinową i z półkoliście zamkniętym nadświetłem. Klatka schodowa w trakcie tylnym. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Przed fasadą niewielki ogródek wydzielony niskim murowanym, tynkowanym ogrodzeniem.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;
- detal architektoniczny elewacji, odeskowania, drewniana loggia;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

- ul. M. Rataja 15 (fot. 902, 903)

(WEZ, 1994 r.)

Willa fabrykancka, wzn. ok. 1906 r., historyzm zinterpretowany w duchu budownictwa rodzimego i secesji (z nawiązaniem do neogotyku, neoklasycyzmu. Wnętrza w stylu secesji.

Mur., tynk., dwukondygnacyjowa z suteroną oraz z mieszkalnym poddaszem. Bryła rozczłonkowana ryzalitami, przybudówkami, zadaszonymi ganekami, nakryta stromymi dachami z wysuniętymi okapami i z wieżyczką.

E l e w a c j a f r o n t o w a 4-osiova. ze zsuniętym z osi, trzykondygnacyjnym (łącznie z suteroną), 3-osiowym, trójbocznym ryzalitem nakrytym dwuspadowym dachem. Obok ryzalitu dwukondygnacyjowa, drewniana loggia, a po drugiej stronie, przy elewacji korpusu budynku, zadaszony ganek (przed głównym wejściem). Ganek drewniany na ceglanej podmurówce, nakryty dachem dwupołaciowym, poprzedzony jednobiegowymi schodami. Fasada na poziomie sutereny licowana cegłą. W partii wysokiego parteru i I piętra tynkowana. Szczyt ryzalitu o konstrukcji szkieletowej oparty na ozdobnych wspornikach. Detal architektoniczny ograniczony do pasowych gzymsów w partii ryzalitu (gzymsu pod oknami wysokiego parteru i gzymsu pod odeskowanym szczytem). Otwór wejściowy dostępny poprzez ganek, zamknięty półkoliście. Drzwi drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe z nadświetlem, zdobione dekoracją płycinową i secesyjnymi motywami roślinnymi. Okna o różnych zarysach i różnej wielkości: zamknięte łukiem odcinkowym, dwuskrzydłowe (na poziomie sutereny), jedno- i trzyskrzydłowe, ostrołuczne, ograniczone łukiem kotarowym i prostokątne. Nad dachem ganku trzy okna zgrupowane, jednoskrzydłowe. Okna sutereny podkreślone układem kłinców, okna wysokiego parteru ryzalitu w profilowanych opaskach z przewiązkami. Okno I piętra ryzalitu w architektonicznym obramieniu złożonym z podokiennika, gładkiej, szerokiej opaski z kluczem i odcinka belkowania. W bocznych ścianach ryzalitu koliste okulusy (z wpisanymi w nie rombami), bez obramień. Okna w szczycie ryzalitu w konstrukcji szkieletowej. W bocznej części fasady ganek (przed głównym wejściem do willi), wzniesiony w konstrukcji szkieletowej. Złożony ze słupów (z wypukłymi brzuściami i zaciosami), przechodzącymi w arkady o łuku koszowym. Balustrada ganku rozdzielona na segmenty jak balustrada tralkowa. Segmenty dzielone dalej szczeblinami i wypełnione elementami wycinanymi z desek (wzornictwo ludowe). Poza tym balustrada ganku dekorowana motywami roślinnymi w stylu secesji. Schody na ganek granitowe z secesyjną kutą balustradą. Po drugiej stronie ryzalitu drewniane, dwukondygnacyjne loggie kształtowane i budowane podobnie jak ganek, z otworami zamkniętymi spłaszczonymi łukami. Zaopatrzone w podobne balustrady. Górna loggia zadaszona.

E l e w a c j a b o c z n a, pięcioosiowa, licowana w partii sutereny cegłą, wyżej tynkowana. Pod wysuniętym okapem dachu częściowo, dekoracyjnie odeskowana. W elewacji otwory różnej wielkości i różnego kształtu, w tym okna klatki schodowej, głównie zamknięte półkoliście. Górne części okien ujęte sfazowanymi, wąskimi obramieniami.

E l e w a c j a b o c z n a, pięcioosiowa z trójbocznym, trójosiowym ryzalitem nakrytym dachem kopulastym wbudowanym w dach korpusu budynku. Górna kondygnacja ryzalitu o konstrukcji szkieletowej. W elewacji okna prostokątne, jedno- lub dwuskrzydłowe oraz — okno trójskrzydłowe, ostrołuczne. Okna oprawione jak w fasadzie.

Elewacja tylna jednoosiowa, ze szczytem nad jedyną, środkową osią okienną. W niej okna prostokątne i okulusy bez obramień. Do elewacji dostawiony (od strony ulicy) jednokondygnacyjny garaż zbudowany w tym samym czasie co dom.

We wszystkich elewacjach zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi, dekorowanymi słupkami, stałymi profilowanymi ślēmionami i z kwaterowym podziałem. W niektórych oknach witraże i kute kraty.

Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym, z facjatami i lukarnami krytymi dachami pulpitowymi oraz — z trójkątnymi lukarnami z dachami dwuspadowymi. Trzon wieżyczki kryty dachówką, powyżej prześwit i hełm baniasty z długą iglicą i motywem księżyca.

Z ganku w fasadzie dostępny przedsionek sklepiony krzyżowo, polichromowany, zdobiony motywem kartusza i dekoracją roślinną. Ściany sieni wyłożone drewnianą boazerią zdobioną secesyjnym motywem kwietnym. Sień nakryta stropem (z sufitem) z geometryczną dekoracją ramową oraz z podciągami opartym na konsolach, dekorowanym motywem przenikających się gałązek róż. Z sieni dostępne główne schody, drewniane, dwubiegowe z zabiegami, z drewnianą, szczeblinową balustradą ze słupkami. Dolny słupek w formie przedniej części kozła ustawionej na wolucie. Klatka schodowa oświetlona oknem witrażowym. We wnętrzach willi zachowany bogaty wystrój w stylu secesji.

Posesja wydzielona częściowo kutym, metalowym ogrodzeniem (z motywami secesyjnymi) na ceglanej podmurówce, a częściowo — ogrodzeniem z podmurówką, ceglanymi słupkami i kutymi segmentami.

Stan zachowania:

— bardzo dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami, pokrycie trzonu wieżyczki;

— detal architektoniczny elewacji, elementy elewacji o konstrukcji szkieletowej, drewniane loggie, ganek, dekoracyjne odeskowania;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych, witraże;

— kute kraty w oknach, kute balustrady schodów zewnętrznych, kute ogrodzenie posesji;

— wystroje przedsionka sieni, sieni, klatki schodowej, schody;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, boazerie, piece, kominki.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. M. Rataja 16 (fot. 904, 905)

Rejestr zabytków nr 1017/L z dn. 20.08.1994.

(WEZ, 1994 r.)

Willa fabrykancka, wzn. ok. 1903–1905, historyzm (neoklasycyzm i neobarok) z elementami secesji.

Mur., tynk., dwukondygnacyjowa, podpiwniczona z mieszkalnym poddaszem. Bryła rozczłonkowana ryzalitami, przybudówkami, nakryta dachem czterospadowym łączącym się z dachami ryzalitów i facjat.

Elewacja frontowa 5-osiowa, z narożną, trzykondygnacyjną wieżą na planie ośmioboku. Dwie dolne kondygnacje wieży murowane, zwieńczone obdaszkiem, trzecia, w partii dachu drewniana, niemal w całości przeszklona, nakryta dachem w formie spłaszczonego ostrosłupa. Poza tym w osi fasady loggia na wysokiej podmurówce, z balkonem na dachu oraz — dwuosiowa facjata z trójosiowym szczytem. Obok facjaty pięcioboczna, drewniana lukarna z dekoracyjnym odeskowaniem.

Fasada tynkowana. Detal architektoniczny wykonany w tynku: boniowanie partii piwnic i profilowana rama szczytu facjaty. Elewacja osłonięta wysuniętym okapem dachu. Loggia w osi fasady złożona z dwóch jońskich kolumn i dwóch skrajnych masywnych, czworobocznych filarów wspierających uproszczone belkowanie. Loggia ograniczona murowaną ażurową balustradą tworzoną przez czworoboczne, murowane, tynkowane szczebliny i profilowany parapet. Nad loggią podobna balustrada balkonu ze słupkami. Skrajne słupy loggii zdobione motywem płycin i charakterystycznych, secesyjnych zwisów, a znajdujące się powyżej słupki balustrady balkonu — motywem owalnego, jajowatego medalionu. Okna prostokątne. Tylko jedno okno w przyziemiu zamknięte łukiem pełnym, trójskrzydłowe. W wieży okna jedno-skrzydłowe, w części elewacji obok niej — owalne okulusy. W pozostałych partiach fasady — okna dwuskrzydłowe, pojedyncze. Dwa okna zgrupowane nad oknem trójskrzydłowym w lewej, skrajnej osi fasady. W szczycie facjaty okulus. Okna z podokiennikami, w opaskach, w przyziemiu z kluczami.

Elewacja boczna sześćoosiowa, z centrum zaznaczonym dwuosiową facjatą przerywającą bieg okapu dachu, nakrytą dachem trójspadowym. Artykulacja elewacji jak fasady. W prawej skrajnej osi okna trójskrzydłowe zamknięte łukami pełnymi. W pozostałych osiach okna prostokątne, dwuskrzydłowe różnych rozmiarów oraz — okulus. Otwory obramione jak okna w fasadzie. Elewacja poprzedzona centralnie usytuowaną, jednokondygnacyjną przybudówką przepartą dwoma oknami i jedną, skrajną arkadą o łuku pełnym, opartą na stylizowanej kolumnie. Przybudówka pokryta pasowym boniowaniem, zwieńczona balustradą balkonu na wysokości I piętra, podobną jak w fasadzie. W przybudówce umieszczone schody dwubiegowe, łamane z podestem, prowadzące do głównego wejścia do budynku. Obok przybudówki prostokątny otwór wejściowy z oryginalnym zadaszeniem opartym na słupach prowadzący do drugiej klatki schodowej w tylnym traku budynku.

Elewacja boczna, czteroosiowa z narożną, już opisaną wieżą, komponowana z wykorzystaniem efektu gradacji bryły. Elewacja w części trzykondygnacyjna, z górną kondygnacją na wysokości dachu, dzieloną obdaszkiem. W części elewacja dwukondygnacyjna (z loggią na piętrze) i w części — jednokondygnacyjna. Boniowana na poziomie wysokich piwnic. W przyziemiu trójskrzydłowe okna o łuku pełnym lub spłaszczonym i okno prostokątne. W partii I piętra okna prostokątne, pojedyncze lub zgrupowane oraz — prostokątny otwór logii. Obramienia okien jak w fasadzie.

Elewacja tylna rozczłonkowana (gradacja bryły), kształtowana w sposób użytkowy, z otworami rozmieszczonymi stosownie do potrzeb. Okna prostokątne, bez obramień.

We wszystkich elewacjach zachowane relikty drewnianej stolarki okiennej, z profilowanymi, dekorowanymi słupkami, stałymi profilowanymi ślēmionami i z kwaterowym podziałem.

Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym, z facjatami i lukarnami krytymi dachami dwuspadowymi lub naczółkowymi.

W przedsionku przed sienią relikty płycinowej boazerii dębowej. Podobna boazeria we wnętrzu głównej klatki schodowej. W klatce schodowej schody zabiegowe, drewniane, ograniczone szczeblinową balustradą z profilowaną poręczą i słupkami. Drugie schody dwubiegowe drewniane. We wnętrzach willi zachowany wystrój w stylu neoklasycyzmu i secesji.

Posesja wydzielona murowanym, tynkowanym ogrodzeniem złożonym z podmurówki i słupków.

Stan zachowania:

— budynek w ruinie.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;
- detal architektoniczny elewacji, drewniana konstrukcja górnej kondygnacji wieży;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
- relikty drewnianych boazerii w przedsionku oraz w klatce schodowej;
- schody;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, boazerie, piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Wszelkie prace remontowe, zmiany funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia legnickiej Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

• ul. M. Rataja 17–19 (fot. 906)

Dom dwu- lub czterorodzinny, wzn. ok. 1910, postsecesja z elementami budownictwa szkieletowego, z odniesieniami do neoklasycyzmu, gotyku.

Mur., tynk., dwukondygnacyjny, podpiwniczony z mieszkalnym poddaszem. Budynek złożony z dwóch podobnych części zestawionych w lustrzanym odbiciu. Bryła rozczłonkowana ryzalitami, wykuszami i przybudówkami, nakryta dachem naczółkowym łączącym się z dachami ryzalitów i facjat.

Elewacja frontowa złożona z dwóch podobnych części. Elewacja budynku nr 17 w przyziemiu 5-osiowa, ze skrajnym, podwyższonym, trzykondygnacyjnym ryzalitem z trójkątnym szczytem. Ryzalit poprzedzony trójboczną, dwukondygnacyjną przybudówką zwieńczoną pełną balustradą balkonu I piętra. Elewacja budynku tynkowana, z oszczędnym detalem architektonicznym ograniczonym do gzymsu nad piwnicami i do gzymsu podokiennego pod oknami przyziemia przybudówki. Elewacja osłonięta wysuniętym okapem dachu przerwany przez ryzalit. Okna różnicowane, inne w ryzalicie i jego przybudówce, inne w pozostałej części elewacji. W ryzalicie, w partii I piętra, okno (z drzwiami balkonowymi) o łuku pełnym, trójskrzydłowe ujęte opaską. W szczycie ryzalitu — trzy zgrupowane, prostokątne okna, dawniej zapewne dwuskrzydłowe, z gzymsem nadokiennym lub naczółkiem. W czołowej ścianie przybudówki trójdzielne okno bez obramienia, w bocznych ścianach przybudówki — po jednym jednoskrzydłowym oknie w opasce z dwiema listwami. Podobnie oprawione dwuskrzydłowe okna przyziemia zamknięte łukami odcinkowymi (w pozostałej części elewacji). W partii I piętra, pod połacią dachu okno trójdzielne, dzielone kolumnami wspierającymi łuki pełne. Zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami, stałymi profilowanymi ślemionami i z kwaterowym podziałem. Najbogaciej ornamentowana stolarka drzwi balkonowych w ryzalicie. Nad elewacją połączyć dachu ze szczytem ryzalitu (z dachem dwuspadowym) oraz — z lukarną z dachem pulpitowym. Podobnie kształtowana elewacja frontowa domu nr 19, z tym że obramienia okien przyziemia w elewacji i wykuszu fasciowe, a górna część ryzalitu wzniesiona w konstrukcji szkieletowej. W połaci dachu duża facjata o konstrukcji szkieletowej, z oknem trójskrzydłowym, nakryta dwuspadowym dachem. Ponadto w elewacji domu nr 19 przetrwało oryginalne architektoniczne ujęcie czołowej części elewacji przybudówki: cokoły posadowione na gzym-

sie podokiennym, wspólna oprawa górnej części okien (w formie nadwieszzonego odcinka muru) oraz — obdaszek u podstawy balustrady balkonu.

E l e w a c j a b o c z n a d o m u n r 17 zwieńczona trapezowym szczytem, przepruta oknami o nieregularnym układzie. Ożywiona umieszczonym skrajnie w partii I piętra trój-bocznym wykuszem o konstrukcji drewnianej, z murowaną trójboczną podstawą. Wykusz nakryty trójpołaciowym dachem. Ponadto do elewacji dostawiona półtorakondygnacyjowa przybudówka, mieszcząca wejście do budynku, poprzedzona jednobiegowymi schodami z kutą balustradą. Główna część elewacji bez podziałów, osłonięta wysuniętym okapem dachu, opartym na dekoracyjnych wspornikach. Elewacja przepruta oknami klatki schodowej, jed-nym, dwuskrzydłowym o łuku odcinkowym i wyżej, w partii szczytu — dwoma małymi oknami zestawionymi schodkowo. Okna te zamknięte łukami pełnymi, rozdzielone kolumną, ujęte tynkowymi opaskami. Nad oknami dwa prostokątne, centralnie usytuowane okna w opaskach, oparte na wspólnym gzymsie podokiennym. Dawne otwory w części elewacji wtórnie zamurowane. Przybudówka z wejściem do budynku zwieńczona profilowanym gzymsem, przepruta w ścianie czołowej prostokątnym otworem wejściowym w profilowanej opasce, wypełnionym dwuskrzydłowymi, drewnianymi drzwiami ramowo-płycinowymi. W bocznej ścianie przybudówki biforium. Okna biforium o łuku pełnym, rozdzielone kolumną, ujęte opaskami opartymi na wspólnym gzymsie podokiennym. Przybudówka nakryta dachem trójspadowym o wklęsło-wypukłych połaciach. *E l e w a c j a b o c z n a d o m u n r 19* rozwiązana podobnie jak elewacja boczna budynku nr 17. Przybudówka z wejściem do bu-dynku wyremontowana. Brak profilowanej opaski otworu wejściowego. Drzwi, drewniane, dwuskrzydłowe w stylu secesji, częściowo przeszklone, dekorowane żłobkowaniem i sece-syjnymi motywami roślinnymi.

E l e w a c j a t y l n a obu części budynku wspólna, bez dekoracji, z balkonami, osłonięta wysuniętym okapem dachu.

Do części budynku nr 19 dostawiona *t r z y k o n d y g n a c j o w a o f i c y n a* z jedno-osiową elewacją boczną (od strony domu nr 21) z osią zlokalizowaną skrajnie, podkreśloną facjatą. Tylne elewacje oficyny w przyziemiu trójosiowa, wyżej dwuosiowa, zwieńczona szczytem trapezowym. Brak artykulacji, obie elewacje osłonięte wysuniętymi okapami dachu. W elewacji tylnej, w pionach osi okiennych grupy listew — motyw charakterystyczny dla secesji i postsecesji.

Posesja wydzielona ogrodzeniem złożonym z ceglanej podmurówki kutego ogrodzenia zdo-bionego motywami w stylu historyzmu i secesji.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;
 - detal architektoniczny elewacji, elementy elewacji o konstrukcji szkieletowej;
 - wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrz-nych;
 - kute balustrady zewnętrznych schodów, kute ogrodzenie;
- Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym pie-ce.

Zaleca się odtworzenie oryginalnego architektonicznego ujęcia czołowej części elewacji przybudówki ryzalitu w fasadzie domu nr 17, na wzór przybudówki ryzalitu w fasadzie domu nr 19. Postuluje się urządzenie ogródka przed domem. W przypadku wymiany stolarki okien-

nej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- ul. M. Rataja 20 (fot. 534, 920)

Dom przy ul. M. Rataja 20, wzn. w latach ok. 1910–1915, w stylu postsecesji z elementami stylu rodzimego, z odniesieniami do śląskiego renesansu.

Mur., tynk., dwukondygnacyjny, podpiwniczony z mieszkalnym poddaszem. Bryła rozczłonkowana ryzalitami, przybudówkami, nakryta dachami dwuspadowymi zespolonymi z dachami ryzalitów i facjat. Dom przy ul. M. Rataja 20 łączy się przestrzennie, formalnie i kompozycyjnie z budynkiem przy ul. T. Kościuszki 30.

E l e w a c j a f r o n t o w a 3-osiowa, tynkowana, z loggiami w centrum oraz ze skrajną lewą osią podkreśloną trójkątnym szczytem o falistych bokach. Brak artykulacji. Jej funkcje pełni kolorystyka fasady i jej fragmenty z dekoracyjnie potraktowaną, komponowaną konstrukcją szkieletową — pas pod okapem dachu oraz wypełnienie skrajnego szczytu. Wypełnienie to wykonane w formie promieniście ułożonych belek łączonych z układem belek powtarzającym zarys szczytu. W fasadzie okna trójskrzydłowe, zamknięte łukiem odcinkowym. Podobnie zamknięta loggia przyziemia, natomiast loggia I piętra o łuku półkolistym. Okna i otwory loggii bez obramień. Okna w szczycie fasady, dwuskrzydłowe, prostokątne, rozmieszczone w szkieletowej konstrukcji szczytu. W połaci dachu nad pozostałą częścią elewacji dwie trójosiowe facjaty, z oknami prostokątnymi, dwuskrzydłowymi, flankowanymi przez okna prostokątne, jednoskrzydłowe. Zachowana bogata drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami, stałymi profilowanymi ślēmionami i z kwaterowym podziałem. Balustrady loggii wypukłe, drewniane, z ażurami, wykonane w nawiązaniu do ludowego snycerstwa. Dom przy ul. Rataja 20 oddzielony od domu przy ul. T. Kościuszki 30 murem ognio- wym z ozdobną górną częścią kształtowaną jak renesansowy szczyt. Do skraju budynku (zwieńczonego szczytem) dostawiony czterokondygnacyjny, cofnięty pion klatki schodowej. Nakryty wysokim dachem dwuspadowym z sygnaturką. Zwieńczony od strony ulicy i od tyłu posesji wysokimi neorenesansowymi szczytami nawiązującymi do szczytów uskokowych z ćwierćkolistym wypełnieniem. We frontowej elewacji pionu klatki schodowej okna o łuku pełnym, bez obramień, w każdej kondygnacji kolejne górne okno przeprute wyżej od dolnego. Do frontowej elewacji pionu klatki schodowej dobudowana jednokondygnacyjna przybudówka z frontową ścianą otwartą w całości oraz z murowanymi ścianami bocznymi (z dwoma otworami o łuku pełnym). W przybudówce umieszczone schody zewnętrzne i przedsionek z głównym wejściem do budynku. Otwór wejściowy zamknięty półkoliście, bez obramienia. Drzwi w stylu postsecesji, drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone, zdobione dekoracją geometryczną, żłobkowaniem i stylizowanym motywem serca. Przybudówka z głównym wejściem do budynku nakryta trójpołaciowym dachem.

E l e w a c j a b o c z n a dwuczłonowa, złożona z czterokondygnacyjnego, dwuosiowego pionu klatki schodowej, z sąsiadującej z nim, podobnej wysokości jednoosiowej części elewacji oraz z wysuniętego ku przodowi skrajnego, czterokondygnacyjnego, trójosiowego ryzalitu. Górna partia elewacji pionu klatki schodowej nakryta wysoką połacią dachu. W jej dolnej części niewielki, bezokienny, neorenesansowy szczyt. Sąsiednia jednoosiowa partia elewacji osłonięta dachem płaskim. Skrajny ryzalit komponowany swobodnie. Jego środkowa, najwyższa część podkreślona neorenesansowym szczytem (jak w przypadku pionu klatki schodowej), natomiast skrajna jednoosiowa część trzykondygnacyjna nakryta, dwupołaciowym dachem. Podobnie nakryta druga skrajna część ryzalitu, cofnięta w stosunku do lica jego elewacji. W pionie klatki schodowej, w sąsiadującej z nim jednoosiowej partii elewacji okna dwuskrzydłowe zamknięte łukiem pełnym, bez obramień. W ryzalicie okna jedno- i dwuskrzydłowe z łukami odcinkowymi, także nie obramione.

E l e w a c j a t y l n a budynku bez dekoracji.

Nad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym ożywione szczytami oraz facjatami z dachami pulpitowymi.

Posesja wydzielona ogrodzeniem złożonym z podmurówki i kutego ogrodzenia w stylu post-secesji.

Stan zachowania:

— dobry;

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;

— partie fasady z konstrukcją szkieletową, drewniane balustrady loggii;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna, stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym piec.

Zaleca się przywrócenie pierwotnej kolorystyki elewacjom budynku i urządzenie ogródka przed domem. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. M. Rataja 21 (fot. 907)

(WEZ, 1994 r.)

Willa fabrykancka, wzn. ok. 1905 r., historyzm z nawiązaniem do neorenesansu, neobaroku i neoklasycyzmu. Wnętrze w stylu secesji.

Mur., tynk., dwukondygnacyjowa, podpiwniczona. Bryła rozczłonkowana ryzalitami, przybudówkami.

E l e w a c j a f r o n t o w a 4-osiowa, ze skrajnym ryzalitem, dwukondygnacyjnym, 2-osiowym, prostokątnym w rzucie, zwieńczonym wolutowym szczytem. Ryzalit poprzedzony jednokondygnacyjną, trójosiową przybudówką z balkonem na dachu, połączoną z prostokątnym tarasem wydzielonym murem, ażurową, tralkową balustradą. Fasada tynkowana. Detal architektoniczny ograniczony do cokołu, profilowanego gzymsu nad przyziemiem, profilowanego gzymsu koronującego, podziałów przybudówki z balkonem (przy ryzalicie) i szczytu. Czołowa ściana przybudówki dzielona profilowanym gzymsem podokiennym, pilastrami (na wysokich cokołach) wspierającymi odcinki belkowania. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe w fasciowych obramieniach. Okna w przybudówce ryzalitu jednoskrzydłowe, bez obramień. Balustrada balkonu kuta, w stylu historyzmu. Szczyt ryzalitu neobarokowy, z podstawą podkreśloną gzymsem. Dwuosiowy, z dwoma oknami o łuku pełnym, z arkadami ujętymi profilowanymi obramieniami. Nad oknami dekoracja w formie kartusza ujętego ulistnionymi gałązkami. Para okien szczytu flankowana pilastrami (na wysokich cokołach), z profilowanymi głowicami włączonymi w architrav belkowania. Od architravu wyprowadzone w dół boczne woluty. Powyżej nad architravem fryz z płycinami z motywami maszkaronów. Szczyt zwieńczony trójkątnym naczółkiem ujętym profilowaną ramą.

E l e w a c j a b o c z n a, bezokienna, dzielona jak fasada, przesłonięta przybudówkami frontową półtorakondygnacyjną i tylną, jednokondygnacyjną, nakrytymi odrębnymi dachami. Przybudówka frontowa z głównym wejściem do budynku i klatką schodową wzniesiona na planie prostokąta. Jej frontowa elewacja jednoosiowa, z wysokim otworem wejściowym zamkniętym łukiem pełnym. Wejście ujęte pilastrami i wąską opaską. Drzwi dwuskrzydłowe, drewniane, ramowo-płycinowe, w stylu secesji, z nadświetłem. Nad portalem pasowy gzyms i prostokątne, dwuskrzydłowe okno bez obramienia. Boczna elewacja przybudówki przepruta

dużym oknem klatki schodowej, trójskrzydłowym, dzielonym horyzontalnie odcinkiem muru (na wysokości pasowego gzymsu), zamkniętym półkoliście. Dolna część okna kształtowana schodkowo. Obie elewacje przybudówki zwieńczone profilowanym gzymsem. Front ożywiony połową neorenesansowego szczytu wolutowego. Przybudówka kryta dachem pulpitowym. Dostawiona do niej tylna przybudówka z elewacją dwuosiową, z zaznaczonym cokołem, z oknami jak w fasadzie, osłonięta wysuniętymi okapami dachu.

E l e w a c j a b o c z n a 6-osiowa, z niektórymi oknami wtórnie zamurowanymi, częściowo bezokienna, ożywiona dwuosiowym i dwukondygnacyjnym ryzalitem środkowym, zwieńczonym wolutowym szczytem kształtowanym podobnie jak szczyt w fasadzie. Szczyt pozbawiony dekoracji ornamentalnej. Elewacja dzielona gzymsemi jak fasada. Dodatkowy, profilowany gzyms pod oknami przyziemia ryzalitu. Formy i obramienia okien jak w fasadzie.

E l e w a c j e t y l n a, 4-osiowa, z częściowo cofniętą częścią I piętra, poprzedzoną tarasem z kutą balustradą. Zaznaczony cokół elewacji, profilowany gzyms nad przyziemiem i profilowany gzyms koronujący. Okna prostokątne, niektóre wtórnie ślepe, ujęte obramieniami jak okna w fasadzie.

We wszystkich elewacjach zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi, dekorowanymi słupkami, stałymi profilowanymi ślemionami i z kwaterowym podziałem.

Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym.

Sień nakryta stropem. Schody, drewniane, dwubiegowe, łamane, z zabiegami, z drewnianą, tralkową balustradą ze słupkami. We wnętrzach willi zachowany wystrój w stylu secesji.

Posesja wydzielona częściowo kutym, metalowym ogrodzeniem na ceglanej podmurówce.

Stan zachowania:

— bardzo dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;

— detal architektoniczny elewacji;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;

— kute balustrady balkonów;

— wystrój sieni i schody;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. M. Rataja 23 (fot. 908)

(WEZ, 1994 r.)

Willa, obecnie klasztor OO Franciszkanów, wzn. ok. 1905 r., historyzm zinterpretowany w duchu budownictwa rodzimego i secesji (z nawiązaniem do gotyku, baroku i klasycyzmu). Wnętrza w stylu secesji z odniesieniami do renesansu i baroku.

Mur., tynk., dwukondygnacyjowa z suteroną oraz z mieszkalnym poddaszem. Bryła rozczłonkowana ryzalitami, przybudówkami, nakryta stromymi dachami z wysuniętymi okapami.

E l e w a c j a f r o n t o w a ze zróżnicowanymi otworami rozmieszczonymi częściowo w osiach, częściowo mijankowo. Elewacja komponowana asymetrycznie, w przyziemiu licowa-

na cegłą. Podzielona na dwie połowy. Jedna z nich przepruta oknami (prostokątnymi lub zamkniętymi łukiem odcinkowym) zaopatrzonymi w ceglane obramienia archiwolt lub dolnych części. Ta część elewacji zwieńczona trójkątnym szczytem, w górnej części o konstrukcji szkieletowej. Poprzedzona, skrajną, dwukondygnacyjną przybudówką mieszczącą wykusze (w partii I i II piętra). Przybudówka na planie trapezu. Do wysokości gzymsu podokiennego licowana cegłą. Przepruta na poziomie wysokiego parteru jednoskrzydłowymi oknami bez obramień. Wyżej kształtowana jak hełm (z wysokim prześwitem) o konstrukcji drewnianej. Hełm kryty blachą, w górnej części zwieńczony krzyżem. Druga część elewacji frontowej murowana, licowana cegłą, na poziomie wysokiego parteru przepruta dużym, czteroskrzydłowym oknem o łuku odcinkowym. Pod oknem dekoracyjna ława podokienna z gzymsem. Poza tym archiwolta okna pokreślona ceglanyymi kłińcami. Powyżej, w partii I piętra, drewniana loggia, wzniesiona w konstrukcji szkieletowej. Tworzące ją słupy z zastrzałami oparte na podwalinach posadowionych na krokstynach. Wypełnienie balustrady logii wycięte z desek, z ażurem typowym dla sztuki ludowej. Niektóre otwory loggii wypełnione stolarką, przeszklone. Loggia osłonięta dachem pulpitowym. Powyżej, ponad dachem loggii, licowany dachówką fragment trapezowego szczytu z oknem.

E l e w a c j a b o c z n a 4-osiowa, licowana w partii sutereny cegłą, wyżej tynkowana, poprzedzona ryzalitem środkowym w tylnej części zaokrąglonym. Ryzalit nakryty trójpołaciowym dachem z wysuniętymi okapami, zespolonym z dachem budynku osłaniającym boczne partie elewacji. W czołowej ścianie ryzalitu otwór wejściowy zamknięty łukiem pełnym, bez obramienia. Drzwi dwuskrzydłowe, drewniane, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone, ze stałym nadświetłem. Otwór wejściowy dostępny poprzez jednobiegowe schody (z pełną balustradą), osłonięte pulpitowym dachem opartym na drewnianych słupach łączonych zastrzałami o wykroju łuku. Ponad otworem wejściowym (pod dachem) okulus obramiony częściowo opaską. Dwa podobne okulusy i okno prostokątne przeprute w bocznej ścianie ryzalitu na poziomie wysokiego parteru. Powyżej dwa okna ostrołuczne posadowione na wspólnym pasie tynku. W bocznych partiach elewacji okna prostokątne, jednoskrzydłowe, z nadprożami podkreślonymi pasem tynku.

E l e w a c j a b o c z n a 3-osiowa, na poziomie sutereny licowana cegłą, wyżej tynkowana. Na wysokości parteru przepruta prostokątnymi, dwuskrzydłowymi oknami bez obramień, a w partii I piętra — dwoma oknami z nadprożami podkreślonymi pasami tynku. Ponadto na poziomie I piętra widoczna boczna część drewnianej loggii, a ściana budynku ozdobiona dekoracją w formie dzielonej ukośnie tarczy herbowej. Nad tarczą korona, spod której wyprowadzono zwisy z liści laurowych. Elewacja boczna osłonięta wysuniętym okapem dachu. W połaci dachu dwie lukarny o konstrukcji szkieletowej, z parami prostokątnych okien, nakryte dachami dwuspadowymi.

E l e w a c j a t y l n a na poziomie sutereny licowana cegłą, wyżej tynkowana. W dużej części bezokienna, ze skrajnym, jednoosiowym ryzalitem, zwieńczonym trójkątnym szczytem. Z ryzalitem połączony na wysokości I piętra jednoosiowy wykusz na jednej pseudokrokstynie. Elewacja osłonięta wysuniętą połącią dachu przerwana przez dwuspadowy dach nad szczytem ryzalitu.

Do narożnika ryzalitu w elewacji tylnej dobudowana jednokondygnacyjna **w o z o w n i a** (lub garaż) nakryta trójpołaciowym dachem. Frontowa elewacja wozowni dzielona równoległymi, tynkowymi listwami, częściowo przesłoniętymi przez szeroką, gładką opaskę ujmującą bramę zamkniętą łukiem koszowym. Wrota wozowni drewniane, dwuskrzydłowe. Boczna elewacja wozowni (zwrócona ku posesji 23) częściowo licowana cegłą, częściowo tynkowana, przepruta dużym trójskrzydłowym oknem o łuku odcinkowym. Dwie pozostałe elewacje wozowni ceglane.

We wszystkich elewacjach willi zachowana drewniana stolarka okienna, ze stałymi profilowanymi ślēmionami i z kwaterowym podziałem. Stolarka czteroskrzydłowego okna w przyziemiu fasady z dekorowanymi słupkami.

Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym, z facjatami z dachami dwuspadowymi i oknami powiekowymi.

Sień z secesyjną stolarką. Schody, drewniane, dwubiegowe z zabiegami, z drewnianą, szczeblinową balustradą ze słupkami. Wnętrza w stylu secesji z odniesieniami do renesansu i baroku.

Posesja wydzielona kutym, metalowym ogrodzeniem (z motywami w stylu historyzmu) na ceglanej podmurówce. Dwie drogi w kierunku wozowni brukowane.

Stan zachowania:

— bardzo dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami, pokrycie hemu blachą;

— detal architektoniczny elewacji, elementy elewacji i loggia o konstrukcji szkieletowej, oraz loggia drewniana;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;

— kute ogrodzenie posesji;

— wystrój sieni, schody;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, boazerie, piece, kominki.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. M. Rataja 24 (fot. 909, 910, 911, 912)

Rejestr zabytków nr 984/L z dnia 08.05.1993.

Willa wzn. ok. 1905 r., historyzm (nawiązanie do budownictwa rodzimego i gotyku) z elementami secesji.

Mur., tynk., dwukondygnacyjowa z suteroną oraz z mieszkalnym poddaszem. Bryła rozczłonkowana ryzalitami, przybudówkami, nakryta stromymi dachami z wysuniętymi okapami.

Elewacja frontowa 3-osiova, dwuczłonowa, złożona z szerokiego, trójosiowego ryzalitu i z jednoosiowego, skrajnego członu. Górna część ryzalitu podzielona na partię dwuosiową z trójkątnym szczytem oraz na partię jednoosiową przekształconą w wieżę z ostrosłupowym hełmem. Do ryzalitu dobudowana zadaszona, jednokondygnacyjowa przybudówka z czołową ścianą (z dużą arkadą o łuku pełnym) zawierająca jednobiegowe schody prowadzące do głównego wejścia do budynku. Elewacja frontowa tynkowana, w partii sutereny licowana kamieniem. Detal architektoniczny ceglany. Naroża budynku, w tym ryzalitu, podkreślone przemiennym, ceglany boniowaniem. Nad suteroną, pod oknami wysokiego parteru i w górnej części elewacji pasowe, ceglane gzymsy. Elewacja przepruta oknami różnej wielkości, pojedynczymi lub zestawionymi parami, zamkniętymi łukami odcinkowymi i okulusami. Okna w ceglanych opaskach z kluczami i przewiązkami. Górna kondygnacja wieży i szczyt ryzalitu o konstrukcji szkieletowej. W górnej kondygnacji wieży okno zamknięte łukiem

oślim, w szczycie — okna o łuku pełnym. Wszystkie fragmenty elewacji osłonięte wysuniętymi okapami dachu.

E l e w a c j a b o c z n a częściowo bezokienna, poprzedzona asymetrycznie usytuowanym, trójosiowym ryzalitem zwieńczonym trapezowym szczytem. Ryzalit w skrajnej osi ażurowy, z dwiema loggiami, murowaną w przyziemiu (z otworami o łuku pełnym) i drewnianą w partii I piętra (z otworami zamkniętymi trójbocznie). Loggia drewniana nadwieszona na krokosztynach. Pozostała część I piętra ryzalitu także nadwieszona, ale na profilowanym gzymsie. I piętro ryzalitu o konstrukcji szkieletowej, z dekoracyjnym układem zastrzałów i z prostokątnymi oknami, osłonięte obdaszkiem. Szczyt ryzalitu także o konstrukcji szkieletowej, z trzema oknami zamkniętymi łukiem odcinkowym. Centralna część szczytu odeskowana, boczne obite eternitem. Do narożnika elewacji dostawiony ukośnie czworoboczny ryzalit z jednoosiowymi elewacjami częściowo bezokiennymi. We frontowej elewacji tego ryzalitu duże, okna o łukach odcinkowych. Artykulacja elewacji i obramienia okien przyziemia oraz okien w ukośnie ustawionym ryzalicie — jak w fasadzie. Loggia w partii przyziemia ograniczona ceglana, ażurową, tralkową balustradą. Drewniana loggia I piętra zaopatrzona w balustradę drewnianą o konstrukcji szkieletowej, z wypełnieniem z desek, z ażurami według wzornictwa ze sztuki ludowej. Drewniane słupy loggii ozdobnie podcinane, część szczytu nad loggią odeskowana. Okapy naczółkowego dachu szczytu ryzalitu oparte na ozdobnych wspornikach. Elewacja osłonięta wysuniętymi okapami dachu. Ukośnie dostawiony ryzalit nakryty dachem wieżowym z narożami o falistym zarysie.

E l e w a c j a b o c z n a 6-osiowa, z asymetrycznie usytuowanym, dwuosiowym ryzalitem zwieńczonym trapezowym szczytem. Elewacja przepruta oknami różnej wielkości, pojedynczymi, jedno- dwuskrzydłowymi, zamkniętymi łukami odcinkowymi i półkoliście. Okno klatki schodowej trójskrzydłowe zarysowane w dolnej części uskokowo. Artykulacja elewacji i obramienia okien jak w fasadzie. Elewacja osłonięta wysuniętym okapem. W połaci dachu jedna facjata o konstrukcji szkieletowej.

E l e w a c j e t y l n a dwuczłonowa, złożona z członu dwuosiowego (z wyjściem na taras) i — z cofniętego członu jednoosiowego, sąsiadującego z narożnym, ukośnym opisanym już ryzalitem elewacji bocznej. Elewacja tylna rozczłonkowana i z oknami w partii I piętra obramionymi — jak w fasadzie. W przyziemiu członu dwuosiowego trójdzielny otwór (z drzwiami na taras) zamknięty łukiem odcinkowym, ujęty ceglana opaską. Taras zbudowany z cegły, ograniczony balustradą z którego zachowały się ceglane słupki.

We elewacjach willi zachowana drewniana stolarka okienna, ze stałymi profilowanymi śleminami i z kwaterowym podziałem o secesyjnym rysunku. W niektórych oknach zachowane kute kraty.

Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym, z facjatą z dachem dwuspadowym, z lukarnami z dachami pulpitowymi, z trójkątnymi lukarnami nakrytymi dachami dwuspadowymi oraz — z oknami podobnymi do powiekowych. Połacie dachu ożywione wysokimi, ozdobnymi kominami.

Willa wznosi się na posesji urządzonej ogrodowo. Z dawnego urządzenia zachowana niewielka fontanna z wachlarzowymi schodami terenowymi. Posesja nie ma jednolitego ogrodzenia. Wydzielona jest kutym, mocowanym na podmurówce ogrodzeniem (z motywami w stylu historyzmu i secesji), ogrodzeniem z podmurówką, słupkami i kutymi segmentami oraz — murowanym, ceglanym ogrodzeniem ze słupkami.

Stan zachowania:

— bardzo dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;
- detal architektoniczny elewacji, ich fragmenty o konstrukcji szkieletowej, ich fragmenty odeskowane, licowane eternitem;
- drewniana loggia;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
- kute kraty w oknach, kute ogrodzenie i jego segmenty;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, boazerie, piece, kominki.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Wszelkie prace remontowe, zmiany funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia legnickiej Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

• ul. M. Rataja 25 (fot. 913, 914)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900–1904, historyzm (neorenesans łączony z neobarokiem) z elementami secesji.

Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna.

Fasada 5-osiowa, tynkowana, z balkonami w osi oraz ze skrajnie usytuowaną facjatą zwieńczoną szczytem. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, gzyms cokołowy, profilowane gzymsy nad kondygnacjami i pod oknami kondygnacji oraz profilowany gzyms koronujący z ząbkami, oparty na ozdobnych konsolach. Elewacja pokryta pasowym boniowaniem. Odrębna artykulacja facjaty — pilastry i uproszczone belkowanie. Szczyt facjaty ujęty podziałem ramowym, zdobiony ślepym medalionem z listwami. Flankowany ćwierćkolistymi wolutami, zwieńczony trójkątnym naczółkiem. W polu naczółka tarcza słoneczna. Szczyt zwieńczony sterczyną.

Otwór wejściowy w osi fasady, prostokątny, wysoki, ujęty przemianym boniowaniem (z kluczem) stanowiącym element boniowania kondygnacji. W portalu drzwi w stylu neorenesansu z elementami neoklasycyzmu, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, częściowo przeszklone, ze stałym nadświetlem. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe. W przyziemiu obramione jak portal, posadowione parami na wspólnym gzymsie podokiennym. Poniżej par okien prostokątne płyciny z szeregiem boni diamentowych. W partii I piętra okna w uszakowych obramieniach w kształcie litery T, zaopatrzone w fartuchy podokienne, prostokątne z wklęsłymi narożami. Nad obramieniami prostokątne płyciny z bocznymi wolutami. W części elewacji nad dwoma oknami półkoliste naczółki (z motywami kwietnymi w polach), włączone w gzyms nad I pięciem. Nad drugą parą okien w tej kondygnacji brak naczółków. Okna II piętra w uszakowych obramieniach, ale w innych, zdobionych w górnej partii motywami roślinnymi w stylu secesji. Nad obramieniami profilowane gzymsy nadokienne. Jedna para okien posadowiona na wspólnym profilowanym gzymsie, pod którym wspólna, prostokątna płycina z dekoracją roślinną w stylu secesji. Podobna płycina pod parą okien III piętra. Pod dwoma innymi oknami dekoracyjne ławy podokienne z prostokątnymi płycinami. Okna III piętra w uszakowych obramieniach w formie litery T. Nad obramieniami roślinna dekoracja ornamentalna ujęta skrajnie wolutami. Balkony na dekoracyjnych wspornikach, ograniczone kutymi balustradami.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Stan zachowania:

- dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
- kute balustrady balkonów.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztuki, kategorie, piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków (jako element ciągu stylowych elewacji kamienic nr 27–37).

• ul. M. Rataja 26 (fot. 915)

(WEZ, 1993 r.)

Willa, wzn. ok. 1910, postsecesja (z nawiązaniem do gotyku, renesansu i baroku).

Mur., tynk., dwukondygnacyjowa z wysokimi piwnicami oraz z mieszkalnym poddaszem. Bryła rozczłonkowana ryzalitami, przybudówkami, nakryta stromymi dachami z wysuniętymi okapami.

E l e w a c j a f r o n t o w a częściowo bezokienna, częściowo 4-osiowa, z 2-osiowym, czworobocznym ryzalitem zwieńczonym trójkątnym szczytem, nakrytym dwuspadowym dachem. Ryzalit poprzedzony trapezową w rzucie, jednokondygnacyjową przybudówką z jednoosiowymi elewacjami, połączoną z drewnianą loggią. Przybudówka i loggia nakryte wspólnym dachem. Ponadto w narożniku elewacji wieloboczny ryzalit z ostrosłupowym dachem wieżowym zespolonym z dachem budynku. Elewacja na poziomie wysokich piwnic licowana cegłą, wyżej tynkowana. Wieloboczny, narożny ryzalit dzielony profilowanymi gzymsami podokiennymi i zwieńczony gzymsem koronującym. Pozostałe części fasady osłonięte wysuniętymi okapami dachu. Okapy nad szczytem ryzalitu oparte na ozdobnych wspornikach. Okna piwnic zamknięte łukami odcinkowymi, zabezpieczone kutymi kratami. W przyziemiu elewacji frontowej okna dwuskrzydłowe, prostokątne lub zamknięte łukami pełnymi (w przybudówce ryzalitu) ze sfazowanymi narożami. Na poziomie I piętra otwory prostokątne w fasciowych obramieniach, a w szczycie ryzalitu uproszczona serliana — dwa okna prostokątne flankujące okno o łuku pełnym. W wielobocznym, narożnym ryzalicie okna prostokątne, jednoskrzydłowe, w przyziemiu w opaskach, w partii I piętra ze sfazowanymi narożami oraz z płycinami podokiennymi z wklęsłymi narożami. Łuki okien I piętra ujęte opaskami z kluczami. Drewniana loggia przy przybudówce ryzalitu wzniesiona w konstrukcji szkieletowej, ograniczona pełną balustradą z deskami ułożonymi ukośnie lub jodełkę.

E l e w a c j a b o c z n a dwuosiowa ze zgrupowanymi osiami, licowana w partii wysokich piwnic cegłą, wyżej tynkowana, osłonięta wysuniętym okapem dachu. W elewacji otwory różnej wielkości i kształtu, prostokątne, pojedyncze, trójdzielne oraz okulusy. Naroża okien częściowo sfazowane. Okna bez obramień, tylko górna część wydłużonego, prostokątnego okna ujęta tynkową opaską. Obok jednej z osi, w partii wysokiego parteru wykusz na planie trójkąta, z ukośne zestawionymi elewacjami. Wykusz z murowaną podstawą i drewnianą, częścią środkową złożoną ze żłobkowanych słupów oraz profilowanego gzymsu. Elewacje wykusza przeprute prostokątnymi, jednoskrzydłowymi oknami. Wykusz nakryty dwupołaciowym, ostrosłupowym dachem. Poza tym wmurowane w elewację przyziemia, przy lewej, skrajnej osi kamienne kroksztyny.

E l e w a c j a b o c z n a dwuczłonowa, złożona z dwóch części z przyziemiem licowanym cegłą. Jedna z części elewacji wysunięta ku przodowi. Na poziomie przyziemia przepruta trójskrzydłowym oknem ze sfazowanym narożem. Okno zamknięte łukiem pełnym, z archiwoltą ujętą opaską. Powyżej para prostokątnych okien, w tynkowych, fasciowych obramieniach, posadowionych na wspólnym gzymsem podokiennym. Pod gzymsem wgłębna płycina z motywem kartusza i wici akantu. Wysunięta ku przodowi część elewacji zwieńczona trapezowym szczytem o konstrukcji szkieletowej. W szczycie para prostokątnych okien z kutą, przewlekaną kratą. Druga, cofnięta partia elewacji jednoosiowa. Przepruta pojedynczymi, prostokątnymi oknami ze sfazowanymi narożami, podwyższona o jedną kondygnację o konstrukcji szkieletowej, nakrytą częścią jednej z połaci dachu budynku.

E l e w a c j a t y l n a wydłużona, częściowo bezokienna, przestrzennie rozczłonkowana, licowana w partii wysokich piwnic cegłą, wyżej tynkowana, osłonięta wysuniętym okapem dachu. Elewacja ożywiona jednoosiowym, dwukondygnacyjnym ryzalitem na planie prostokąta, osłoniętym dachem mansardowym, połączonym z jednokondygnacyjną, czworoboczną przybudówką z dachem dwupołaciowym. Do dalszej części elewacji dobudowana druga jednokondygnacyjna przybudówka ze schodkowym szczytem. W niej główny otwór wejściowy o łuku zbliżonym do łuku dwuramiennego. Drzwi drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone, zdobione roślinną dekoracją w stylu secesji. W przeszklonych partiach drzwi kuta, secesyjna krata. Nad portalem okno termalne o funkcji nadświetla, ujęte szeroką, gładką opaską oraz — dach pulpitowy, kuty, oparty na ozdobnych wspornikach. W polu schodkowego szczytu przybudówki kuty element zdobniczy. Uskoki szczytu osłonięte czapami z dachówki. W ryzalicie umieszczony drugi otwór wejściowy (do wnętrza klatki schodowej), prostokątny z częściowo sfazowanym narożem. Drzwi drewniane, jedno-skrzydłowe, ramowo-płycinowe ze stałym nadświetlem. W członach tylnej części budynku okna rozmieszczone w nieregularny sposób, prostokątne, jedno- lub dwuskrzydłowe. W przyziemiu ze sfazowanymi narożami. Duże okno klatki schodowej prostokątne, dwudzielne, z murowanym ślemieniem i fasciowymi obramieniami każdej z części.

W elewacjach częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi, dekorowanymi słupkami, stałymi profilowanymi ślemionami i z kwaterowym podziałem. W niektórych oknach kute kraty i witraże.

Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym, z facjatami o konstrukcji szkieletowej (z dachami dwuspadowymi), z lukarnami krytymi dachami pulpitowymi i z oknami powiekowymi.

Schody dwubiegowe, powrotne z drewnianą balustradą z prostymi szczeblinami i profilowaną poręczą. We wnętrzach budynku zachowane drewniane boazerie płycinowe, drewniane stropy z dekoracyjnym odeskowaniem oraz stolarka drzwiowa. Wystrój ten utrzymany w stylu neoklasycyzmu łączonego z neorenesansem.

Posesja wydzielona częściowo kutym, metalowym ogrodzeniem (z motywami secesyjnymi) na ceglanej podmurówce, a częściowo — ogrodzeniem z podmurówką, ceglanymi słupkami i kutymi segmentami.

Stan zachowania:

— bardzo dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;
- detal architektoniczny elewacji, ich fragmenty i facjaty o konstrukcji szkieletowej;
- drewniana loggia i drewniany wykusz;

- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych, witraże;
- kute kraty w niektórych oknach, w tym w piwnicznych, kuta krata w drzwiach frontowych, kuty metalowy element dekoracyjny w szczycie przybudówki z głównym wejściem do budynku, kuta konstrukcja dachu nad głównym otworem wejściowym, kute ogrodzenie posesji;
- schody;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym boazerie, drewniane stropy, stolarka.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. M. Rataja 27 (fot. 917)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900–1904, historyzm (neorenesans północny łączony z neobarokiem).

Mur., tynk., na planie prostokąta ze skrajnym ryzalitem w elewacji tylnej, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.

Fasada 6-osiowa ze środkowym, czworobocznym ryzalitem (z jednostronnie umieszczonymi balkonami), zwieńczonym stylizowanym, wolutowym szczytem. Elewacja licowana cegłą, przyziemie pokryte pasowym boniowaniem. Detal architektoniczny wykonany w tynku: pasowy gzyms cokołowy, pasowy gzyms pod oknami przyziemia, belkowanie nad przyziemiem (z fryzem zdobionym motywem wici akantu), profilowany gzyms pod oknami I piętra, gzyms pod oknami II piętra, stylizowane belkowanie wieńczące. Belkowanie to złożone z architrawy, gładkiego fryzu (z ozdobnymi konsolami) i profilowanego gzymsu z ząbkami. Szczyt ryzalitu tynkowany, dzielony w dolnej części pilastrami wspierającymi odcinek belkowania. Dolna partia szczytu flankowana półwałnymi odcinkami muru, górna — z wolutami, zwieńczona półkolistym naczółkiem. Skraje szczytu ujęte pasową ramą, a naczółek — profilowanym obramieniem. W polu szczytu (nad oknami) motyw dekoracyjny w formie kobiecej głowy ujętej skrzydłami. Powyżej ślepy okulus w opasce. W naczółku szczytu motyw muszlowy.

Otwór wejściowy w osi obok ryzalitu, prostokątny bez obramienia wypełniony drzwiami dwuskrzydłowymi, drewnianymi, ramowo-płycinowymi. Nad wejściem okno o łuku pełnym, doświetlające sięń, ujęte opaską z łukiem zaakcentowanym klincami, elementami boniowania kondygnacji. Okna piwnic zamknięte łukiem odcinkowym. Okna pozostałych kondygnacji dwuskrzydłowe, w przyziemiu zamknięte półkoliście, w wyższych partiach elewacji prostokątne. Okna przyziemia ujęte opaskami, z łukami podkreślonymi klincami stanowiącymi element boniowania kondygnacji. Pod oknami w ryzalicie dekoracyjne ławy podokienne złożone z podwaliny, skrajnych słupów (z boniami diamentowymi) i gzymsu. W polu ław romb i flankujące go płyciny. Okna I i II piętra w połączonych, rozbudowanych obramieniach stanowiących element pionowego podziału elewacji. Okna I piętra zaopatrzone w dekoracyjne ławy podokienne w formie odcinków tralkowej balustrady (z tralkami zdobionymi motywem kampanul). Same otwory ujęte pilastrami z kanelowanymi cokołami. Na pilastrach oparte odcinki belkowania z metopami i fryzem zdobionym rozetą. Obramienia okien II piętra o podobnej strukturze, złożone z odcinków tralkowej balustrady, opasek (wgłębnej i gładkiej), tynkowej płyciny nadokiennej (z wklęsłymi narożnikami) i z segmentowego naczółka. Okna III piętra w uszakowych obramieniach, z kluczami. Klucze nałożone na prostokątne, gładkie płyciny zdobione ornamentem roślinnym. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna

z profilowanymi słupkami i profilowanymi ślēmionami. Balkony na dekoracyjnych wspornikach, ograniczone kutymi balustradami.

Fasada osłonięta połacią dachu z pokryciem ceramicznym i z jednoosiowymi lukarnami.

Elewacja tylna ze skrajnym ryzalitem, bez dekoracji.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;

— detal architektoniczny fasady;

— wykrój i układ otworów, stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;

— kute balustrady balkonów.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztuki, kategorie, piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków (jako element ciągu stylowych elewacji kamienic nr 27–37).

• ul. M. Rataja 28 (fot. 28)

(WEZ, 1993 r.)

Willa, wzn. ok. 1910, postsecesja lub wczesny modernizm (z nawiązaniem do baroku i neoklasycyzmu).

Mur., tynk., podpiwniczona, dwukondygnacyjna. Bryła rozczłonkowana ryzalitami, przybudówkami, nakryta dachem mansardowym.

Elewacja frontowa z płytkim, asymetrycznie umieszczonym, trójosiowym, wypukłym ryzalitem zwieńczonym trapezowym szczytem, z górną krawędzią wykreśloną łukiem falistym. Jedna z bocznych partii elewacji jednoosiowa, w przyziemiu z trójdzielnym oknem zamkniętym półkoliście oraz — z parą prostokątnych okien na poziomie I piętra. W drugiej, bocznej części elewacji dwie osie okienne. W jednej, bliższej ryzalitu — otwór wejściowy o łuku pełnym, bez obramienia. Drzwi drewniane ze stałym nadświetłem. Dwuskrzydłowe, asymetryczne, zdobione dekoracją geometryczną, nabijane ćwiekami, ozdobione wizerunkiem sowy. Otwór wejściowy poprzedzony jednobiegowymi schodami o wachlarzowym zarysie, zaopatrzonymi w kute, metalowe balustrady. Otwór wejściowy osłonięty półkolistym w przekroju dachem o konstrukcji metalowej, mocowanym na ozdobnych wspornikach. Pokrycie dachu wykonane z wąskich, starannie obrobionych desek. Powyżej okulus doświetlający klatkę schodową i — prostokątne okno na wysokości I piętra. W sąsiedniej osi, w przyziemiu, okno usytuowane mijankowo, zamknięte półkoliście. W partii I piętra para prostokątnych okien. Naroża fasady podkreślone lizenami. Skrajnymi lizenami i podziałem ramowym rozczłonkowana elewacja ryzalitu. Lizeny zdobione w górnej części zwisami z kampanul. Nad lizenami odcinki gzymsu koronującego przerwane przez ryzalit. Ponadto górna część szczytu ryzalitu dekorowana medalionem-wieńcem z kampanul oraz zwisem i girlandami z kampanul. Okna bez obramień, tylko okna I piętra zaopatrzone w wąskie podokienniki.

Elewacja boczna 6-osiowa, ożywiona asymetrycznym jednoosiowym, ryzalitem pozornym (z klatką schodową), zwieńczonym trapezowym szczytem. W lewej skrajnej osi, na wysokości I piętra balkon z wypukłą płytą balkonową, ograniczony kutą balustradą. W prawej skrajnej osi elewacji, w partii wysokiego przyziemia, trójboczny, jednokondygnacyjny wy-

kus. Wykus oparty na ostrosłupowej podstawie, nakryty trójsпадowym dachem. Otwory w elewacji bocznej zróżnicowane, prostokątne różnych rozmiarów, pojedyncze i grupowane oraz — zamknięte półkoliście (drzwi balkonowe, okno w szczycie ryzalitu). W ryzalicie duże okno klatki schodowej o łuku pełnym, przedzielone horyzontalnie (u podstawy łuku) odcinkiem muru. Naroża elewacji i ryzalitu podkreślone lizenami, zdobionymi w górnej części zwisami z kampanul. Nad lizenami odcinki gzymsu koronującego przerwane przez ryzalit. Odrębna artykulacja wykusza złożona z gzymsu podokiennego oraz gzymsu koronującego. Okna bez obramień, tylko okna I piętra zaopatrzone w wąskie podokienniki.

E l e w a c j a b o c z n a 4-osiowa z asymetryczną jednokondygnacyjową przybudówką nakrytą dachem trójsпадowym oraz z trójbocznym, jednokondygnacyjowym wykuszem. Wykus umieszczony w prawej skrajnej osi elewacji, na wysokości I piętra, oparty na trójbocznej podstawie o wypukłych bokach, osłonięty trójsпадowym dachem. Okna rozmieszczone częściowo w osiach, częściowo swobodnie, prostokątne, różnych rozmiarów, pojedyncze i grupowane. Niektóre partie elewacji bezokienne. Naroża elewacji podkreślone lizenami wspierającymi gzyms koronujący. Odrębna artykulacja wykusza złożona z pasa tynku u podstawy wykusza, z gzymsu podokiennego oraz gzymsu koronującego. Okna bez obramień, zaopatrzone w wąskie podokienniki. W połąci dachu centralnie umieszczona duża, trapezowa w wykroju facjata, przepruta dwiema parami prostokątnych okien.

E l e w a c j a t y l n a kryje najsilniej rozczłonkowaną bryłę budynku. Złożona ze skrajnego, dwukondygnacyjowego, jednoosiowego ryzalitu zwieńczonego trapezowym szczytem, z cofniętej, środkowej, dwuosiowej części z dachem mansardowym (z powiekową facjata) oraz — z cofniętej, skrajnej partii elewacji. Środkowa część budynku poprzedzona jednokondygnacyjową, dwuosiową przybudówką z tarasem na dachu. Przed przybudówką założony taras zamknięty łukiem odcinkowym, dostępny przez jednobiegowe schody. Przy bocznej, cofniętej części elewacji — jednokondygnacyjowa, jednoosiowa przybudówka w przyziemiu murywana. Na jej dachu — drewniana loggia o konstrukcji szkieletowej. Słupy loggii, podpory łuków koszowych, dekoracyjnie zaciosane. Arkada w bocznej części loggii przeszklona. Balustrada loggii drewniana, pełna. Główny korpus budynku zwieńczony gzymsem koronującym. Okna prostokątne lub zamknięte łukiem, dwu- i trzyskrzydłowe, bez obramień, z wąskimi podokiennikami.

W elewacjach częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z profilowanymi słupkami, stałymi profilowanymi ślēmionami i z kwaterowym podziałem. W niektórych oknach kute kraty.

Ponad elewacjami połączenie dachu z pokryciem ceramicznym, z facjatami w formie dużych okien powiekowych. Szczyt ryzalitu w fasadzie i zbiegi naroży dachu podkreślone metalowymi sterczynami.

Schody dwubiegowe, z drewnianą balustradą ze szczeblinami i profilowaną poręczą. We wnętrzach budynku zachowane relikty wystroju (sztukaterie) w stylu neoklasycyzmu łączonego z neorokokiem. Niektóre przykłady wewnętrznej stolarki drzwiowej wykonane w stylu neorokoka.

Posesja wydzielona ogrodzeniem z podmurówką, ceglanymi słupkami z czapami i kulami oraz z kutymi segmentami.

Stan zachowania:

— bardzo dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku;

— detal architektoniczny elewacji, przeszklona drewniana loggia o konstrukcji szkieletowej;

- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
- kute balustrady zewnętrznych schodów, kuta balustrada balkonu, kuta konstrukcja dachu nad głównym otworem wejściowym, kute kraty w niektórych oknach, kute sterczyny na dachu, kute segmenty ogrodzenia posesji;
- sztukaterie;
- schody.

Ponadto ochronie podlegają inne oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. M. Rataja 29 (fot. 919)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900, historyzm (neorenesans łączony z neoklasycyzmem).

Mur., tynk., na planie prostokąta (z ryzalitem klatki schodowej w elewacji tylnej), podpiwniczona, czterokondygnacyjna.

Fasada 7-osiowa ze skrajnym, dwuosiowym ryzalitem pozornym zwieńczonym stylizowanym, dwukondygnacyjnym, wolutowym szczytem. Ponadto w dwóch środkowych osiach elewacji balkony (z nowymi balustradami). Elewacja tynkowana. Przyziemie pokryte boniowaniem z przemennym układem boni gładkich i rustykowanych. Pozostałe kondygnacje zdobione boniowaniem pasowym. Detal architektoniczny wykonany w tynku: gzyms cokołowy, stylizowane belkowanie nad przyziemiem (z fryzem zdobionym motywem ulistnionej wici), przemienne boniowanie naroży ryzalitu, pasowy gzyms pod oknami III piętra, stylizowane belkowanie wieńczące. Belkowanie to złożone z szerokiego architrawu, fryzu (z rysowanymi w tynku medalionami i flankującymi je płycinami) oraz — z profilowanego gzymsu z ząbkami. Gzyms podtrzymywany przez ozdobne konsole umieszczone na fryzie belkowania. Dolna, dwuosiowa część szczytu ryzalitu dzielona pilastrami wspierającymi odcinek belkowania. Górna część szczytu ujęta skrajnie pilastrami podpierającymi belkowanie uproszczone. Pole górnej części szczytu ujęte tynkową opaską połączoną czterema pasami z obramieniem kolistego okulusa. Górna kondygnacja szczytu flankowana przez spływy wolutowe i skrajne obeliski. Szczyt zwieńczony trójkątnym naczółkiem z obeliskiem.

Otwór wejściowy w lewej, skrajnej osi, zamknięty łukiem pełnym, ujęty pozorną opaską (w licu boniowania) ozdobioną kluczem (boniem diamentowym). Brak drzwi. Zachowane stałe nadświetle z oryginalną stolarką. Okna piwnic zamknięte łukiem odcinkowym. Okna pozostałych kondygnacji dwuskrzydłowe, w przyziemiu i w partii II piętra zamknięte półkoliście, w pozostałych kondygnacjach prostokątne. Okna przyziemia obramione jak portal, zaopatrzone w prostokątne płyciny podokienne z boniami diamentowymi. Okna I piętra w połączonych, rozbudowanych obramieniach stanowiących element pionowego podziału elewacji. Okna I i II piętra zaopatrzone w dekoracyjne ławy podokienne w formie odcinków tralkowej balustrady. Same otwory ujęte stylizowanymi pilastrami wypełnionymi w dolnej części boniami diamentowymi, a w górnej — płycinami. Na pilastrach oparte odcinki belkowania z fryzem z medalionami flankowanymi przez płyciny. Obramienia okien II piętra o podobnej strukturze, z tym, że same otwory o łuku półkolistym ujęte dodatkowo opaskami z kluczami. Fryzy nadokiennego belkowania gładkie, a obramienia zwieńczone trójkątnymi naczółkami z motywem ludzkiej głowy w polach. Okna III piętra posadowione na gzymsie podokiennym, ujęte pilastrami (jak okna niższych kondygnacji) wspierającymi architraw wieńczącego belkowania. W ryzalicie pozornym osie okienne zgrupowane, w związku z tym obramienia okien I–III piętra wspólne. Obramienie okien II piętra rozbudowane o spiętrzone belkowania łączące się z obramieniami okien III piętra. Fryz dolnego belkowania ozdobiony dekoracją ornamentalną

w formie kobiecej główki i ornamentu okuciowego połączonego z roślinnym. Okna w szczycie ryzalitu w tynkowych opaskach z kluczami-boniami diamentowymi. W niewielkim stopniu zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi słupkami i profilowanymi słemionami.

Nad fasadą widoczne dwie jednoosiowe lukarny nakryte dachami dwuspadowymi z wysuniętymi okapami.

Elewacja tylna z ryzalitem klatki schodowej, bez dekoracji.

Sień przelotowa, nakryta stropem wzmocnionym łukami konstrukcyjnymi opartymi na konsolach. Klatka schodowa w trakcie tylnym. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z balustradą ze szczeblinami, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku;

— detal architektoniczny fasady;

— wykrój i układ otworów, relikty stolarki okiennej, stolarka drzwi wewnętrznych;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków (jako element ciągu stylowych elewacji kamienic nr 27–37).

• ul. M. Rataja 31 (fot. 921)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 r., historyzm (neorenesans północny łączony z neobarokiem).

Mur., tynk., na planie prostokąta (z ryzalitem klatki schodowej), podpiwniczona, czterokondygnacyjna z pseudomezzaninem (podstryszem).

Fasada 5-osiowa z jednoosiowym, skrajnym ryzalitem pozornym zwieńczonym stylizowanym, wolutowym szczytem. Ponadto w środkowej osi elewacji balkony na ozdobnych wspornikach, ograniczone kutymi balustradami. Elewacja licowana cegłą, przyziemie pokryte boniowaniem. Detal architektoniczny wykonany w tynku: cokół, gzyms cokołowy, profilowane gzymsy nad przyziemiem, nad I piętrzem, pod oknami I–III piętra. Fasada zwieńczona stylizowanym belkowaniem złożonym z architrawu, fryzu (z oknami podstrysza i dekoracją płycinową) oraz — z profilowanego gzymsu koronującego. Szczyt ryzalitu jednoczęściowy, obramiony ramą z przewiązkami, flankowany wolutami, zwieńczony trójkątnym naczółkiem.

Otwór wejściowy w ryzalicie pozornym, zamknięty łukiem pełnym. Ujęty obramieniem złożonym z węgarów, przewiązek u podstawy archiwolty, archiwolty z kluczem-boniem, z trójkątnych płycin w przyłęczach i z profilowanego odcinka gzymsu. W portalu drzwi neorenesansowe, drewniane, trójdzielne ze środkowym skrzydłem ruchomym, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone, ze stałym nadświetłem. Przeszklenia drzwi zabezpieczone kutymi kratami. Okna piwnic zamknięte łukiem odcinkowym. W przyziemiu okna o łuku pełnym, w ryzalicie i w partii III piętra — zamknięte łukiem odcinkowym. W pozostałej części fasady okna prostokątne. W ryzalicie trójskrzydłowe, w innych osiach dwuskrzydłowe. Okna przyziemia ujęte wgłębными opaskami (w stosunku do lica boniowania). Podkreślone kluczami stanowiącymi element boniowania kondygnacji. Pod oknami prostokątne, wgłębne płyciny z

dekoracją płycinową. Okna w ryzalicy oprawione osobno, obramieniami uszakowymi z kluczami. Pod oknami dekoracyjne, architektonicznie ujęte ławy podokienne zdobione motywem gładkich tarcz herbowych ujętych kokardami oraz naturalistycznie przedstawionymi motywami kwiatów i liści. Okna I i II piętra w pozostałych częściach elewacji umieszczone w połączonych, rozbudowanych obramieniach stanowiących element pionowego podziału elewacji. Okna I piętra zaopatrzone w dekoracyjne, architektonicznie kształtowane ławy podokienne z boniami diamentowymi w polach. Same otwory ujęte pilastrami wspierającymi uproszczone odcinki belkowania. Obramienia okien II piętra o podobnej strukturze, zwieńczone trójkątnymi naczółkami. Okna III piętra w uszakowych obramieniach, z kluczami. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi słupkami i profilowanymi ślemionami. Balkony na dekoracyjnych wspornikach, ograniczone kutymi balustradami.

Fasada osłonięta połacią dachu z pokryciem ceramicznym.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Sień przelotowa nakryta stropem z fasetami dzielonym na przęsła łukami konstrukcyjnymi opartymi na filarach. Przęsła stropu zdobione sztukateriami. Faseta w przedniej części sieni wydzielona profilowanymi ramami. Pomiędzy ramami rozmieszczone konsole i motywy zdobnicze w formie kartuszy, w oprawie z ornamentu okuciowego. Lustro stropu dekorowane profilowaną listwą z pseudokartuszami na narożach oraz — medalionem wypełnionym dekoracją złożoną z motywów okuciowych łączonych z roślinnymi. Faseta w tylnej części sieni dekorowana identycznie jak faseta w przedniej jej części. W bocznej ścianie sieni wejście do klatki schodowej umieszczonej w trakcie tylnym. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, relikty stolarki okiennej, stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
- kute balustrady balkonów, kute kraty w drzwiach frontowych;
- sztukatorski wystrój sieni;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków (jako element ciągu stylowych elewacji kamienic nr 27–37).

• ul. M. Rataja 32 (fot. 922)

Narożna kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900–1905, historyzm (neorenesans łączony z neoklasycyzmem i neogotykiem). Dom remontowany ok. 2000 r. z częściowym zatarciem cech stylowych.

Mur., tynk., podpiwniczony, czterokondygnacyjny.

F a s a d a 8-osiowa, ożywiona asymetrycznie usytuowanym dwuosiowym, czworobocznym ryzalitem z attyką. Podobny ryzalit, ale zwieńczony szczytem, ustawiony ukośnie na narożu budynku, na styku fasady i elewacji bocznej od strony ul. S. Wyspiańskiego. Fasada tynko-

wana. Przyziemie pokryte boniowaniem. Z detalu architektonicznego wykonanego w tynku zachowane: cokół, gzyms cokołowy, profilowany gzyms nad przyziemiem, gzyms pod oknami III piętra. Z dawnej attyki wieńczącej ryzalit pozostały trzy sterczyny w formie obelisków. Narożny ryzalit dwuosiowy. W przyziemiu zdobiony boniowaniem i dwiema markowanymi w tynku pseudoszkarpami. W partii II i III piętra ryzalit ujęty profilowaną ramą zamkniętą łukiem trójlistnym. Ryzalit zwieńczony stylizowanym, wolutowym szczytem. Wysoki otwór wejściowy w prawej, skrajnej osi fasady, zamknięty łukiem koszowym, ujęty stylizowanymi pilastrami (z trzonami zdobionymi boniami diamentowymi i z profilowanymi głowicami). Nad głowicami zwieńczenia zakończone kulami. Ponad otworem wejściowym trójkątny, naczółek. Jego pole wypełnione dekoracją w formie męskiej głowy w otoczeniu ornamentu roślinnego (wici roślinnej i stylizowanych liści). Portal kształtowany obecnie atektonicznie, zapewne przekształcony w czasie remontu. Pozbawiony pewnych elementów lub też — dawnego tła, pasowego boniowania. W portalu drzwi drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe z nadświetlem. Zdobione motywami nawiązującymi do architektury nowożytnej i do gotyku. Okna piwnic zamknięte łukiem odcinkowym. Okna pozostałych kondygnacji dwuskrzydłowe, prostokątne. Okna przyziemia w profilowanych opaskach, a okna wyższych kondygnacji bez obramień, z podokiennikami. Zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi i dekorowanymi słupkami oraz z profilowanymi ślemionami.

Elewacja boczna od strony ul. S. Wyspiańskiego czteroosiowa, kształtowana jak fasada, podobnie rozczłonkowana, z balkonami w jednej ze środkowych osi. Balkony ograniczone kutymi balustradami.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku;
- relikty detalu architektonicznego elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna, stolarka drzwi zewnętrznych i wewnętrznych;
- kute balustrady balkonów;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, kategorie, piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. M. Rataja 33 (fot. 923)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 r., historyzm (neorenesans północny łączony z neorenesansem włoskim i neobarokiem).

Mur., tynk., na planie czworoboku, podpiwniczona, czterokondygnacyjna z podstryszem.

Fasada 7-osiova z dwuosiowym (z osiami zgrupowanymi), skrajnym ryzalitem pozornym zwieńczonym stylizowanym, wolutowym szczytem. Ponadto w elewacji asymetrycznie umieszczone balkony ograniczone kutymi balustradami. Przyziemie fasady pokryte pasowym boniowaniem złożonym z pasów gładkich i rustykowanych. Cokół i wyższe partie elewacji licowane cegłą. Detal architektoniczny wykonany w tynku: profilowane gzymsy nad przyziemem, pod oknami I–III piętra, przemienne boniowanie naroży ryzalitu. Fasada zwieńczona stylizowanym belkowaniem złożonym z architrawy, fryzu (z oknami podstrysza) oraz — z profilowanego gzymsu koronującego. Szczyt ryzalitu jednoczęściowy, rozczłonkowany spiętrzonymi pilastrami wspierającymi dwa spiętrzone odcinki belkowania. Boki szczytu podkre-

ślone odcinkami muru, spływającymi na nie małymi wolutami i cokołami z wazonami. Szczyt zwieńczony segmentowym, przerwany naczółkiem z obeliskiem w osi.

Otwór wejściowy w ryzalicie pozornym, zamknięty łukiem pełnym. Ujęty pilastrami, profilowaną archiwoltą z kluczem. Flankowany stylizowanymi pilastrami na wysokich cokołach wspierającymi wąskie odcinki belkowania i profilowany gzyms nad przyziemiem. W portalu drzwi neorenesansowe, drewniane, trójdzielne ze środkowym skrzydłem ruchomym, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone, ze stałym nadświetlem. Okna piwnic zamknięte łukiem odcinkowym. W elewacji okna prostokątne, dwuskrzydłowe. W przyziemiu bez obramienia, podkreślone kluczami i modelowanymi w tynku nadprożami stanowiącymi element boniowania kondygnacji. Okna I piętra zaopatrzone w dekoracyjne, architektonicznie kształtowane ławy podokienne z boniami diamentowymi w polach. Same otwory ujęte profilowanymi opaskami. Powyżej prostokątne płyciny nadokiennie z boniami diamentowymi i trójkątne naczółki na ozdobnych konsolach. W polach naczółków dekoracja ornamentalna. Obramienia okien II piętra o podobnej strukturze, ale bez dekoracyjnych ław podokiennych. Okna III piętra w tynkowych opaskach, z prostokątnymi płycinami nadokiennymi i profilowanymi gzymsami nadokiennymi. W skrajnym ryzalicie okna poszczególnych kondygnacji obramione jak w pozostałej partii elewacji. Ze względu na zgrupowanie osi okiennych w ryzalicie okna zaopatrzone w partii I piętra we wspólne dekoracyjne ławy podokienne i we wspólny trójkątny naczółek z dekoracją roślinną. Podobny, wspólny naczółek nad oknami II piętra ryzalitu. Nad oknami III piętra wspólny gzyms nadokienny. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi słupkami i profilowanymi stałymi ślemionami. Balkony ograniczone kutymi balustradami. Balkon w przyziemiu przekształcony w loggię, obudowany konstrukcją metalową o podziale kwaterowym, przeznaczoną do przeszklenia.

Fasada osłonięta połącią dachu z pokryciem ceramicznym i dwiema lukarnami z dachami pulpitowymi.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Sień nakryta stropem z fasetami dzielonym (na przęsła) łukami konstrukcyjnymi opartymi na filarach. Przęsła stropu zdobione sztukateriami. Faseta w przedniej części sieni wydzielona dekorowanymi ramami. Pomiedzy ramami rozmieszczone pseudokonsle i motywy roślinne. Lustro stropu zdobione listwą z dekoracją ornamentalną oraz — z medalionem wypełnionym motywami roślinnymi. Faseta w tylnej części sieni dekorowana identycznie jak faseta w przedniej jej części. Lustro stropu zdobione medalionem z kaboszonem w oprawie z ornamentu okuciowego. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połąci dachowej nad fasadą;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, relikty stolarki okiennej, stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
- kute balustrady balkonów, metalowa konstrukcja balkonu-loggii;
- sztukatorski wystrój sieni;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków (jako element ciągu stylowych elewacji kamienic nr 27–37).

• ul. M. Rataja 35 (fot. 924)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900–1904, historyzm (neorenesans północny łączony z neobarokiem).

Mur., tynk., na planie prostokąta, z ryzalitem od frontu, podpiwniczona, czterokondygnacyjna.

Fasada 6-osiova ze środkowym, czworobocznym ryzalitem (z jednostronnie umieszczonymi balkonami), zwieńczonym stylizowanym, wolutowym szczytem. Elewacja łącznie ze szczytem ryzalitu licowana cegłą, przyziemie pokryte pasowym boniowaniem złożonym z pasów gładkich i rustykowanych. Detal architektoniczny wykonany w tynku: gzyms cokołowy, profilowany gzyms nad przyziemiem, przemienne boniowanie naroży ryzalitu, pasowy gzyms pod oknami I piętra, gzyms pod oknami II piętra, stylizowane belkowanie wieńczące. Belkowanie to złożone z listwowego architrawu, szerokiego gładkiego fryzu (z ozdobnymi konsolami) i z profilowanego gzymsu z ząbkami. Dolna część szczytu ryzalitu dzielona tynkowymi lizenami wspierającymi uproszczony odcinek belkowania. Flankowana małymi wolutami. Zwieńczona skrajnie (nad lizenami) kulami na postumentach. Górna część szczytu trapezowa, ujęta tynkową ramą. Zwieńczenie szczytu w formie prostokątnej płyciny i półkolistej naczółka z ozdobną kulą.

Otwór wejściowy w jednej z osi ryzalitu, zamknięty półkoliście, ujęty pozorną opaską (w licu boniowania), zaakcentowaną kluczem-boniem. Główne wejście wypełnione drzwiami jednoskrzydłowymi, drewnianymi, ramowo-płycinowymi z nadświetlem. Drzwi w stylu neoklasycyzmu wykonane zapewne w okresie międzywojennym. Okna piwnic i pozostałych kondygnacji prostokątne. Para okien w dolnej kondygnacji szczytu ryzalitu zamknięta łukiem pełnym. W górnej części szczytu ślepy, kolisty okulus. Okna przyziemia bez obramień, z nadprożami podkreślonymi klincami i kluczem, stanowiącymi element boniowania kondygnacji. Pod oknami wgłębne, prostokątne płyciny zdobione płycinami z wklęsłymi narożami. Okna I i II piętra w połączonych, rozbudowanych obramieniach stanowiących element pionowego podziału elewacji. Okna I piętra zaopatrzone w dekoracyjne ławy podokienne z płycinami wypełnionymi dekoracją ornamentalną (w formie motywów roślinnych przewiązanych wstęgą). Same otwory w uszakowych obramieniach w kształcie litery T, z kluczami i guttami. Powyżej prostokątne płyciny z boniami diamentowymi i trójkątne naczółki na ozdobnych konsolach. W naczółkach zachodzących na dekoracyjne ławy podokienne okien II piętra motyw kwietny. Obramienia okien II piętra o podobnej strukturze jak oprawy okien niższej kondygnacji, z tym, że płyciny nadokienne zdobione kwadratowymi boniami flankowanymi przez rustykowane płyciny. Ponadto nad oknami naczółki zamknięte półkoliście, z dekoracją w formie motywu kwietnego. Okna III piętra w obramieniach złożonych ze sfazowanych węgarów, i nadproży dekorowanych skrajnie kwadratowymi boniami diamentowymi. Okna w dolnej części szczytu ryzalitu ujęte obramieniami w formie prostokątnych odcinków tynku. Ślepy okulus w górnej partii szczytu w profilowanej, tynkowej opasce z czterema kluczami. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi słupkami i profilowanymi ślemionami.

Fasada osłonięta połącią dachu z pokryciem ceramicznym i z jednoosiowymi lukarnami.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Sień dzielona na przęsła łukami konstrukcyjnymi zamkniętymi odcinkowo. Przednie jej przęsło nakryte stropem z fasetą zdobioną sztukateriami. Pomiedzy ramami fasety rozmieszczone dekoracyjne konsole, zaś między nimi — stylizowane kartusze ujęte dekoracją roślinną. Klat-

ka schodowa w trakcie tylnym. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z balustradą ze szczeblinami, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowej nad fasadą;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
- sztukatorski wystrój sieni.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztuki, kategorie, piece.

Zaleca się wykonanie kutych balustrad balkonów, na wzór balustrad balkonów sąsiednich kamienic. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków (jako element ciągu stylowych elewacji kamienic nr 27–37).

• ul. M. Rataja 37 (fot. 925)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900–1904, historyzm (neorenesans północny łączony z neobarokiem).

Mur., tynk., na planie prostokąta ze ściętym narożem i z ryzalitem od strony ulicy. Kamienica podpiwniczona, czterokondygnacyjna.

Fasada 6-osiowa ze środkowym, czworobocznym ryzalitem (z jednostronnie umieszczonymi balkonami), zwieńczonym stylizowanym, wolutowym szczytem. Elewacja łącznie ze szczytem ryzalitu licowana cegłą, przyziemie pokryte pasowym boniowaniem. Detal architektoniczny wykonany w tynku: profilowany gzyms nad przyziemiem, przemienne boniowanie naroży ryzalitu, profilowane gzymsy pod oknami I i II piętra, pasowe gzymsy na wysokości naczółków okien tych kondygnacji oraz — stylizowane belkowanie wieńczące. Belkowanie to złożone z listwowego architrawu, szerokiego gładkiego fryzu (z ozdobnymi konsolami) i z profilowanego gzymsu z ząbkami. Dolna część szczytu ryzalitu dzielona tynkowymi lizenami wspierającymi uproszczony odcinek belkowania. Flankowana małymi wolutami. Zwieńczona skrajnie (nad lizenami) obeliskami. Górna część szczytu trapezowa (z wklęsłymi bokami), ujęta tynkową ramą. Zwieńczenie szczytu w formie prostokątnej płyciny i trójkątnego naczółka.

Otwór wejściowy w jednej z osi ryzalitu, prostokątny, ujęty wgłębną opaską (w stosunku do lica boniowania), zaakcentowany układem kłinców. Główne wejście wypełnione drzwiami dwuskrzydłowymi, drewnianymi, ramowo-płycinowymi z nadświetłem. Drzwi w stylu historyzmu. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe. W górnej części szczytu kolisty okulus. Okna przyziemia obramione jak portal, zaopatrzone w podokienniki. Okna I i II piętra w rozbudowanych obramieniach. Okna I piętra zaopatrzone w dekoracyjne ławy podokienne z płycinami z boniami diamentowymi. Same otwory w profilowanych obramieniach. Powyżej prostokątne płyciny z dekoracją płycinową i trójkątne naczółki na ozdobnych konsolach. W naczółkach kaboszony ujęte ślimacznice. Obramienia okien II piętra o podobnej strukturze jak oprawy okien niższej kondygnacji, bez dekoracyjnych ław podokiennych, zaopatrzone w naczółki zamknięte półkoliście, dekorowane motywem kartusza w roślinnej oprawie. Okna III piętra w profilowanych obramieniach, zaopatrzone w niewielkie fartuchy o falistym wykroju.

Nad oknami dekoracja ornamentalna w formie motywu muszlowego i wolut. W dolnej części szczytu okna w profilowanych obramieniach z kluczami, w górnej części szczytu okulus w profilowanym obramieniu z czterema kluczami. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi słupkami i profilowanymi ślemionami. Balustrady balkonów kute. Fasada osłonięta połącią dachu z pokryciem ceramicznym i z jednoosiowymi lukarnami.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Sień dzielona na przęsła łukami konstrukcyjnymi zamkniętymi odcinkowo. Przednie jej przęsło nakryte stropem z fasetą zdobioną sztukateriami. Pomiędzy ramami fasety dekoracja roślinna. Klatka schodowa w trakcie tylnym. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połąci dachowej nad fasadą;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
- kute balustrady balkonów;
- sztukatorski wystrój sieni.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków (jako element ciągu stylowych elewacji kamienic nr 27–37).

Ulica Mikołaja Reja

Do 1945 r. *Schillerring*.

Ulica wytyczona ok. 1920 r. od ul. Złotoryjskiej do Alei Zwycięstwa. Odcinek przy ul. Złotoryjskiej przechodził przez tereny fabryki pieców. Odcinek południowy nie został zrealizowany, obecnie jest to droga gruntowa.

- ul. M. Reja 2, 2a (fot. 926, 927)

Modernistyczny dom wielorodzinny, wzn. ok. 1930 przez spółkę *Schlesische Heimstätte* na zlecenie *Gemeinnützege Siedlungs- und Baugesellschaft Liegnitz*².

Ten sam inwestor, stosujący podobne rozwiązania projektowe, wznosił w sąsiedztwie domy wielorodzinne przy ul. Złotoryjskiej 150–150a, a następnie — przy ul. Złotoryjskiej 154–154a.

Na rzucie prostokąta, trójkondygnacyjny, nakryty dachem czterospadowym z lukarnami powiekowymi. Cokół elewacji oraz pasy międzyokienne wyróżnione pasami z surowej cegły. Zachowana częściowo oryginalna stolarka okienna i drzwiowa.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- ul. M. Reja 5/7 (fot. 928)

Dom wielorodzinny, wzniesiony ok. 1930 (razem z budynkami przy ul. Grabskiego 39-49 i Złotoryjskiej 152 a, b, c, d).

Zalecenia konserwatorskie:

Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.

Ochronie podlegają historyczne granice parceli oraz bryła budynku wraz z ceramicznym pokryciem czterospadowego dachu.

² B. Störckuhl, *Modernizm w Legnicy...*, s. 51-52.

Ulica Władysława Reymonta

Do 1945 r. *Victoriastraße*

Wytyczona w 1879 r. wraz z ul. W. Korfantego i Powstańców Śląskich, zabudowana w całości przed 1900 r. (fot. 929)

W 1812 r. na terenie pomiędzy obecnymi ulicami W. Korfantego, a W. Reymonta otwarty został ulokowany w ogrodzie zakład kąpielowy (*Etablissement Badehaus*) oferujący obok usług higienicznych i gastronomicznych także możliwość obejrzenia fars, komedii, wodewili i przedstawień baletowych na letniej scenie teatralnej, działającej od 1857 r. W latach siedemdziesiątych XIX w. zakład kąpielowy został zlikwidowany lub zmienił profil swej działalności, bowiem w 1872 r. legnickie towarzystwo budowlane (*Liegnitzer Baugessellschaft Pursche und Co.*) kupiło pod zabudowę zajmowany przez niego teren ze starymi basenami oraz sąsiednią działkę o powierzchni 16 mórg należącą od burmistrza Boeckea. W 1879 r. zakończono wyrównywanie terenu obejmującego 41 działek budowlanych oraz wytyczono oprócz ulicy W. Reymonta także ulice W. Korfantego, Powstańców Śląskich i W. Łukasińskiego, prowadząc ich zabudowę. *Liegnitzer Baugessellschaft Pursche und Co.* należące do właściciela cegielni Ottomara Pursche, bankiera Ludwiga Mattheusa i przewodniczącego Zarządu Promenad Ericha Schneidera wzniosło także domy przy ul. W. Łukasińskiego i A. Mickiewicza.

Wzdłuż całej ulicy W. Reymonta, po obu jej stronach ułożone chodniki z prostokątnych płyt granitowych oraz ogródki przed fasadami kamienic po stronie wschodniej i budynkiem nr 8.

• ul. W. Reymonta 1 (fot. 930)

Willa „Sofia” – obecnie Miejskie Przedszkole nr 2, wzn. przed 1877 r., przebud. po 1945 r.; przed 1905 r. własność bankiera Heinricha Selle, współwłaściciela banku Selle & Mattheus.

Zalecenia konserwatorskie:

Obiekt istotny jako element struktury urbanistycznej dzielnicy, nie kwalifikujący się do objęcia gminną i wojewódzką ewidencją zabytków.

Ochronie podlega bryła budynku.

• ul. W. Reymonta 2 (fot. 931) (na planie oznaczony nr 2-3)

Dom obrad stanów (*Ständehaus*), następnie starostwo powiatowe – obecnie Niepubliczny Zakład Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej, wzn. przed 1877 r., neorenesans z elementami *Rundbogenstil*.

Mur., tynk., detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Budynek podpiwniczony, trójkondygnacyjny, nakryty spłaszczonym dachem o wysuniętych połaciach. Elewacje wsch. (od ul. W. Reymonta) i pn. opracowane analogicznie; w pn. połaci dachowej cztery lukarny o spłaszczonych, dwuspadowych dachach. Zryzalitowane partie obu elewacji frontowych tworzą rodzaj narożnej wieży poprzez podwyższenie III kondygnacji. Elewacje posadowione na cokołach z profilowaną odsadzką, pokryte boniowaniem w przyziemiu oraz pasami boniowania w II kondygnacji. Ujęte pasem gzymsem nad przyziemiem, profilowanym gzymsem międzykondygnacyjnym oraz gzymsem koronującym w formie belkowania z modylionami pod okapem dachu. Otwory okienne prostokątne, poza zamkniętymi półkoliście, wysokimi otworami w III kondygnacji zryzalitowanych partii elewacji tworzących narożną wieżę. Pomiedzy nimi uproszczone pilastry dźwigające profilowane archiwolty. Pozostałe otwory obwiedzione pro-

filowanymi opaskami, ponad którymi gzymsy nadokienne (w II kondygnacji na ozdobnych, wolutowych wspornikach).

Elewacja wsch. 6-osiowa, w połowie nieznacznie zryzalitowana i wyższa od części w obrębie 1-3 osi. W 3 osi przyziemia prostokątny otwór wejściowy, ponad którym trójdzielne otwory okienne. W 5 osi II kondygnacji porte-fenêtre poprzedzony prostokątnym balkonem o pełnej, murowanej balustradzie, wspartym na ozdobnych konsolach. Pas fryzowy gzymsu koronującego w obrębie 1-3 osi dekorowany blendami w formie okulusów.

Elewacja pn. 9-osiowa, zryzalitowana i podwyższona w 1-4 osi. W 1, 8 i 9 osi II kondygnacji blendy okienne.

Elewacja zach. 2-osiowa, o nieregularnym układzie otworów, z zadaszonym gankiem ze schodami poprzedzającym otwór drzwiowy w 2 osi przyziemia. Ujęta cokołem, pasem gzym-sowym nad przyziemem, gzymsem międzykondygnacyjnym i koronującym, zwieńczona trójkątnym szczytem obwiedzionym profilowanym gzymsem. W III kondygnacji prostokątny, przeszklony balkon o pełnej, murowanej balustradzie.

Elewacja pd. 7-osiowa, na cokole, zryzalitowana w 6-7 osi, z prostokątnym otworem drzwiowym w 1 osi, ponad którym okna klatki schodowej. Zwieńczona uproszczonym gzymsem z okulusami w partii fryzowej. Otwór drzwiowy w profilowanej opasce wyłamanej z odsadzki cokołu.

Stolarka okienna drewniana, z dekoracją na słupkach i stałymi, profilowanymi ślemionami zachowana w niewielkim stopniu. Częściowo zachowane pierwotne oszklenie okien klatki schodowej. Okna w zryzalitowanej partii III kondygnacji dwudzielne, zamknięte pełnymi łukami, z okulusem w podłuczu. Drzwi wejściowe drewniane, ramowo-płycinowe, ze stałym naświetlem i listwą przyrywkową w formie wydłużonej półkolumny.

Główna klatka schodowa dwubiegowa powrotna, z balustradą tralkową i profilowaną poręczą, doświetlona dodatkowo poprzez arkadowe biforia i triforia ujęte uproszczonymi pilastrami i profilowanymi gzymsami.

Stan zachowania:

— dość dobry, uszkodzenia detali architektonicznych i tynków elewacyjnych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku i forma dachu;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, kategorie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, posadzki.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. W. Reymonta 4 (fot. 932)

Pierwotnie dwie kamienice czynszowe — obecnie Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Oddział Regionalny w Legnicy, wzn. w l. 70. XIX w., przebud. po 1945 r. neorenesans. Budynek mur., tynk., podpiwniczony, czterokondygnacyjny, z czterokondygnacyjnym ryzalitem pozornym w ostatniej osi fasady, nakryty spłaszczonym, dwuspadowym dachem. Elewacja tylna znacznie rozczłonkowana i zryzalitowana.

Fasada 9-osiowa, złożona z dwóch części: niższej 4-osiowej oraz wyższej 5-osiowej z pseudoryzalitem, różniących się detalem architektonicznym i nieznacznie wysokością. Otwór wejściowy w 1 osi przyziemia, zamknięty pełnym łukiem, osłonięty półkolistym daszkiem na ozdobnych, metalowych wspornikach; poprzedzony kilkustopniowymi schodami. W 3 osi II i III kondygnacji porte-fenêtre z prostokątnymi balkonami o kutych balustradach (balkon w III kondygnacji wsparty na ozdobnych wspornikach). Analogiczne balkony w II i III kondygnacji pseudoryzalitu. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: pasy boniowania w przyziemiu; gzyms nad cokołem; pas gzymsowy nad parterem; gzymsy międzykondygnacyjne; gzymsy wieńczące z modylionami pod okapem dachu; profilowane opaski okienne w przyziemiu; obramienia okienne wyższych kondygnacji; płytciny podokienników w II kondygnacji dekorowane ornamentem roślinnym. Obramienia okienne w 1-4 osi II-IV kondygnacji opracowane odmiennie niż w pozostałej części fasady: w II kondygnacji z wyłamanymi kuliście gzymsami nadokiennymi dekorowanymi głowami kobiecymi; w III kondygnacji z naczółkami segmentowymi na ozdobnych wspornikach; w IV kondygnacji ujęte półkolumnami korynckimi o żłobkowanych trzonach. Obramienia okienne w 5-9 osi: z przerwany naczółkami segmentowymi ozdobionymi kartuszami w II kondygnacji; z gzymsami nadokiennymi i dekoracją akroterionową w III kondygnacji oraz gzymsami nadokiennymi na ozdobnych wspornikach w IV kondygnacji. Stolarka okienna i drzwiowa wtórna.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi. Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma dachu;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów;
- kute balustrady balkonów.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztuki, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. W. Reymonta 5 (fot. 933)

Kamienica czynszowa, wzn. w l. 70. XIX w., neorenesans.

Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta spłaszczonym dachem łamanym.

Fasada 4-osiowa, z otworem wejściowym zamkniętym pełnym łukiem w 4 osi przyziemia. W 2 osi II i III kondygnacji porte-fenêtre poprzedzone prostokątnymi balkonami o kutych balustradach. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: pasy boniowania w przyziemiu; profilowana odsadzka nad cokołem; pas gzymsowy nad parterem; gzymsy międzykondygnacyjne; gzyms wieńczący z modylionami pod okapem dachu; profilowane opaski okienne w przyziemiu; obramienia okienne wyższych kondygnacji: z wyłamanymi kuliście gzymsami nadokiennymi dekorowanymi głowami kobiecymi oraz płytcinami podokienników z ornamentem roślinnym w II kondygnacji; z naczółkami segmentowymi na ozdobnych wspornikach w III kondygnacji; w IV kondygnacji ujęte półkolumnami korynckimi o żłobkowanych trzonach. Stolarka okienna wtórna z PCV. Drzwi wejściowe o formach historycznych, drewniane, dwu-

skrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem i listwą przymykową w formie smukłej kolumny.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym poprzedzona sienią. Schody jednobiegowe (wyrównawcze), przechodzące w dwubiegowe powrotne, drewniane, z profilowaną poręczą i tralkową balustradą.

Stan zachowania:

— dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma dachu;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. W. Reymonta 6 (fot. 934)

Kamienica czynszowa, wzn. w l. 70. XIX w., neorenesans.

Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta spłaszczonym dachem dwuspadowym. W połaci dachowej ponad fasadą wtórna, drewniana lukarna z dachem łamanym.

Fasada 5-osiowa, z prostokątnym otworem wejściowym w ostatniej osi przyziemia. W 3 osi II i III kondygnacji porte-fenêtre poprzedzone prostokątnymi balkonami o wtórnych, metalowych balustradach. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: pasy boniowania w przyziemiu; pas cokołowo-gzymsowy; pas gzymsowy nad parterem; gzymsy międzykondygnacyjne; uproszczony gzyms wieńczący; profilowane opaski otworów w przyziemiu; obramienia okienne wyższych kondygnacji: z kaneluowanymi pilastrami dźwigającymi gzymsy w formie belkowania w II i III kondygnacji oraz gzymsami nadokiennymi w IV kondygnacji; płyciny podokienników w II kondygnacji z dekoracją z wici roślinnej. Stolarka okienna wtórna z PCV; częściowo zachowane pierwotne oszklenie okien klatki schodowej. Drzwi wejściowe o formach historycznych, drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym poprzedzona sienią, której ściany rozczłonkowane pilastrami podtrzymującymi podciągi. Trzony pilastrów żłobkowane, głowice i cokoły uproszczone. Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z profilowaną poręczą, tralkową balustradą i profilowanymi słupkami.

Stan zachowania:

— dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma dachu;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, stolarka drzwi wejściowych.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, kategorie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- **ul. W. Reymonta 7 (fot. 935)**

Kamienica czynszowa – obecnie „Vita” Spółdzielnia Pracy Lekarzy Specjalistów i Stomatologów, wzn. w l. 70. XIX w., neorenesans.

Mur., tynk., detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Budynek podpiwniczony, trójkondygnacyjny, z mezaninem, założony na rzucie litery „L” z narożną IV-kondygnacyjną pseudowieżą, nakryty spłaszczonym, ceramicznym dachem. Elewacje frontowe: wsch. (od ul. W. Reymonta) i pd. (od ul. W. Łukasiewskiego) – wraz z pseudowieżą opracowane analogicznie. Pseudowieża nieznacznie wyładowana przed lico, nakryta spłaszczonym czterospadowym, dachem z wysuniętym okapem i ścianką attykową w formie tralkowej balustrady. Elewacje o gładkich cokołach z profilowaną odsadzką, boniowane w przyziemiu, ujęte gzymsami międzykondygnacyjnymi, pasem gzymsowym nad parterem oraz kostkowym gzymsem koronującym z pasem fryzowym, w którym otwory okienne poddasza. Wieża zwieńczona odmiennie opracowanym, kostkowym gzymsem koronującym z modylionami pod okapem dachu. Jej elewacje w partii III-IV kondygnacji rozczłonkują pilastry w wielkim porządku umieszczone na narożach i w osiach międzyokienne. Wszystkie otwory okienne prostokątne, w przyziemiu obwiedzione profilowanymi opaskami, wyżej w bogatych obramieniach zwieńczonych gzymsami na spłaszczonym łuku wklęsło-wypukłym (II kondygnacja) i łuku odcinkowym (III kondygnacja i IV kondygnacja pseudowieży).

Elewacja wsch. 3-osiowa, z 4-osiową częścią wieżową (w 1 osi IV kondygnacji blenda). W ostatniej osi przyziemia prostokątny otwór wejściowy, ujęty portalem z pilastrów na cokołach, dźwigających gzyms w formie belkowania. Pseudowieża w 2-3 osi poprzedzona mniejszym, II-kondygnacyjnym ryzalitem, ze współcześnie zabudowanym tarasem o pełnej, murywanej balustradzie. Elewacje ryzalitu rozczłonkowane pilastrami, zwieńczone rozbudowanym gzymsem w formie belkowania.

Elewacja pd. 2-osiowa, z 2-osiową częścią wieżową. W 4 osi II kondygnacji blenda.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi, profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe wtórne.

Wnętrza bez cech stylowych.

Stan zachowania:

— dość dobry, uszkodzenia detali architektonicznych i tynków elewacyjnych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, forma i ceramiczne pokrycie dachu;

— detal architektoniczny elewacji;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna.

W przypadku wymiany stolarki okiennej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Do wpisu do rejestru zabytków kwalifikują się elewacje frontowe.

- **ul. W. Reymonta 7a (fot. 936)**

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1905 r., historyzm.

Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z ryzalitem na osi fasady, nakryta spłaszczonym dachem dwuspadowym o niesymetrycznym układzie połaci. W połaci dachowej nad fasadą okna połaciowe.

Fasada 6-osiowa, z otworem wejściowym w pierwszej osi przyziemia oraz czterokondygnacyjnym ryzalitem w 3-4 osi, zamkniętym gzymsem na łuku nadwieszonym. Ryzalit w II kondygnacji trójosiowy; dodatkowe otwory okienne w ścianach bocznych. W 2 osi II-IV kondygnacji fasady porte-fenêtre poprzedzone prostokątnymi balkonami z kutymi, secesyjnymi balustradami. Otwór drzwiowy prostokątny, o wklęsłe ściętych górnych narożach; ponad otworem okulus doświetlający sień. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku, zachowany fragmentarycznie: gzymsy międzykondygnacyjne; uproszczony gzyms wieńczący; wspólny gzyms nadokienny nad otworami okiennymi II kondygnacji ryzalitu. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi, profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe drewniane, pierwotnie ramowo-płycinowe, jednoskrzydłowe ze skrzydłem stałym.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym poprzedzona sienią. Schody zabiegowe, o konstrukcji metalowej, z drewnianą, tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Stan zachowania:

— dość dobry, detal architektoniczny zachowany fragmentarycznie.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma dachu;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. W. Reymonta 8 (fot. 937)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 r., eklektyzm z elementami secesji.

Mur., tynk., detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Budynek narożny, podpiwniczony, czterokondygnacyjny, założony na rzucie litery „L”, nakryty łamanym, ceramicznym dachem. Elewacje frontowe: wsch. (od ul. W. Reymonta) i pd. opracowane podobnie, z przyziemiem pokrytym pasami boniowania i zwieńczonym pasem gzymsowym; gzymsami międzykondygnacyjnymi oraz kostkowym gzymsem koronującym. Ozdobione 2-osioowymi pseudoryzalitami wyodrębnionymi z elewacji jedynie kompozycyjnie, zwieńczonymi szczytami o linii wklęsło-wypukłej. Wszystkie otwory zamknięte łukami odcinkowymi, poza prostokątnymi oknami w szczytach. Otwory w przyziemiu obwiedzione profilowanymi opaskami z klincowymi kluczami, o nadprożach zaakcentowanych układem boni; wyżej otwory okienne w bogatych, stylizowanych obramieniach, opracowanych odmiennie dla pseudoryzalitów i każdej kondygnacji. Otwory okienne szczytów zdwojone.

Elewacja wsch. 8-osiowa, z pseudoryzalitem w 3-4 osi oraz otworem wejściowym w 2 osi i szeroką bramą przejazdową w osi ostatniej. Otwór wejściowy ujęty do połowy profilowaną opaską z kluczem pokrytym wicią roślinną. Przed 1-2 oraz 6-7 osią II-IV kondygnacji prosto-

kątne balkony o kutyh balustradach, wsparte na ozdobnych konsolach. Szczyt pseudoryzalitu zwieńczony naczółkiem segmentowym, ujęty pilastrami ze sterczynkami w formie kul.

Elewacja pd. 7-osiowa, z ryzalitem pozornym w 5-6 osi. Szczyt ryzalitu zwieńczony naczółkiem trójkątnym, ujęty pilastrami ze sterczynkami w formie kul.

Elewacja tylna bez dekoracji.

W dużej mierze zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi, profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe o formach historycznych, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone, ze stałym nadświetlem. Drzwi bramne drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem.

Klatka schodowa w trakcie tylnym (w narożu) poprzedzona sienią, której strop dekorowany fasetą ze sztukatorskim ornamentem roślinnym oraz stylizowaną rozetą pośrodku.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z profilowaną poręczą, tralkową balustradą i ozdobnymi słupkami. Ponadto zachowane dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone drzwi pomiędzy sienią, a klatka schodową.

Przed fasadą niewielki ogródek otoczony żywopłotem.

Stan zachowania:

— dość dobry, uszkodzenia detali architektonicznych i tynków elewacyjnych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i ceramiczne pokrycie dachu;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna i stolarka drzwi zewnętrznych;
- kute balustrady balkonów.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, kategorie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, posadzki.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. W. Reymonta 8a (fot. 938)

Dom mieszkalny, wzn. w l. 80/90. XIX w., historyzm.

Mur., tynk., detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Budynek wolnostojący podpiwniczony, trójkondygnacyjny, nakryty dachem pogrążonym za ścianką attykową. Przy elewacji pn. pięciokondygnacyjna, 2-osiowa przybudówka ze spłaszczonym dachem. Elewacje frontowe: wsch. i pd. opracowane podobnie, z gzymsem i pasem gzymsowym nad przyziemiem; gzymsem międzykondygnacyjnym nad II kondygnacją i profilowanym gzymsem koronującym. Wszystkie otwory prostokątne, w przyziemiu i III kondygnacji obwiedzione profilowanymi opaskami; w II kondygnacji otwory okienne w obramieniach z płycinami podokienników i gzymsami nadokiennymi z dekoracją geometryczną. W osiach międzyokiennych III kondygnacji prostokątne płyciny w profilowanych obramieniach. Detal nie zachowany w całości na elewacji pd.

Elewacja wsch. 6-osiowa, ryzalitowana w 1-2 oraz 5 osi, w przyziemiu której otwór wejściowy (drzwi wtórne).

Elewacja pd. 4-osiowa, z prostokątnym balkonem o pełnej, płycinowej balustradzie w 3 osi II kondygnacji. W 4 osi oraz 3 osi przyziemia blendy.

Elewacja pn. bez otworów, przybudówka bez dekoracji.

Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi, profilowanymi ślemionami.

Klatka schodowa w trakcie tylnym poprzedzona sienią, w której posadzka ceramiczna o geometrycznym wzorze.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z profilowaną poręczą, tralkową balustradą i ozdobnymi słupkami.

Stan zachowania:

— dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma dachu;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, posadzki.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. W. Reymonta 9 (fot. 939)

Kamienica czynszowa, wzn. w k. XIX w., neorenesans.

Mur., tynk., detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Budynek narożny, podpiwniczony, czterokondygnacyjny, nakryty spłaszczonym dachem. Elewacje frontowe: zach. (od ul. W. Reymonta) i pd. opracowane analogicznie; przy czym w elewacji zach. dwa boczne, czterokondygnacyjne ryzality pozorne. Elewacje boniowane (z drobniejszymi pasami w wyższych kondygnacjach), ujęte pasem gzymsowym nad przyziemiem, gzymsem międzykondygnacyjnym nad II kondygnacją oraz rozbudowanym gzymsem koronującym, w którego partii fryzowej zdwojone otwory okienne poddasza. Otwory okienne prostokątne, w przyziemiu obwiedzione profilowanymi opaskami; w wyższych kondygnacjach ujęte bogato dekorowanymi obramieniami zwieńczonymi naczółkami trójkątnymi w II kondygnacji, segmentowymi w III kondygnacji oraz gzymsami nadokiennymi w IV kondygnacji. Opaski obramień w II kondygnacji uszakowe, ozdobione naprzemiennie głowami męskimi i kobiecymi; w III kondygnacji naczółki dekorowane kartuszami w wici akantowej; wszystkie naczółki i gzymsy na ozdobnych wspornikach. Naroża elewacji i pseudoryzalitów ujęte dodatkowo pasami boniowania.

Elewacja zach. 5-osiowa z pseudoryzalitami w 1 oraz 4-5 osi. W przyziemiu pseudoryzalitu w pierwszej osi otwór wejściowy zamknięty pełnym łukiem, obwiedziony profilowaną opaską, ujęty portalem z pilastrów dźwigających gzyms w formie belkowania; pilastry na cokołach. Umieszczone powyżej otwory okienne w II i III kondygnacji opracowane odmiennie od pozostałych, ujęte zdwojonymi pilastrami pseudokorynckimi na cokołach, wspierającymi gzyms w formie belkowania; ponad gzymsem w III kondygnacji trójkątny naczółek. Pseudoryzalit w 4-5 osi w obrębie II i III kondygnacji poprzedzony prostokątnymi balkonami o wtórnych, metalowych balustradach.

Elewacja pd. 6-osiowa, poprzedzona w 1-2 osi przyziemia I-kondygnacyjną przybudówką. W 1 osi oraz 3 osi II i III kondygnacji blendy.

Elewacja tylna zryzalitowana, bez dekoracji.

Stolarka okienna drewniana, z dekoracją na słupkach i stałymi, profilowanymi ślemionami. Częściowo zachowane pierwotne oszkleenie okien klatki schodowej. Drzwi wejściowe neorenesansowe, drewniane, bogato dekorowane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym

nadświetlem; górne kwatery przeszklone, zabezpieczone kutymi kratami, zwieńczone naczółkami segmentowymi.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią, której ściany dekorują dwa tonda z przedstawieniem postaci kobiecych w strojach antycznych trzymających snop zboża i pęk kwiatów. Strop dekorowany faseta z sztukatorskim ornamentem konsolkowo-palmetowym oraz rozetą pośrodku.

Schody dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Przed elewacjami niewielkie ogródki; ogrodzone żywopłotem.

Stan zachowania:

— dość dobry; liczne uszkodzenia tynków elewacyjnych, szczególnie w obrębie IV kondygnacji.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku i forma dachu;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute kraty;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, posadzki.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• **ul. W. Reymonta 10 (fot. 940)**

Kamienica czynszowa, wzn. w l. 80/90. XIX w., neorenesans.

Mur., tynk., detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Budynek narożny, podpiwniczony, czterokondygnacyjny, nakryty spłaszczonym dachem, rozczłonkowany czterokondygnacyjnym ryzalitem przy ściętym narożu. Elewacje frontowe zach. (od ul. W. Reymonta) i pn. (od ul. W. Łukasiewskiego) opracowane analogicznie. Elewacje boniowane (o płytszym boniowaniu w wyższych kondygnacjach), ujęte pasami gzymsowymi nad cokołem oraz I i II kondygnacją, zwieńczone uproszczonym gzymsiem koronującym, pod którym otwory okienne poddasza. Elewacje w dwóch dolnych kondygnacjach rozczłonkowane pilastrami o żłobkowanych trzonach, a wyżej boniowanymi lizenami, ujmującymi nieznacznie ryzalitowane partie budynku. Otwory okienne prostokątne, w I, II i IV kondygnacji obwiedzione profilowanymi opaskami; w III kondygnacji ujęte pilastrami o żłobkowanych trzonach, zwieńczone w III i IV kondygnacji gzymsami nadokiennymi (gzymsy w III kondygnacji w formie belkowania).

Elewacja zach. 7-osiowa, nieznacznie ryzalitowana w partii 1 oraz 5-7 osi. W 4 osi przyzemia prostokątny otwór wejściowy.

Elewacja pn. 4-osiowa, nieznacznie ryzalitowana w 1 i 4 osi.

Narożny ryzalit 1-osiowy (otwory okienne trójdzielne), z dodatkowymi otworami okiennymi w elewacjach bocznych. Opracowany analogicznie jak elewacje frontowe.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Stolarka okienna drewniana, z dekoracją na słupkach i stałymi, profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem i

listwą przymykową w formie smukłej kolumny; nie zachowana pierwotna dekoracja skrzydeł, w nadświetlu motyw kandelabrowej wazy.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią z drewnianymi stopniami wyrównawczymi. Strop sieni dekorowany faseta z sztukatorskim ornamentem z girland kwiatowych oraz rozetą pośrodku w owalnym tondzie. Posadzka ceramiczna o geometrycznym wzorze, obwiedziona bordiurą z plecionki. Zachowane drewniane ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone drzwi ze stałym nadświetlem, oddzielające sień od klatki schodowej.

Schody dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Przed elewacjami niewielkie ogródki, ogrodzone żywopłotem.

Stan zachowania:

— dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku i forma dachu;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, kategorie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, posadzki.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. W. Reymonta 12 (fot. 941)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1890 r., neorenesans.

Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta spłaszczonym dachem łamanym z wysuniętym okapem.

Fasada 6-osiowa, nieznacznie wyładowana nad przyziemiem i zryzalitowana w obrębie 4-6 osi. W ostatniej osi przyziemia półkoliście zamknięty otwór wejściowy. Otwory okienne w 1 osi zdwojone; w 5 osi II i III kondygnacji porte-fenêtre poprzedzone prostokątnymi balkonami o wtórnych, metalowych balustradach. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: profilowana odsadzka nad cokołem, pasy boniowania w II kondygnacji; pas gzymsowy nad partem; gzyms międzykondygnacyjny z fryzem palmetowym nad III kondygnacją; rozbudowany gzyms wieńczący z pasem fryzowym, w którym metopy ze sztukatorską dekoracją z uskrzydłonymi puttami w wici roślinnej oraz zdwojone otwory okienne poddasza w miejsce trygli-fów; obramienia okienne z kaneluowanymi półkolumnami dźwigającymi gzymsy w formie belkowania w II kondygnacji, trójkątne naczółki nadokienne w III kondygnacji oraz gzymsy nadokienne w IV kondygnacji; płyciny podokienników w II kondygnacji ozdobione wicią roślinną; płyciny podokienników w III kondygnacji z uskrzydłonymi główkami putt. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi, profilowanymi ślēmionami. Drzwi wejściowe neorenesansowe, drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem; górne kwatery przeszklone, zabezpieczone kutymi kratami, w dolnych rauty.

Elewacja tylna zryzalitowana, bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym poprzedzona sienią. Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z profilowaną poręczą, tralkową balustradą i ozdobnymi słupkami.

Przed fasadą niewielki ogródek; ogrodzenie współczesne.

Stan zachowania:

— dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma dachu;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna, stolarka drzwi wejściowych;
- kute kraty;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. W. Reymonta 13 (fot. 942)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1890 r., neorenesans.

Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta spłaszczonym dachem łamanym z wysuniętym okapem.

Fasada 5-osiowa, nieznacznie zryzalitowana w obrębie 3-4 osi. W ostatniej osi przyziemia półkoliście zamknięty otwór wejściowy w profilowanej opasce. Otwory okienne w 1 i 2 osi opracowane jako zdwojone; w 5 osi II i III kondygnacji porte-fenêtre poprzedzone prostokątnymi balkonami o wtórnych, metalowych balustradach. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: pasy boniowania w przyziemiu; pas cokołowo-gzymsowy; pas gzymsowy nad partem; profilowany gzyms międzykondygnacyjny nad III kondygnacją; gzyms wieńczący z pasem fryzowym, w którym płyciny metop i zdwojone otwory okienne poddasza w miejsce tryglifów; profilowane opaski otworów w przyziemiu; obramienia okienne z uproszczonymi pilastrami dźwigającymi: trójkątny naczółek w 1-2 osi II kondygnacji, naczółki na spłaszczonym łuku nadwieszonym w 3, 4 osi II kondygnacji, gzymsy w formie belkowania w III kondygnacji oraz gzymsy nadokienne w IV. W niewielkim stopniu zachowana drewniana stolarka okienna ze stałymi, profilowanymi ślemionami; pozostałe okna z PCV. Drzwi wejściowe drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem.

Elewacja tylna zryzalitowana, bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym poprzedzona sienią z masywnymi stopniami wyrównawczymi.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z profilowaną poręczą, tralkową balustradą i ozdobnymi słupkami.

Przed fasadą niewielki ogródek; z częściowo uszkodzonym, kutym ogrodzeniem o formach historycznych, na podmurówce.

Stan zachowania:

— dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma dachu;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztuki, kategorie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. W. Reymonta 14 (fot. 943, 944)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1890 r., przebud. po 1945 r., pozbawiona cech stylowych.

Jesienią 1891 r. zamieszkała wówczas kamienica została kupiona i zaadaptowana na prywatną szkołę z pensją dla panien, założoną w 1883 r. W 1894 r. utworzono seminarium nauczycielskie (*Evangelische Lehrerinnen-Bildungsanstalt*), a w 1895 r. wybudowano salę gimnastyczną na sąsiedniej parceli.

Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta spłaszczonym dachem łamanym z wysuniętym okapem. W połaci dachu nad fasadą drewniana lukarna ze spłaszczonym dachem dwuspadowym. Elewacja tylna rozczłonkowana ryzalitem bocznym i skrzydłem oficynowym. Fasada 5-osiowa, nieznacznie ryzalitowana w obrębie 2-3 osi, z otworem wejściowym w pierwszej osi zamkniętym pełnym łukiem. Ponad nim w II i III kondygnacji porte-fenêtre poprzedzone prostokątnymi balkonami; balkon w II kondygnacji o kutej balustradzie wsparty na wolutowych konsolach ozdobionych liśćmi akantu; balustrada balkonu w III kondygnacji metalowa, wtórna. W partii poddasza niewielkie, zdwojone otwory okienne. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku, zachowany fragmentarycznie w postaci: części gzymsu wieńczącego z modylionami pod okapem dachu oraz dekoracji wokół porte-fenêtre w 1 osi II kondygnacji złożonej z uproszczonych pilastrów dźwigających pas fryzowy wypełniony wicią roślinną. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna ze stałymi, profilowanymi ślemionami; pozostałe okna z PCV. Drzwi wejściowe drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem; górne kwatery przeszklone, o drobnym podziale.

Elewacja tylna ryzalitowana, bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi. Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z profilowaną poręczą, tralkową balustradą i słupkami. Pomiedzy sienią, a klatką schodową częściowo zachowane drewniane drzwi ramowo-płycinowe, ze stałymi skrzydłami bocznymi i nadświetlem.

Przed fasadą niewielki ogródek; ogrodzenie współczesne.

Stan zachowania:

- zły, liczne uszkodzenia tynków elewacyjnych, detal zachowany jedynie częściowo.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma dachu;
- pozostały detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów;
- kuta balustrada balkonu w II kondygnacji;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztuki, kategorie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• **ul. W. Reymonta 15 (fot. 945)**

Kamienica czynszowa – obecnie Kościół Adwentystów Dnia Siódmego i budynek mieszkalny, wzn. w l. 80/90. XIX w., przebud. po 1945 r., pozbawiona cech stylowych.

Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta spłaszczonym dachem łamanym z wysuniętym okapem. W połaci dachu ponad fasadą dwie drewniane lukarny ze spłaszczonymi dachami dwuspadowymi.

Fasada 6-osiowa, z otworem wejściowym w pierwszej osi zamkniętym pełnym łukiem oraz masywnymi, wykonanymi współcześnie balkonami w 1-3 osi II i III kondygnacji. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku, zachowany fragmentarycznie w postaci części gzymsu wieńczącego. Stolarka okienna drewniana, ze stałymi, profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe o formach historycznych, drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem; górne kwatery przeszklone.

Elewacja tylna zryzalitowana, bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym poprzedzona sienią. Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z profilowaną poręczą, tralkową balustradą i ozdobnymi słupkami.

Przed fasadą niewielki ogródek; ogrodzenie współczesne.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma dachu;
- pozostały detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztuki, piec, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• **ul. W. Reymonta 16 (fot. 946)**

Kamienica czynszowa, wzn. w l. 80/90. XIX w., gruntownie przebudowana w l. 50. XX w.

Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta spłaszczonym dachem łamanym z wysuniętym okapem.

Fasada 5-osiowa, z czterokondygnacyjnymi ryzalitami pozornymi w 1 i 5 osi. W pierwszej osi przyziemia półkoliście zamknięty otwór bramy przejazdowej, ujęty uproszczonymi pilastrami i archiwoltą. Ponad nim w II kondygnacji prostokątny wykusz, zwieńczony tarasem o pełnej, murowanej balustradzie płycinowej. Otwory okienne w 5 osi trójdzielne; niewielkie otwory okienne w partii poddasza. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku, zachowany jedynie w dwóch dolnych kondygnacjach, prawdopodobnie częściowo zmieniony w l. 50. XX w.: pasy boniowania w przyziemiu; gzymsy nad cokołem i przyziemiem; opaski wokół otworów okiennych w przyziemiu; obramienia okienne II kondygnacji z uproszczonymi pilastrami dźwigającymi gzymsy w formie belkowania; dekoracja otworu bramnego. W niewielkim stopniu zachowana drewniana stolarka okienna ze stałymi, profilowanymi ślemionami; pozo-

stałe okna z PCV. Drzwi wejściowe drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem.

Elewacja tylna zryzalitowana, bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym poprzedzona sienią. Schody masywne dwubiegowe powrotne, wykonane w l. 50. XX w.

Przed fasadą niewielki ogródek; ogrodzenie współczesne.

Stan zachowania:

— średni, detal architektoniczny zachowany jedynie w dwóch dolnych kondygnacjach.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma dachu;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. W. Reymonta 17 (fot. 947)

Kamienica czynszowa, wzn. w l. 80. XIX w., neorenesans.

Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta spłaszczonym dachem łamanym z wysuniętym okapem. W połaci dachu ponad fasadą drewniana lukarna z dachem dwuspadowym.

Fasada 5-osiowa, z prostokątnym otworem wejściowym w 1 osi ujętym portalem. W 3 osi II kondygnacji porte-fenêtre poprzedzony prostokątnym, zadaszonym balkonem z kutą balustradą, wspartym na ozdobnych konsolach. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: pasy boniowania w I kondygnacji; pas gzymsowy nad przyziemiem; profilowany gzyms międzykondygnacyjny nad III kondygnacją; rozbudowany gzyms wieńczący z modylionami pod okapem dachu, ornamentem kostkowym, kimationem i pasem fryzowym z girlandami kwiatowymi; profilowane opaski okienne w przyziemiu i IV kondygnacji; obramienia okienne z segmentowymi naczółkami w II kondygnacji oraz gzymsami nadokiennymi w III kondygnacji; płyciny podokienników w II i III kondygnacji z dekoracją z wici roślinnej; pilastry w osiach międzyokiennych IV kondygnacji. Portal z pilastrów pseudokorynckich na cokołach, dźwigających rozbudowany gzyms w formie belkowania. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi ślemionami. Drzwi wejściowe neorenesansowe, drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem i listwą przymykową w formie wydłużonej kolumny.

Elewacja tylna zryzalitowana, bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym poprzedzona sienią, w której posadzka ceramiczna o geometrycznym wzorze.

Schody jednobiegowe (wyrównawcze) przechodzące w dwubiegowe powrotne, drewniane, z profilowaną poręczą, tralkową balustradą i ozdobnymi słupkami.

Przed fasadą niewielki ogródek z żywopłotem; ogrodzenie współczesne.

Stan zachowania:

— dość dobry, liczne ubytki detalu fasady zwłaszcza w partii IV kondygnacji.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma dachu;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna, stolarka drzwi wejściowych;
- kuta balustrada balkonu;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, posadzki.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. W. Reymonta 18 (fot. 948)

Kamienica czynszowa, wzn. w l. 80/90. XIX w., przebud. po 1945 r.

Mur., tynk., podpiwniczona, trójkondygnacyjna, z czterokondygnacyjną pseudowieżą w ostatniej osi fasady, nakryta spłaszczonym dachem łamanym z wysuniętym okapem.

Fasada 5-osiowa, z otworem bramnym zamkniętym pełnym łukiem w przyziemiu 1-osiowej pseudowieży. Dodatkowy, prostokątny wtórny otwór drzwiowy w 3 osi przyziemia, poprzedzony kilkustopniowymi schodami. W II kondygnacji pseudowieży porte-fenêtre z prostokątnym balkonem o kutej balustradzie. Pseudowieża zwieńczona profilowanym, znacznie wyładowanym gzymsem. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: profilowany gzyms międzykondygnacyjny nad przyziemiem; rozbudowany gzyms wieńczący z modylionami pod okapem dachu, ornamentem kostkowym, kimationem i pasem fryzowym z niewielkimi okulusami w partii fryzowej; gzyms wieńczący pseudowieżę. W podniebiu otworu bramnego podział kasetonowy. Stolarka okienna drewniana, z podziałem krzyżowym. Częściowo zachowane pierwotne oszklenie okien klatki schodowej. Drzwi wejściowe neorenesansowe, drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem.

Elewacja tylna zryzalitowana, bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, umieszczona obok sieni przejazdowej. Ściany sieni rozczłonkowane arkadowymi blendami w profilowanych opaskach oraz kanelurowanymi pilastrami korynckimi na cokołach, dźwigającymi profilowany gzyms, przechodzący w rodzaj profilowanej fasety.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z profilowaną poręczą, tralkową balustradą i ozdobnymi słupkami.

Stan zachowania:

- dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma dachu;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, stolarka drzwi wejściowych;
- kuta balustrada balkonu;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• **ul. W. Reymonta 19 (fot. 949)**

Kamienica czynszowa – obecnie Wyższa Szkoła Menedżerska w Legnicy, wzn. w l. 80/90. XIX w., przebud. po 1945 r.

Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z pięciokondygnacyjnym ryzalitem pozornym na osi fasady, nakryta łamanym dachem z pokryciem ceramicznym.

Fasada 7-osiowa, z pseudoryzalitem w 3-5 osi oraz bramą przejazdową zamkniętą pełnym łukiem w obrębie 6-7 osi. W przyziemiu ryzalitu pozornego (w 5 osi) prostokątny otwór wejściowy do budynku ujęty uproszczonym pseudoportykiem z lizen i belkowania, poprzedzony kilkustopniowymi schodami. Pseudoryzalit zwieńczony w partii dachu 3-osiową wystawką z gzymsem. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku, znacznie uproszczony: profilowany gzyms międzykondygnacyjny nad przyziemiem; pasowy gzyms wieńczący; pseudoportyk. Stolarka okienna drewniana, o podziale krzyżowym. Drzwi wejściowe wtórne.

Elewacja tylna zryzalitowana, bez dekoracji.

Wnętrze budynku połączone funkcjonalnie z budynkiem nr 20-21.

Przed fasadą niewielki ogródek z niskim murowanym ogrodzeniem i żywopłotem.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, forma i ceramiczne pokrycie dachu;

— wykrój i układ otworów;

— detal architektoniczny fasady.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• **ul. W. Reymonta 20-21 (fot. 950, 951, 952, 953)**

Klinika chirurgiczno-ginekologiczna dr med. Rudolfa Schulza, następnie dr Hansa Schädela – obecnie Wyższa Szkoła Menedżerska w Legnicy, wzn. w l. 80/90. XIX w., przebud. przed 1925 r. wg projektu R. Günthera i R. Heidera oraz po 1945 r.

Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z fasadą rozczłonkowaną dwukondygnacyjnym ryzalitem oraz czterokondygnacyjnym ryzalitem pozornym zwieńczonym facjatą w formie szczytu z przylegającymi do niej wystawkami z dachami pulpitowymi.

Fasada 11-osiowa, z ryzalitem w 2-3 osi zwieńczonym tarasem o pełnej, murowanej balustradzie oraz pseudoryzalitem w 8-10 osi. W ostatniej osi przyziemia wtórnie zabudowana brama przejazdowa zamknięta spłaszczonym łukiem. Otwór wejściowy do budynku w 6 osi ujęty portalem, poprzedzony kilkustopniowymi kamiennymi schodami. Portal z przyściennych filarów dźwigających rozbudowany gzyms, zwieńczony naczółkiem o nieregularnej linii z łuków wklęsłych. Facjata nad pseudoryzalitem 2-osiowa zwieńczona szczytem o linii wklęsłowypukłej. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: kostkowe gzymsy międzykondygnacyjne nad przyziemiem i III kondygnacją; pasy gzymsowe; profilowany gzyms wieńczący przechodzący w rodzaj ścianki attykowej; portal. Stolarka okienna drewniana, o podziale krzyżowym. Drzwi wejściowe drewniane, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone.

Elewacja tylna zryzalitowana, bez dekoracji.

Wnętrze budynku połączone funkcjonalnie z budynkiem nr 19.

Ściany sieni obłożone w partii cokołowej okładziną imitującą czarny marmur, rozcłonkowane stylizowanymi pseudokolumnami, dźwigającymi gzyms z półwałką. Strop z fasetą ujętą u dołu profilowaną ramą. Zachowane wewnętrzne, przeszklone, dwuskrzydłowe drzwi prowadzące do dalszej części budynku.

Klatka schodowa dwubiegowa powrotna, schody drewniane z tralkową balustradą z l. 20. XX w.

Przed fasadą niewielki ogródek z niskim murowanym ogrodzeniem i żywopłotem.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma dachu;
- wykrój i układ otworów, stolarka drzwi wejściowych;
- detal architektoniczny fasady;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, okładziny ścian, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Ponadto do zespołu zabudowań Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Legnicy należą obecnie także budynki usytuowane przy ul. W. Korfanteo 4 (budynek D, K) – *patrz ul. W. Korfanteo 4*.

Ulica Franklina Roosevelta

Do 1945 r. *Sophienstrasse*.

Wytyczona w 1874, do 1877 r. zabudowana na odcinku od ulicy Szkolnej do W. Łukasińskiego jedynie po stronie wschodniej (do nr 14). Następnie przed 1900 r. wzniesiono kamienice po jej stronie zachodniej i wschodniej do ul. R. Traugutta, przy czym pierzeje między ul. D. Chłapowskiego i R. Traugutta nie były jeszcze w pełni ukształtowane. Pełna zabudowa ulicy nastąpiła przed 1910 r.

U zbiegu ul. F. Roosevelta i ul. Szkolnej (w miejscu obecnego budynku Banku Gospodarstwa Krajowego) znajdowała się przed 1945 r. wytwórnia win owocowych i octu należąca na przełomie wieków do G.H. Kühna. Obok fabryki przy ul. Roosevelta usytuowana była winiarnia (*Sophienstrasse* 27). (fot. 1064, 1072).

Wzdłuż całej ulicy, po obu jej stronach ułożone chodniki z prostokątnych płyt granitowych. Ponadto po jej stronie zachodniej ogródki przed fasadami kamienic w pierzejach między ul. W. Łukasińskiego, D. Chłapowskiego i R. Traugutta (nr 15-27, 29-47). Po stronie wschodniej przedogródki w pierzei między ul. D. Chłapowskiego i R. Traugutta (nr 28-46).

• F. Roosevelta 1 (fot. 954)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1890 r., neorenesans północny z elementami neobaroku. Mur., w cegle, z detalem architektonicznym wyrobionym w tynku, narożna, usytuowana u zbiegu ul. F. Roosevelta (elewacja wsch.) i ul. Szkolnej (elewacja pn.). Podpiwniczona, czterokondygnacyjna, ze ściętym narożem zwieńczonym szczytem oraz czterema skrajnymi ryzalitami pozornymi, nakryta dachem łamanym.

Elewacja wsch. 6-osiowa, z dwoma pseudoryzalitami bocznymi (2- i 1-osiowym). Pierwotnie porte-fenêtre w 4 osi (w II-IV kondygnacji) poprzedzały balkony – obecnie zachowany balkon w II kondygnacji, z ażurową, kutą balustradą, wsparty na wolutowych konsolach. Otwór wejściowy w 5 osi zamknięty pełnym łukiem. Elewacja pn. opracowana podobnie, 7-osiowa, z dwoma pseudoryzalitami bocznymi (1- i 2-osiowym). W 3 osi II i III kondygnacji porte-fenêtre i balkony opracowane analogicznie jak w elewacji wsch. Naroże budynku 1-osiowe, z 2-osiowym wykuszem na wolutowych konsolach w II i III kondygnacji, zwieńczonym niewielkim tarasem. W połaci dachowej 1-osiowy szczyt wolutowy zakończony gzymsem na łuku wklęsło-wypukłym. Detal architektoniczny tynkowy: boniowanie przyziemia z zaakcentowaniem nadproży otworów, bonie na narożach pseudoryzalitów, pas cokołowo-gzypсовy nad parterem; profilowany, kostkowy gzyms wieńczący; pasy gzymsowe; uszakowe obramienia okienne z pod- i nadokiennikami, zwieńczone w II kondygnacji trójkątnymi naczółkami; ujęte pilastrami obramienia otworów okiennych ryzalitów, zwieńczone w II kondygnacji przerwanymi naczółkami na łuku wklęsło-wypukłym z wolutami, w III kondygnacji naczółkami na łuku nadwieszonym i dekorowane motywami kartuszowymi w polu; dekoracja szczytu z motywem konchy muszli oraz wieńca laurowego z inicjałami „E.G”. Na cokole wtórna okładzina ceramiczna. Stolarka okienna drewniana, ze stałymi profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe neorenesansowe ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem; górne kwatery przeszklone, zabezpieczone kratami.

Elewacja tylna w całości tynkowana, bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, w narożu, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą i profilowaną poręczą.

Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Stan zachowania:

— dość dobry, brak dwóch balkonów przy elewacji wsch., uszkodzenia detali architektonicznych fasady i tynków elewacji tylnej.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku;
- ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. F. Roosevelta 3 (fot. 956)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1890 r., historyzm.

Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna. Na osi symetrii fasady 2-osiowa lukarna zwieńczona trójkątnym naczółkiem, do której przybudowana 3-osiowa współczesna wystawka z płaskim dachem.

Fasada 7-osiowa, z półkoliście zamkniętym otworem wejściowym w ostatniej osi, poprzedzona w 3-5 osi II i III kondygnacji balkonami z ażurowymi, kutymi balustradami. Detal architektoniczny tynkowy: boniowanie w obrębie I-III kondygnacji, pas cokołowo-gzymsowy nad przyziemiem, gzymsy międzykondygnacyjne i wieńczący, obramienie otworu drzwiowego z boni, obramienia okienne z nad- i podokiennikami. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe o formach historycznych, drewniane, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetłem; w dolnych kwaterach rauty.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym z pierwszym biegiem wyrównawczym w sieni. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami. Posadzka ceramiczna o wzorze geometrycznym.

Stan zachowania:

— dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, zachowana stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• **ul. F. Roosevelta 4 (fot. 957)**

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1870 r., historyzm.

Mur., tynk., podpiwniczona, trójkondygnacyjna, z czterokondygnacyjnym ryzalitem pozornym na osi fasady imitującym wieżę, w którym prostokątny otwór wejściowy. Fasada 5-osiowa; w przyziemiu w 1 i 2 osi współcześnie przekształcona witryna; ponad III kondygnacją rodzaj mezzanina z niewielkimi, zdwojonymi otworami okiennymi. Pseudoryzalit zwieńczony gładką ścianką attykową.

Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: boniowanie przyziemia, gzyms międzykondygnacyjny i wieńczący, obramienie otworu drzwiowego z ornamentem kostkowym, opaski i obramienia okienne z gzymsami nadokiennymi i płycinami podokienników, zdwojone pilastry przy narożach ostatniej kondygnacji pseudoryzalitu. Stolarka okienna drewniana, ze stałymi profilowanymi ślemionami, witryna współczesna. Drzwi wejściowe o formach historycznych, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem. Górne kwatery przeszklone.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Pomiędzy sienią, a klatką schodową zachowane dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe drzwi wahadłowe, z pozostałością pierwotnego oszklenia.

Stan zachowania:

— dość dobry, uszkodzenia tynków elewacyjnych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku;

— detal architektoniczny fasady;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukskaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• **ul. F. Roosevelta 5 (fot. 958)**

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1890 r., eklektyzm.

Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z ryzalitem pozornym w 2 i 3 osi fasady zwieńczonym 1-osiowym szczytem ze spływami wolutowymi oraz z dodatkowym ryzalitem w elewacji tylnej. Budynek opracowany jako lustrzane odbicie kamienicy przy ul. F. Roosevelta 7.

Fasada 5-osiowa, z półkoliście zamkniętym otworem wejściowym w 1 osi, ponad którym loggie, zamknięte w III i IV kondygnacji kutymi balustradami. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: boniowanie w obrębie I-III kondygnacji, pas cokołowo-gzymsowy nad przyziemem, gzymsy międzykondygnacyjne, kostkowy gzyms wieńczący, uszakowe opaski oraz obramienia okienne z naczółkami (w 4 i 5 osi II kondygnacji) i gzymsami nadokiennymi (w II kondygnacji pseudoryzalitu), pilastry ujmujące loggie i dekorujące IV kondygnację fasady, a także dekoracja szczytu. W niewielkim stopniu zachowana drewniana stolarka okienna, z de-

koracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślēmionami. Pozostałe okna z PCV. Drzwi wejściowe neomanierystyczne, ramowo-płycinowe, jednoskrzydłowe, z dwoma stałymi skrzydłami bocznymi i nadświetlem. Górna kwatera przeszklona, zabezpieczona kutą kratą. Ozdobne ramowo-płycinowe drzwi prowadzące do mieszkań.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie przednim. Schody dwubiegowe powrotne o konstrukcji metalowej, z ażurowymi podstopnicami oraz drewnianą tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Częściowo zachowana stolarka drzwi prowadzących do mieszkań.

Stan zachowania:

— dość dobry, uszkodzenia detali architektonicznych na fasadzie.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, zachowana stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady loggii;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. F. Roosevelta 6 (fot. 959)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1870 r., eklektyzm z elementami neogotyku.

Mur., tynk., podpiwniczona, trójkondygnacyjna, z czterokondygnacyjnym ryzalitem pozornym w 1 osi fasady imitującym wieżę, w którym prostokątny otwór wejściowy.

Fasada 4-osiowa, poprzedzona w 3 osi w II i III kondygnacji balkonami z kutymi balustradami; ponad III kondygnacją rodzaj mezzanina z niewielkimi okulusami, będący jednocześnie częścią gzymsu koronującego. Pseudoryzalit zwieńczony wyładowanym gzymsem krenelażowym i ścianką attykową z gzymsem na łuku nadwieszonym. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: boniowanie przyziemia, pas cokołowo-gzymsowy nad parterem, krenelażowy gzyms wieńczący, pilastry w wielkim porządku ujmujące naroża ryzalitu w obrębie II-IV kondygnacji, profilowane obramienie otworu drzwiowego, opaski okienne w przyziemiu oraz ujęte pilastrami obramienia okienne II i III kondygnacji, z naczółkami i płycinami podokienników (w II kondygnacji). Stolarka okienna drewniana, ze stałymi profilowanymi ślēmionami. Drzwi wejściowe o formach historycznych, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym. Schody drewniane, jednobiegowe (wyrównawcze) przechodzące w dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami. Posadzka ceramiczna, dwukolorowa o układzie w romby.

Stan zachowania:

— dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• **ul. F. Roosevelta 7 (fot. 960)**

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1890 r., eklektyzm.

Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z ryzalitem pozornym w 3 i 4 osi fasady zwieńczonym 1-osiowym szczytem ze spływami wolutowymi oraz z dodatkowym ryzalitem w elewacji tylnej. Budynek opracowany jako lustrzane odbicie kamienicy przy ul. F. Roosevelta 5.

Fasada 5-osiowa, z półkoliście zamkniętym otworem wejściowym w 5 osi, ponad którym loggie, zamknięte w III i IV kondygnacji ażurowymi, kutymi balustradami. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: boniowanie w obrębie I-III kondygnacji, pas cokołowo-gzymsowy nad przyziemiem, gzymsy międzykondygnacyjne, kostkowy gzyms wieńczący, uszakowe opaski oraz obramienia okienne z naczółkami (w 3 i 4 osi II kondygnacji) i gzymsami nadokiennymi (w II kondygnacji ryzalitu) w II kondygnacji, pilastry ujmujące loggie i dekorujące IV kondygnację, a także dekoracja szczytu. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślēmionami. Częściowo zachowane pierwotne oszklenie okien klatki schodowej ze szkła trawionego. Drzwi wejściowe neomanierystyczne, ramowo-płycinowe, jednoskrzydłowe, z dwoma stałymi skrzydłami bocznymi i nadświetlem. Górna kwatera przeszklona, zabezpieczona kutą kratą z numerem 4. Ozdobne ramowo-płycinowe drzwi prowadzące do mieszkań.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie przednim. Schody dwubiegowe powrotne o konstrukcji metalowej, z ażurowymi stopniami oraz drewnianą tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Częściowo zachowana stolarka drzwi prowadzących do mieszkań.

Stan zachowania:

- dość dobry, uszkodzenia detali architektonicznych na fasadzie.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, zachowana stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady loggii;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. F. Roosevelta 8 (fot. 961)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1870 r., neogotyck.

Mur., tynk.; podpiwniczona, trójkondygnacyjna, z czterokondygnacyjnym ryzalitem pozornym w 1 osi fasady imitującym wieżę, w którym prostokątny otwór wejściowy.

Fasada 4-osiowa, ponad III kondygnacją rodzaj mezzanina z niewielkimi zdwojonymi otworami okiennymi poddasza. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: gzymsy międzykondygnacyjne i wieńczący, lizeny ujmujące naroża ryzalitu ponad przyziemiem dekorowane dwoma płaskorzeźbionymi głowami kobiecymi na wysokości III kondygnacji, wyłamane gzymsy nadokienne w I i III kondygnacji oraz analogiczny gzyms ponad otworem drzwiowym. Stolarka okienna drewniana, ze stałymi profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe o formach historycznych, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem.

Elewacja tylna rozczłonkowana ryzalitem, bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym z pierwszym biegiem wyrównawczym. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Stan zachowania:

— dość dobry, nie zachowane zwieńczenie pseudoryzalitu i część detalu fasady.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku;

— zachowany detal architektoniczny fasady;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztuki, piec, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. F. Roosevelta 9 (fot. 962)

Kamienica czynszowa, wzn. w 1889 r., eklektyzm.

Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z ryzalitem pozornym w 3 i 4 osi fasady, zwieńczonym 2-osiowym, II-kondygnacyjnym szczytem. Elewacja tylna rozczłonkowana ryzalitem na osi symetrii. Ponad fasadą połączyć dachu z pokryciem ceramicznym, w której dwie niewielkie, drewniane lukarnie z dachami dwuspadowymi.

Fasada 6-osiowa, z półkoliście zamkniętym otworem wejściowym w 3 osi, w przyziemiu ryzalitu. Przed 2 i 5 osią w II i III kondygnacji balkony z kutymi balustradami, wsparte na wolutowych konsolach. Dolna kondygnacja szczytu ujęta pilastrami dźwigającymi gzyms; otwory okienne zamknięte półkoliście. Górna kondygnacja szczytu znacznie mniejsza, zwieńczona trójkątnym naczółkiem. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: boniowanie przyziemia z zaakcentowaniem nadproży otworów; pasy boniowania na narożach fasady i pseudoryzalitu w obrębie II i III kondygnacji; gzyms nad cokołem; pas cokołowo-gzymsowy nad przyziemiem; gzymsy międzykondygnacyjne; kostkowy gzyms wieńczący; opaski oraz obramienia okienne (z trójkątnymi naczółkami w II kondygnacji ryzalitu oraz gzymsami nadokiennymi w II kondygnacji fasady; pilastry ujmujące otwory oraz dekorujące osie międzyokienne IV kondygnacji; dekoracja szczytu. W III kondygnacji na osi symetrii pseudoryzalitu podwieszony kartusz z datą 1889; poniżej w II kondygnacji motyw podwieszonego pucharu z girlandą owoców. W niewielkim stopniu zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. W oknach klatki schodowej oszklenie ze szkła trawionego w or-

nament roślinny. Drzwi wejściowe neorenesansowe, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem. Górne kwatery przeszklone, zabezpieczone kutymi kratami.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi. Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Strop sieni dekorowany rozetą.

Stan zachowania:

— dość dobry, niewielkie uszkodzenia detali architektonicznych na fasadzie.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, zachowana stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, kategorie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. F. Roosevelta 10 (fot. 963)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1870 r., historyzm.

Mur., tynk., podpiwniczona, trójkondygnacyjna, z czterokondygnacyjnym ryzalitem pozornym w 1 osi fasady imitującym wieżę, w którym prostokątny otwór wejściowy. Niewielki ryzalit w elewacji tylnej.

Fasada 4-osiova, ponad III kondygnacją rodzaj mezzanina z niewielkimi zdwojonymi otworami okiennymi. Pseudoryzalit zwieńczony pełną ścianką attykową. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: pas cokołowo-gzymsowy nad przyziemiem, gzyms międzykondygnacyjny i wieńczący, uproszczone pilastry dekorujące IV kondygnację ryzalitu, oraz opaski i obramienia okienne z gzymsami nadokienników w II kondygnacji. Cokołowa część fasady wyłożona wtórnie okładziną ceramiczną. W niewielkim stopniu zachowana drewniana stolarka okienna ze stałymi ślemionami. Pozostałe okna z PCV. Drzwi wejściowe o formach historycznych, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym z pierwszym biegiem wyrównawczym. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Stan zachowania:

— zły, detal fasady zachowany częściowo, uszkodzenia tynków elewacyjnych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• F. Roosevelta 12 (fot. 964)

Kamienica czynszowa, wzn. w 1874 r. przez przedsiębiorcę budowlanego G. Gabriela wg własnego projektu, historyzm.

Projekt budynku zachowany w WAP w Legnicy.

Mur., tynk., narożna, usytuowana u zbiegu ul. F. Roosevelta (elewacja zach.) i ul. W. Łukasieńskiego (elewacja pd.). Podpiwniczona, trójkondygnacyjna, z narożnym, trójbocznym IV-kondygnacyjnym ryzalitem imitującym wieżę, zwieńczonym pełną ścianką attykową. Ponad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym.

Elewacja zach. 2-osiowa, z prostokątnym otworem drzwiowym w 1 osi; elewacja pd. 3-osiowa. W obu elewacjach ponad III kondygnacją rodzaj mezzanina z niewielkimi zdwojonymi otworami okiennymi. Ryzalit 3-osiowy; w części narożnej porte-fenêtre w II i III kondygnacji poprzedzone balkonami z kutymi balustradami (w II kondygnacji porte-fenêtre zamurowany). Ponad IV kondygnacją rodzaj mezzanina opracowany analogicznie jak w elewacjach korpusu. W połaci dachowej nad elewacją zach. dwie wtórne lukarny. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: boniowanie ryzalitu; pas cokołowo-gzymsowy nad parterem; gzymsy międzykondygnacyjne i wieńczące; opaski i obramienia okienne z gzymsami nadokiennymi w II kondygnacji korpusu oraz II i III kondygnacji ryzalitu; opaska otworu drzwiowego. Stolarka okienna drewniana, ze stałymi ślemionami, część okien z PCV. Drzwi wejściowe neorenesansowe ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym z pierwszym biegiem wyrównawczym. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Stan zachowania:

— dość dobry, uszkodzenia detali architektonicznych i tynków na elewacjach.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. F. Roosevelta 13 (fot. 965)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1890 r., neobarok.

Mur., tynk., narożna, usytuowana u zbiegu ul. F. Roosevelta (elewacja wsch.) i ul. W. Łukasieńskiego (elewacja pd.). Podpiwniczona, czterokondygnacyjna, ze ściętym narożem, nakryta dwuspadowym, ceramicznym dachem. Elewacja pd. rozczłonkowana czterokondygnacyjnym, czworobocznym ryzalitem zwieńczonym szczytem; elewacja wsch. podobnie opracowanym ryzalitem pozornym.

Elewacja wsch. 5-osiowa, z pseudoryzalitem w 3 osi wyładowanym w obrębie II-IV kondygnacji. W przyziemiu, w osi pseudoryzalitu prostokątny otwór wejściowy. W dwóch pierwszych osiach przyziemia witryny sklepu (pierwsza prostokątna, druga zamknięta pierwotnie łukiem odcinkowym), do którego wejście w narożu budynku. Szczyt ryzalitu ze spływami wolutowymi, I-kondygnacyjny, 1-osiowy, ujęty pilastrami, zwieńczony naczółkiem segmentowym ze sterczynką w formie kuli. Otwór okienny półkolisty, w obramieniu. Elewacja pd. opracowana podobnie, 5-osiowa, z 2-osiowym ryzalitem w 3-4 osi. Szczyt ryzalitu ze spływami wolutowymi, II-kondygnacyjny, 1-osiowy, zamknięty gzymsem na łuku nadwieszonym; otwór okienny dolnej kondygnacji prostokątny, trójdzielny, ujęty pilastrami; wyżej okulus ponad gzymsem międzykondygnacyjnym. W przyziemiu przy ryzalicie od strony wsch. niewielki, współcześnie zabudowany taras z kutą balustradą. W 5 osi przyziemia prostokątna witryna sklepowa. Naroże budynku 1-osiowe, z prostokątnym otworem drzwiowym prowadzący do sklepu w przyziemiu. Powyżej porte-fenêtre z prostokątnymi balkonami o kutyh balustradach, wspartych na ozdobnych konsolach. W partii dachu I-kondygnacyjny szczyt ze spływami wolutowymi, ujęty pilastrami, zwieńczony trójkątnym naczółkiem ze sterczynką, dekorowany po bokach sterczynami z kulami. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: pasy boniowania w przyziemiu; boniowanie w obrębie II i III kondygnacji; pilastry w IV kondygnacji ryzalitu i pseudoryzalitu; pasy gzymsowe w IV kondygnacji; gzymsy międzykondygnacyjne; kostkowy gzyms wieńczący; obramienia okienne (w II kondygnacji zwieńczone trójkątnymi naczółkami, w III kondygnacji z gzymsami i fartuchami podokiennymi); płyciny podokienników; dekoracja szczytów i naroża budynku. Otwór wejściowy do budynku, witryny i otwory okienne przyziemia zaakcentowane kłińcowymi kluczami. Otwór drzwiowy w narożu prowadzący do sklepu w uproszczonym obramieniu portalowym. Na obramieniach porte-fenêtre ornament z rautów i kiści owoców. W dużej mierze zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami; witryny wtórne. Drzwi wejściowe do budynku drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe ze stałym nadświetlem. Górne kwatery przeszklone, zabezpieczone metalowymi, kutymi kratami.

Elewacje tylne bez dekoracji.

Klatka schodowa w tylnym narożu, poprzedzona sienią z drewnianym biegiem wyrównawczym i wolutowo zakończonymi poręczami. Pośrodku stropu sieni dekoracja sztukatorska w formie rozety.

Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku i ceramiczne pokrycie dachowe;

— detal architektoniczny elewacji;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;

— kute balustrady balkonów i kraty.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. F. Roosevelta 14 (fot. 966)

Kamienica czynszowa, wzn. w ok. 1877 r., neorenesans północny z elementami neobaroku.

Mur., elewacje frontowe ponad przyziemiem w okładzinie ceglanej. Kamienica narożna, usytuowana u zbiegu ul. F. Roosevelta (elewacja zach.) i ul. W. Łukasińskiego (elewacja pn.). Podpiwniczona, czterokondygnacyjna, ze ściętym narożem opracowanym w formie pseudoryzalitu, zwieńczonym szczytem. Bryła budynku rozczłonkowana dodatkowo czterokondygnacyjnym, trójbocznym ryzalitem w elewacji pn., nakryta wielospadowym dachem z pokryciem ceramicznym. Ryzalit oraz środkowa część narożnego pseudoryzalitu wraz ze szczytem tynkowane. Wszystkie otwory w przyziemiu budynku zamknięte półkoliście.

Elewacja zach. 7-osiowa, z otworem wejściowym w 4 osi. Pierwsza oś z międzyokiennymi płaszczyznami ścian nieco szerszymi niż w pozostałej partii elewacji, stanowi część narożnego pseudoryzalitu. Ponad 3 osią w połaci dachowej elewacji lukarna z ostrosłupowym hełmem, zwieńczonym sterczyną.

Elewacja pn. 3-osiowa, z 3-osiowym, trójbocznym ryzalitem w osi środkowej, nakrytym trójspadowym, ceramicznym dachem, w którym lukarna z ostrosłupowym hełmem, zwieńczonym sterczyną. Trzecia oś jest zarazem częścią narożnego pseudoryzalitu, w której w przyziemiu porte-fênêtre prowadzący na balkon z kutą, ażurową balustradą.

Naroże budynku 1-osiowe; nad przyziemiem porte-fênêtre zamknięte łukami koszowymi, poprzedzone balkonami z kutymi, ażurowymi balustradami. Balkon w III kondygnacji wsparty na wolutowych konsolach. Całość naroża zakomponowana jako pseudoryzalit (którego osiami bocznymi są fragmenty elewacji pn. i zach.) zwieńczony pośrodku 1-osiowym szczytem ze spływami wolutowymi, ujętym pilastrami, nakrytym przerwanym naczółkiem o linii wklęsło-wypukłej, dekorowanym sterczynkami.

Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: cokół; boniowanie w partii przyziemia i naroża budynku; gzymsy i pasy gzymsowe; rozbudowany, wyładowany, konsolkowy gzyms wieńczący; profilowane opaski i obramienia okienne z trójkątnymi naczółkami w II oraz gzymsami nadokiennymi w III kondygnacji (w II kondygnacji pseudoryzalitu narożnego naczółki o linii wklęsło-wypukłej dekorowane kartuszami); roślinna dekoracja nadokienna na narożu budynku; dekoracja szczytu z kartuszem. Stolarka okienna drewniana, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. W oknach klatki schodowej zachowane fragmenty szkła trawionego z motywem meandra. Drzwi wejściowe neorenesansowe, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem; górne kwatery przeszklone, zabezpieczone kutymi kratami.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią z drewnianymi stopniami wyrównawczymi i tralkową balustradą. Pierwszy bieg schodów klatki schodowej zabiegowy, wyżej schody dwubiegowe powrotne, o konstrukcji metalowej z ażurowymi podstopnicami, drewnianą, tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami.

Strop sieni z fasetą pokrytą neobarokową sztukatorską dekoracją roślinno-kartusзовą, dekorowany pośrodku niewielkim owalnym, roślinnym tondem.

Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Stan zachowania:

— średni, ubytki i uszkodzenia tynków na elewacji tylnej i klatce schodowej.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki kategorie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• **ul. F. Roosevelta 15 (fot. 967)**

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1890 r., neorenesans z elementami neobaroku.

Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z czterokondygnacyjnym ryzalitem w 3 osi fasady, zwieńczonym 1-osiowym szczytem schodkowo-wolutowym. Ponad fasadą połąć łamanego dachu pierwotnie z pokryciem ceramicznym – obecnie z papy. Elewacja tylna rozczłonkowana dwoma ryzalitami.

Fasada 4-osiowa, z prostokątnym ryzalitem w 3 osi (otwory okienne także w ścianach bocznych) oraz prostokątnym otworem wejściowym w 1 osi przyziemia, ujętym portalem, ponad którym loggie przechodzące w trójboczne balkony z kutymi balustradami. Otwory okienne przyziemia zamknięte łukami odcinkowymi; otwory okienne ryzalitu trójdzielne (otwór IV kondygnacji zamknięty spłaszczonym łukiem koszowym). W połaci dachowej w obrębie 1 osi drewniana lukarna nakryta czterospadowym hełmem ze sterczynką, w 2 i 4 osi mniejsze, także drewniane lukarny z dachami dwuspadowymi. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: pasy boniowania w przyziemiu z zaakcentowaniem nadproży otworów; pas cokołowo-gzymsowy nad parterem; gzymsy międzykondygnacyjne; kostkowy gzyms wieńczący; rozbudowane obramienia okienne z pilastrami i trójkątnymi naczółkami (w II kondygnacji) oraz gzymsami nadokiennymi (w III kondygnacji); pilastry i półkolumny (IV kondygnacja) ujmujące loggie oraz otwory okienne ryzalitu; bogata dekoracja szczytu wieńczącego ryzalit. W III kondygnacji przy loggii pilastry hermowe z męskimi popiersiami i podwieszonymi głowami lwów, opracowane analogicznie jak pilastry dźwigające trójkątny naczółek nad otworem okiennym ryzalitu. Portal skomponowany z pilastrów o zwężających się trzonach, wspierających gzyms w formie belkowania, na którym szczyt wolutowy i dwie sterczynki. Pilastry ustawione na wysokich cokołach. Partia elewacji wokół portalu (na szerokość znajdującego się nad nim balkonu) nieznacznie wyładowana przed lico. Stolarka okienna drewniana, ze stałymi profilowanymi ślemionami oraz częściowo zachowaną dekoracją na słupkach. Drzwi wejściowe o formach historyzujących, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem; górne kwatery przeszklone.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie przednim. Schody dwubiegowe powrotne, o konstrukcji metalowej, z ażurowymi podstopnicami, drewnianą, tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami. Na ścianach sieni zachowane pozostałości drewnianej boazerii; posadzka ceramiczna, dwukolorowa, w układzie w romby.

Stan zachowania:

— dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, zachowana stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, kategorie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. F. Roosevelta 16 (fot. 968)

Kamienica czynszowa, wzn. w l. 80. XIX w., neorenesans północny z elementami neobaroku. Mur., fasada ponad przyziemiem w okładzinie ceglanej, z detalem architektonicznym wyrobionym w tynku. Kamienica podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z pierwszą osią elewacji frontowej zaakcentowaną w obrębie II-IV kondygnacji niewielkim wyładowaniem pozornego ryzalitu. Ponad fasadą połąć łamanego dachu z pokryciem ceramicznym i oknami połaciowymi. Elewacja tylna rozczłonkowana dwoma ryzalitami.

Fasada 5-osiowa, z prostokątnym otworem wejściowym w 2 osi, poprzedzona ponad przyziemiem w 3-4 osi balkonami z kutymi balustradami. W 1 osi w obrębie II-IV kondygnacji otwory okienne zdwojone, w IV kondygnacji zamknięte półkoliście. W przyziemiu w obrębie 3-4 osi współczesna witryna sklepowa z PCV z otworem drzwiowym. Tynkowy detal architektoniczny: cokół; boniowanie i pas cokołowo-gzymsowy w przyziemiu; pasy gzymsowe i profilowany gzyms nad III kondygnacją; gzyms wieńczący z modylionami; profilowane, uszakowe opaski okienne z płycinami podokienników, a także trójkątnymi i odcinkowymi naczółkami (II kondygnacja) oraz gzymsami nadokiennymi (III kondygnacja). W polach naczółków dekoracja roślinno-kartuszysta, w 1 osi II kondygnacji naczółek na łuku nadwieszonym. Balkon ponad przyziemiem wsparty na wolutowych konsolach z dekoracją roślinną. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe neorenesansowe, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem; górne kwatery z przeszkleniem zamkniętym łukami nadwieszonymi, zabezpieczone kutymi kratami; w dolnych kwaterach rauty.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią z drewnianymi stopniami wyrównawczymi i tralkową balustradą. Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Strop sieni z fasetą pokrytą neobarokową sztukatorską dekoracją roślinno-kartuszystą, ozdobiony pośrodku niewielkim owalnym, roślinnym tondem.

Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Stan zachowania:

— dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. F. Roosevelta 17 (fot. 969)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1890 r., neorenesans północny z elementami neobaroku.

Mur., fasada ponad przyziemiem w wątku ceglanym; detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Kamienica podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z czterokondygnacyjnym ryzalitem pozornym na osi elewacji frontowej, zwieńczonym szczytem. Ponad fasadą połąć łamanego dachu z pokryciem ceramicznym i oknami połaciowymi. Elewacja tylna rozczłonkowana środkowym ryzalitem mieszczącym klatkę schodową oraz ryzalitem bocznym.

Fasada 7-osiowa, z pseudoryzalitem nieznacznie wyładowanym w 4 osi, w którego przyziemiu półkoliście zamknięty otwór wejściowy, ujęty neobarokowym portalem. W 2 i 6 osi porte-fenêtre poprzedzone balkonami z kutymi balustradami. Balkony w II i III kondygnacji wsparte na wolutowych konsolach z dekoracją roślinną. Szczyt wieńczący pseudoryzalit 1-osiovy, ujęty pilastrami dźwigającymi gzyms, na którym rozbudowane zwieńczenie ze sterczynami. Tynkowy detal architektoniczny: cokół; boniowanie w przyziemiu; boniowane pilastry w II kondygnacji oraz bonie na narożach IV kondygnacji pseudoryzalitu; pas cokołowo-gzymsowy nad parterem; pas gzymsowy nad II kondygnacją; uproszczony gzyms wieńczący; obramienia okienne z podokiennikami, ujęte pilastrami, zwieńczone gzymsami w formie belkowania (w II kondygnacji pseudoryzalitu trójkątny naczółek). Na podokiennikach dekoracja roślinna i kartuszowa; na wolutowych głowicach boniowanych pilastrów ujmujących naroża II kondygnacji pseudoryzalitu brodate głowy męskie, ponad którymi akroteriony. Portal w formie półkolumn wspierających profilowany gzyms, na którym odcinkowo zamknięty naczółek ozdobiony owalnym kartuszem kaboszonowym i girlandami owoców. Półkolumny ustawione na wysokich czworobocznych cokołach, otwór drzwiowy ujęty bezpośrednio kłincami boniowania. W dużej mierze zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem, wtórne.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią. W partii przyziemia dwubiegowa z duszą i podestem, wsparta na filarach, pomiędzy którymi arkadowe prześwity zamknięte łukami odcinkowymi. Wyżej schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z tralkową balustradą i profilowaną poręczą.

Strop sieni z fasetą pokrytą neobarokową sztukatorską dekoracją roślinno-kartuszkową, ozdobiony pośrodku rozetą. Na ścianach zachowane fragmenty pozostałej dekoracji w postaci motywów ramowo-roślinnych.

Przed fasadą relikty niewielkiego ogródka z podmurówką ogrodzenia.

Stan zachowania:

— dość dobry, nie zachowany pierwotny gzyms wieńczący.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, kategorie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• **ul. F. Roosevelta 18 (fot. 970)**

Kamienica czynszowa, wzn. w l. 90. XIX w., neorenesans północny z elementami neobaroku. Mur., fasada ponad I i II kondygnacją w wątku ceglanym, detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Kamienica podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta dachem łamanym z pokryciem ceramicznym. Elewacja tylna rozczłonkowana środkowym ryzalitem mieszczącym klatkę schodową i pion sanitarny oraz bocznym skrzydłem oficynowym.

Fasada 7-osiowa, z szerokim, prostokątnym otworem bramnym w 4 osi, ujętym profilowaną opaską, ponad którą mniejsze, półkolistie zamknięte nadświetle. W przyziemiu w obrębie 6-7 osi prostokątna witryna z wejściem do sklepu. Ponad parterem w 3 i 5 osi porte-fenêtre poprzedzone balkonami z metalowymi balustradami. Tynkowy detal architektoniczny: cokół; pasy boniowania w I i II kondygnacji; gzymsy międzykondygnacyjne i wieńczące; obramienia okienne (w IV kondygnacji uszakowe) z gzymsami nadokiennymi dekorowanymi w IV kondygnacji motywami kartuszowo-roślinnymi. Gzymsy nadokienne w II kondygnacji wyłamane trójkątnie, w III kondygnacji łukowato; w 1-2 oraz 6-7 osi wieńczą po dwa otwory okienne. Drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi śleminami zachowana w niewielkim stopniu; pozostałe okna z PCV. Drzwi wejściowe o formach historyzujących, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, obok sieni przejazdowej na osi budowli.

Stan zachowania:

— dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, kategorie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. F. Roosevelta 19 (fot. 971)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1890 r., neorenesans północny z elementami neobaroku.

Mur., II i III kondygnacja fasady w wątku ceglany; detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Kamienica podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z czterokondygnacyjnym ryzalitem pozornym na osi fasady, zwieńczonym szczytem. Ponad fasadą połąć łamanego dachu z pokryciem ceramicznym i współczesną lukarną.

Fasada 7-osiowa, z półkoliście zamkniętym otworem wejściowym w przyziemiu pseudoryzalitu w 4 osi. W 2 i 6 osi porte-fenêtre poprzedzone balkonami z kutymi, ażurowymi balustradami, wspartymi na wolutowych konsolach ozdobionych maskami i dekoracją roślinną. Dwie dolne kondygnacje fasady pokryte w całości boniami. Pseudoryzalit nieznacznie wyładowany z elewacji, z narożami zaakcentowanymi w I i II kondygnacji rodzajem boniowanych pilastrów, w III-IV kondygnacji pilastrami w wielkim porządku o trzonach rozczłonkowanych rautami. W przyziemiu pseudoryzalitu neorenesansowy portal. Szczyt 1-osiowy ze spływami wolutowymi, ujęty pilastrami dźwigającymi gzyms, na którym rozbudowane zwieńczenie ze sterczynami. Tynkowy detal architektoniczny: bonie na cokole oraz w I i II kondygnacji; rauty dekorujące pilastry w III-IV kondygnacji; gzymsy międzykondygnacyjne; uproszczony gzyms wieńczący; rozbudowane obramienia okienne z pilastrami, płycinami podokienników i gzymsami w formie belkowania zwieńczonymi motywami kartuszowymi. Portal złożony z półkolumn wspierających rozbudowany gzyms w postaci belkowania, na którym szczyt z trójkątnym naczółkiem, spływami wolutowymi i kartuszem. Półkolumny ustawione na wysokich cokołach z boni analogicznych jak w cokole. Otwór drzwiowy ujęty bezpośrednio pilastrami oraz profilowaną archiwoltą z przewiązkami i wolutowym kluczem. W dużej mierze zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślēmionami. Drzwi wejściowe neorenesansowe, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem; górne kwatery przeszklone, zabezpieczone ozdobnymi, kutymi kratami, w dolnych kwaterach rauty.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi z tralkową balustradą.

Strop sieni z fasetą pokrytą sztukatorską dekoracją roślinną, dekorowany pośrodku rozetą. Na ścianach zachowana dekoracja ramowa z ornamentów roślinnych.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Przed fasadą relikty niewielkiego ogródka z podmurówką ogrodzenia.

Stan zachowania:

— dość dobry, fragmentarycznie zachowana pierwotna dekoracja gzymsu wieńczącego.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów i kraty;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Należy odtworzyć zieleni ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• **ul. F. Roosevelta 20 (fot. 972, 973)**

Kamienica czynszowa, wzn. w l. 90. XIX w., neorenesans północny z elementami neobaroku. Mur., fasada nad przyziemiem w wątku ceglany, detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Kamienica podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta dachem łamanym z pokryciem ceramicznym. Elewacja tylna rozczłonkowana bocznym skrzydłem oficynowym.

Fasada 6-osiowa, z prostokątnym otworem wejściowym w 4 osi oraz boniowanym, czterokondygnacyjnym ryzalitem pozornym w 6 osi. Otwory okienne pseudoryzalitu znacznie szersze od pozostałych, trójdzielne. Ponad parterem w 3-4 osi balkony z kutymi balustradami, wsparte w III-IV kondygnacji na konsolach ozdobionych maskami i ornamentem roślinnym. Tynkowy detal architektoniczny: cokół; pasy boniowania w przyziemiu; gzymsy międzykondygnacyjne i wieńczące; obramienia okienne z pseudonaczółkami odcinkowymi (II kondygnacja), trójkątnymi (IV kondygnacja) i o linii wklęsło-wypukłej (III kondygnacja), ozdobionymi motywami kartuszowo-roślinnymi. Obramienia otworów okiennych pozornego ryzalitu opracowane nieco odmienne, z pseudonaczółkami na łuku nadwieszonym (II kondygnacja), wklęsło-wypukłym (III kondygnacja) i trójkątnym (IV kondygnacja). Otwór drzwiowy ujęty portalem w postaci opaski, nad którą dodatkowy kwadratowy otwór doświetlający się, w zwieńczonym gzymsem obramieniu ze spływami wolutowymi. W dużej mierze zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe o formach historyzujących, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem i przeszklonymi górnymi kwaterami; w dolnych kwaterach rauty.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią z biegiem wyrównawczym, nakrytą trójpłaszczyznowym sklepieniem krzyżowym na gurtach. Ściany sieni rozczłonkowane arkadowaniem wspartym na pilastrach. W podłęczach bogata, neorokokowa, sztukatorska dekoracja kartuszowo-roślinna ujęta ornamentálną ramą. Motywy rocaillowo-roślinne umieszczone także na trzonach pilastrów, pod głowicami.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami. Zachowane drewniane, dwuskrzydłowe, częściowo przeszklone drzwi o konstrukcji ramowo-płycinowej, oddzielające się od klatki schodowej.

Stan zachowania:

— dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. F. Roosevelta 21 (fot. 974)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1890 r., neorenesans północny z elementami neobaroku.

Mur., III i IV kondygnacja fasady w wątku ceglany; detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Kamienica podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z czterokondygnacyjnym ryzalitem na osi fasady zwieńczonym szczytem. Ponad fasadą połąć łamanego dachu z pokryciem ceramicznym oraz dwoma drewnianymi lukarnami z trójkątnie wyładowanymi szczytami. Elewacja tylna rozczłonkowana bocznym skrzydłem oficynowym.

Fasada 6-osiowa, z półkoliście zamkniętym otworem wejściowym w obrębie 5 i 6 osi przyziemia. Ryzalit 2-osiowy (w 3-4 osi), poprzedzony ponad przyziemiem prostokątnymi balkonami z kutymi balustradami, na przyściennych wspornikach. Cokoł oraz dwie dolne kondygnacje fasady i ryzalitu pokryte w całości boniowaniem. Wyżej ceglana licówka w trzech odcieniach. Ryzalit z narożami zaakcentowanymi w III i IV kondygnacji pasami boni, zwieńczony profilowanym, znacznie wyładowanym gzymsem, ponad którym 2-osiowy, trójkątny szczyt z przerwany naczółkiem. Otwory okienne ujęte wspólnym obramieniem, w górnej partii szczytu okulus. Tynkowy detal architektoniczny fasady i ryzalitu: boniowanie cokołu oraz w I i II kondygnacji; pasy gzymsowe; gzymsy międzykondygnacyjne i wieńczące; opaski okienne ryzalitu; nadokienne naczółki zasadniczego korpusu budynku: trójkątne w III, segmentowe w IV kondygnacji oraz wspólne przerwane naczółki w 1-2 i 5-6 osi II kondygnacji dekorowane płaskorzeźbionymi głowami kobiecymi z festonami i girlandami owoców. Otwór drzwiowy obwiedziony kłincami boniowania ozdobiony w kluczu głową Bachusa. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe neorenesansowe, jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem i stałymi skrzydłami bocznymi; górne kwatery przeszklone, zabezpieczone ozdobnymi, kutymi kratami, w dolnych kwaterach rauty.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi z uproszczoną balustradą. Strop sieni dekorowany faseta pokrytą sztukatorskim ornamentem kostkowym, ujęty ramą z ornamentem roślinnym, ozdobiony pośrodku rozetą. Posadzka ceramiczna z dwukolorowych kafli ułożonych w romby, ujętych bordiurą o geometrycznym wzorze.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Przed fasadą relikty niewielkiego ogródka z podmurówką ogrodzenia.

Stan zachowania:

— dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych, forma lukarn;
- ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów i kraty;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, posadzki.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• **ul. F. Roosevelta 22 (fot. 975)**

Kamienica czynszowa, wzn. w l. 90. XIX w., neorenesans północny.

Mur., III i IV kondygnacja fasady w wątku ceglany, detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Kamienica podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta łamanym dachem z pokryciem ceramicznym, w którego połaci nad fasadą pięć drewnianych lukarn z dachami dwuspadowymi. Elewacja tylna rozczłonkowana bocznym skrzydłem oficynowym.

Fasada 6-osiowa, z boniowanym, czterokondygnacyjnym ryzalitem pozornym w 1-2 osi oraz półkoliście zamkniętym otworem wejściowym w 3 osi. Ponad parterem w 3-4 osi prostokątne balkony z kutymi balustradami. Tynkowy detal architektoniczny: cokół; boniowanie pseudoryzalitu oraz pasy boniowania w I i II kondygnacji fasady; gzymsy międzykondygnacyjne i pasy gzymsowe; rozbudowany gzyms wieńczący z partią fryzową, w której otwory okienne poddasza, dekorowany dodatkowo ozdobnymi motywami w formie zawieszek; opaski oraz obramienia okienne z gzymsami nadokiennymi (II kondygnacja) i trójkątnymi naczółkami (IV kondygnacja). Obramienia otworów okiennych pseudoryzalitu opracowane nieco odmiennie, zwieńczone w III kondygnacji wspólnym naczółkiem trójkątnym, w IV kondygnacji segmentowym. Ponad otworem drzwiowym płaskorzeźbiona głowa brodatego mężczyzny w czapce. W dużej mierze zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślēmionami. Drzwi wejściowe neorenesansowe, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem i przeszklonymi górnymi kwaterami; w dolnych kwaterach rauty.

Elewacja tylna, sień i klatka schodowa bez dekoracji.

Stan zachowania:

— dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• **ul. F. Roosevelta 23 (fot. 976)**

Kamienica czynszowa — ob. Legnickie Towarzystwo Muzyczne, Społeczne Ognisko Muzyczne im. K. Szymanowskiego, wzn. w 1890 r., neorenesans północny z elementami neobaroku.

Mur., fasada ponad przyziemiem w wątku ceglany, detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Kamienica podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z dwukondygnacyjnym wykuszem na osi symetrii fasady zwieńczonym tarasem. W połaci ceramicznego, łamanego dachu, na osi wykusza, facjata opracowana jako ozdobny szczyt. Ponadto w osiach skrajnych dwie niewielkie, drewniane lukarny nakryte czterosпадowymi dachami w formie hełmów (dodatkowa

niewielka lukarna współczesna). Elewacja tylna rozczłonkowana bocznym skrzydłem oficynowym.

Fasada 6-osiowa w przyziemiu, wyżej 5-osiowa, z półkoliście zamkniętym otworem wejściowym w ostatniej osi, ujętym portalem. Wykusze w obrębie 3 osi II i III kondygnacji, o zdwojonych otworach okiennych oraz dodatkowych oknach w ścianach bocznych. W przyziemiu pod wykuszem taras z pełną, tynkowaną balustradą. W 2 osi II i III kondygnacji fasady porte-fenêtre poprzedzone prostokątnymi balkonami na wolutowych konsolach dekorowanych ornamentem roślinnym i płaskorzeźbionymi głowami męskimi. Balustrady balkonów współczesne. Cokół oraz przyziemie fasady pokryte w całości pasami boni naprzemiennie gładkich z rautami oraz fakturowych. Obie kondygnacje wykusza ujęte pilastrami dźwigającymi gzymsy w formie belkowania; pilastry także między zdwojonymi otworami okiennymi osi głównej (okna II kondygnacji zamknięte półkoliście, wpisane w łuk arkady). Podniebie wykusza ozdobne, dekorowane płaskorzeźbionym ornamentem roślinnym oraz gryfem trzymającym w szponach kartusz. Facjata 1-osiowa, ze spływami wolutowymi, zwieńczona zdwojonym trójkątnym naczółkiem, w którym kartusz z napisem: „*Erb. 1890*”. Otwór okienny ujęty pilastrami wspierającymi gzyms z uskrzydloną głową putta. Tynkowy detal architektoniczny: pasy boniowania na cokole i w przyziemiu; boniowane lizeny akcentujące w fasadzie oś środkową z wykuszem i facjatą; pasy gzymsowe; gzyms wieńczący; obramienia okienne fasady z płycinami podokienników i gzymsami nadokiennymi ozdobionymi w III kondygnacji motywami kartuszy z liśćmi palmy (w obramieniach II kondygnacji pilastry); plakiety w osiach międzyokiennych IV kondygnacji; dekoracja wykusza i facjaty. W przyłuczku arkadowym II kondygnacji wykusza kaboszon z literą „*H*” ujęty wolutami i liśćmi palmy. Portal skomponowany z dwóch półkolumn dźwigających gzyms w formie belkowania zwieńczony rodzajem szczytu z naczółkiem segmentowym, umieszczonym w partii podokiennika otworu okiennego II kondygnacji. Na gzymsie wydłużony kartusz z napisem „*SALVE*”. Półkolumny o gładkich trzonach ustawione na wysokich czworobocznych cokołach. Otwór drzwiowy obwiedziony archiwoltą z kluczem, wspartą na pilastrach. W dużej mierze zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe neorenesansowe, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią przechodnią. Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z balustradą i profilowaną poręczą. W przyziemiu bieg schodów z podestem, wsparty na filarach, pomiędzy którymi arkadowe prześwity zamknięte spłaszczonymi łukami odcinkowymi.

Strop sieni ozdobiony fasetą pokrytą sztukatorskim ornamentem roślinnym.

Przed fasadą relikty niewielkiego ogródka z podmurówką ogrodzenia.

Stan zachowania:

— dość dobry, uszkodzenia detali architektonicznych na fasadzie.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych, forma lukarny;
- ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztuki, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Wskazane odczyszczenie ceglanej licówki fasady z wtórnej powłoki malarskiej.

Należy odtworzyć zieleń ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• **ul. F. Roosevelta 24 (fot. 977)**

Kamienica czynszowa, wzn. w l. 90. XIX w., neorenesans północny.

Mur., III i IV kondygnacja fasady w wątku ceglanym, detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Kamienica podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z czterokondygnacyjnym pozornym ryzalitem w 1-2 osi fasady, ponad którym w ceramicznej połaci łamanego dachu facjata opracowana w formie szczytu. Ponadto dodatkowa, niewielka drewniana lukarna nakryta ostrosłupowym hełmem oraz dwie lukarny współczesne z dachami pulpitowymi. Elewacja tylna rozczłonkowana bocznym skrzydłem oficynowym.

Fasada 6-osiowa, z prostokątnym otworem wejściowym w 3 osi, pokryta w całości pasami boniowania w przyziemiu oraz ramową dekoracją tynkową w II kondygnacji. Pseudoryzalit 2-osiowy, ponad parterem z trójbocznymi balkonami o kutyh balustradach. Balkony w II i III kondygnacji na wspornikach dekorowanych ornamentem cekinowym. Otwory okienne w IV kondygnacji pozornego ryzalitu ujęte wspólnym obramieniem zwieńczonym gzymsem na łuku nadwieszonym. Facjata 2-osiowa, z otworami okiennymi zamkniętymi półkoliście, o elewacji rozczłonkowanej pilastrami, na których spoczywają archiwolty z kluczami. Brak części wieńczącej. Tynkowy detal architektoniczny: boniowanie przyziemia i pseudoryzalitu, dekoracja II kondygnacji fasady, pas cokołowo-gzymśowy, gzyms międzykondygnacyjny i wieńczący z partią fryzową, opaski oraz profilowane, uszakowe obramienia okienne z gzymśami nadokiennymi oraz naczółkami segmentowymi (4 i 5 oś III kondygnacji). Opaski otworów okiennych trzech dolnych kondygnacji pseudoryzalitu opracowane nieco skromniej. Otwór drzwiowy obwiedziony profilowanym obramieniem ozdobionym rautami. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślęmionami. Drzwi wejściowe neorenesansowe, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem i przeszklonymi górnymi kwaterami zabezpieczonymi kutymi, ozdobnymi kratami; w dolnych kwaterach rauty.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze schodami wyrównawczymi z balustradą. Zachowana ramowo-płycinowa, przeszklona stolarka drzwi w sieni.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Stan zachowania:

— dość dobry, nie zachowane pierwotne zwieńczenie facjaty; uszkodzenia detali architektonicznych fasady.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych, forma lukarny z hełmem;
- ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów i kraty;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• **ul. F. Roosevelta 25 (fot. 978)**

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1890 r., neorenesans północny z elementami neobaroku.

Mur., III i IV kondygnacja fasady w wątku ceglany, detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Kamienica podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z dwoma czterokondygnacyjnymi, dwuosiowymi ryzalitami pozornymi w osiach bocznych fasady. Na osi symetrii fasady facjata opracowana jako ozdobny szczyt, w ceramicznej połaci łamanego dachu. Ponadto w osiach pseudoryzalitów dwie drewniane lukarny nakryte czterospadowymi dachami w formie hełmów oraz w pozostałych osiach dwie dodatkowe, mniejsze lukarny opracowane podobnie. Elewacja tylna rozczłonkowana ryzalitem środkowym mieszczącym klatkę schodową oraz bocznym skrzydłem oficynowym.

Fasada 7-osiova, z prostokątnym otworem wejściowym w 4 osi, ponad którym porte-fenêtre poprzedzone prostokątnymi balkonami z kutymi balustradami. Balkon w II kondygnacji na wolutowych konsolach dekorowanych ornamentem cekinowym, w III kondygnacji na wolutowych wspornikach. W przyziemiu 3 i 5 osi niewielkie tarasy, z pełnymi murowanymi balustradami (taras w 5 osi współcześnie zabudowany). Cokół oraz I-II kondygnacja fasady i ryzalitów pozornych pokryte w całości boniowaniem. Powyżej ceglana licówka w kolorze białym. Facjata 1-osiova, ze spływami wolutowymi, ujęta pilastrami, zwieńczona trójkątnym naczółkiem. Otwór okienny w profilowanej opasce z kluczem. Tynkowy detal architektoniczny: boniowanie; gzymsy i międzykondygnacyjne pasy gzymsowe; obramienia okienne fasady i pseudoryzalitów (opracowane analogicznie), ujęte pilastrami (II i III kondygnacja), zwieńczone trójkątnymi naczółkami (II kondygnacja) i gzymsami nadokiennymi. W pasach fryzowych obramień II kondygnacji stylizowany motyw metop i tryglifów; w polach naczółków motywy kartuszy i liści dębu. Otwory przyziemia (wraz z otworem drzwiowym) bez obramień, zaakcentowane układem klinowych boni. Otwory okienne ryzalitów pozornych opracowane ponad przyziemiem jako zdwojone, we wspólnych obramieniach. Stolarka okienna drewniana, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe neorenesansowe, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem; górne kwatery przeszklone, zabezpieczone kutymi, ozdobnymi kratami.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze schodami wyrównawczymi.

Strop sieni z fasetą pokrytą sztukatorskim ornamentem kartuszowym, dekorowany dodatkowo, prostokątną ornamentalną ramą i owalną rozetą pośrodku. Posadzka ceramiczna.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z tralkową balustradą i profilowaną poręczą.

Przed fasadą relikty niewielkiego ogródka.

Stan zachowania:

— dość dobry, uszkodzenia detali architektonicznych na fasadzie.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych, forma lukarn;

— ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny elewacji;

- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów i kraty;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, kategorie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Należy odtworzyć zieleni ogródka przed fasadą.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. F. Roosevelta 26 (fot. 979)

Kamienica czynszowa — ob. Zespół Szkół Muzycznych w Legnicy, wzn. w l. 90. XIX w., neorenesans północny.

Mur., cokół oraz III i IV kondygnacja fasady w wątku ceglany, detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Kamienica podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z ceramiczną połąką dachową ponad fasadą, pośrodku której facjata zwieńczona naczółkiem segmentowym oraz dwie niewielkie drewniane lukarny w osiach międzyokiennych, nakryte ostrosłupowymi hełmami; dodatkowe lukarny z dachami pulpitowymi.

Fasada 5-osiova, z prostokątnym otworem wejściowym w 1 osi, pokryta w całości w I i II kondygnacji pasami boniowania. Ponad przyziemiem w 3 osi porte-fenêtre poprzedzone prostokątnymi balkonami o kutych balustradach, wspartymi na ozdobnych konsolach. Facjata 2-osiova, z otworami okiennymi zamkniętymi półkoliście i elewacją rozczłonkowaną pilastrami, dźwigającymi profilowany gzyms, na którym naczółek z motywem muszlowym w polu. Tynkowy detal architektoniczny: pasy boniowania w I i II kondygnacji; profilowane gzymsy międzykondygnacyjne; rozbudowany gzyms wieńczący z partią fryzową; pasy gzymsowe; profilowane, uszakowe obramienia okienne z gzymsami nadokiennymi (w II i III kondygnacji), dekorowane przewiązkami, klinowymi kluczami i rautami; dekoracja facjaty. Otwór drzwiowy obwiedziony profilowanym obramieniem z przewiązkami, opracowanym podobnie jak obramienia otworów przyziemia. Stolarka okienna drewniana, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślēmionami. Drzwi wejściowe neorenesansowe, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem i przeszklonymi górnymi kwaterami zabezpieczonymi kutymi, ozdobnymi kratami; w dolnych kwaterach rauty.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi z profilowanymi poręczami.

Strop sieni z fasetą pokrytą sztukatorskim, neobarokowym ornamentem roślinnym, dekorowany pośrodku owalną rozetą. Zachowana ramowo-płycinowa, przeszklona stolarka drzwi w sieni.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połąki dachowych, forma facjaty i lukarn z hełmami;
- ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;

— kute balustrady balkonów i kraty;
— klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• F. Roosevelta 27 (fot. 980)

Kamienica czynszowa — ob. Warsztaty Terapii Zajęciowej przy Fundacji Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski, wzn. ok. 1890 r., neorenesans północny.

Mur., narożna, usytuowana u zbiegu ul. F. Roosevelta (elewacja wsch.) i ul. D. Chłapowskiego (elewacja pd.). Podpiwniczona, czterokondygnacyjna, ze ściętym narożem, o elewacjach rozczłonkowanych dwoma czterokondygnacyjnymi ryzalitami zwieńczonymi szczytami. Budynek nakryty ceramicznym dachem wielospadowym z wysuniętym okapem; ponad osiami przy ryzalitach i ściętym narożu niewielkie drewniane lukarny nakryte ostrosłupowymi hełmami. III i IV kondygnacja elewacji frontowych w wątku ceglanym, detal architektoniczny wyrobiony w tynku.

Elewacja wsch. 4-osiowa, z ryzalitem w drugiej osi (dodatkowe otwory okienne w ścianach bocznych ryzalitu) oraz z prostokątnym otworem drzwiowym w 4 osi. Szczyt wieńczący ryzalit rozbudowany, 1-osiowy, II-kondygnacyjny, ze spływami wolutowymi, ujęty pilastrami i profilowanym gzymsem, zwieńczony naczółkiem na łuku nadwieszonym, dekorowany kulami i sterczynkami.

Elewacja pd. 5-osiowa, z ryzalitem w 3-4 osi (dodatkowe otwory okienne w bocznych ścianach ryzalitu). Szczyt wieńczący ryzalit 2-osiowy, I-kondygnacyjny, ze spływami wolutowymi, ujęty pilastrami i profilowanym gzymsem, zwieńczony naczółkiem na łuku nadwieszonym, dekorowany kulami i sterczynkami. Otwory okienne zamknięte półkoliście, w profilowanych opaskach. Ponadto w obrębie cokołu w 1 osi niewielka przybudówka ozdobiona akroterionem, mieszczący wejście do pomieszczeń piwnicznych.

Naroże budynku 1-osiowe, ujęte półkolumnami (w I i II kondygnacji boniowanymi; wyżej w III-IV kondygnacji o kanelurowanych i gładkich trzonach w wielkim porządku), zwieńczone w partii dachu szczytem z naczółkiem na łuku nadwieszonym. W przyziemiu prostokątny otwór drzwiowy poprzedzony jednobiegowymi schodami o wyoblonej, pełnej murowanej balustradzie. Powyżej porte-fenêtre z prostokątnymi balkonami o kutych, ażurowych balustradach, wsparte na wolutowych konsolach dekorowanych ornamentem cekinowym.

Cokół oraz dwie dolne kondygnacje elewacji wsch. i pd., ryzalitów i ściętego naroża w całości pokryte pasami boniowania; III i IV kondygnacja ryzalitów boniowane. Na narożach ryzalitów boniowane pilastry ujmujące po dwie kondygnacje. Wyższe kondygnacje elewacji i ściętego naroża budynku w okładzinie ceglanej. Tynkowy detal architektoniczny: boniowanie; pas cokołowo-gzymsowy nad parterem; gzymsy międzykondygnacyjne i pasy gzymsowe; rozbudowany gzyms wieńczący ze stylizowanym podziałem na tryglify i metopy; obramienia okienne z naczółkami w ryzalitach; opaska otworu drzwiowego, dekoracja szczytów. Ponad przyziemiem stolarka okienna drewniana, ze stałymi ślemionami i ozdobnymi listwami przyrytkowymi; w parterze okna z PCV. Drzwi wejściowe o formach historyzujących, ramowo-płycinowe, jednoskrzydłowe, ze stałym nadświetłem. Narożne drzwi prowadzące do pomieszczeń w przyziemiu budynku oraz drzwi w ryzalicie do piwnic wtórne.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze stopniami wyrównawczymi z profilowanymi poręczami. Strop sieni z fasetą pokrytą sztukatorskim, neobarokowym ornamen-

tem kartuszowym, dekorowany pośrodku owalną rozetą. Zachowana ramowo-płycinowa, przeszklona stolarka drzwi w sieni.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Stan zachowania:

— dość dobry, uszkodzenia detali architektonicznych na fasadzie.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu, forma szczytów i lukarn;
- ceglana licówka oraz tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. F. Roosevelta 28 (fot. 981)

Kamienica czynszowa, wzn. w l. 90. XIX w., neobarok.

Mur., fasada ponad przyziemiem w wątku ceglanym, detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Kamienica podpiwniczona, czterokondygnacyjna, kryta dachem łamanym z pokryciem ceramicznym. Elewacja tylna rozcłonkowana dwoma ryzalitami.

Fasada 5-osiowa, z prostokątnym otworem wejściowym w 5 osi, pokryta w przyziemiu boniowaniem ukształtowanym w rodzaj arkadowania. Rozcłonkowana na osi czterokondygnacyjnym, 1-osiowym, tynkowanym ryzalitem pozornym z porte-fenêtre poprzedzonym prostokątnymi balkonami. Balkon w przyziemiu z murowaną, pełną balustradą (obecnie pozbawiony tynku), wyżej w II i III kondygnacji balkony o kutych balustradach, wsparte na ozdobnych konsolach ze wspornikami dekorowanymi głowami lwów (balkon w II kondygnacji wtórnie przeszklony). Otwór okienny ostatniej kondygnacji pseudoryzalitu zamknięty pełnym łukiem, obwiedziony archiwoltą o dekoracji kasetonowej, zwieńczoną kartuszem z symbolem pięcioramiennej gwiazdy, ujętą girlandami z kampanulli podtrzymywanymi przez dwa nagie putta. Zarówno naroża pseudoryzalitu, jak i jego otwory okienne ujęte pilastrami. Na trzonach pilastrów przy otworze okiennym przyziemia niemal pełnoplastyczne festony z owoców, podwieszone na wstęgach. Tynkowy detal architektoniczny bardzo bogaty, wypełnia w dużej mierze powierzchnię fasady: arkadowe boniowanie przyziemia; znacznie wyładowany, konsolkowy gzyms wieńczący wzbogacony kimationem w partii pseudoryzalitu; obramienia okienne wspierające się na sobie płycinami podokienników (w II i III kondygnacji z pilastrami dźwigającymi kolejno naczółki trójkątne i z gzymsów na łuku nadwieszonym — naczółki trójkątne ozdobione motywem konch muszli, naczółki na łuku nadwieszonym motywami kartuszo-roślinnymi; w IV kondygnacji rozbudowane opaski z przewiązkami i klincami). Otwór drzwiowy ujęty rodzajem arkady, opracowanej analogicznie jak pozostała część otworów przyziemia. Drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślēmionami zachowana w niewielkim stopniu; pozostałe okna z PCV. Drzwi wejściowe neorenesansowe, ramowo-płycinowe, jednoskrzydłowe, ze stałymi skrzydłami bocznymi i nad-

światłem oraz przeszklonymi górnymi kwaterami, które zabezpieczają kute, ozdobne kraty; w dolnych kwaterach rauty.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, sień pierwotnie przechodnia, obecnie w tylnej części wtórnie zabudowana. Na ścianach pozostałości drewnianej boazerii. Strop z fasetą pokrytą neobarokowym, sztukatorskim ornamentem kartuszowo-roślinnym, dekorowany pośrodku owalną rozetą.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Przed fasadą niewielki ogródek z kutym ogrodzeniem o formach historyzujących, na podmurówce.

Stan zachowania:

— dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów i kraty;
- klatka schodowa;
- kute ogrodzenie ogródka.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, kategorie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• F. Roosevelta 29 (fot. 982)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1898 r., neobarok.

Mur. elewacje frontowe ponad przyziemiem w wątku ceglanym, detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Narożna, usytuowana u zbiegu ul. F. Roosevelta (elewacja wsch.) i ul. D. Chłapowskiego (elewacja pn.). Podpiwniczona, czterokondygnacyjna, o nieregularnym obrysie, ze ściętym narożem, w którym ryzalit o wyoblonych narożach. Ponad przyziemiem ryzalit spięty z bocznymi osiami elewacji frontowych trójbocznymi balkonami. Elewacje dodatkowo rozczłonkowane dwoma ryzalitami pozornymi oraz ryzalitem o wyoblonych narożach, zwieńczonym szczytem. Budynek nakryty ceramicznym dachem dwuspadowym, ponad narożnym ryzalitem dach pięciospadowy.

Przyziemie elewacji frontowych pokryte w całości pasami boniowania wraz z ryzalitami.

Elewacja wsch. 3-osiowa, z ryzalitem pozornym w dwóch pierwszych osiach. Otwór drzwiowy w 1 osi, zamknięty pełnym łukiem, zwieńczony wspartym na kobiecej głowie kartuszem z labrami i literą „G” w polu. Otwory okienne 1 i 2 osi II kondygnacji ujęte wspólnym rozbudowanym obramieniem ze stylizowanym naczółkiem, ozdobionym w osi międzyokiennej pseudoarkadą z festonem owoców. Otwory okienne w III kondygnacji zwieńczone naczółkami na łuku nadwieszonym, dekorowane motywem muszli i festonem z owoców. Przed otworami okiennymi w 3 osi elewacji balkon z kutą, ażurową balustradą wsparty na ozdobnych,

wolutowych konsolach ze wspornikami ozdobionymi głowami kobiecymi. W przyziemiu w 3 osi niewielka, prostokątna witryna.

Elewacja pn. 6-osiowa, z dwuosiowym, czterokondygnacyjnym ryzalitem w 2-3 osi zwieńczonym szczytem ze ścianką attykową oraz z ryzalitem pozornym w 5-6 osi. W ścianach bocznych IV kondygnacji ryzalitu dodatkowe otwory okienne. Szczyt 1-osiowy, I-kondygnacyjny, ze spływami wolutowymi, umieszczony na osi, zwieńczony naczółkiem segmentowym i sterczyną. Ścianka attykowa ozdobiona po bokach wazami. Otwory okienne ujęte obramieniami analogicznymi jak w pseudoryzalicie w elewacji wsch. Podobnie przed otworami okiennymi w 1 osi elewacji balkony, a w przyziemiu niewielka, prostokątna witryna.

Naroże budynku opracowane w formie 3-osiowego, w całości tynkowanego ryzalitu (dodatkowe otwory okienne w ścianach bocznych), z porte-fenêtre na osi prowadzącymi na balkony. Elewacje ryzalitu rozczłonkowane, z przewiązkami. Otwór okienny ostatniej kondygnacji zamknięty półkoliście, w profilowanej opasce. Ujęty bogatym obramieniem z pilastrów o wolutowych głowicach dekorowanych głowami lwów, na których naczółek na łuku wklęsłowypukłym z uskokiem, ozdobiony wolutowym kluczem. W polu naczółka kartusz z literą „G” podtrzymywany przez dwie półleżące postacie męskie, wsparte na opasce okiennej. W przyziemiu prostokątny otwór drzwiowy poprzedzony jednobiegowymi schodami prowadzącymi do sklepu.

Tynkowy detal architektoniczny: boniowanie przyziemia; pas cokołowo-gzymsowy nad parterem; pasy gzymsowe; rozbudowany konsolkowo-kostkowy gzyms wieńczący wzbogacony kimationem i fryzem roślinnym; obramienia i profilowane opaski okienne; dekoracja szczytów. Stolarka okienna drewniana, ze stałymi ślemionami i ozdobnymi listwami przemykowymi; w oszkleniu klatki schodowej zachowane fragmenty szkła trawionego w ornament roślinny. Drzwi wejściowe o formach historyzujących, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem. Górne kwatery przeszklone, w dolnych rauty.

Elewacje tylne bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią. Strop sieni z fasetą pokrytą sztukatorskim ornamentem roślinnym, dekorowany dodatkową ornamentalną ramą z liśćmi akantu w narożach oraz owalną rozetą pośrodku. Posadzka ceramiczna o wzorze geometrycznym, ujęta bordiurą z plecionki.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

W narożnym pomieszczeniu sklepu oraz udostępnionym mieszkaniu zachowana sztukatorska dekoracja sufitów.

Przed elewacją wsch. i pn. niewielkie ogródki.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu, forma szczytu;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów;
- klatka schodowa.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, posadzki.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• **ul. F. Roosevelta 30 (fot. 983)**

Kamienica czynszowa, wzn. w l. 1890-1899, neorenesans północny.

Mur., fasada ponad przyziemiem w wątku ceglany, detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Kamienica podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta dachem łamanym. Elewacja tylna z V-kondygnacyjnym ryzalitem mieszczącym klatkę schodową.

Fasada 5-osiowa, rozczłonkowana na osi symetrii czterokondygnacyjnym, 1-osiowym ryzalitem pozornym z półkoliście zamkniętym otworem drzwiowym w przyziemiu, ponad którym w wyższych kondygnacjach porte-fenêtre poprzedzone balkonami o kutyh balustradach. Przyziemie fasady w całości tynkowane, dekorowane arkadowaniem rozpiętym nad otworami okiennymi i wspartym na profilowanym gzymsie kostkowym. Archiwolty zdobione kluczami i kłincami w formie rautów; w podłęczach ornament z liści akantu. II kondygnacja dekorowana pasami tynkowymi w osiach międzyokiennych. Otwory okienne w 1-2 oraz 4-5 osi II i III kondygnacji ujęte wspólnym gzymsem nadokiennym zwieńczonym naczółkiem na łuku nadwieszonym z motywami konchy muszli (II kondygnacja) oraz naczółkiem trójkątnym z głowami putt (III kondygnacja). W obramieniach okiennych II kondygnacji pomiędzy otworami okiennymi płycina z płaskorzeźbionymi przyrządami kreślarskimi. Detal architektoniczny bardzo bogaty, wypełnia w dużym stopniu powierzchnię fasady: dekoracja przyziemia i pas gzymsowy nad nim; znacznie wyładowany, konsolkowo-kostkowy gzyms wieńczący wzbogacony pasem fryzu z naprzemiennymi motywami konchy muszli i rozetek oraz wicią roślinną w partii pseudoryzalitu; uszakowe, profilowane opaski okienne, gzymsy nadokienne z naczółkami oraz płyciny podokienników. Otwór drzwiowy ujęty arkadą opracowaną podobnie jak pozostała część otworów przyziemia, flankowany prostokątnymi płycinami z rautami. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe neorenesansowe, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem i przeszklonymi górnymi kwaterami.

Otwory okienne w elewacji tylnej ujęte ceglany opaskami uszakowymi.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią. Strop sieni z fasetą pokrytą neobarokowym, sztukatorskim ornamentem roślinnym, dekorowany dodatkową ornamentalną ramą i owalną rozetą pośrodku. Ściany w partii cokołowej obwiedzione gzymsem.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Przed fasadą niewielki ogródek z częściowo zachowanym, kutym ogrodzeniem o formach historyzujących, na podmurówce.

Stan zachowania:

— dobry: nie zachowane pierwotne wsporniki balkonów, uszkodzenia tynków elewacyjnych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku;
- ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów;
- klatka schodowa;

— kute ogrodzenie ogródka.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. F. Roosevelta 31 (fot. 984)

Kamienica czynszowa, wzn. w l. 1890-1899, neobarok.

Mur., fasada ponad przyziemiem w wątku ceglanym, detal architektoniczny wyrobiony w cegle. Kamienica podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z dwoma czterokondygnacyjnymi, dwuosiowymi ryzalitami pozornymi w osiach bocznych fasady, nakryta dachem łamanym z pokryciem ceramicznym. Elewacja tylna rozczłonkowana ryzalitem mieszczącym klatkę schodową i pion sanitarny.

Fasada 7-osiowa, z półkoliście zamkniętym otworem wejściowym w 4 osi, flankowanym dwoma niewielkimi, wtórnie przeszklonymi tarasami o pełnych murowanych balustradach w 3 i 5 osi. Powyżej pomiędzy pseudoryzalitami, przed nieznacznie cofniętą częścią elewacji w obrębie trzech osi środkowych, balkony z kutymi balustradami, wsparte na wolutowych konsolach dekorowanych ornamentem roślinnym, ze wspornikami z głowami lwów. Porte-fenêtre prowadzące na balkony w 3 i 5 osi. Cokoł oraz przyziemie fasady wraz z ryzalitami pozornymi pokryte w całości pasami boniowania. Powyżej ceglana licówka ozdobiona w partii pseudoryzalitów ceglanymi pasami w kolorze czarnym. Tynkowy detal architektoniczny: boniowanie przyziemia i pas cokołowy, kostkowy gzyms wieńczący wzbogacony kimationem, a także bogato dekorowane obramienia okienne z profilowanymi opaskami uszakowymi, zwieńczone naczółkami na łuku nadwieszonym z motywami wolut, kartuszy i muszli (II kondygnacja pseudoryzalitów) oraz stylizowanych głów kobiecych (III kondygnacja pseudoryzalitów); ponad pozostałymi opaskami okiennymi ornament roślinny. Otwór drzwiowy ujęty boniowanymi lizenami, zaakcentowany klinowym układem boni, podobnie jak pozostałe otwory okienne przyziemia, ozdobiony w kluczu kartuszem z gałązkami palmowymi. Stolarstwo okienne drewniane, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe neorenesansowe, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem; górne kwatery przeszklone, w dolnych rauty.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią o ścianach ozdobionych ornamentálním podziałem ramowym. Strop sieni dekorowany faseta pokrytą sztukatorskim ornamentem kartuszowym, ozdobiony dodatkową prostokątną ornamentálną ramą z kartuszami w narożach i owalną rozetą pośrodku (strop wtórnie malowany). Posadzka ceramiczna.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z tralkową balustradą i profilowaną poręczą.

W udostępnionym mieszkaniu w przyziemiu zachowana sztukatorska dekoracja stropów.

Przed fasadą niewielki ogródek z kutym ogrodzeniem o formach historyzujących, na podmurówce.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;

- ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów;
- klatka schodowa;
- kute ogrodzenie ogródka.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. F. Roosevelta 32 (fot. 985, 986)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 r., neorenesans północny.

Mur., fasada ponad przyziemiem w wątku ceglanym, detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Kamienica podpiwniczona, czterokondygnacyjna, zwieńczona II-kondygnacyjnym szczytem na osi fasady. Ponad fasadą połąć łamanego dachu z pokryciem ceramicznym i czterema drewnianymi lukarnami o dachach dwuspadowych. Elewacja tylna rozczłonkowana ryzalitem i bocznym skrzydłem oficynowym.

Fasada 7-osiowa, z prostokątnym otworem wejściowym w 4 osi. Szczyt ze spływami wolutowymi, w dolnej kondygnacji 2-osiowy, wyżej 1-osiowy z blendą w kształcie okulusa, ujęty pilastrami i zwieńczony naczółkiem segmentowym z konchą muszli oraz sterczynami. 3 i 6 oś ponad przyziemiem poprzedzona balkonami wspartymi na konsolach z dekoracją roślinną i geometryczną, zamkniętymi kutymi balustradami. Przyziemie fasady pokryte w całości pasami boni naprzemiennie gładkimi i groszkowanymi. Powyżej ceglana licówka z tynkowymi pasami gzymsowymi. Tynkowy detal architektoniczny: pasy boniowania, pasy gzymsowe, profilowany gzyms wieńczący, dekoracja szczytu, obramienia okienne z płycinami podokienników oraz naczółkami na łuku nadwieszonym (w II kondygnacji), naczółkami trójkątnymi (w III kondygnacji) i gzymsami nadokiennymi (w IV kondygnacji) Otwór drzwiowy zaakcentowany kłińcami boniowania, podobnie jak pozostałe otwory okienne przyziemia. W dużej mierze zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe o formach historyzująco-secesyjnych, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem; górne kwatery przeszklone, w kształcie połówek koła.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią ze ścianami ozdobionymi secesyjną, sztukatorską dekoracją ramową. Strop sieni ujęty fasetą ze sztukatorskim ornamentem roślinno-kwiatowym, dekorowany dwoma malowanymi plafonami z orientalnymi przedstawieniami pejzażowymi (po bokach – w secesyjnym obramieniu) oraz plafonem środkowym w wieńcu kwiatów, z wyobrażeniem jaskółek na tle nieba. Ściany sieni były pierwotnie także polichromowane.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Przed fasadą niewielki ogródek z kutym ogrodzeniem o formach historyzujących, na podmurówce.

Stan zachowania:

- dość dobry, uszkodzenia detali architektonicznych na fasadzie.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych, forma lukarn;
- ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów;
- klatka schodowa;
- kute ogrodzenie ogródka przed fasadą.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• **ul. F. Roosevelta 33 (fot. 987)**

Kamienica czynszowa, wzn. w l. 1890-1899, neobarok.

Mur., fasada ponad przyziemiem w wątku ceglanym, detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Kamienica podpiwniczona, czterokondygnacyjna, nakryta łamanym dachem z pokryciem ceramicznym i wysuniętym okapem oraz dwoma drewnianymi lukarnami z dachami dwuspadowymi. Elewacja tylna rozczłonkowana V-kondygnacyjnym ryzalitem klatki schodowej, przy którym balkony.

Fasada 5-osiowa, z półkoliście zamkniętym otworem wejściowym w ostatniej osi. W przyziemiu w 3 osi niewielki, wtórnie przeszklony taras z pełną, murowaną balustradą, ponad nim w wyższych kondygnacjach balkony z metalowymi, kutymi balustradami, wsparte na wolutowych konsolach ozdobionych głowami putt, liśćmi akantu, rocaillowymi kartuszami i kratką regencyjną. Przyziemie fasady pokryte w całości pasami boniowania, powyżej ceglana licówka z tynkowymi pasami gzymsowymi. Detal architektoniczny tynkowany: boniowanie, pasy gzymsowe, konsolkowy gzyms wieńczący z pasem fryzowym w którym naprzemiennie okulusy i owalne płyciny; uszakowe opaski okienne z płycinami podokienników, zwieńczone naczółkami na łuku nadwieszonym ozdobionymi uskrzydłonymi głowami putt na tle konch muszli (w II kondygnacji) i naczółkami na łuku wklęsło-wypukłym z dekoracją kartusową (w III kondygnacji). Otwór drzwiowy zaakcentowany kłińcami boniowania i głową kobiecą w kluczu, podobnie jak pozostałe otwory okienne przyziemia (przy otworach okiennych głowy męskie z kobiecymi naprzemiennie). Ponad przyziemiem zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślēmionami ozdobionymi ornamentem kostkowym. Drzwi wejściowe współczesne, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem będącym reliktem stolarki oryginalnej; dwie górne kwatery przeszklone.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią z kamiennymi schodami wyrównawczymi. Strop sieni ozdobiony rozetą o fantazyjnym obrysie z łuków nadwieszonych. Posadzka ceramiczna o geometryczno-roślinnym wzorze, ujęta bordiurą.

Schody dwubiegowe powrotne, z kamiennymi stopniami, i wtórną, metalową balustradą. Na podniebiach biegów zachowana sztukatorska, secesyjna dekoracja ramowo-roślinna z rozetami.

Przed fasadą niewielki ogródek z kutym ogrodzeniem o formach historyzujących, na podmurówce.

Stan zachowania:

— dość dobry, niewielkie uszkodzenia detali architektonicznych na fasadzie.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych, forma lukarn;
- ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz forma nadświetla przy drzwiach wejściowych;
- kute balustrady balkonów;
- klatka schodowa;
- kute ogrodzenie ogródka przed fasadą.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, posadzki.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• **ul. F. Roosevelta 34**

Budynek współczesny.

Zalecenia konserwatorskie:

Należy utrzymać zieleni ogródka przed fasadą dla zachowania ciągłości przedogródków.

• **ul. F. Roosevelta 35 (fot. 988, 989, 990)**

Kamienica czynszowa, wzn. w l. 1890-1899, neorenesans północny z elementami neobaroku. Mur., fasada ponad przyziemiem w wątku ceglanym, detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Kamienica podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z ryzalitem pozornym w dwóch ostatnich osiach fasady, zwieńczonym szczytem. Ponad fasadą połączyć łamanego dachu z pokryciem ceramicznym, w której trzy drewniane lukarny z dachami dwuspadowymi. Elewacja tylna rozczłonkowana V-kondygnacyjnym ryzalitem klatki schodowej na osi.

Fasada 7-osiova, z półkoliście zamkniętym otworem wejściowym w 4 osi. Ryzalit czterokondygnacyjny, ze zdwojonymi otworami okiennymi we wspólnych obramieniach. Szczyt jednoosiowy, zwieńczony trójkątnym naczółkiem, ujęty imitacją spływów. W przyziemiu w 2 i 5 osi niewielkie tarasy z pełnymi murowanymi balustradami. W wyższych kondygnacjach balkony o kutych balustradach, wsparte na wolutowych konsolach ozdobionych głowami kobiecymi i ornamentem roślinnym. Przyziemie fasady w całości pokryte pasami boniowania. Tynkowy detal architektoniczny: cokół, boniowanie, pas gzymsowy nad przyziemiem, gzyms międzykondygnacyjny nad II kondygnacją, konsolkowy gzyms wieńczący z fryzem dekorowanym kaboszonami, obramienia okienne z płycinami podokienników, gzymsami nadokiennymi oraz naczółkami na łuku wklęsło-wypukłym ozdobione kampanulami i kartuszami (III kondygnacja). Obramienia okienne pseudoryzalitu opracowane podobnie, wzbogacone pilastrami, zwieńczone naczółkami: trójkątnym (II kondygnacja) i o linii wklęsło-wypukłej dekorowanym motywem głowy kobiecej na tle konchy muszli (III kondygnacja) oraz gzymsem nadokiennym wyładowanym ponad kartuszem (IV kondygnacja). Otwór drzwiowy ujęty profilowaną opaską z wolutowym kluczem, podobnie jak pozostałe otwory przyziemia. W dużej mierze zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślēmionami. Drzwi wejściowe neorenesansowe, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze

stałym nadświetłem i przeszklonymi górnymi kwaterami zabezpieczonymi współczesnymi kratami; w dolnych kwaterach rauty.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, usytuowana przy bogato dekorowanej sieni przejazdowej. Strop sieni ujęty fasetą z neobarokowym, sztukatorskim ornamentem roślinno-kartusзовym, ozdobiony dodatkową ornamentalną ramą tworzącą rodzaj plafonu oraz rozbudowaną rozetą pośrodku. Strop pokryty dekoracją malarską w postaci fryzu z wici roślinnej oraz motywów roślinno-kwiatowych z ptakami w polu plafonu. Na ścianach sieni cztery sztukatorskie ornamentalne ramy z motywami muszli w narożach, wypełnione malowidłami przedstawiającymi giermków z tarczami herbowymi. W dolnych partiach ścian drewniana boazeria ramowo-płycinowa.

Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, w przyziemiu wsparte na murowanej ścianie z arkadowym prześwitem na łuku odcinkowym, zabezpieczonym kutą kratą. Balustrada tralkowa z profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Przed fasadą niewielki ogródek z kutym ogrodzeniem o formach historyzujących, na podmurówce.

Stan zachowania:

— dość dobry; malowidła na ścianach sieni w stanie złym z licznymi zaciekami i uszkodzeniami na skutek montowania urządzeń i przewodów elektrycznych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów;
- klatka schodowa;
- kute ogrodzenie ogródka.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki i zachowane malowidła, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. F. Roosevelta 36 (fot. 991)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 r., neorenesans północny z elementami secesji.

Mur., fasada ponad przyziemiem w wątku ceglanym, detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Kamienica podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z czterokondygnacyjnym ryzalitem pozornym zwieńczonym szczytem na osi fasady. Ponad fasadą połąć łamanego dachu z pokryciem ceramicznym i dwiema, niewielkimi, drewnianymi trójkątnymi lukarnami. Elewacja tylna rozczłonkowana ryzalitem i bocznym skrzydłem oficynowym.

Fasada 6-osiowa, z pseudoryzalitem w 3-4 osi, w przyziemiu którego w 3 osi odcinkowo zamknięty otwór wejściowy. Szczyt ze stylizowanymi spływami wolutowymi, 2-osiowy, z dodatkowym okulusem, zwieńczony naczółkiem segmentowym i sterczynami. W 2 i 5 osi ponad przyziemiem fasady porte-fenêtre poprzedzone balkonami z kutymi, ażurowymi balustradami, wspartymi na konsolach z dekoracją roślinną. Konsole umieszczone na wspornikach w kształcie głów męskiej i kobiecej (w II i IV kondygnacji). Przyziemie pokryte w całości pa-

sami boniowania. Detal architektoniczny tynkowy: boniowanie, pas gzymsowy nad przyziemem, profilowany gzyms międzykondygnacyjny nad III kondygnacją, rozbudowany konsolkowy gzyms wieńczący z szerokim pasem fryzowym, dekoracja szczytu, obramienia okienne z przewiązkami i płycinami podokienników dekorowanymi ornamentem roślinnym (w III kondygnacji). Obramienia otworów okiennych pseudoryzalitu opracowane nieco odmiennie, z płycinami podokienników ozdobionymi festonami w II i IV kondygnacji, zwieńczone trójkątnymi naczółkami w II kondygnacji. Otwór drzwiowy zaakcentowany kłińcami boniowania, podobnie jak pozostałe otwory okienne przyziemia. Stolarka okienna drewniana, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe o formach historyzująco-secesyjnych, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem; górne kwatery przeszklone.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią z drewnianymi schodami wyrównawczymi o profilowanych poręczach. Strop sieni ujęty fasetą z secesyjnym, sztukatorskim ornamentem roślinno-kwiatowym, ściany obiega w partii cokołowej profilowany gzyms. Przy drzwiach wejściowych posadzka ceramiczna z ornamentem geometrycznym obwiedziona bordiurą z meandra. Zachowane secesyjne, dwuskrzydłowe, przeszklone drzwi pomiędzy sienią, a klatką schodową.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Przed fasadą niewielki ogródek z kutymi ogrodzeniem o formach historyzujących, na podmurówce.

Stan zachowania:

— dość dobry, uszkodzenia tynków wewnętrznych w sieni.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych, forma lukarn;
- ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów;
- klatka schodowa;
- kute ogrodzenie ogródka przed fasadą.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, posadzki.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. F. Roosevelta 37 (fot. 992, 993)

Kamienica czynszowa, wzn. w 1903 r., secesja z elementami neogotyku i neobaroku.

Mur., fasada częściowo w wątku ceglanym, detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Kamienica podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z V-kondygnacyjnym ryzalitem zwieńczonym schodkowym szczytem na osi fasady. Ponad fasadą połączyć łamanego dachu z wysuniętym okapem i pokryciem ceramicznym oraz dwiema, drewnianymi lukarnami z dachami pulpityowymi. Elewacja tylna rozczłonkowana ryzalitem z V-kondygnacyjną częścią mieszczącą klatkę schodową.

Fasada 5-osiowa, z ryzalitem w 3 osi. Ryzalit 2-osiowy w partii przyziemia i V kondygnacji, 1-osiowy w IV kondygnacji oraz z otworami okiennymi tworzącymi triforia w dwóch pozostałych kondygnacjach. Dodatkowe otwory okienne w ścianach bocznych ryzalitu. Prostokątny otwór wejściowy w 4 osi fasady, z murowanym nadprożem oraz nadświetłem zamkniętym łukiem wklęsło-wypukłym z uskokiem, ujętym bogatą dekoracją roślinną i głową kobiecą w zwieńczeniu. Na nadprożu napis: „*An. Dom. 1903.*”. W 2 osi fasady balkony przylegające do ryzalitu. Balkony w I i II kondygnacji z kutymi balustradami, wspartymi na wolutowych konsolach z dekoracją roślinną; wyżej balkony o konstrukcji drewnianej (balkon w IV kondygnacji zadaszony). Przyziemie oraz połowa II kondygnacji fasady i ryzalitu pokryte w całości stylizowanym boniowaniem. Powyżej licówka ceglana, z płycinami tynku stanowiącymi element obramienia otworów okiennych (szczególnie w III kondygnacji fasady). Ostatnia kondygnacja i szczyt ryzalitu w całości tynkowany. W przyziemiu ryzalitu ostrołukowe otwory okienne wpisane w półkolistą arkadę z profilowaną archiwoltą z wolutami, rozdzielone kolumną dekorowaną motywami roślinnymi, ponad którą ornament roślinny w podłuczu. Potrójne otwory okienne II kondygnacji zamknięte odcinkowo, wpisane w ostrołukowe, ceglane arkadowanie. W arkadach bocznych napisy: „*Wer will sehen die Sonn aufgehn*” oraz „*Muss des Morgens früh aufstehn*”. W arkadzie środkowej symbol wstającego słońca, z tarczą w formie twarzy. Ponad zamkniętymi odcinkowo, potrójnymi otworami okiennymi w III kondygnacji stylizowany, ostrołukowy fryz arkadowy z dekoracją kwiatową. Otwór okienny IV kondygnacji ryzalitu w wyładowanej, prostokątnej blendzie, ozdobionej ceglanym łukiem podkowiastym i sztukatorską dekoracją roślinną i postacią sowy. Nad otworami okiennymi V kondygnacji rozdzielonymi stylizowanym drzewem, płaskorzeźbione przedstawienie Heraklesa zdobywającego złote jabłka w ogrodzie Hesperyd. Ponadto przy narożach szczytu częściowo zachowana dekoracja z płaskorzeźbionymi głowami kobiecymi. Odcinkowo zamknięte otwory okienne w II kondygnacji fasady wpisane ostrołuki z płaskorzeźbioną dekoracją roślinną w podłuczach. Pod okapem dachu szeroki pas fryzowy (sięgający do ślemion otworów okiennych ostatniej kondygnacji) z płaskorzeźbioną wicią roślinną i symbolem półksiężyca o ludzkiej twarzy. Przy otworach okiennych przyziemia fasady i ryzalitu podokienniki z dekoracją roślinną. Stolarka okienna drewniana, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe secesyjne, jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe; górne kwatery przeszklone.

Otwory okienne w elewacji tylnej w ceglanych opaskach uszakowych z przewiązkami.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią z drewnianymi schodami wyrównawczymi o profilowanych poręczach. Strop sieni z fasetą wspartą na profilowanym gzymsie, w całości pokryty secesyjnym, sztukatorskim ornamentem winorośli na trejażu. Ściany sieni obiega w 1/3 wysokości fryz z liści bluszczu, powyżej zachowane pozostałości dekoracji z ornamentalnych ram.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami. Na podniebiach schodów i spoczników sztukatorska dekoracji z wici roślinnej.

Przed fasadą niewielki ogródek z kutym ogrodzeniem o formach historyzujących, na podmurówce.

Stan zachowania:

— dość dobry, sztukatorska dekoracja szczytu zachowana fragmentarycznie, liczne uszkodzenia dekoracji ramowej w sieni i tynków elewacyjnych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych, forma lukarn;
- ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów oraz drewniana konstrukcja balkonów w wyższych kondygnacjach;
- klatka schodowa;
- kute ogrodzenia ogródka przed fasadą.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki kate, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. F. Roosevelta 38 (fot. 994)

Kamienica czynszowa, wzn. w 1903 r., eklektyzm z elementami neorenesansu północnego, neoromanizmu, neobaroku i secesji.

Mur., fasada ponad przyziemiem w wątku ceglanym, detal architektoniczny wyrobiony w tynku. Kamienica podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z IV-kondygnacyjnym bocznym ryzalitem pozornym zwieńczonym jednokondygnacyjnym szczytem. Ponad fasadą połączyć łamanego dachu z pokryciem ceramicznym i drewnianą lukarną z dachem pulpitowym. Elewacja tylna rozczłonkowana ryzalitem i bocznym skrzydłem oficynowym.

Fasada 7-osiowa z pseudoryzalitem w 6-7 osi oraz półkoliście zamkniętym otworem wejściowym w 5 osi. W 3 i 5 osi fasady porte-fenêtre poprzedzone balkonami z kutymi balustradami, wspartymi na konsolach dekorowanych ornamentem roślinnym i głowami putt (w I i II kondygnacji narożne słupki balustrady murowane, z geometryczną dekoracją secesyjną). Przyziemie fasady i ryzalitu pokryte w całości boniowaniem z zaakcentowaniem nadproży otworów. Powyżej licówka ceglana w kolorze żółtym; cokół, naroża budynku oraz pseudoryzalit w czerwonej cegle. Otwory okienne przyziemia zamknięte półkoliście, otwór drzwiowy ujęty neoromańskim portalem w postaci pilastrów i kolumniek dźwigających ozdobną archiwoltę z płaskorzeźbionym ornamentem roślinnym. W trzonach pilastrów nisze. Otwory okienne w przyziemiu pseudoryzalitu wpisane w blendę zamkniętą łukiem koszowym, w profilowanej opasce. Pomiędzy otworami secesyjna, płaskorzeźbiona dekoracja z motywem brodatej głowy męskiej. Otwory okienne II i III kondygnacji wpisane w ceglany łuk arkadowy, pomiędzy otworami III kondygnacji kolumna, ponad którą owalny kartusz z datą 1903, ujęty wicią roślinną. Pod gzymsiem podokiennym płyciny podokienników ozdobione tarczami herbowymi; na osi kolumny głowa kobieca. Otwory okienne w partii szczytu wpisane w półkolistą, tynkowaną blendę arkadową, z pilastrem w osi międzyokiennej i stylizowaną maską na tle konchy w podłuczcu. Szczyt schodkowy, pierwotnie z bogatą dekoracją sterczyn, zwieńczony naczółkiem trójkątnym pod którym płycina z kartuszem herbowym. Wszystkie opaski i obramienia okienne tynkowe, zwieńczone gzymsami dekorowanymi w III kondygnacji fasady motywami kaboszonowymi, z płycinami podokienników, w których tarcze herbowe w wici kwiatowej. Pozostały detal architektoniczny tworzą profilowane gzymsy międzykondygnacyjne nad I i III kondygnacją, kostkowy gzyms wieńczący z pasem fryzu roślinnego oraz pas gzymsowy pod szczytem pseudoryzalitu z twarzą kobiecą w wici roślinnej. Stolarka okienna drewniana, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe secesyjne, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem; górne kwatery przeszklone.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym z pierwszym biegiem wyrównawczym w sieni. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i słupkami. Strop sieni z fasetą ozdobioną sztukatorską dekoracją roślinną. Posadzka ceramiczna, z bordiurą i geometrycznym wzorem.

Przed fasadą niewielki ogródek z kutym ogrodzeniem o formach historyzujących, na podmurówce.

Stan zachowania:

— dość dobry, uszkodzenia detali architektonicznych na fasadzie.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów;
- klatka schodowa;
- kute ogrodzenia ogródka przed fasadą.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• **ul. F. Roosevelta 39 (fot. 995)**

Kamienica czynszowa, wzn. w l. 1903-1906, secesja.

Mur., fasada nad przyziemiem w wątku ceglanym, detal architektoniczny częściowo wyrobiony w tynku, częściowo z cegły glazurowanej. Kamienica podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z IV-kondygnacyjnym ryzalitem w fasadzie, ponad którym w partii dachu facjata w formie szczytu, nakryta dachem dwuspadowym. Ponad fasadą połączony łamany dach ze znacznie wysuniętym okapem. Elewacja tylna rozczłonkowana V-kondygnacyjnym ryzalitem mieszczącym m.in. klatkę schodową i pion sanitarny.

Fasada 5-osiowa, z ryzalitem w 3 osi. Ryzalit 2-osiowy w partii przyziemia, o potrójnych otworach okiennych w II i III kondygnacji tworzących triforia we wspólnych obramieniach oraz z zadaszoną loggią w IV kondygnacji. Dodatkowe otwory okienne w ścianach bocznych ryzalitu. Otwór wejściowy zamknięty łukiem odcinkowym w 4 osi fasady, ujęty skromnym obramieniem z kobiecą głową w kluczu. W 2 osi fasady balkony przylegające do ryzalitu, z kutymi balustradami, wspartymi na wolutowych konsolach pokrytych dekoracją roślinno-kwiatową. Podobna kuta balustrada zamyka loggię w IV kondygnacji ryzalitu. Przyziemie fasady i ryzalitu pokryte płaskimi pasami boniowania. Powyżej w fasadzie biała licówka ceglana, z pasami gzymsowymi i stylizowanym, podkowiastym arkadowaniem (III kondygnacja) w kolorze zielonym. Ryzalit w cegle o kolorze żółtym, parapety glazurowane, zielone. Facjata w całości tynkowana. Potrójne otwory okienne II i III kondygnacji ryzalitu ujęte wspólną płaskorzeźbioną dekoracją nadokienną z elementami wici roślinnej; otwory III kondygnacji wpisane w łuk koszowy. Ponad nim stylizowana maska w wici kwiatowo-roślinnej stanowiąca zarazem wspornik pod balustradą loggii wyładowanej na łuku wklęsło-wypukłym. Ponad otworami okiennymi w II kondygnacji stylizowany, ostrołukowy fryz arkadowy z dekoracją kwiatową. Otwory okienne fasady (poza ostatnią kondygnacją) i przyziemia ryzalitu

zamknięte łukami odcinkowymi. Pod okapem dachu szeroki pas fryzowy (sięgający do ślemion otworów okiennych ostatniej kondygnacji) z płaskorzeźbionym przedstawieniem trzech Gracji. Stolarka okienna drewniana, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe secesyjne, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetłem.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią przejściową, na ścianach której ramowa dekoracja secesyjna. Strop sieni ozdobiony faseta pokrytą sztukatorskim ornamentem roślinnym.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami. Na podniebiach schodów i spoczników sztukatorska dekoracja z rozet i pasów ornamentu roślinnego.

Przed fasadą niewielki ogródek z kutym ogrodzeniem o formach historyzujących, na podmurówce.

Stan zachowania:

— dość dobry, uszkodzenia tynków elewacyjnych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych, forma lukarn;
- ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów oraz drewniana konstrukcja balkonów w wyższych kondygnacjach;
- klatka schodowa;
- kute ogrodzenia ogródka przed fasadą.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. F. Roosevelta 40 (fot. 996)

Kamienica czynszowa, wzn. w l. 1900-1905, neogotyck.

Mur. tynkowany, przyziemie w cegle; podpiwniczona, czterokondygnacyjna, zwieńczona I-kondygnacyjnym, 2-osowym szczytem na osi fasady. Ponad fasadą połąć łamanego dachu z pokryciem ceramicznym oraz współczesną lukarną w 5 osi (przy szczycie), nakrytą dachem pulpitowym. Elewacja tylna rozczłonkowana środkowym ryzalitem.

Fasada 7-osiova, z dwoma czworobocznymi, III-kondygnacyjnymi ryzalitami w 3 i 5 osi, na których niewielkie tarasy. Otwór wejściowy w 4 osi, poprzedzony otwartym przedsionkiem, ujętym rozbudowanym, tynkowym obramieniem portalowym. Szczyt ze zdwojonym otworem okiennym, zamknięty trójkątnie, ozdobiony dekoracją schodkową złożoną z pilastrów, gzymśów i sterczyn; ponad otworem okiennym owalny okulus. W 2 i 6 osi II i III kondygnacji fasady prostokątne balkony przylegające do ryzalitów, z metalowymi, kutymi balustradami, wspartymi na ozdobnych konsolach. Otwory okienne przyziemia zamknięte półkoliście, w II kondygnacji łukami odcinkowymi. Dodatkowe otwory okienne w ścianach bocznych ryzalitów. Detal architektoniczny w przyziemiu wyrobiony w cegle; wyżej tynkowy: pas cokołowy

nad przyziemiem, gzymsy międzykondygnacyjne, rozbudowany, arkadkowy gzyms wieńczący, dekoracja szczytu, opaski i obramienia okienne z gzymsami nadokiennymi (w II kondygnacji na łuku kotarowym dwudzielnym). Otwór okienny ponad portalem ujęty spływami wolutowymi, zwieńczony trójkątnym naczółkiem. Otwór wejściowy prowadzący do przedsionka prostokątny, ze stylizowanymi pilastrami na węgach, wpisany w profilowaną arkadę, ponad którą gzyms z klinowym kluczem, ozdobiony rodzajem odwróconych pinakli po bokach. W podłuczcu arkady płaskorzeźbiona dekoracja z wici roślinnej, na tle której tarcza z numerem 24 w polu. Wyżej w przyłęczach owalne medaliony ujęte gałązkami oliwnymi. Ponad otworem współczesna granitowa, wydłużona tablica informująca, że w domu tym mieszkał Paweł Juros legnicki chirurg, społecznik i polityk. Większa tablica zawierająca bardziej szczegółowe informacje na ścianie wewnątrz przedsionka. Przedśionek zamknięty kutą, metalową kratą. Właściwy otwór drzwiowy prowadzący do budynku zamknięty półkoliście, ujęty pilastrami. Drzwi o formach historyzujących, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetłem; górne kwatery przeszklone, tworzące rodzaj arkady. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona jednobiegowymi schodami wyrównawczymi ze spocznikiem. Strop przechodniej sieni ujęty sztukatorską dekoracją imitującą fasetę. Posadzka w sieni i przedsionku ceramiczna o geometrycznym i geometryczno-roślinnym wzorze.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Przed fasadą niewielki ogródek z kutym ogrodzeniem o formach historyzujących, na podmurówce.

Stan zachowania:

— dość dobry, niewielkie uszkodzenia detali architektonicznych na fasadzie.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów;
- klatka schodowa;
- kute ogrodzenie ogródka przed fasadą.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, ceramiczne posadzki.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. F. Roosevelta 41 (fot. 997)

Kamienica czynszowa, wzn. w l. 1905-1910, neogotyck.

Mur., fasada w cegle, z elementami tynkowanymi. Kamienica podpiwniczona, czterokondygnacyjna, zwieńczona dwoma I-kondygnacyjnymi, 1-osioowymi wystawkami w fasadzie opracowanymi w formie szczytów. Ponad fasadą połąć łamanego dachu z pokryciem ceramicz-

nym i wysuniętym okapem oraz dwoma współczesnymi lukarnami o dachach pulpitowych. Elewacja tylna rozczłonkowana ryzalitem środkowym i bocznym skrzydłem oficynowym.

Fasada 7-osiowa, z dwoma bocznymi ryzalitami pozornymi w 1-2 oraz 6-7 osi, przy czym otwory okienne w obrębie II i III kondygnacji wpisane w półkole zamknięte blendy, a otwory przyziemia we wspólnych obramieniach. Trójkątnie zamknięte wystawki w 3 i 5 osi, poniżej których porte-fenêtre poprzedzone prostokątnymi balkonami o kutych balustradach, wspartymi na ozdobnych konsolach. Wszystkie otwory okienne zamknięte łukami odcinkowymi. Otwór wejściowy w 4 osi, o pełnym łuku, ujęty rozbudowanym, ceglany obramieniem portalowym. Ceglana licówka fasady zróżnicowana kolorystycznie, detal architektoniczny wyrobiony w cegle, z ozdobnymi płycinami tynkowymi; w płycinach podokienników w IV kondygnacji płaskorzeźbiony ornament roślinny. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślēmionami. Drzwi wejściowe o formach historyzująco-secesyjnych, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem; górne kwatery przeszklone, zabezpieczone kutymi kratami.

Elewacja tylna tynkowana, bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią. Strop sieni ujęty fasetą ze sztukatorską dekoracją roślinną, ozdobiony pośrodku stylizowaną rozetą. Na ścianach zachowana w dużym stopniu sztukatorska, secesyjna dekoracja ramowo-geometryczna. Posadzka ceramiczna o geometrycznym wzorze.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami. Na podniebiach biegów i spoczników sztukatorska dekoracja ramowo-roślinna.

Przed fasadą niewielki ogródek z kutym ogrodzeniem o formach historyzujących, na podmurówce.

Stan zachowania:

— dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- ceglana licówka i tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów, kraty;
- klatka schodowa;
- kute ogrodzenie ogródka przed fasadą.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, ceramiczne posadzki.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. F. Roosevelta 42 (fot. 998, 999)

Kamienica czynszowa, wzn. w 1904 r., eklektyzm z elementami secesji.

Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z III-kondygnacyjnym ryzalitem na osi symetrii fasady, nad którym facjata opracowana w formie I-kondygnacyjnego szczytu. Ponad fasadą połąć łamanego dachu z pokryciem ceramicznym i lukarną z dachem pulpitowym

(przy facjacie). Elewacja tylna rozcłonkowana środkowym ryzalitem mieszczącym klatkę schodową i piony sanitarne.

Fasada 6-osiowa z czworobocznym ryzalitem w 3-4 osi zwieńczonym tarasem o pełnej, muryrowanej balustradzie. Przyziemie ryzalitu dwuosiowe z otworem wejściowym zamkniętym łukiem koszowym w 3 osi; wyżej ryzalit jednoosiowy z otworami okiennymi w formie triforium. Dodatkowe otwory okienne w bocznych ścianach ryzalitu. Otwory okienne przyziemia fasady i ryzalitu zamknięte łukami koszowymi. Pozostałe otwory w fasadzie prostokątne, w szczycie triforium. W 5 osi fasady w obrębie I-III kondygnacji porte-fenêtre poprzedzone prostokątnymi balkonami z secesyjnymi, kutymi balustradami, wspartymi na ozdobnych konsolach. Szczyt o wykroju wklęsło-wypukłym, dekorowany gzymsem oraz sterczynami i rodzajem ukośnie ustawionych słupków. Pod gzymsem wydłużony kartusz w którym napis „Anno – 1904”. Otwory triforiów w II i III kondygnacji ryzalitu z łukami odcinkowymi, ujęte we wspólne obramienia na łuku koszowym, w podłęczach których ornament roślinny. Obramienie triforium w szczycie zamknięte trójlistnie, wzbogacone okrągłym medalionem z profilowym przedstawieniem antycznej głowy mężczyzny w hełmie. Ponad triforium w II kondygnacji ryzalitu putto w półpostaci podtrzymujące girlandy kwiatowe. Otwór drzwiowy ujęty boniowaną, profilowaną opaską ozdobioną klinowym kluczem, ponad którym motyw wolutowo-roślinny oraz po bokach dwie chorągwie, w tym jedna opracowana jako tarcza słoneczna. Detal architektoniczny wyrobiony w tynku: pas gzymsowy nad cokołem; arkadkowy gzyms wieńczący; opaski z przewiązkami i obramienia okienne; sztukatorska dekoracja podokiennikowych fartuchów z motywami ceowymi i roślinnymi oraz kartuszy; obramienie drzwiowe; dekoracja szczytu z datującym kartuszem i motywami tarcz słonecznych oraz geometryczna dekoracja balustrady tarasu. Stolarka okienna drewniana, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. Częściowo zachowane witrażowe przeszklenie okien klatki schodowej. Drzwi wejściowe secesyjne, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym nadświetlem, w którym witraż z tworzącym bordiurę ornamentem roślinno-owocowym.

Elewacja tylna bez dekoracji, z ceglanym obramieniem wokół otworu drzwiowego.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią przechodnią. Strop sieni ujęty fasetą ze sztukatorską dekoracją roślinną. Na ścianach wydzielona partia cokołowa, ponad którą sztukatorska, secesyjna dekoracja ramowo-roślinna. Posadzka ceramiczna o geometrycznym wzorze.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Przed fasadą niewielki ogródek z kutym ogrodzeniem o formach historyzujących, na podmurówce.

Stan zachowania:

— dość dobry, liczne uszkodzenia detali architektonicznych na fasadzie oraz ubytki tynków elewacyjnych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna, zachowane witraże oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów;
- klatka schodowa;

— kute ogrodzenia ogródka przed fasadą.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztu-katerie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, posadzki ceramiczne.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki dREW-nianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. F. Roosevelta 43 (fot. 1000, 1001)

Kamienica czynszowa, wzn. w 1906 r., eklektyzm z elementami secesji.

Mur., tynk. z częścią fasady w okładzinie ceglanej. Podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z facjatą ponad 4-5 osią fasady, opracowaną w formie I-kondygnacyjnego szczytu. Ponad fasa-dą połączyć łamanego dachu z pokryciem ceramicznym. Elewacja tylna rozczłonkowana ryzali-tem mieszczącym klatkę schodową i bocznym skrzydłem oficynowym.

Fasada 6-osiowa z pierwszą osią w całości tynkowaną i boniowaną dla uzyskania efektu pseudoryzalitu, w której płytkie loggie zamknięte wyoblonymi balkonami z kutymi, secesyj-nymi balustradami. Podobnie tynkowane dwie dolne kondygnacje fasady, wyżej i na cokole wątek ceglany. W obrębie loggii dwa wydłużone, boczne otwory okienne, pomiędzy którymi porte-fenêtre; balkony wsparte na konsolach z dekoracją roślinną. W 5 osi fasady porte-fenêtre poprzedzone prostokątnymi balkonami z kutymi balustradami i analogicznymi konso-lami. Otwory okienne IV kondygnacji zamknięte łukami odcinkowymi, pozostałe otwory pro-stokątne. W 4 osi półkoliście zamknięty otwór wejściowy, ujęty rodzajem portalu o rozglifio-nych węgarach w formie pilastrów, z profilowaną archiwoltą oraz trójkątnie zamkniętym, wyłamanym zwieńczeniem. W zwieńczeniu dodatkowy, trójlistny otwór doświetlający, w profilowanej opasce. Po bokach archiwolty sterczynki umieszczone na pilastrach. Szczyt o bokach na łuku wklęsłym, ujęty pilastrami, zwieńczony trójkątnym naczółkiem ze sterczynką. Otwór okienny w formie triforium zamkniętego łukiem koszowym. Nad nim dodatkowy otwór zamknięty półkoliście. Detal architektoniczny fasady wyrobiony w tynku: boniowane; opaski okienne II i III kondygnacji; rozbudowany gzyms wieńczący z podwieszonymi pla-kietkami ozdobionymi płaskorzeźbionymi, secesyjnymi głowami kobiecymi z motywami kwiatowymi; dekoracja szczytu. W dużym stopniu zachowana drewniana stolarka okienna, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślēmionami. Drzwi wejściowe secesyjne, jed-noskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym skrzydłem i nadświetłem. Górne kwatery prze-szkłone, z drobnym podziałem; w dolnych motywy drzew oliwnych.

Elewacja tylna w całości tynkowana, bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią z drewnianymi schodami wyrównaw-czymi. Strop sieni ujęty fasetą ze sztukatorską dekoracją roślinną. Na ścianach wydzielona partia cokołowa, ponad którą sztukatorski pas fryzowy z ornamentem kwiatowym oraz deko-racja ramowo-roślinna. Całość dekoracji secesyjna. Posadzka ceramiczna.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami. Na podniebiach spoczników rozety.

Przed fasadą niewielki ogródek z kutym ogrodzeniem o formach historyzujących, na podmu-rówce.

Stan zachowania:

— dość dobry, uszkodzenia tynków na elewacji tylnej.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów;
- klatka schodowa;
- kute ogrodzenia ogródka przed fasadą.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, posadzki ceramiczne.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• ul. F. Roosevelta 44 (fot. 1002)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1905 r., secesja.

Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z dwoma czterokondygnacyjnymi, czworobocznymi ryzalitami w fasadzie, ponad którymi w partii ceramicznego dachu 1-osiowe facjaty opracowane w formie trójkątnie zamkniętych szczytów. Przy facjatach dwie dodatkowe lukarny o dachach pulpitowych. Elewacja tylna nie rozczłonkowana.

Fasada 7-osiowa, z ryzalitami w 3 i 5 osi, a także płytkami loggiami w 1-2 oraz 6-7 osi. Loggie zamknięte balkonami na łuku wklęsło-wypukłym, z pełnymi, murowanymi balustradami. W ścianach bocznych ryzalitu w 5 osi dodatkowe otwory okienne. W przyziemiu 4 osi fasady prostokątny otwór wejściowy poprzedzony dwustopniowymi schodami i rodzajem portyku z dachem pulpitowym, wspartym na dwóch czworobocznych filarach z rozczłonkowanymi, trapezowymi głowicami. Naroża trzonów i głowic ścięte, trzony ozdobione motywami kampanulli. Detal architektoniczny o formach uproszczonych: profilowany listwowy gzyms koronujący; kostkowe gzymsy wieńczące ryzality; płyciny podokienników ze skromnymi motywami geometryczno-roślinnymi; profilowane gzymsy wieńczące szczyty. Pod otworem okiennym w 4 osi III kondygnacji prostokątna plakietka z płaskorzeźbioną głową kobiecą. Stolarka okienna drewniana, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe o formach historyzująco-secesyjnych, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, ze stałym wydłużonym nadświetlem; w górnych kwaterach wydłużone, owalne przeszklenia. Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa poprzedzona niewielkim przedsionkiem, którego ściany w partii cokołowej obłożone drewnianą boazerią ramowo-płycinową. Posadzka ceramiczna o wzorze geometryczno-roślinnym, obwiedziona bordiurą z ornamentem roślinnym.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z uproszczoną, tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnym, secesyjnym słupkiem.

Przed fasadą niewielki ogródek z secesyjnym, kutym ogrodzeniem na podmurówce.

Stan zachowania:

- dość dobry, uszkodzenia tynków elewacyjnych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- klatka schodowa;

— kute ogrodzenia ogródków przed fasadą.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztu-katerie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, posadzki ceramiczne.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki dREW-nianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- **ul. F. Roosevelta 45 (fot. 1003, 1004)**

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1905 r., eklektyzm z elementami neobaroku i secesji.

Mur., tynk., podpiwniczona, czterokondygnacyjna, z IV-kondygnacyjnym ryzalitem na osi symetrii fasady, ponad którym facjata opracowana w formie I-kondygnacyjnego szczytu. Po-nad fasadą połączyć łamanego dachu z pokryciem ceramicznym i dwoma lukarnami z dachami pulpitowymi. Elewacja tylna rozczłonkowana ryzalitem mieszczącym klatkę schodową i pio-ny sanitarne.

Fasada 5-osiova, z ryzalitem w 3 osi zwieńczonym gzymsem na łuku wklęsło-wypukłym. Ryzalit w obrębie dwóch dolnych kondygnacji czworoboczny, z nadwieszonym gzymsem międzykondygnacyjnym, wyżej o ściętych narożach, zbliżający się formą do pięcioboku. Otwory okienne I i II kondygnacji opracowane w formie triforium (w przyziemiu zamkniętym łukiem koszowym, wyżej łukami odcinkowymi); w III kondygnacji szeroki pojedynczy otwór okienny zamknięty łukiem odcinkowym. W IV kondygnacji ryzalit dwuosiovy. Dodatkowe otwory okienne w bocznych ścianach ryzalitu. Otwory okienne fasady prostokątne, w 2 osi porte-fenêtre poprzedzone prostokątnymi balkonami przylegającymi do ryzalitu, zamkniętymi secesyjnymi, kutymi balustradami, wspartymi na ozdobnych konsolach ozdobionych moty-wami kwiatowymi i głowami kobiecymi. W 4 osi przyziemia prostokątny otwór wejściowy z osobnym nadświetlem o wyoblonych, górnych narożach, zaakcentowany profilowaną opaską. Szczyt schodkowy, częściowo wyoblony, zakończony łukiem w ośli grzbiet, obwiedziony profilowanym gzymsem, ozdobiony sterczynami z kul. Otwór okienny w postaci triforium, ponad którym dodatkowy otwór zamknięty pełnym łukiem ujęty promieniami. Detal architek-toniczny tynkowy: profilowany gzyms cokołowy; boniowanie w partii I i II kondygnacji; li-stwowy gzyms wieńczący; opaski z przewiązkami i obramienia okienne; płyciny podokienni-ków; obramienie drzwiowe oraz sztukatorska dekoracja ryzalitu w postaci ornamentu roślin-nego z motywem tarczy i dwóch lwich masek po bokach – pod gzymsem wieńczącym, pod-okiennego fartucha z ozdobną ramą i akantem w III kondygnacji oraz roślinno-kwiatowej dekoracji w podłuczach gzymsu nad II kondygnacją. Stolarka okienna drewniana, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami. Częściowo zachowane kolorowe przeszkle-nie nadświetla. Drzwi wejściowe secesyjne, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, górne kwa-tery przeszkłone, środkowe zamknięte w łuk pełny dekorowane motywami roślinnymi.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią z drewnianymi schodami wyrównaw-czymi z poręczą. Strop sieni z fasetą i dwoma podłużnymi pasami dekoracyjnymi. Na ścia-nach wydzielona partia cokołowa, ponad którą profilowany gzyms i sztukatorska, dekoracja ramowa wzbogacona pilastrami i plakietami z medalionami. Posadzka ceramiczna.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami.

Przed fasadą niewielki ogródek z kutym ogrodzeniem o formach historyzujących, na podmu-rówce.

Stan zachowania:

— dość dobry, uszkodzenia detali architektonicznych na fasadzie i tynków elewacyjnych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów;
- klatka schodowa;
- kute ogrodzenia ogródka przed fasadą.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, posadzki ceramiczne.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• **F. Roosevelta 46 (fot. 1005)**

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 r., przebud. po 1945 r.

Mur., tynk., narożna, usytuowana u zbiegu ul. F. Roosevelta (elewacja zach.) i ul. R. Traugutta (elewacja pd.). Podpiwniczona, czterokondygnacyjna, założona na rzucie litery „L”, z narożem tworzącym rodzaj ryzalitu od strony ul. F. Roosevelta, nakryta wielospadowym dachem mansardowym z pokryciem ceramicznym.

Elewacja zach. 7-osiowa, z wyładowaną ryzalitowo ostatnią osią. Przed otworami okiennymi w 2-5 osi prostokątne balkony z pełnymi, murowanymi balustradami (wykonanymi zapewne współcześnie). Prostokątny otwór wejściowy w 5 osi, ponad nim w III kondygnacji otwór okienny ujęty rodzajem niewielkiego pseudowykusza.

Elewacja pd. opracowana podobnie, 6-osiowa, z wyoblonym, III-kondygnacyjnym, 3-osiowym wykuszem w 2 osi, nad przyziemiem. Przed otworami okiennymi w 4-5 osi balkony wykonane analogicznie jak w elewacji zach.

Detal architektoniczny tynkowy, bardzo uproszczony: pasy pseudoboniowania w przyziemiu; pasy gzymsowe nad cokołem i I kondygnacją; płyciny podokienników; pionowe pasy ornamentalne w górnych kondygnacjach pseudoryzalitu. Stolarka okienna drewniana, ze stałymi profilowanymi ślemionami. Drzwi wejściowe neobarokowe, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, ze stałym nadświetlem; w górnych kwaterach przeszklenia w postaci wydłużonych, owalnych medalionów.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Klatka schodowa poprzedzona niewielkim przedsionkiem ze ścianami obłożonymi w partii cokołowej boazerią listwową. Posadzka ceramiczna o geometrycznym wzorze, ujęta bordiurą z motywem plecionki. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnym, secesyjnym słupkiem. W obrębie III i IV kondygnacji zachowane witrażowe, secesyjne przeszklenia okien z motywami geometryczno-kwiatowymi.

Częściowo zachowana stolarka drzwi wewnętrznych.

Przed zach. elewacją frontową (od F. Roosevelta) niewielki ogródek z kutym ogrodzeniem o formach historyzujących, na podmurówce.

Stan zachowania:

— dość dobry, balkony i część detalu na elewacjach wykonane zapewne współcześnie, uszkodzenia tynków elewacyjnych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku i ceramiczne pokrycie dachowe;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykroj i układ otworów, stolarka okienna, zachowane witraże w oknach klatki schodowej oraz stolarka drzwi wejściowych.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, kategorie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych, posadzki ceramiczne.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

• **F. Roosevelta 47 (fot. 1006)**

Kamienica czynszowa, wzn. w l. 1905-1910, neobarok z elementami secesji.

Mur., tynk., narożna, usytuowana u zbiegu ul. F. Roosevelta (elewacja wsch.) i ul. R. Traugutta (elewacja pd.). Podpiwniczona, czterokondygnacyjna, założona na rzucie litery „L”, ze ściętym narożem w którym pseudoryzalit, nakryta dwuspadowym, ceramicznym dachem. Elewacje frontowe rozczłonkowane dwoma czworobocznymi ryzalitami zwieńczonymi szczytami. Elewacje tylne także ryzalitowane.

Elewacja wsch. 3-osiowa, z V-kondygnacyjnym ryzalitem w 2 osi i prostokątnym otworem wejściowym w osi 3, nad którym otwory okienne klatki schodowej: triforium z wyładowaną częścią środkową pełniące rolę nadświetla, a w II-III kondygnacji otwory okienne dwudzielne – dołem jednokwaterowe, górą tworzące rodzaj biforium, z murowanym ślemieniem. W 1 osi przyziemia witryna sklepu zamknięta łukiem koszowym, opracowana analogicznie jak witryna w 5 osi elewacji pd. (wejście do sklepu w narożu budynku). Otwory okienne ryzalitu zdwojone, we wspólnych obramieniach. W V kondygnacji pojedyncze, trójdzielne okno wpisane w pełny łuk; szczyt z wysoką partią zwieńczenia o fantazyjnej schodkowej linii, zamknięty gzymsem na łuku nadwieszonym.; pod gzymsem okulus. W bocznych ścianach ryzalitu dodatkowe otwory okienne.

Elewacja pd. opracowana podobnie, 5-osiowa, z 2-osiowym, IV-kondygnacyjnym ryzalitem w 3-4 osi. Szczyt ryzalitu 1-osiowy, I-kondygnacyjny, zwieńczony gzymsem na łuku nadwieszonym; otwór okienny trójdzielny, zamknięty spłaszczonym łukiem.

Naroże budynku rozczłonkowane 1-osiowym pseudoryzalitem zakończonym w partii dachu szczytem o linii wklęsło-wypukłej, ozdobionym płaskorzeźbioną dekoracją kartusową z motywem kobiecej głowy. W przyziemiu naroża otwór drzwiowy prowadzący do sklepu, zamknięty półkoliście i poprzedzony kilkustopniowymi schodami. Ponad nim porte-fenêtre z prostokątnymi balkonami o kutych balustradach, wspartych na ozdobnych konsolach.

Detal architektoniczny tynkowy: płytkie boniowanie w przyziemiu; pas gzymsowy nad I kondygnacją i na elewacjach ryzalitów; płyciny podokienników; fakturowe płyciny ozdabiające szczyty i ryzality; opaski okienne z przewiązkami; obramienia otworów drzwiowych. Stolarka okienna drewniana, z dekoracją na słupkach i stałymi profilowanymi ślemionami, zachowana oryginalna stolarka witryn. Drzwi wejściowe do budynku drewniane, jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe, z dwoma skrzydłami stałymi, częściowo przeszklone, o formach historycznych.

Elewacje tylne bez dekoracji.

Klatka schodowa w trakcie tylnym, poprzedzona sienią z drewnianymi schodami wyrównawczymi.

Schody dwubiegowe powrotne, drewniane, z tralkową balustradą, profilowaną poręczą i ozdobnymi słupkami. Na podniebiach biegów schodów sztukatorska dekoracja listwowo-roślinna o fantazyjnej linii. W sieni zachowane pozostałości sztukatorskiej, secesyjnej dekoracji podniebia łuku arkadowego z maską kobiecą w geometrycznej oprawie.

Przed elewacjami frontowymi niewielki ogródek z kutymi ogrodzeniami na podmurówce.

Stan zachowania:

— dość dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku i ceramiczne pokrycie dachowe;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wejściowych;
- kute balustrady balkonów i ogrodzenia ogródków.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztuki, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.